

ግብርና ሚኒስቴር
MINISTRY OF AGRICULTURE

የግብርና ዘርፍ የ5 ዓመት የልማት ዕቅድ

ይዘት

ክፍል I: የዘርፉ ስትራቴጂክ ሁኔታዎች	1
1.1 መግቢያ	1
1.2 ዘርፉ ያለበት ሁኔታ	1
1.3 የእቅዱ መነሻዎች	7
1.4 ስትራቴጂክ እቅጣጫዎች	7
1.5 የዕቅድ ዝግጅት አካሄድ	8
ክፍል II የዕቅዱ ዓላማዎች	8
2.1 ስትራቴጂክ ዓላማ I: ገበያ ተኮር የሱብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ	9
2.1.1 የእነስተኛ ይዘታ ያደገ የተሻሻሉ የሱብል ቴክኖሎጂዎችና እሴቶች እጠቃቀም	9
2.1.1.1 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የሱብል ቴክኖሎጂ ማቅረብ	9
2.1.1.2 በሱብል ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ እሴቶች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ እርሶ/ከፊል እርብቶ አደር	12
2.1.1.3 የሱብል ጥበቃ	14
2.1.1.4 የተሻሻለ የሱብል ግብዓት አቅርቦት	15
2.1.1.5 የሱብል ግብዓት ጥራትና ቁጥጥር	21
2.1.2 የተስፋፋ የመካከለኛና ሰፋፊ የባለሀብት ሱብል ልማት	27
2.1.2.1 ያደገ የመካከለኛ እና ሰፋፊ ሱብል ልማት ኢንቨስትመንት	28
2.1.2.2 ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፋፊ ሱብል ልማት ኢንቨስትመንት	28
2.1.3 ሱብል ምርት ግብይት	31
2.1.4 የሱብል ምርቶች ጥራትና ደህንነት	34
2.2 ስትራቴጂክ ዓላማ II : ገበያ ተኮር የእንስሳትና ዓሳ ምርትና ምርታማነት	34
2.2.1 ያደገ የተሻሻሉ የእነስተኛ እርሶና እርብቶ አደር እንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችና እሴቶች እጠቃቀም	36
2.2.1.1 በእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችና እሴቶች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ እርሶ/ከፊል እርብቶ አደር	36
2.2.1.2 እንስሳትና ዓሳ ሀብት ዝርያ ማሻሻል	40
2.2.1.3 የእንስሳትና ዓሳ መኖሪያ ልማት	40
2.2.1.4 የእንስሳትና ዓሳ ጤና አገልግሎት	42
2.2.1.5 የእንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት ቴክኖሎጂ አቅርቦት	46

2.2.1.6 የእንስሳትና ዓሳ ሃብት ልማት ግብዓት አቅርቦት ስርዓት	47
2.2.1.7 የእንስሳትና ዓሳ ግብዓት ጥራትና ደህንነትን ማረጋገጥ	49
2.2.2 የተስፋፋ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት	50
2.2.2.1 ያደገ የግል ባለሀብት የእንስሳትና ዓሳ ሃብት ኢንቨስትመንት	50
2.2.2.2 ውጤታማ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳ ሃብት ልማት	52
2.2.3 የእንስሳትና ዓሳ ምርት ግብይት	52
2.2.4 የእንስሳትና ዓሳ ምርት ጥራትና ደህንነት	57
ስትራቴጂክ ዓላማ III፡ ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም	59
3.1 የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮች አጠቃቀም	60
3.1.1 ዘላቂ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት	60
3.1.2 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተፈጥሮ ሀብት የቴክኖሎጂ አቅርቦት	64
3.1.3 በተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሠራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አርብቶ አደር	65
3.3.1.4 የተሻሻለ የተፈጥሮ ሀብት ግብዓት አቅርቦት	70
3.2 ያደገ የመስኖ ሽፋንና አጠቃቀም	71
3.2.1 የተስፋፋ የመስኖ መሰረተ ልማት	71
3.2.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደርና ውሀ አጠቃቀም	72
3.3 የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ማስፈጸሚያ ስልቶች	72
ክፍል III፡ ቁልፍ የስኬት መስኮች	75
3.1 የግብርና ኢኮኖሚ ሽፋን	75
3.2 የግብርና ቴክኒክና ሙያ ስልጠና	77
3.3 የግብርና ምርምር	80
3.4 የግብርና ሜካናይዘሽን አገልግሎት	82
3.5 የሀብት ስራ ማህበራት	85
ክፍል IV፡ ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች	87
4.1 ምግብ ዋትስና	87
4.2 ስርዓተ ምግብ ዋትስና	89
4.3 ስርዓተ ይታ	90
4.4 አካባቢና አየር ንብረት ለውጥ	90
4.5 ስራ ዕድል ፈጠራ	90
ክፍል V፡ የማስፈጸሚያ ስልቶች	93
5.1 ተቋማዊ ትራንስፎርሜሽን	93
5.2 የግብርና ልማትን ዲጅታላይዥን ማድረግ	93

5.3. የፖሊሲ ሪፎርም እጅግዎች	93
5.4 የገጠር ከተማ ትስስር	93
5.5 የክትትልና ግምገማ ስርዓት	94
ክፍል VI: የሰው ኃይልና የፋይናንስ ፍላጎት.....	94
6.1 የሰው ኃይል ፍላጎት	94
6.2 የፋይናንስ ፍላጎት	94
7.2 እባሪ2: የሰው ኃይል ፍላጎት	141
7.3 : የፋይናንስ ፍላጎት	142
ክፍል ሰባት: እባሪ	
7.1 የውጤት ማዕቀፍ	
7.2 የሰው ኃይል ፍላጎት	
7.3 የፋይናንስ ፍላጎት	
7.4 ከ 30 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በላይ በጀት ያላቸው የግብርና ፕሮጀክቶችና ፕሮግራሞች	
7.5 ከሌሎች ዘርፎች/ተቋማት እንዲቀርቡ የሚጠበቁ ግብዓቶች	

ክፍል I የዘርፉ ስትራቴጂክ ሁኔታዎች

1.1 መግቢያ

የግብርና ዘርፍ በሀገሪቱ ኢኮኖሚ እድገትን ለማረጋገጥ ከፍተኛ ትኩረት ሊሰጠው የሚገባ ዘርፍ መሆኑ ይታወቃል። ዘርፉ የሚጠበቅበትን ውጤት ለማሳካት የተነደፉ ህገ-ዊግሉ ስም ችግሮች ስትራቴጂዎች በየአምስት ዓመቱ ተከታታይ የልማት ፕሮግራም ችግሮችን እየነደፈተ ግብራዊ ሲያደርግ ቆይቷል።

የዚህ አካል ክፍል ስትራቴጂ ግብርና ጉዳይ ላይ ያለው ስሜት ለመረጋገጥ ስትራቴጂው የልዩ ስትራቴጂ ይሁሉን ያካተቱ የዚህ መገለጫ ነው። ዕቅዱ በተገባበት ወቅት ያረጋገጠ በርካታ ልምዶች የተገኙበትና በዚህ ላይ በመስፈርት ስትራቴጂ ስሜት ለማረጋገጥ የሚያስችል ቀጣይ ሥራ መስራት እንደሚጠይቅ ግንዛቤ የተያዘበት ነው። በመሆኑም በሁለተኛው የዕቅድ ግብርና በተገኘው ጤቶች ላይ በመስፈርት ስትራቴጂ ግብርና በቀል የኢኮኖሚ ክፍያ ስሜት ለማረጋገጥና ዘርፍ ስሜት ለማረጋገጥ (ሪፎርም) እርምጃዎች መሰረት በማድረግ የግብርና ዘርፍ የ5 ዓመት መሪ ዕቅድ እንዲዘጋጅ ተደርጓል። መሪ ዕቅዱም ዓላማዎች፣ በየዓለማዊው ዓላማዎች፣ ዓለማዊ ችግሮች ለማሳካት ለማሳካት ሊፈፀሙ የሚገባቸው ተግባራት፣ ለዕቅዱ ማስፈፀሚያ የሚያስፈልገውን የኢንቨስትመንት መጠን፣ የሰው ኃይል፣ የሚያስፈፀሙ ችግሮችና ከሌሎች ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ዘርፎች የግብርና ዘርፍ የሚፈልጋቸው ግብንቶችን በዝርዝር እንዲያካትት ተደርጎ ተዘጋጅቷል።

1.2 ዘርፉ ያለበት ሁኔታ

የግብርና ሲክስተር ለአጠቃላይ አገራዊ ልማት ያደረገው አስተዋፅኦ

በሁለተኛው የልዩ ስትራቴጂ ስሜት ለመረጋገጥ ስትራቴጂው የልዩ ስትራቴጂ ስሜት ለማረጋገጥ፣ መዋቅራዊ ሽግግር ማምጣት እንዲሁም በየደረጃው ከሚኖረው ልማት የህዝቡን የላቀ ደረጃ ተጠቃሚነት ማረጋገጥ ነበር። ፈጣን እድገት ስሜት ለማረጋገጥ እንዲያደርግ ስትራቴጂው የኢኮኖሚ ባለፉት 5 ዓመታት በአመት በአማካይ 8.7 በመቶ ያደገ ሲሆን ለዚህም የግብርና ዘርፍ አስተዋፅኦ ከፍተኛ መሆኑ ይታወቃል። የግብርናውን ዘርፍ ስንመለከት ደግሞ የግብርናውን የክፍያ ስንጠቅም በግብርና ስንጠቅም የግብርና ስንጠቅም ስንጠቅም በዘርፉ ፈጣንና ዘላቂነት ያለው ስትራቴጂ ስሜት ለማምጣት፣ የህዝቡን ተጠቃሚነት በየደረጃው ማረጋገጥ፣ በአጠቃላይ ኢኮኖሚ በዘርፍ ደረጃ መዋቅራዊ ለውጥ እንዲመጣ ማስቻል የሚሉ ትንበዮች ናቸው።

የግብርና ዘርፍ ባለፉት ዓመታት በአማካይ በዓመት 4.1 በመቶ እድገት እስመ ዝግቧ (ምስል 1) ። ይህም አፈፃፀም በአቅድ ከታዩ ዘው 8 በመቶ ጋር ሲነፃፀር ለጥጋታ ጋቢ እይደለም። የሱብል ዘርፍን እድገት ስንመለከት አማካይ እመታዊ እፈፃፀም 5.3 በመቶ፣ የእንስሳት ዘርፍ ደግሞ 3.5 በመቶ ደርሷል። ለዚህም እንስሳት ስትራቴጂው የፈፀመ ሲሆን ተነትን የአየር ንብረት ለውጥ ያስከተለው ተጽዕኖ፣ የሰው ኃይል የማስፈጸም አቅም፣ የቴክኖሎጂ ለቅርብ ጥናት ለጠቃሚ እንዲሁም የኢንቨስትመንት ውስንነትና በሀገር ደረጃ የነበረው የፖለቲካ አለመረጋጋትም እንደ ሆነ ይታወቃል።

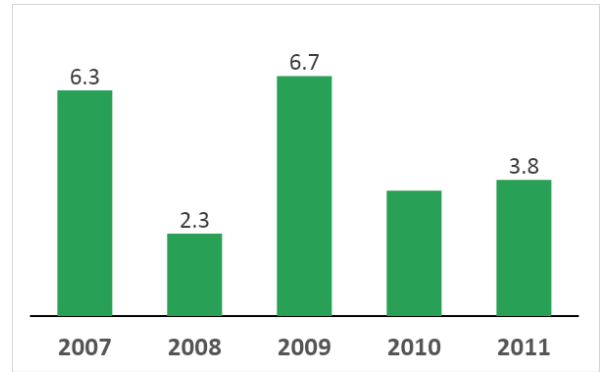
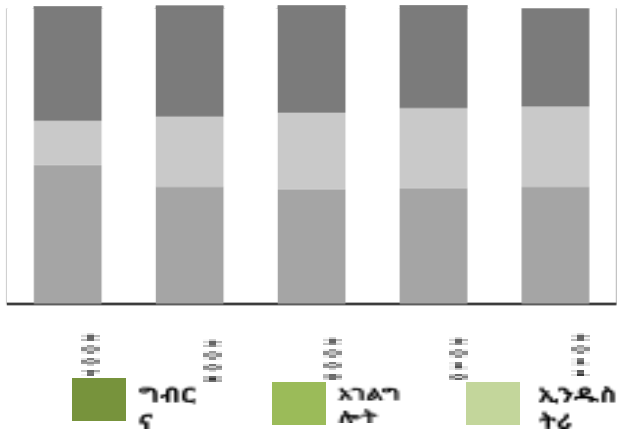
ይህም የግብርና እድገት የህዝቡን ተጠቃሚነት እያረጋገጠ የመጣ ሲሆን ባለፉት አመታት በዘርፉ የተመዘገበው እድገት የገጠና የደህ ነትም ጣኔ በ1998 ዓ.ም ከነበረበት 39.3 በመቶ በ2008 ዓም ወደ 25.6 በመቶ በመቀነስ የተሻለ ኑሮ ሁኔታ እና ድህነትን ማረጋገጥ ፋትና ማህበራዊ ዋናነትና ችግሮች ለማረጋገጥ የሚያበረክተው አስተዋጽኦ ከፍተኛ እንደሆነ ያሳያል። እንዲሁም የብሄራዊ የድህነትም ጣኔ በ1998 ከነበረበት 38.7 በመቶ በ2008 ወደ 23.5 በመቶ ዝቅብሏል። ይህን እንዲያረጋግጥ የሚፈለገው ባለሙያዎች ለሀገራችን በቁምግብ ማቅረብ ተስኖት እስከ 25 ሚሊዮን ያህል ዜጎች በቁምግብ ማግኘት ያልቻሉበትና ከዚህም 18 ሚሊዮን የሚበልጡ ሰባት ደራሽ እርዳታና በልማታዊ ስፍራ ተኮር ይገኛሉ።

ግብርና ከአጠቃላይ ኢኮኖሚ ያለው ድርሻ 2004 በጀት ዓመት ከነበረበት 43 በመቶ በ2011 ወደ 33 በመቶ እና የአገልግሎት ዘርፉም ከ45.5 በመቶ ወደ 39.1 በመቶ ዝቅቶ ያለበት በአንፃር የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ዘርፍ ድርሻ ከ11.5 በመቶ ወደ 26 በመቶ ከፍተኛ ያለበት ሁኔታ ታይቷል (ምስል 1)። በአጠቃላይ ኢኮኖሚው ስንጠቅም የሚመዘገበው የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ሽግግር ለግብርና ስሜት ለማረጋገጥ ስሜት ለማረጋገጥ አስተዋፅኦ ከፍተኛ ነበር።

ሆኖም ግን የዘርፉ የሰው ኃይል ስምርታ ማነት እድገት እንዲሁም የምርቶች ስምርታ ማነት ወደ ከፍተኛ ስምርታ ማነት ወዳለቸው ስምርቶች የመሸጋገር ሂደቱ ከግብርና መሆኑ እሁንም የዘርፉ መዋቅራዊ ለውጥ (ግብርና ትራንስፎርሜሽን) ለማሳካት ከፍተኛ ጥረት ይጠይቃል።

ምስል 1 የግብርና ዘርፍ አጠቃላይ ስምርት ድርሻና የእድገት ስም ጣኔ

የግብርና ዘርፍ ለውጤታዊ ምርት ይዘት (በጥቅም)

የግብርና ዘርፍ አስተዋዕላዊነት የበላይነት መስክ የውጪ ምንጭ ግኝት ነው። ባለፉት 5 ዓመታት ከአጠቃላይ የውጪ ምንጭ ግኝት 80 በመቶ የሚሆነው የተገኘው በግብርና ምርቶች የውጪ ምንጭ ነው።

ይህ የሚያሳየው የውጪ ምንጭ አሁንም ድረስ በግብርና ምርቶች ላይ የተመሰረተ ነው። ማለትም በ2012 የግብርና እ.ኤ.አ ክስፖርት ከጠቅላላ እ.ኤ.አ ክስፖርት 57

በመቶ እንዲደርስ የታደሰ ሆኖም እ.ኤ.አ የፀሎት ስርዓት ዘርፎች የውጪ ምንጭ እድገት አለመኖር የተነሳ በግብርናው ላይ የተጠለጠ ለመሆኑ ያሳያል። የግብርና ምርቶች የውጪ ምንጭ ግብርና ምርቶች የውጪ ምንጭ እንዲሻሻል ምርታማነትን የሚጨምሩ፣ ጥራትን የሚያሻሽሉ፣ የግብይት ሰንሰለትን የሚያቀላጥፉ ስራዎች ሲሰሩ ቆይተዋል። በተጨማሪም ሀብት ስራ ማህበራት የእሴት ጭመራና የውጪ ገበያተሳትፎ አቸውን ለማሳደግ የፋይናንስ፣ የቴክኒክ፣ የመሬት አቅርቦትና ሌሎች አገልግሎቶች ድጋፍ ሲደረግ ላቸው ቆይቷል።

ለገጠና ሀብት ሰብሰብ የሚፈጠር የስራ እድል በ2007 በጀት ዓመት ከነበረበት 1 ሚሊዮን በአቅዱ ዘመን መጨረሻ 4.32 ሚሊዮን ለማድረስ ታቅዶ 6.5 ሚሊዮን ማድረስ ተችሏል። በከተማ አካባቢ ወቅም ወጣቱን ወደ ግብርና ዘርፍ በመሰብሰብ እድል ከመፍጠር በተጨማሪ ለከተማዎች በቁጥጥርና ምርት ለማቅረብ ከፍተኛ እንቅስቃሴ ሲደረግ ቆይቷል። ወጣቱን ወደ ግብርና ዘርፍ

ለመሰብሰብና ሰብሰብ ለመጠራጠር እንዲሄድ ለማድረግ የግብርና ማዘመን ስራዎች ከፍተኛ ድርጅቶች ሆኖታል። ይህንንም በመረዳት በዘመናዊ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም፣ በእሴት ጭመራ እንዲሁም በግብይት ሰንሰለት ለማትላይ ሰፊ ስራዎች ሲሰሩ ቆይተዋል።

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ የግብርና ልማት ንክሚያ ማስፈጸም ጣት እንደተለየ ለአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ ቴክኖ ጂዎችን በመደበኛ የልማት እቅድ ውስጥ በማካተት እንዲተገበሩ ተደርጓል። በአጠቃላይ በዕ.ት.አ 2 መጨረሻ ከተቋሙ 78.1 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ተቅዶ 36.8 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ የተቻለ ሲሆን አጠቃላይ እ.ኤ.አ 98 ሙ 47.1 በመቶ ነው። እ.ኤ.አ የፀሎት ግብርና ምርት ለመረጋገጥ ለአረንጓዴ ሊኮኖሚ ግንባታ ስራዎች በቁጥጥር የተሰጠው ስጦትና በየደረጃው ያሉ ሙያተኞች እውቀት ውስንነት ነው።

የዘርፎች አፈፃፀም ዘርፍ የተከረት አቅጣጫዎች የሰብልና የእንስሳት ምርትና ምርታማነት ማሳደግ፣ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም መጨመር፣ የገጠና ስራ እድል ፈጠራ ማሰፋፋት፣ የግብይት ስርዓትን ማሻሻል፣ የግሉን ዘርፍ ተሳትፎ መጨመርና የመስኖ ልማትን ማስፋት ዋና ዋና ተግባሮቻቸው ናቸው።

የዘርፎች አፈፃፀም ዘርፍ የተከረት አቅጣጫዎች የሰብልና የእንስሳት ምርትና ምርታማነት ማሳደግ፣ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም መጨመር፣ የገጠና ስራ እድል ፈጠራ ማሰፋፋት፣ የግብይት ስርዓትን ማሻሻል፣ የግሉን ዘርፍ ተሳትፎ መጨመርና የመስኖ ልማትን ማስፋት ዋና ዋና ተግባሮቻቸው ናቸው።

የሰብል ምርትና ምርታማነትን ማሻሻል

በዕቅድ መጨረሻ በ2011/12 የመኸር ምርት ዘመን የእንስሳት ቅጽ 335 ሚ/ን ኩ/ል የእህል ሰብሎች ምርት ተገኝቷል። ይህም ከእቅዱ ጋር እንደተጠበቀ 80 በመቶ እንደደረሰ ያሳያል። ይህም በዕቅድ መሠረት የ2007 ምርት ዘመን ከነበረው 270 ሚሊዮን ኩ/ል ምርት በላይ ነው። በአማካይ በ5 በመቶ የምርት ዕድገት አሳይቷል። ዋና ዋና የእህል ሰብሎች አገዳና ብርዕ፣ ጥራጥሬና ቅባት እህሎች ናቸው። በአገዳና ብርዕ ሰብል አጠቃላይ ምርቱን በመነሻ ወግመት (2006/7) ከነበረበት 236 ሚሊዮን ኩ/ል በ2011/12 ወደ 297 ሚሊዮን ኩ/ል፣ በጥራጥሬ ሰብል 26.7 ሚሊዮን ኩ/ል ወደ 30 ሚሊዮን ኩ/ል፣ ቅባት ሰብል 7.6 ሚሊዮን ኩ/ል ወደ 8.4 ሚሊዮን ኩ/ል እንደደረሰ ያሳያል። ይህም ምርት እድገት የተመዘገበው በአብዛኛው በአገዳና ብርዕ ሰብሎች ምርታማነት ጭማሪ ሲሆን ለመሳያነትም የስንዴ ምርታማነት 30 ኩንታል የደረሰ ሲሆን ከባለፉት 5 ዓመታት የ17 በመቶ ፣ የበቆሎ ምርታማነት 42.4 ኩንታል የደረሰ ሲሆን የ24 በመቶ እንዲሁም የጤፍ ምርታማነት 18.5 ኩንታል የደረሰ ሲሆን የ17.5 በመቶ እድገት ታይቷል።

የእንስሳት ምርትና ምርታማነት

በዕቅድ መጨረሻ በ2012 አመታዊ የወተት ምርት 6.6 ቢሊዮን ሊትር የደረሰ ሲሆን ይህም ከመነሻ ዓመት (2007) ከነበረው 5.3 ቢሊዮን ሊትር ወተት ምርት የ25 በመቶ ዕድገት አሳይቷል። የሥጋ ምርት 1.7 ሚሊዮን ቶን የደረሰ ሲሆን በ2007 ከተመረተው 1.2 ሚሊዮን ቶን ጋር ሲነፃፀር 42 በመቶ እድገት አሳይቷል። የእንቁላል ምርት 1.85 ቢሊዮን የደረሰ ሲሆን በ2007 ከተመረተው 0.16 ቢሊዮን ጋር ሲነፃፀር ከፍተኛ እድገት አሳይቷል። የድሮ ሥጋ ምርት አቅርቦት 63

ሺህቶንዩደረሰ ሲሆን በ2007 ዓ.ም ከተመረተው 49 ሺህቶንጋርሲነፃፀር 29 በመቶ እድገት አሳይቷል። የቆዳና ሌጦምርትን 23 የደረሰ ሲሆን በ2007 ከተመረተው 22.4 ሚሊዮን ጋርሲነፃፀር መጠነኛ እድገት አሳይቷል። የማርምርትን 110 ሺህቶንዩደረሰ ሲሆን በ2007 ከተመረተው 60.7 ሺህቶንጋርሲነፃፀር የ80 በመቶ እድገት አሳይቷል። የዓሳምርትን 55 ሺህቶንዩደረሰ ሲሆን በ2007 ከተመረተው 50.1 ሺህቶንጋርሲነፃፀር የ10 በመቶ እድገት አሳይቷል።

የወተት ምርታማነትን በተመለከተ ከአንድ ህገጠቀል እንስሳት ዝርያ የአካባቢ ዝርያ የወተት ላም የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 2.6 ሊትር የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 1.51 ምርታማነት ጋርሲነፃፀር 72 በመቶ እድገት አሳይቷል። ከአንድ ዲቃላ የወተት ላም የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 12 ሊትር የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 8 ሊትር በቀን ምርታማነት ጋርሲነፃፀር 50 በመቶ እድገት አሳይቷል። ከአንድ ግመል የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 5.4 ሊትር የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 3.75 ምርታማነት ጋርሲነፃፀር 12 በመቶ እድገት አሳይቷል። ከአንድ የወተት ፍል የሚገኝ አማካይ የቀን የወተት ምርት 0.4 ሊትር የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 0.3 ሊትር ጋርሲነፃፀር 33 በመቶ እድገት አሳይቷል። የስጋ ምርታማነትን ከአንድ ዳል ጋክብት የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት (carcas weight) 110 ኪሎግራም የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 107 ኪሎግራም ጋርሲነፃፀር 3 በመቶ እድገት አሳይቷል። ከአንድ በግ የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት 11 ኪሎግራም የደረሰ ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 9 ኪሎግራም ጋርሲነፃፀር 2 በመቶ እድገት አሳይቷል። ከአንድ ፍል የሚገኝ አማካይ የሥጋ ክብደት 8 ኪሎግራም ሲሆን ከ2007 ዓ.ም ከነበረው 8 ኪሎግራም ጋር ተመሳሳይ እንደሆነ ያሳያል።

የእንስሳት እና ዓሳ ሀብት ልማት አፈፃፀም ግምገማ የግብርና ሚኒስቴር አስተዳደራዊ መረጃ መሰረት ያደረገ ሲሆን በተመረጡ የምርት አይነቶች የ10 አመቱ መሪ እቅድ መነሻ የተወሰደው ከማዕከላዊ ስታቲስቲክስ ባለስልጣን የ2012 አመታዊ መረጃ ምንጭ መሰረት በማድረግ ነው። በመሆኑም ወተት ፣ ቀይ ስጋ፣ እንቁላል፣ የዶሮ ስጋ እና ማር ምርት መነሻ የተወሰደው የ2012 የተደረሰበት አስተዳደራዊ መረጃ እንዳልሆነ መረዳቱ እንዲኖር ያስፈልጋል።

የተፈጥሮ ሃብት ልማት

የተፋሰስ ልማት ሥራዎች በዕቅድ ስራ ጨረሻ 97,240 የማህበረሰብ ተፋሰሶች ልማት የተካሄደ ሲሆን ይህም ከመነሻ ዓመት (2007) መጨረሻ ላይ ከተደረሰበት 60,460 አፈፃፀም ጋር ሲነፃፀር የ61 በመቶ እድገት አሳይቷል። ተከልሎ እንዲያገግም የተደረገ መሬት ሽፋን በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 12 ሚሊዮን ሄ/ር ወደ 7 ሚሊዮን ሄ/ር የተጎዳ መሬት ተከልሎ እንዲያገግም በማድረግ በድምሩ 19 ሚሊዮን ሄ/ር ማድረስ የተቻለ ሲሆን ይህም የ58 በመቶ ዕድገት አሳይቷል። ይህም 1 ሚሊዮን በላይ ወጣቶችና ሲቶችን ተጠቃሚ ማድረግ ተችሏል። የተለያዩ የፊዚካል አፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎች ተግባራዊ የተደረገ በትንመሬት በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 20.2 ሚሊዮን ሄ/ር የማህበረሰብ ተፋሰሶች በ11.3 ሚሊዮን ሄ/ር ላይ ተግባራዊ በማድረግ ወደ 31.5 ሚሊዮን ሄ/ር የደረሰ ሲሆን የ55 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል። በስነ-ህይወት ዋና ዋና የተሻሻሉ የማህበረሰብ ተፋሰስ በ2007 ከተደረሰበት 17 ሚሊዮን ሄ/ር በማሳደግ በእቅድ ዘመኑ 21 ሚሊዮን ሄ/ር ማድረስ የተቻለ ሲሆን ይህም የ18 በመቶ ዕድገት አሳይቷል። በስነ-ህይወት ዋና ዋና የተሻሻሉ የማህበረሰብ ተፋሰሶች 31.59 ሚሊዮን ሚትሪክ ስፔር ማውቀት አማካኝ ለማግለል ታቅዶ 17.55 ሚሊዮን ሚትሪክ ስፔር (49.31 በመቶ) የሙቀት አማካኝ ለማግለል የተቻለ ሲሆን በዚህም አገራችን ላይ ለምሳሌ አቀፍ ህብረተሰብ በ 2030 ያስቀመጠችውን ዓላማ 250 ሚሊዮን ሚትሪክ ስፔር ማውቀት አማካኝ ለመቀነስ ድርሻ ይኖረዋል። የአጻጻም ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት ከስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራ ጋር ሲነጻጸር ለስነ-ሕይወት ዋና ዋና የተሻሻሉ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራ የተሰጠው ትኩረት እንስሳት ስለመሆኑ የተሟላ መረጃ ማግኘት ባለመቻሉ ነው።

የገጠር መሬት ይዘታማረጋገጫ በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 1.2 ሚሊዮን መነሻ በማድረግ ለ28.6 ሚሊዮን ማሳደግ ስር ተፍኪት በመስጠት ወደ 29.8 ሚሊዮን ለማድረስ ታቅዶ ለ11.64 ሚሊዮን (40.7 በመቶ) ማሳደግ ስር የይዘታማረጋገጫ በመስጠት የዘታማረጋገጫ የተሰጣቸውን ማሳደግ ስር 12.84 ሚሊዮን ማድረስ ተችሏል። አፈጻጸም ዝቅተኛ የሆነበት መከንያት ዘመናዊ የመሬት አስተዳደር ስር ዓትን ለመዘር ጋት የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ግዥ ለመፈጸም፤

በሁሉም ደረጃ የሰው ኃይል ለማሰልጠን እንዲሁም በቂ መሰረተ ልማት ለመዘር ጋት ከፍተኛ ሀብት ምንጭ እስኪላገስ ስለሚጠበቅ ማትድጋፍ ጨለላ ላትና ከመንግስት የተገኘው በጀት ከዕቅዱ ጋር መመጣጠን ባለመቻሉ ዕቅዱን ማሳካት አልተቻለም። በዚህም የሁለተኛ ደረጃ የገጠር መሬት ይዘታማረጋገጫ በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 0.33 ሚሊዮን ተጠቃሚዎች በ7.2 ሚሊዮን በማሳደግ ወደ 7.53 ሚሊዮን (1.44 ሚሊዮን አማወራ) ለማድረስ ታቅዶ 3.4 ሚሊዮን (47.2 በመቶ)

(1.04 ሚሊዮን እማወራ) በማከናወን ባጠቃላይ ለ3.73 ሚሊዮን ተጠቃሚዎች መስጠት ተችሏል። የዕቅድ አፈፃፀም ዝቅያለበት ምክንያት ዘመናዊ የመሬት እስተዳደር ስርዓትን ለመዘርጋት የተለያዩ ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን ግዥ ለመፈጸም፤

በሁሉም ደረጃ የሠውኃይል ለማሰልጠን እንዲሁም በቁየቅ የሰራተኛ ሰራተኛ ለመዘርጋት ከፍተኛ የበጀት ምንጭ እስፊላን ስለነበር ከልማት ድጋፍ ጨለካላትና ከመንግስት የተገኘው በጀት ከዕቅዱ ጋር መመጣጠን ባለመቻሉነው። በተጨማሪም በ 359 ወረዳዎች የመሬት እስተዳደር መረጃ ሥርዓት ለመዘርጋት ታቅዶ በ56 ወረዳዎች (15.6 በመቶ) ብቻ ተከናወኗል። የዕቅድ አፈፃፀም በጣም ዝቅተኛ የሆነው የግዢ ሂደት መራዘም እና የሽግግር መረጃ ስርዓት ፕሮግራም በ111 ወረዳዎች በማስፋትና የሙከራ ሥራው ጊዜ በመውሰዱ ዘመናዊውን የመረጃ ሥርዓት አፈጻጸም ዝቅሊያ ደርገው ተችሏል።

አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ሰነድ ለ6521 ቀበሌዎች ለማዘጋጀት ታቅዶ ለ3417 ቀበሌዎች (52.4 በመቶ) ተዘጋጅቷል። በተጨማሪም በ 3970 ቀበሌዎች አሳታፊ የገጠር መሬት አጠቃቀም ዕቅድ ለመተግበር ታቅዶ ለ2125 ቀበሌዎች (53.53 በመቶ) ተከናወኗል። የዕቅዱ አፈፃፀም ዝቅያለበት ዋናው ምክንያት ዕቅዱ በሚታቀድበት ጊዜ በጀት ሙሉ በሙሉ ወረዳዎች ሽፍነው ይሰራሉ የሚል ታሳቢ ተወስዶ ነበር።

ሆኖም ግን በየደረጃ ያለው እስፊላን ማላካት አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም ትኩረት ባለመስጠቱ ለባለሙያዎች ስልጠናና ስራ ማስኬጃ በቁበጀት ባለመደቡ አፈጻጸም ዝቅያለፈ ስርዓት ለመፈጸም ሥርዓት ለመዘርጋት በተደረገው ጥረት አርሶ/አርብ ያህል ስራ ላይ ሲቆዩ ሽፍነው ጣቶች እንዲበረታቱ፤ በይዘታቸው የመጠቀም መብታቸው እንዲጎለብትና የተፈጥሮ ህብቱንም በዘላቂነት እንዲንከባከቡ አድርጓል።

የመስኖ ልማትን በማስፋፋት በ2007 መጨረሻ ላይ የተደረሰበትን 2.34 ሚሊዮን ሄ/ር በ2012 በጀት ዓመት ወደ 4.14 ሚሊዮን ሄ/ር መሬት ለማድረስ የታቀደ ቢሆንም በተደጋጋሚ ጊዜ በተደረገው ግምገማ በመረጃ እያያዘ ላይ ከፍተኛ ከፍተኛ መኖሩ ተረጋግጦ የመረጃ ስርዓት ለማሻሻል በተደረገው ጥረት በጂ.ፒ.ኤ. ስበመለካትና ሌሎች የመረጃ ቴክኒኮችን በመጠቀም አጠቃላይ የመስኖ መሬት ሽፋኑ እስከ 2012 በጀት አመት መጨረሻ በተገኘው መረጃ መሰረት 790 ሺህ ሄ/ር ብቻ መሆኑ ተረጋግጧል። እንዲሁም በአቅድ ዘመኑ ቢያንስ እንደ የውሃ ምንጭ አማራጭ ያላቸው አርሶ/አርብ ያህል አደሮች ቁጥር 4.3 ሚሊዮን ደርሷል።

የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የኮትቻ አፈር ለማልማት በ2007 መነሻ ዓመት ከተደረሰበት 0.73 ሚሊዮን ሄ/ር መነሻ በማድረግ በዕ.ት.ዕ. ዘመን 8.5 ሚሊዮን ሄ/ር የኮትቻ አፈርን በማልማት 9.23 ሚሊዮን ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 6.26 ሚሊዮን ሄ/ር (73.65 በመቶ) በማልማት ወደ 6.99 ሚሊዮን ሄ/ር ማድረስ ተችሏል። በዚህም አርሶአደሩ ከአንድ መሬት ላይ በዓመት ሁለት ሳንቲሜትር ያህል የሚጨምሩትን የመሬት ስጦት በማድረግ በውስጥ እንዲያሰጥ ይገባል። አሲዳማ አፈርን በኖራ በማከም ለማልማት በ2007 መነሻ 5,100 ሄ/ር ከደረሰበት በ226,000 ሄ/ር መሬት በማልማት ወደ 231,000 ለማድረስ ታቅዶ 142,000 ሄ/ር (62.83 በመቶ) በማልማት 147,100 ሄ/ር ማድረስ ተችሏል። ለዚህም 6.78 ሚሊዮን ኩ/ል ኖራ ለማሰራጨት ታቅዶ 2.44 ሚሊዮን ኩ/ል (36 በመቶ) ሲሆን በዚህም በአሲዳማነት ሽግግር ምክንያት ሙሉ በሙሉ እና በከፊል ከምርት ውጪ የሆኑ የአርሶአደሮች መሬቶችን በኖራ በማከም ከ50-300 በመቶ የምርት ጭማሪ እንዲመጣ አድርጓል።

አፈጻጸም ዝቅያለፈ የሆነበት ምክንያት ለአሲዳማ አፈር ልማት የሚውለው የኖራ ለማሰራጨት ከፍተኛ በጀት የሚጠይቅ በመሆኑ የተፈለገውን ኖራ ለአ/አደሩ ማቅረብ ባለመቻሉ፤ የኖራ እምራች ፋብሪካዎች ምንም እንኳን ለጥረትና መቆራረጥ እንዲሁም በማሸናፊያ እቅድ ሙሉ ንጉስ የተፈለገውን ያህል ኖራ ማምረት ባለመቻሉነው። ጨዋ ማአፈር ባለባቸው አካባቢዎች እማራጭ ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም 128,000 ሄ/ር መሬት ለማከም የታቀደ ቢሆንም ጨዋ ማነትን የሚቋቋሙ የሰብልና የመኖዝር ያዎችን በ658 ሰርዶ ማሳያዎች ከመሞከር በስተቀር የማስፋት ስራ አልተከናወነም። ምክንያቱም ደግሞ ጨዋ ማአፈርን ለማልማት ጨዋ ማነትን የሚቋቋሙ የመኖዝና የሰብል ዝርያዎች በምርምር ማእከላት እስካሁን በሙከራ ላይ በመሆናቸው፤ ከምርምር ማዕከላት የሚለቁ ዝርያዎች የዘር ለቀቃ እጽዳቄ ከሚቴው ሳይኖሩ ልዎቻቸው የተነሳነው።

የሀያው ማዳበሪያ ልማትን በተመለከተ በመጀመሪያ ወ.ት.ዕ. ዘመን በሀያው ማዳበሪያ የለማውን 11,963 ሄ/ር የጥራጥ ራሲን በልጠና እቅድ ዘመኑ ዘመን ወደ 260,000 ሄ/ር ለማድረስ ታቅዶ 262,000 ሄ/ር መሬት (122.4 በመቶ) በማልማት 273,963 ሄ/ር ማድረስ ተችሏል። በዚህም የጥራጥ ራሲን በሌሎችንም ርታ ማነት በአማካይ በሄ/ር ከ8--12 በመቶ ለማሳደግ ተችሏል።

የአፈርና ሙና ማሰባሰብ በ2007 መጨረሻ ላይ ከተደረሰበት 400 ወረዳዎች በተጨማሪ በ2ኛው ዕ.ት.ዕ. ከ250 ወረዳዎች የአፈርና ሙና ለመሰብሰብ የታቀደሲሆን በ 348 ወረዳዎች ተጠናቋል። በአጠቃላይ ከ748 ወረዳዎች የተሰበሰቡ ከ80,000

በላይ የአፈርና ሙና እንዲሁም የሳተላይት ምስል መረጃዎችን በማቀናጀትና በመተንተን በወረዳደረ ጃ ለሁሉም ክልሎች እንዲሁም ለድሬ-ዳዋ ከተማ አስተዳደር የአፈር ለምነት ሁኔታና የማዳበሪያ ዓይነት ምክረ-ሐሳብ ካርታ ለማዘጋጀት ታቅዶ በዕቅዱ መሠረት (100 በመቶ) ተከናወኗል።

በዚህም የአፈርን ጥረት-ነገር እጥረት እንዲሁም የአሲዳማ አፈር ደረጃንና ስርጭት የሚገልጽ ካርታ ጥቅም ላይ በመዋሉ የማዳበሪያና የኖራ-አቅርቦትና አጠቃቀም በእጅጉ እንዲያደግና ስምርትና ስምርታ ማነት ላይ እስተዋጽኦ እድርጓል።

በገጠር የሚኖሩ ስር የሰደደ የምግብ ወቅትና ችግር ያለባቸው ንቤተሰቦች የምግብ ወቅትና ችግር ለማሻሻል በሰባት ክልሎች (ከጋምቤ ላና በኔቫን ጉልጉም ዝብስተ ቀር) እና በድሬ-ዳዋ ከተማ አስተዳደር በሚገኙ 382 ወረዳዎች 8.3 ሚሊዮን (50 በመቶ ሴቶች) ለሚሆኑ ተጠቃሚዎች በቤተሰብ ደረጃ ጥረት እንዲገነቡ ለማስቻል ታቅዶ 7.9 ሚሊዮን (95.2 በመቶ) ተጠቃሚ ሆነዋል (52 በመቶ ሴቶች) ። የሴፍቲኔት ፕሮግራም ተጠቃሚ የሆኑ 1.223 ሚሊዮን የቤተሰብ ጋራዎች (58,704 እማወራዎች) ለማስመረቅ ታቅዶ 103,916 (47,750 እማወራዎች) (8.5 በመቶ) ማስመረቅ ትችሏል። ለዚህ ዝቅተኛ እጅግ ምቹ ክንያት መረጃን መሰረት ያደረገ እና ተጠያቂነት ያለው የምረቃ ስርዓት አለመኖር፣ በኢልኒኖ ከስተት በተፈጠረው ድርቅ በቤተሰብ ኑሮ ማሻሻያ የሰራ ዘርፍ የታቀፉ ተጠቃሚዎች በአብዛኛው ድርቅን መቋቋም በሚያስችላቸው ተግባራት ላይ ትኩረት በማድረጋቸው እንዲሁም ለጥረት ግንባታ አገልግሎት የሚውል በቂ የብድር ገንዘብ ክልሎች ባለመመደብ ነው።

የሴፍቲኔት ተጠቃሚዎችን ቀዳሚ የብድር ተጠቃሚ በማድረግ በቤተሰብ ደረጃ ጥረት እንዲፈጥሩ ለማድረግ በ2007 በጀት ዓመት ከነበረበት 233,400 በአቅድ ዘመኑ ማብቂያ ወደ 628,850 (282,980 እማወራ) የቤተሰብ ጋራዎች ለማድረስ ታቅዶ 551,157 (248,021 እማወራ) የሚሆኑ ተጠቃሚዎች (87.65 በመቶ) በቤተሰብ ደረጃ ጥረት እንዲፈጥሩ ተደርጓል።

በምግብ ወቅትና ችግር ግራም እ.አ.አ በ2018 በተካሄደው የፕሮግራም ሙሉ ተጠቃሚነት ጥናት ሙሉት መሰረት እማካይ ዓመታዊ የምግብ ክፍተት፡- ወራት በደጋ ማክልሎች በ2016 ከነበረበት 2.5 ወራት ወደ 1.9 ወራት (በ24 በመቶ) በቆለማ አርብቶ እድር አካባቢዎች ደግሞ በ2016 ከነበረበት 2.4 ወራት ወደ 1.28 ወራት (47 በመቶ) ቀንሷል። የአመጋገብ /የማዕድን እይነት ብዛት (Household Dietary Diversity):- በደጋ ማክልሎች በ2016 ከነበረበት 3.8 እይነት ወደ 4.33 የምግብ ዓይነት ወይም 12 በመቶ ዕድገት አሳይቷል። የቤት እንስሳት ይዘታ (TLU):- በ2016 ከነበረበት 1.93 ወደ 2.9 (50 በመቶ) እድገት አሳይቷል። ችግርን ለመቋቋም ያፈሩትን እንስሳት ላብተ ለመሸጥ ይገደዱ የነበሩ ቤተሰቦች (distress livestock sales) በመቶ ኛ በ 2016 ከነበረበት 17 በመቶ ወደ 13.22 በመቶ ማለትም በ 22 በመቶ ቀንሷል።

በአጠቃላይ የዘርፉን እድገት እያሻሽልን ለመሄድ የተለያዩ ስትራቴጂ፣ ፖሊሲና አመቺ የሆነ ማእቀፎች በማውጣት፣ በማጥራትና በማሻሻል የግብርና ዘርፍ በዘርፍ በማዳበሪያ፣ በውል ግብርና በኢኮኖሚክስን፣ በግብይት ዙሪያ ከፍ ያለ ትኩረት ተስጥቶት ሲሰራበት ቆይቷል። ከዚህም አኳያ እርሶ/እርብቶ አደሩን ተጥቃሚ ለማድረግ የተለያዩ ፕሮግራሞች፣ ፕሮጀክቶችና ችግር ፈቺ የመፍትሄ ሃሳቦች ተግባራዊ ተደርገዋል። ከእነዚህም መካከል የግብርና እድገት ፕሮግራም (AGP)፣ የእንስሳትና ዓሳ ዘርፍ ልማት ማስተር ፕላን (LFSDP)፣ ልማታዊ ሴፍቲኔት ፕሮግራም (PSNP) ፣ የድርቅ መቋቋምና ቀጣይነት ያለው መተዳደሪያ ፕሮግራም (DRLSP) ሲተገበሩ ቆይተዋል። የእነዚህ ፕሮግራሞች ትግበራ ግልፅ በሆነ መልኩ የእርሶ/እርብቶ አደሩን ኑሮ እንዲሁም ገቢው የተሻለ እንዲሆን እስተዋጽኦ እድርገዋል።

የኢትዮጵያ መንግስት የእርሶ/እርብቶ አደሩን ኑሮ ለመቀየር፣ ገቢውን ለማሳደግ የተለያዩ ኢንቨስትመንቶችን ሲያደርግ ቆይቷል። የትራንስፖርት፣ የመብራትና የውሃ መሰረተ ልማቶችን ከማሟላት በተጨማሪ የኢኮኖሚክስን ስርዓቱን ለማሳደግ የቴክኒክና ሙያ ተቋማትንና የእርሶ/እርብቶ አደሮች ስልጠና ማዘጋጀትን ማጠናከር፣ የምርምር ተቋማትን አቅም መገንባት፣ መጋዘንና የግብይት ማዕከላትን ማስፋፋትና ያሉትንም ጥራታቸውን ማሳደግ፣ የጥራትና ጤና ቁጥጥር ተቋማትን ማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ኢንቨስትመንቶችን ሲያደርግ ቆይቷል። በተጨማሪም የመስኖ አውታርን ለማስፋፋትና አማራጭ የውሃ ምንጮችንና አጠቃቅምን ለማሻሻል በርካታ ኢንቨስትመንቶች ሲደረጉ ቆይቷል።

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ኢኮኖሚ በመገንባት በ2017 ዓ.ም መካከለኛ ገቢ ካላቸው ህገራት ተርታ ለመሰለፍ ግብ በማስቀመጥ ወደ ተግባር መግባቷ ይታወቃል ይህንን ግብ ለማሳካት የግብርና እስተዋጽኦ እጅግ ከፍተኛ በሆኑ ስልጠናዎች ተገልጾታል። ግብርና ችግርን በተለመደው የአሰራር ስርዓት የሚቀጥል ከሆነ የአየር ንብረት ለውጥ ተፅዕኖ ከሌሎች ተግዳሮት ጋር ተዳምሮ በፍጥነት እያደገ ያለውን ህዝብ የምግብ ወቅትና መረጋገጥና ቀጣይነት ያለውን እድገት ለማረጋገጥ ፈታኝ ይሆናል።

ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣመ ግብርና በመገንባት ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር ተያይዞ የሚያገጥሙ ተፅዕኖዎችን በመቀነስ የዘርፉን የመቋቋም ስሜት የሚከሰቱትን እደጋጋሾች መቀነስ ያስፈልጋል።

በዚህ መሰረት በተቋሙ የአረንጓዴ ኢኮኖሚ ለመገንባት የሚያስችሉ በስልጠና የተለየ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ ቴክኖሎጂዎችን በመደበኛ የልማት እቅድ ውስጥ በማካተት እንዲተገበሩ ተደርጓል።	በዚህ መሰረት በእርሻልማት	ዘርፍ
የተለያዩ ዝቅተኛ የሙቀት አማቂ ጋዝ ልቀት ያላቸው ናይተሻለም ርት የሚሰጡ ቴክኖሎጂዎችን ናገሰራ ርትን በመተግበር		
28.15	ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ	7.23
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ	በእንስሳት ልማት	ዘርፍ
እነስተኛ የሙቀት አማቂ ጋዝ ልቀት ያላቸውን የእንስሳት ዝርያዎችን በማስፋፋት		18.4
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ ዶይዶል ማት በማስፋፋት		12.06
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ	በተፈጥሮ ህብት ልማት	ዘርፍ
ተፋሰስን መሰረት የደረገ ስነ-ህይወት ወታደራዊ ልፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎችን በመተግበር		31.59
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ		17.55
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለማግለል ታቅዶ።	በአጠቃላይ በዕ.ት.አ 2 መጨረሻ ከዘርፉ	78.14
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለመቀነስ ታቅዶ		36.84
ሚሊዮን ሚትረ ክቶን የሙቀት አማቂ ጋዝ ለማግለል/ለመቀነስ የተቻለ ሲሆን አጠቃላይ አፈፃፀሙ	47.15	በመቶ ነው።

አፈፃፀሙ ዝቅተኛ የሆነበት ምክንያት በሚካና ይዘቱ ሽንፈት የግጥሞች መራት ለማሻሻል የተሰሩ ስራዎች መረጃ መግኘት ስላልተቻለ ርገታው ስጥ መካተት አልተቻለም በተጨማሪም አመራሩ ለአረንጓዴ ኢኮኖሚ ግንባታ ስራዎች በቁትኩረት ያለ መስጠትና በያደረገው ያለ ሙያ ተኛ በዚህ ዘርፍ ያለው ግንዛቤ እነስተኛ መሆኑ ለአፈፃፀሙ መነስ ምክንያት ሆኗል።

ተቋማዊ እቅድን እስከ አርሶ አደር ድረስ ያለ ክህሎትን ከማሳደግ አንጻር የተለያዩ እንቅስቃሴዎች ሲደረጉ የቆዩ ሲሆን ከእነዚህም መካከል ሁሉ ቱን ሚኒስትር መ/ቤቶች ማቀናጀቱ፣ ከክልሎች ጋር ያለውን ግንኙነት ማጠናከራችን ተጠቃሽ ናቸው። በተጨማሪም በፌዴራል ደረጃ ካሉ 12 ተጠሪ ተቋማት ጋር ያለውን የግንኙነትና የአሰራር ስርዓት በማሻሻል ረገድ ከፍተኛ ርቀት ተገዝናል። ክህሎትን ከማሻሻል አንጻር በዋነኝነት ከልማታ አጋሮች ጋር በመተባበር ለፌዴራልና የክልል ባለሙያዎች የተለያዩ ስልጠናዎችን ስንሰጥ ቆይተናል። ከዚህም በተጨማሪ ባለሙያዎቻችንን ወደ ውጪ ሀገር በመላክ የአጭርና የረዥም ጊዜ ስልጠናዎችን እንዲያገኙ በማድረግ የሰው ሃይል ሀብታችንን ለማሳደግ ከፍተኛ ጥረት አድርገናል። የአርሶ/አርብቶ አደሮችን ክህሎት ከማሳደግ አኳያ አሳታፊ የምርምርና ሌክሰቲቫን ስራዎችን ጨምሮ የተለያዩ የእሴት ሰንሰለት ስልጠናዎችን ስንሰጥ ቆይተናል።

ያጋጠሙ ስትራቴጂካዊ ማነቆዎች፦ የግብርና ዘርፍ እድገት በሚፈለገው ደረጃ ፈጣን እድገትና መዋቅራዊ ለውጥ (ግብርና ትራንስፎርሜሽን) እንዳይመጣ ብሎም የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ለማስተካከል ተገቢውን ሚና እንዳይጫወት ያዳረጉት ስትራቴጂካዊ ማነቆዎች ውስጥ ዋና ዋናዎቹ እንደሚከተለው ቀርበዋል። የ5 ዓመት የመካከለኛ ጊዜ እቅዱም እነዚህ ማነቆዎችን ለመፍታት ትኩረት አድርጎ ይንቀሳቀሳል።

የሀገር ውስጥ ፖለቲካ ሁኔታዎች፦ እንደሚታወቀው ባለፉት 4 ዓመታት የሀገራችን የፖለቲካ ሁኔታ ከፍተኛ አለመረጋጋቶች ሲታዩበት ቆይቷል። ይህም በዋነኝነት ለአርሶ አደሮች እንደ ምርጥ ዘርፍ ማዳበሪያ ያሉ ግብዓቶች ወቅቱን ጠብቀው እንዳይደርሱ ማነቆ ሆኗል። ለሌሎች ያህል በምዕራብ ኢትዮጵያ በተከሰተው አለመረጋጋት ምክንያት ያጋጠመው የምርጥ ዘር እጥረት ተጠቃሽ ነው። በተጨማሪም ምርትን ወደ ገበያ በማቅረብ ሂደት ውስጥ የነበረው የሰላምና ፀጥታ እጠት ከፍተኛ ችግር ሆኖ ቆይቷል። ይህ ሁኔታ ለኢኮኖሚ ስሜት የሚቀርቡ እንደ ቁም እንስሳት፣ ቡና፣ ሰሊጥና ሌሎች ምርቶች ላይ ታይቷል።

የአየር ንብረት ለውጥ፦ የግብርናው ዘርፍ በዝናብ ላይ የተመሰረተ እንደመሆኑ መጠን ማንኛውም የአየር ንብረት ለውጥ አርሶ/አርብቶ አደሮች ህይወት ላይ የጎላ ጉዳት ሊያደርስ ይችላል። የአየር ንብረት ለውጥ ዋነኛው የአርሶ/አርብቶ አደሮቻችን ማነቆ መሆኑ ይታወቃል። በተለይም በ2007/8 የተከሰተው የኤልኒና ድርቅ ጋር ተያይዞ የግብርና ምርት እድገት ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ተከስቷል።

ግብዓትና ቴክኖሎጂ እቅርባት ስርዓት ኋላቀርነት፦ ቀጣይነት ያለው የቴክኖሎጂ ማመንጨት፣ ብዙትና ስርዓት ስርዓት አለመዳበርና የግሉ ዘርፍ ተሳትፎ እነስተኛ መሆን አርሶ/አርብቶ አደሩ የሚያስፈልገውን ግብዓቶችና የቴክኖሎጂ ውጤቶች በተገቢው ጊዜ፣ በሚፈለገው ጥራትና መጠን እንዳይገኙ ማነቆ ሆኖ ቆይቷል። በተለይም ለሁሉም ስነ ምህጻርና የግብርና ምርቶች የሚያገዝ እንዲሁም በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት ለሚከሰቱ አዳዲስ በሽታዎች፣ ነፍሳቶችና አረሞች የሚቋቋሙ በቂ ቴክኖሎጂ ማቅረብ አልተቻለም። ከምርምር የሚለቀቁ ቴክኖሎጂዎች ማባዛት ዋናው ማነቆ ሆኖ ቆይቷል። ይህም ሁኔታ በተለያዩ መልክ በመንግስት ፕሮግራሞች ውስጥ

አመታዊ በጀት ውስጥ ለግብርና ዘርፍ መመደብ አለበት ተብሎ ከተቀመጠው የ10 በመቶ ዝቅተኛ መስፈት በከፍተኛ ደረጃ አሟልተዋል ተብለው ከተለዩት 10 ሀገራት ተርታ ውስጥ እንዳደረገ መረጃዎች ያሳያሉ። ሆኖም ግን ይህ የበጀት ምደባ ከ2004 ጀምሮ በጣም እያሸቆለቆለ አመታዊ አማካይ 5.2 ደሷል። ከዚህ ውስጥ ለግብርና መሰረተ ልማት የተመደበው በጣም አነስተኛ ነው። ለምሳሌ በመስኖሊ ለማየሚችል መሬት ከፍተኛ (11 ሚሊዮን ሄክታር) ቢሆንም እስካሁን ለማልማት የተቻለው ከአንድ ሚሊዮን ሄክታር ማለትም ከ10 በመቶ በታች ነው። ይህም የሚያሳየው እስካሁን ለንዑስ ዘርፍ የተደረገው ኢንቨስትመንት ዝቅተኛ መሆኑና ለወደፊትም ልዩ-ልዩ ስራዎች ስራ ስራ ስራ ዘርፍ ፋንማሳደግና ከሱም የሚገኘውን ጥቅም አሟጦ መቀም የማይቻል መሆኑን ነው። ከመንግስት በተጨማሪ ለመሰረተ ልማትና ኢንቨስትመንት ምንጭ የሆነው የግል ባለሀብትም ድርሻ ዝቅተኛ ነው።

ተቋማዊ የማስፈጸም አቅም፦ የግብርና ዘርፍ በበቂ ጥናት የተደገፈ፣ ተናባቢና ተደጋጋሪ የሆነ አደረጃጀት ያለመኖር፣ የህግና አሰራር ስርዓት ክፍተት፣ ተቋማዊና ሙያዊ አቅም ውስንነት እንዲሁም የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም አለመኖር ተልዕኮውን በሚገባ እንዳይወጣ ካደረጉት ምክንያቶች አንዱ ነው። ዘርፉ የሚመራበት ፖሊሲና ስትራቴጂዎች የተዘጋጁ ቢሆንም የህግ ማዕቀፍ እና አሰራር ክፍተት በመኖራቸው ምክንያት የዘርፉ የማስፈጸም አቅም እንዲሁም ለግብርና ውዕድገት እንዳይፋጠን የራሱ አሉታዊ ሚና ነበረው። በተጨማሪም በፌዴራል ግብርና ሚኒስቴር ከክልል ግብርና ቢሮዎች ያልተናበበና ተጠያቂነት ያልተዘረጋለት የሰራግንኙነት መሆኑ ሀገራዊ ግቦችን ለማሳካት ተግዳሮት ሆኖ ቆይቷል።

የዘርፉም የሰው ሃይል አደረጃጀት ዘርፉ በሚያስፈልገው ብቃት ባለመደራጀቱ የዕውቀት፣ ክህሎትና ተነሳሽነት/ቁርጠኝነት ክፍተት ተጋርጦበታል። ይህም የሰው ሃይል ትምህርትና ስልጠና፣ ቅጥር፣ ደመወዝና ማበረታቻ እና ግምገማና ምዘና ስርዓት ለዘርፍ የተለየ ባህሪ ያልተቃኘ በመሆኑ ፍተሻ ይፈልጋል። ለምሳሌ ግብርና ምርምር፣ በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እና ኤክስቴንሽን ግንኙነት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሻሻለ የመጣ ቢሆንም ግንኙነቱ በባለቤትነትና ተጠያቂነት ባለው መልኩ ባለመዘርጋቱ ዘርፉ የሚያስፈልገው ምሩቅን ማቅረብ፣ የአርሶና አርብቶ አደራችንን ችግር የሚፈቱ የተሻሻለ ቴክኖሎጂ ማፈለቅና ጥቅም ላይ ማዋል ጉድለት ይታይበታል። በተመሳሳይ የመካከለኛ ደረጃ የግብርና ባለሙያዎችን የሚያፈልቁት ቴክኒክና ሙያ ሰልጠና ተቋማትም ጥራት ያለው ሠልጣኞች ለማቀረብ የአስራርና ብቃት ክፍተቶች ይስተዋልባቸዋል። በስራ ላይ የተሰማራውም ባለሙያና አመራር አግባብ ያለው ተጠያቂነትና የዘርፉን የስራ ባህሪ መሰረት ያደረገ ማትጊያ ስርዓት ባለመኖሩ ዘርፉን በእውቅት ለመምራትና የሚጠበቅበት አካታቸና ዘላቂ እስተዋዖ ለማበርከት ተግዳሮት ሆኖበታል። በተጨማሪም የስራ ግብዓትና ሃብት አቅርቦትና አጠቃቀም አጥረቶች በመኖራቸው ከዘርፉ አፈፃፀም ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ፈጥሯል።

1.3 የአቅዳ መነሻዎች

የ 10 ዓመት የረጅም ጊዜ ዕቅድ

የ5

ዓመት የመከለኛ ጊዜ ዕቅድ ለማዘጋጀት

የ10

ዓመት መሪዎች እንደ መነሻ በመውሰድ በሚከተሉት ጉዳዮች ላይ ዕቅድ እንዲዘጋጅ ተደርጓል።

የሰብል፣

እንስሳትና ዓሳም ርትናም ርታ ማነትን ማሻሻል፣

የተፈጥሮ ሀብት በዘላቂነት እንዲለማና እንዲጠበቅ እና ጥምር ግብርና ማስፋፋት፣

የግብርና ቴክኖሎጂ አቅርቦትና ስርጭት ስርዓትን ማሻሻል፣ የግብርና ምርት ጥራት ጭጥጥ፣

የገበያ ትስስር፣ የምግብ ወቅትና የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራ ያካትታል።

የኮሮናቫይረስ ወረርሽኝ ክስተት

የኮሮናቫይረስ ወረርሽኝ

(COVID-19)

በሀገር ኢኮኖሚ በአጠቃላይ በግብርናው ሲከተር በተለይ የሚያደርሰውን ተፅዕኖ ለመቀነስ በተቋም ደረጃ የተዘጋጀው የኮሮናቫይረስ ስምላሽ አቅድ (COVID-19 response plan)

የበጀት ዓመቱ አቅድ አካል ተደርጎ ተግባራዊ የሚደገግ ይሆናል። በዚህ መሰረት ባለፈው ምርት ዘመን ወደ ልማት የገባውን መሬት ከግምት ውስጥ በማስገባት ከተያዘው ዕቅድ በተጨማሪ በአንስተኛ እርሳደሩን በግልባለሀብቱ ጨማሪ መሬቶችን ወደ ምርት የማስገባት እንዲሁም ይህንኑ ለማሳካት የሚያችሉ የኤክስቴንሽን ምክር እገልገሎት ተግባራት በተጠናከረ ሁኔታ የሚከናወኑ ይሆናል።

1.4 ስትራቴጂያዊ አቅጣጫዎች

የመስኖ አቅምን ለማሳልበት የግብርናን

HCC

ከዝናብ ጥገኝነት ማላቀቅ፣ የሀገራችን ምርት በዝናብ ላይ የተመሰረተ በመሆኑም ክንያት ለምርታ ማነት ዝቅተኛነት የተጋለጠነው። ከዚህም በተጨማሪ ከዓመት ዓመት የምርት መጠን ከዝናብ መጠን መለያየት ጋር ታያይዘናቸው ልዩ ልዩ ችግሮች ይታያሉ።

ይህ አካሄድ የሚጠበቀውን የግብርና ትራንፎርሜሽን ለማምጣት በቁስ ላይ ለመግባት ከፍተኛ ትኩረት በመስጠት የመስኖ ልማት ላይ እንዲሁም ሽጎት መንግሥት ማድረግ አለበት። ይህም ያሉን የምርት ወቅቶች ከ3 እና 4

ጊዜ በማድረስ የምግብ ወቅትና ከማረጋገጥ ላይ ለእንዲሁም ስትራቴጂው ጨምሮ በቁም ስራ ላይ የተመሰረተ ስራ ላይ ስለመጠየቅ የምንከተለው የመስኖ ልማት አካሄድ በሁለት ይከፈላል።

ይህም የአንስተኛ መስኖ ልማትና መከለኛ ስትራቴጂ መስኖ ልማት ሲሆን የምንተገብረው ምክትለ ያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር ይሆናል። የመስኖ ልማት ስራ ችግሮች ለመቀነስ የጥያቄዎችን የሚፈጸሙ ምንጫዎችን ለመለየትና ለመግባቱ፣ በልማት አጋሮች፣ በግሉ

HCC እንደዚሁም በማህበረሰብ ተሳትፎ የሚሰራ መሆኑን እና ረጋግጣለን። የመስኖ እንዲሁም ሽጎት መንግሥት ቅደም ተከተል በሚሰጡት ጥቅም መሰረት ለላይ የተመሰረተ እንዲሆን ይደረጋል። በመስኖ ስራ ላይ ትኩረት መስጠት በቤተሰብ ደረጃ የውሃን ተደራሽነት ከማረጋገጥ ባለፈው ያያዥ ለሆኑ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች መሳልበት

የራሱን አስተዋጾ ያደርጋል። የሚከናወኑ ሽጎት ማስፋፋት

፣ የሚከናወኑ ሽጎት ማስፋፋት

፣ የሚከናወኑ ሽጎት ማስፋፋት ግብርናን ለማዘመን የምርት ጥራትን ለማረጋገጥ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው። ለሀገራችን መልካም ድርጅት ለግራ እኩል ስሜት ለማሟላት የቴክኖሎጂው ጤቶችን በመጠቀምና ተደራሽነትን ለአርሶ/አርብቶ እደርበሚረጋገጥና አጠቃቀም ላይ የተመሰረተ የአርሶ እደሩን አቅም ያገናኘበሀገር በቀል የሚከናወኑ ሽጎት ማስፋፋት ፈጠራ፣

ማኑፋክቸሪን ግብርና ጭት ስርዓት በማስፋፋት ምርትና ምርታ ማነትን ለማሳደግ የአርሶ እደሩን ገቢ ትርጉም ባለው መልኩ ማሳደግ ይቻላል።

HCC የሚጠቀሙት ማሳደግ ወይም የቴክኖሎጂ ግብርና ማሻሻያዎች ከግብርና ጸባይ ረገድ ላይ የሌዘፋ ይኖሩን ሲንገቡ በድርስርዓት በመገንባት ግብርናን ለማዘመን ትኩረት ተሰጥቷል።

በዚህም የግብርና ሚኒስቴር ሽጎት ማስፋፋት ለመቋቋም ከፍተኛ ዕዝፈት ረገድ ላይ ምርታ ማነትና የምርት ጥራት በማሻሻል እንዲሁም አዳዲስ የስራ እድል በመፍጠር ወጣቱን ተውልድ ወደ ግብርና መሳተፍ ስኬት ላይ ላል።

የሚከናወኑ ሽጎት ማስፋፋት ምርት ስርዓት HCC መሆኑን ታወቅም የግብርና HCC ከአጋሮቹ ጋር በመሆን የቁጥጥርና ፍትህ እንዲሁም ክትትል ስራዎችን ይሰራል። የግሉን HCC ለማሳተፍ በሚደረገው ሽጎት ማስፋፋት ምንጫዎችን ለመለየትና ለመግባቱ፣ በልማት አጋሮች፣ በግሉ

ሀገራዊ የሆነ የስራ ድግግሞሽን ፣ የሃብት አጠቃቀም ጉድለትን የሚቀንስ ሲሆን እንደ ዚሁም ያለውን የቴክኒክ አቅም በሀገር ደረጃ እንዲጠቀም በትኩረት ያደርጋል።

የሥራ ዕድል መፍጠር

በገጠር የሚኖሩ ስራ ፈላጊዎች ፍትሃዊ፣ ዘላቂና ውጤታማ የስራ እድል ተፈጥሮ ላቸው የልማቱ ተሳታፊ እና ተጠቃሚ በመሆን ለሀገር እድገት እና ትራንስፎርሜሽን የበኩላቸውን አስተዋጽኦ እንዲያበረክቱት ኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር ዘላቂ ግብርና ልማት ማካሄድ፦

የግብርና ምርት በአማካይ በዓመት 5.6

በመቶ እያደገ የኤክስፖርት ምርቶችን በበቂ መጠን ለማቅረብ የግብርና ምርት የወጪና ገቢ ምርት ሚዛን ያሻሽላል፤ እንዲሁም ስትራቴጂያዊ ፈልገውን ግብዓት ያሟላል፤ ሀገራዊ የምግብና ጅታ ክፍተትን ያሟላል።

የምርት ስብስብ ጥርደረ ጃ በማሻሻል እርሶ/እርቦቶ እደሮች እንስተኛ መጠን የተሰበሰበ ለሚመጡ የምግብ ምድቦችን መመገብ እንዲችሉ ያደርጋል። የግብርና ልማትን ዘላቂነት በማረጋገጥ ግብርና ልማት የሚወጣውን የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን መቀነስ ይሆናል።

1.5 የዕቅድ ዝግጅት አካሄድ

የዕቅድ ዝግጅቱ የሚመራበት ማዕቀፍ ማዘጋጀት

የግብርና ዘርፍ የ5 ዓመት መሪ ዕቅድ ስትራቴጂ የዕቅድ ማዕቀፍ የሚከተሉትን አላዎች አካቶ እንዲዘጋጅ ተደርጓል። የግብርና ስዕይ፣ የዘርፉን መሰረታዊ ማኅበራዊ ችሎታዎች ሊፈቱ የሚችሉ ስትራቴጂያዊ ማዕቀቦች፣ ለስትራቴጂያዊ ማዕቀቦች ቁልፍ የስኬት መሰረት የሆኑ ውጤቶችን መለየት፣ በየደረጃው የተቀመጡትን ውጤቶች መለካት የሚያስችሉ ቁልፍ አሰዛዊና ገላጭ አመልካች ተቀምጦታል፤ ውጤቶችን ለማሳካት ወሳኝ የሆኑትን ስፎርሜሽንና ልዩ ግብራ መስኮች ተለይተዋል። የአቅድ ዝግጅት ማዕቀብ ላይ የተቀመጡ ቁልፍ የውጤት መስኮችና ውጤቶችን ለማሳካት የሚረዱ የትግበራ መስኮች መሰረት በማድረግ በትንተና የተደገፈ የተሟላ የዕቅድ ስነ-ምግባር ዘጋጅ ተደርጓል።

ክፍል II የዕቅድ ዓላማዎች

የግብርና ዘርፍ ስዕይ

በ2022

የተሸጋገረ ግብርና በመፍጠር በውስጥ ደረጃ ግብርናን ምርታማና ተወዳዳሪ ለማድረግ የእርሶና እርቦቶ አደሩን ገቢ ማሳደግና ከድህነት ማላቀቅ፤ ለሀገራዊ እኩልነት ማዕቀብ ላይ የተሰበሰበ ለሚመጡ የምግብና ጅታ ክፍተት ያሟላል፤ ለእንዲሁም ስትራቴጂያዊ ማዕቀብ ላይ የተሰበሰበ ለሚመጡ የምግብና ጅታ ክፍተት ያሟላል። ወደ እሴት ጭመራ የተራመደ እና በገጠር በቂ ስራ እድል የፈጠረ ዘርፍ ማድረግ ይሆናል።

ገብ

የግብርና ዘርፍ ዕቅድግብከሀገራዊኢኮኖሚው እስተዋፅኦአማበርከትሲሆን በሚቀጥሉት 5 ዓመታት ግብርናንም ርታማናተውዳዳሪበማድረግ የእርሱና እርብዳዳሪን ማሳደግ፣ የምግብና ስርዓተ-ምግብ ሰብስቦትና ማረጋገጥ እና ለመዋቅር ደብዳቤ ሽግግር እስተዋፅኦአማድረግ ሲሆን ለሀገራዊ ኢኮኖሚ ያዋቅራን ስፎር ሜሽን በሚከተሉት መስኮች ላይ የራሱን እስተዋፅኦ ያበረክታል። ግብርና ለጠቅላላ ምርት ያለው እስተዋፅኦ እነስተኛ መጠን የተሰጠ ረገድ የምግብ ምድቦችን መመገብ የቻሉ የእርሱ/እርብዳዳሪ ችግር ማሳደግ፣ የምርት ስበስቦት ረጅም ማሻሻል፣ የግብርና ምርት የወጪና ገቢ ምርት ሚዛን ማሻሻል፣ የግብርና-ኢንዱስትሪ ስበስቦት ማጠናከር፣ በግብርና የሚተዳደር የሁበረተሰብ ክፍል እየቀነሰ እንዲሄድ ማስጫል፣ ከግብርና ልማት የሚለቀቀውን የሙቀት እማቂ ጋዝ መጠን መቀነስና ችው።

2.1 ስትራቴጂክ ዓላማ ለገቢ ያተኮረ የሰብል ምርትና ምርታማነት ማሳደግ

የሰብል ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ የምንከተለው የእመራረት ስርዓት በእነስተኛ ይዘታ እርሱ እደሮች እና በመካከለኛና ሰፊ የባለሀብት እርሻዎች ሲሆን የእነስተኛ ይዘታ እርሱ እደሮች ስርዓት የምርት ወቅት (መኸር፣ በልግና መስኖ) እና የመካከለኛና ሰፊ የባለሀብት እርሻዎች መሰረት እድር ገደብ ማረጋገጥ ማድረግ ነው። በዕቅድ ዓይነት ከተከተሉት ስርዓቶች ሆርቲካል ቸር፣ አዝርዕት፣ ቡና ሻይና ቅመማ ቅመምን ይይዛል።

በሁሉም የእመራረት ስርዓቶች እና የሰብል ዓይነቶች የሰብል ምርትን ከ543 ወደ 707 ሚሊየን ኩንታል ለማድረስ ዕቅድ የተዘሰጠ ሆኖ የአዝርዕት ምርትን ከ362 ወደ 490 ሚሊየን ኩንታል፣ የሆርቲካል ቸር ምርትን ከ181 ወደ 217 ሚሊየን ኩንታል፣ የቡና ምርትን ከ6 ወደ 8.9 ሚሊየን ኩንታል ፣ የሻይ ምርትን ከ0.8 ወደ 1 ሚሊየን ኩንታል፣ የምርት መጠን ለማድረስ ዕቅድ ተይዟል።

የሆርቲካል ቸር ኤክስፖርት ምርት እቅርቦት በተመለከተ የአበባ ምርት ከነበረበት 94556 ቶን ወደ 208196 ቶን፤ አትክልት፣ ስራስርና አጻጻፍ (ቨርብስ) ምርት ከነበረበት 149,191 ቶን ወደ 765,916 ቶን፤ የፍራፍሬ ምርት ከነበረበት 28,441 ቶን ወደ 72,298 ቶን ለማድረስ ዓላማ ተቀምጧል።

ከአጠቃላይ እነስተኛ ይዘታ የአዝርዕት ምርት ውሰጥ በመኸር ከ335.9 ወደ 425 ሚሊየን ኩንታል፣ በበልግ ከ21 ወደ 28 ሚሊየን ኩንታል፣ ከ7.6 ወደ 9.8 ሚሊየን ኩንታል የምርት ድርሻ የሚይዙ ሲሆን ስልታዊ ድርሻ 92 በመቶ ከመኸር የሚገኝ ይሆናል። ከመስኖ የሚገኘው የአዝርዕት ምርት ምክፍተኛ ዕድገት እንዳለው ያሳያል።

ከአጠቃላይ የእነስተኛ ይዘታ ሆርቲካል ቸር በመኸር ከ68 ወደ 86 ሚሊየን ኩንታል፣ በበልግ ከ47 ወደ 51 ሚሊየን ኩንታል ፣ በመስኖ ከ65 ወደ 68 ሚሊየን ኩንታል የምርት ድርሻ የሚይዙ ሲሆን በ5 ዓመቱ መጨረሻ ከመኸር፣ መስኖ እና በልግ ምርት በቅደም ተከተል 42 ፣ 25 እና 33 በመቶ ድርሻ ይኖራቸዋል።

የቅድመና ደህረ ምርት በክነት መቀነስ

የተቀናጀ ተባይ መከላከል ዘዴን አሁን ካለበት ዝቅተኛ ደረጃ በማሳደግ በ10 የተመረጡ ሰብል ስርዓቶች ላይ መከላከል እንዲካሄድ በማድረግ ሊባክን የሚችለው የምርት መጠን በ1% ዝቅእን ዲል ይደረጋል። የደህረ ምርት በክነት ዓላማ በዝርዝር ስርዓቶች የተቀመጠ ሲሆን ለምሳሌ የነት የሰንደ ምርት በክነት ከ 14 በመቶ ወደ 5 በመቶ፤ ሽንኩርት ከ22 በመቶ ወደ 13 በመቶ ዝቅለ ማድረግ ታች ይደረጋል።

ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገቢ ያየቀረበ ምርት መጠን

ለገቢ ያየሚቀርብ የሰብል ምርት መጠን በዝርዝር ስርዓቶች የተቀመጠ ሲሆን ለምሳሌ የነት ሰንደ አሁን ካለበት 9 ወደ 87 ሚሊየን ኩንታል፣ በቆሎከ13 ወደ 163 ሚሊየን ኩንታል፣ ቲማቲም ከ1 ወደ 8 ሚሊየን ኩንታል፣ እቫካ ደ290 ሺ ኩንታል ወደ 5

ሚሊየን ኩንታል ለማቅረብ ዕቅድ ተይዟል። የኢንፎክሽንና የምርመራው ጤን ጥራትና ደህንነት በማሻሻል ወደው ጭየሚላኩ ምርቶች ተቀባይነት ያጡ የነበሩትን በእንደ በመቶ ዝቅእን ዲል ይደረጋል።

በአፈርናውሃጥበቃእናበግብዓትናመስኖአጠቃቀምላይያተኮረየምርምርፕሮግራምበመቅረጽምክረ-ሃሳቦችንየማቅረብ፤ የምርምርእናኢኮኖሚክትርክትርክርኖሚያጠናክሩምክረ-ሃሳቦችንየማመንጨት፤ የባዮ-ቴክኖሎጂምርምርእቅምየማሳደግ፤ ስነ-ምህግናምዕክልያደረገምርምርየማካሄድእናአጠቃላይየምርምርተቋማዊእቅምንበማሳልበትበዓለምገበያበተወዳዳሪነት መዝለቅየሚያስችልየንዑስዘርፋንምርትናምርታማነትየማሳደግ/ሥራይሠራል።

ሀ)የሱባልቴክኖሎጂማመንጨት

የሱባልቴክኖሎጂናየአሰራርማሻሻያመረጃእቅርቦት

የሱባልየእዝርዕት፣ ሆርቲካልቸር፣ ቡናናሻይ ቅ/ቅመምሱባሎችዝርያንበማዳቀል፣ በመረጣናበባዮ-ቴክኖሎጂዘይዎችበመታገዝወይምበማላመድዘይለከፍተኛምርታማነት፣ ለተፈላጊጥራትማሻሻል፤ የአፈርንጥረ-ነገርናበውሃአጠቃቀምውጤታማ (nutrient and water use efficient) የሆኑዝርያዎችለማውጣትምርምርማካሄድ፤ የሱባልዕደገትንየሚገቱእንደየዝናብዕጥረት፣ የአፈርከምጣጣነት፣ የአፈርጨዋማነትእናየመሳሰሉትንተፅዕኖለመቋቋምእንዲችሉዝርያዎችንማሻሻል፤ በአሁኑጊዜለሱባልማትስጋትእየፈጠሩያሉየእፅዋትበሽታዎችናተባዮችንእንዲቋቋሙዝርያዎችንማሻሻል፤ ለግብርናሚካናይዜሽንእመቼሁኔታንለመፍጠርእንዲያስችልበተለይምበጤፍላይየሚገጥሙንየመውደቅችግር (lodging problem) የሚቋቋሙዝርያዎችንእንዲሁምበሰሊጥላይደግሞዘራቸውየማይበተንዝርያዎችን (shattering resistant varieties) ለማውጣትምርምርማካሄድ፤

በእፅዋትባዮ-ቴክኖሎጂበመታገዝለተመረጡየሱባልዓይነቶችበቲኩካልቸርንፀሀዘርቡበዛትለማባዛትየሚያስችልፕሮ-ቶክል ማዘጋጀት፤ የዝርያማሻሻያሂደቱንለማፋጠንየሚያግዙባዮ-ቴክኖሎጂዘይዎችማውጣት፤ በባዮ-ቴክኖሎጂዘይዎችዝግየተመረጡሱባሎችንየምግብንጥረ-ነገርይዘትየጨመረ (biofortification) እናረዘምላለጊዜሳይበላሽየሚቆይዝርያዎችንለማውጣትማሻሻል፤ ዘረመላቸውየተለወጠ (genetically modified organisms)

የአካባቢንለውጥተፅዕኖእንደእፅዋትበሽታእናየመሳሰሉትንመቋቋምየሚችሉዝርያዎችንበማላመድበሂደትምተፈላጊውን ዘረመልበመለየትናወደተመረጠየሱባልዝርያባዮ-ቴክኖሎጂዘይዎችንማስገባት (introgression) ማሻሻል፤

የሱባልዝርያባለውየጀኔቲክእቅምድረስምርታማነቱንጠብቆእንዲሰጥየሚያግዘውንየተሻሻሉወቅታዊየሱባልእግርኖሚም ክረ-ሃሳቦችለማቅረብበሱባልእናበአመራረትዓይነቶችላይተመርከዞምርምርማካሄድ፤

የሱባልጤንነትበተጠቀሁኔታምረትየሚያስችልየተቀናጀየሱባልጥበቃምክረ-ሃሳብለማቅረብየሚረዳየምርምርእቅም መገንባትናየተጠናክረየሱባልጥበቃምርምርማካሄድ፤

የሱባልድህረ-ምርትብክነትንለመቀነስየሚያስፈልጉየአያዎማሻሻያምክረ-ሃሳቦችለማቅረብምርምርማካሄድ።

ለምግብነትየሚውሉየግብርናምርቶችንየምግብንጥረ-ነገርይዘትየማዳበርዘይ (food formulation) ፤በምግብየማቀነባበሪያሂደትወይምበማብሰልወቅትየሚባክኑንጥረ-ነገሮችንለመቀነስየሚያስችልየአሰራርዘይእናምግብን ለረዥምጊዜሳይበላሽየማቆያዘይን (preservation) ማቅረብ፤

የግብርናምርትዕሴትሰንሰለትዘረያየሚገጥሙተግዳሮቶችንበመለየትወቅታዊየመፍትሄምክረ-ሃሳቦችንማውጣት፤ ለተለያዩየግብርናኮምዲቲዎችእመራረት፣

የተፈጥሮሀብትአጠቃቀምእናየግብርናሚካናይዜሽንንየተመለከተየቴክኖሎጂአዋጭነትጥናትበማካሄድውጤታማነትንየ ሚያሳድግምክረ-ሃሳብለማቅረብ፤ የግብርናቴክኖሎጂዎችሥርዐትናፋይዳ (technology adoption and impact) ጥናትበማካሄድመረጃማቅረብ፤

ለአትክልትሱባሎችዝርብዘትተስማሚየሆነየአየርሀኔታያላቸውንአካባቢዎችበመምረጥለተወሰኑየአትክልትዓይነቶችየማ ባዛትሥራንማስጀመር፤

የሱባልዘርጥራትንእናምርታማነትንየሚያስጠቁየተሟላየዘርእመራረት፤ የድህረምርትእያዘለናየዘርግብይትሂደትንበአግባቡለማከናወንየሚረዳየግብርናእሠራርመረጃዎችንማቅረብ፤በእገራቱየዘር ሥርዓትውስጥዘርጥራትስታንዳርድንለመከለስየሚያስችሉየአሰራርሥርዓትማሻሻያመረጃዎችንማቅረብ፤

የሱባልእመራረትንለአነስተኛናመካከለኛየሱባልእመራረትደረጃዎችየሚስማሙየሚካናይዜሽንዓይነቶችከመራትዝግጅት አንስቶለዘርመዝረያ፣ ለማዳበሪያመስጫ፣ ለአረምማረሚያ፣ ለመድኃኒትመርጫ፣ ለማጫጃእናለመውቂያየሚውሉየተሻሻሉቴክኖሎጂዎችንለተለያዩሱባሎችናየአፈርዓይነቶችበማላመድወይምበመስራት

ሀ) የአዝርዕት-ሰብልልማት-ምክርናስልጠና

የአዝርዕት-ሰብልልማት-ምክርናስልጠና የምርጥ ዘርማም ረትን ያጠቃልላል። የአዝርዕት-ሰብልልምርትናምርታማነት ዕድገት የሁለት መሰረታዊ ስነ-ምግባር ስልጠናዎች ዕድገት ውጤት ነው። እነዚህም የለማ ማሳመጠን እና የሰብልልምርታማነት እድገት በሰ/ር ናቸው። ፃለም አቀፍ ልምዶች እንደ ሚያሳይት በምርታማነት ዕድገት የተሻሻሉ የሰብልልምርታማነት ድርጅቶች ከ50-60 በመቶ እንዲሁም የተሻሻሉ አሰራሮች ለሌሎች ግብዓቶች በምክር-ሃሳብ መጠቀም ከ40-50 በመቶ ድርጅቶች እንደ ሚኖራቸው ይተነብያሉ።

በሌሎች ሀገራት በ2017 በአማካይ የስንዴምርታማነት ከ101 ኩ/ል በሄ/ር በላይ፣ ሩዝ 93 ኩ/ል በሄ/ር በላይ እና በቆሎ ከ257 ኩ/ል በሄ/ር በላይ ረስተ መርቷል። በአገራችን በተመሳሳይ ወቅት በአማካይ ስንዴምርታማነት 28 ኩ/ል በሄ/ር፣ ሩዝ 29 ኩ/ል በሄ/ር እና በቆሎ 37 ኩ/ል በሄ/ር የተመዘገበ ሆኖ ከ4 እስከ 7 አጥፍ ዝቅ ያለምርታማነት ደረጃ ላይ እንዳለን ለመረዳት ተሻሻል። ለዚህም ዝቅተኛ ምርታማነት ምክንያት በአስተኛ አርሰአደሮች ማሳየት ከናወንና እና ዝናብ ጠባቂ ልማት በመሆኑ ውጤታማነቱ የአገሪቱ ንስት ራቱ ጂክ አቅጣጫ ምክንያት ምክንያት ምክንያት ምክንያት ነው። የአገሪቱ ንዳት ረፍላጎትን ማሟላትን፣ የኢክስፖርት ግብን ማሳካትንና ከውጭ የሚገባውን የሰብልል ጤቶችን ማስቀረት ያልቻለ ሆኖ ይገኛል። ከዚህም የተነሳ በ2017 ከአህልሰብሎች በስንዴምርታ 10.7 ሚሊዮን ኩታል ምርት እንዲሁም የሌሎች ሰብልል ምርት 17.4 ሚሊዮን ኩታል ምርት በ640 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ወጪ ለማድረግ ተገደናል።

ይህን ሁኔታ ለመቀየር ለማሳያነት ስንዴምርታማነት ከ30 ወደ 38 ኩታል በሄ/ር ለማድረስ በዕቅድ ተይዟል። ይህም ማለት በአማካይ 18 በመቶ ግመታዊ ዕድገት ይኖራል። አብዛኛው የምርታማነት ዕድገት አማካኝ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን (ምርጥ ዘር፣ ማዳበሪያ፣ አገሮ-ኬሚካል፣ ሚካይኬሽን) በመጠቀም፣ እድገትን የሚያፋጥኑ ሆርሞኖች፣ ማይክሮን ፕራሽን ማሽኖች /Mn, Cu, Mg, B, Zn/ በቅጠሉ ላይ መርጨት፣ የአርሰአደሩን ዕውቀት፣ እመላክትና ክህሎት በማሳደግ የተፈጥሮ ሆርሞኖችን (የአፈር ለምንትና ጤንነት፣ ተፋሰስ ልማት፣ መስኖ፣ የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲ ማሻሻል) መሰረት ያደረገው።

የአዝርዕት-ሰብልልማት/አገዳ፣ በርዕና ጥራጥራ ሰብልልማት/ የምርትናምርታማነትን ለማሳደግ የተነደፉትን ግብች ለማሳካት ይቻል ዘንድ በቀጣይ አምስት ግመታት በአዝርዕት-ሰብልልማት ምክርናስልጠና አገልግሎት የሚከተሉት ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል።

የአዝርዕት-ልማት ፓኪጅ ዝግጅት

የአዝርዕት-ሰብልልምርት አገልግሎት ለመስጠት የቴክኖሎጂ ፓኪጅ የሚዘጋጅ ሲሆን ፓኪጅ በመሬት ዝግጅት፣ ዝግጅት፣ አዘራርና ግብዓት አጠቃቀም፣ ሰብልል ያያዝና ጥበቃ፣ ሰብልል ስብሰባና ደህረ ምርት እያያዝ ላይ ከምርምር የወጡ የሚወጡ ቴክኖሎጂና የመረጃ አቅርቦትን መሰረት አድርጎ የሚዘጋጅ ይሆናል።

በተንቀሳቃሽ ላቦራቶሪ የአፈርን ፕራሽን ምርመራ መሠረት ያደረገ የማዳበሪያ ምክር-ሃሳብ አገልግሎት ማስፋፋት፣ አፈርና ሰብልልን መሰረት ያደረገ የማዳበሪያ አጠቃቀም እውን ለማድረግ በስፋት ይዘረጋል፤ የህያው ማዳበሪያ አጠቃቀምን ማሳደግ፣ እስከ 2011 ምርት ዘመን በነበረው ጊዜ ውስጥ ጥራጥራ ሰብልል ልማትን ለማሳደግ የህያው ማዳበሪያ አጠቃቀምን በ172,000 ሄ/ር ደረጃ ማሳደግ እንደ ተቻለ የአቅራቢዎች የተጠቃሚ ክልሎች ሪፖርት ያመለክታል። በቀጣይ ግመታት ህንጻዎች ስፋት ምርታማነትን የማሳደግ ሥራ በተከረት ይሰራል።

የአሰልጣኞችና የአርሰአደር ስልጠና

የተዘጋጀውን ፓኪጅ ወደ አርሰ/አር-በቶ አደሩ ለማድረስ የደረጃ ወ-የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል። በተለይም የልማት ጣቢያ ሰራተኞች በተግባር የተደገፈ ስልጠና እንዲወስዱ በማድረግ በተመሳሳይ ሁኔታ የፓኪጅ ስልጠናውን አርሰ/አር-በቶ አደር ማሰልጠኛ ማዕከል አርሰአደሩ እንዲያደርሱ ይደርጋል።

የመስክድ ጋፍና ክትትል

የአሰልጣኞች ስልጠናና የአርሰ/አር-በቶ አደር ስልጠናዎች ከተሰጡ በኋላ የፓኪጅ ንትግ በራና የአፈ. ፃፀም ደረጃ መሰረት በማድረግ ወቅታዊ የደድጋ ፍና ክትትል ስራዎች የሚከናወኑ ይሆናል። የድጋፍና ክትትል አሰጣጥ የደድጋ ፍና አሰጣጥ መመሪያ በማዘጋጀት ግመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ደረጃ ስልጠና ለሰጠው ቀናጅና በተናበ መንገድ የሚፈፀም ይሆናል።

በሰርቶ ማሳያ ማስተዋወቅ

በምክርናስልጠናአገልግሎትአሰጠጥሌላውተግባርየተሻለአፈፃፀምባላቸውሞዴልአርሶአደሮችማሳየአርሶ/አርብቶአደርየመስክቀንጠማዘጋጃትበአቅራቢያውያሉአርሶአደሮችትምህርትናልምድእንዲወስዱማድረግነው።

ይህተግባርበቁቅድመዝግጅትበማድረግበየደረጃውየሚከናወንሲሆንአገርአቀፍየመስክቀንዝግጅትግን ዓመታዊ
የጊዜሰሌዳተዘጋጅቶለትከፊደራልስክቀበሌድረስበተቀናጀናበተናበበመንገድየሚፈፀምይሆናል።

በመስክድጋፍናክትትልናከምናካሂዳውሰርቶማሳያዎችየሚገኙ
የአዝርዕትልማትምርጥተሞክርዎችንበመቀመርወደሉበዛኛውአርሶአደርማስፋትትኩረትየሚሰጠውተግባርይሆናል።

ለ) ሆርቲካልቸርሰብልልማትምክርናስልጠና

የሆርቲካልቸርሰብልልማትምክርናስልጠናታማነትዕድገትየሁለትመሰረታዊምክንያቶችዕድገትውጤትነው። እነዚህም የለማ
ማሳመጠንእናየሰብልልማትምክርናስልጠናታማነትእድገትበሂ/ር ናቸው።

በዓለምአቀፍደረጃየሆርቲካልቸርሰብልልማትምክርናስልጠናታማነትእድገትከፍተኛነው። ለአብነትያህልበቲማቲም 687ኩ/ል በሂ/ር፣
በድንች 448 ኩ/ል በሂ/ር፣ በአቫካዶ 164 ኩ/ል በሂ/ር፣ በማንጎ 266 ኩ/ል በሂ/ር እንዲሁምበሙዝ 658 ኩ/ል በሂ/ር
አማካይምክርናስልጠናታማነትየሚያገኙሲሆንበሀገራችንበቲማቲም 52 ኩ/ል በሂ/ር፣ በድንች 137 ኩ/ል በሂ/ር፣ በአቫካዶ 33 ኩ/ል
በሂ/ር፣ በማንጎ 75 ኩ/ል በሂ/ር እንዲሁምበሙዝ 88 ኩ/ል በሂ/ር አማካይምክርናስልጠናታማነትየምናገኝመሆኑይታወቃል።
ለዚህምዋናኛውምክንያትንዑስከርፋቡበዛኛውበአነስተኛአርሶአደሮችማሳየሚከናወንናእናዝናብጠባቂልማትበመሆኑው
ጤታማነቱየአገሪቱንስትራቴጂክአቅጣጫዎችማለትምየምግብእናሥነምግብንዋስትናማረጋገጥ፤

የአግሮኢንዱስትሪፍላጎትንማሟላትን፤
የኢክስፖርትግብንማሳካትንናከውጭየሚገባውንየሰብልልውጤቶችንማስቀረትያልቻለነው።
ከዚህምየተነሳሰሆርቲካልቸርየአትክልት፣ ፍራፍሬ፣ ስራስር፣ ቡና፣ ሻይና ቅ/ቅመምንጨምሮ 1,310,110 ኩ/ል
ከውጭገበያእንዲቀርብበማድረግ 89,497,000 የአሜሪካንዶላርወጪልማድረግተገደናል።
ይህደግሞየዘርፉንውጤታማነትማነስያመላክታል።
የዘርፉዋናአቅጣጫየሚሆነውየሆርቲካልቸርሰብልልማትምክርናስልጠናታማነትንማሳደግናየሚከተሉትተግባራትይከናወናሉ።

የሆርቲካልቸርሰብልልማትእጅግበጣምጥንቃቄየሚሹናአሰራሩምከፍተኛዕውቀትናበክህሎትየሚሹናቸው።
በመሆኑምዘመናዊየአሰራርስርዓትንበመከተልናምርትናምክርናስልጠናታማነትንሊያሳድጉየሚችሉናበአፈፃፀምወቅትክፍተትየነበረባ
ቸውን (missing elements) ተግባራትማለትምወቅቱንጠብቆማሳየማዘጋጃት፣ የዘርመጠንንጠብቆመዝራትን፣
በአንድዩኔትማሳስፋትውስጥመናርየሚገባውንየቡቃያ/ተከልቁጥርእንዲኖርማድረግን፤

ተገቢውአግሮኬሚካልምክረ-ሀሳቡንበሚያዘውመጠንመጠቀምንናተገቢየማሳደግክብካቤን፤
ምርትንበወቅቱማሰባሰብንእናየድህረ-ምርትብክነትንመቀነስንበማረጋገጥተግባራትላይትኩረትተሰጥቶይሰራል።
እስካሁንያለውየልማትሰራተኞችበሆርቲካልቸርልማት ዘርፍ
ለአምራቹአካልተገቢውንድጋፍለማድረግየሚያስችልዕውቀትናክህሎትጨብጠውከከፍተኛትምህርትተቋማትየማይወጡ
በመሆናቸውያለውንክፍተትየሚሞላየአቅምግንባታተግባርበአጭርጊዜመፈፀምያስፈልጋል።

በመካከለኛናበረጅምጊዜደግሞ በ2011 ዓ.ም.
የተቀረፀውንየሆርቲካልቸርካሪኩለምአምቅአቅምላላቸውአካባቢዎችበቁየልማትሰራተኞችንበሆርቲካልቸርሳይንስበማሰ
ልጠንወደ ስራ እንዲገቡይደረጋል። ከዚህምባሻገርበሆርቲካልቸርልማት ዘርፍ
ለመሰማራትየሚፈልጉአካላትናምሩቅወጣቶችናሴቶችንየሰጥሻላይዜሽንስልጠናእናተገቢውንዕገዛእንዲያገኙበማድረግለ
ዘርፉዕድገትየበኩላቸውንሚያእንዲወጡበትኩረትይሰራል።

በቀጣይአምስትዓመታትየሆርቲካልቸርሰብልልማት/አትክልት፣ፍራፍሬና ስራ ስርሰብልልማት/
ምርትናምክርናስልጠናታማነትንሊማሳደግናገበያተኮርእንዲሆንለማድረግየተቀመጡዲላዎችንሊማሳካትይቻልዘንድበሆርቲካልቸርል
ማትምክርናስልጠናአገልግሎትየሚከተሉትተግባራትየሚከናወኑይሆናል።

አነስተኛሆርቲካልቸርልማትፓኬጅዝግጅት

የሆርቲካልቸርሰብልልምክርናስልጠናአገልግሎትለመስጠትየቴክኖሎጂፓኬጅየሚዘጋጃሲሆንፓኬጅበመሬትዝግጅት፣
አዘራርናግብዓትአጠቃቀም፣ የመስናውሃአጠቃቀም፣ ሰብልልያያዝናጥበቃ፣
ሰብልሰብሰባናድህረምርትእያያዝላይእንዲሁምበፍራፍሬከቴኩስክልቸርማዕከላትየሚወጡችግኞችእተካክልናእንክብካቤ፣
የፍራፍሬችግኝማባዛትናአተካክል፣
የመልካምእርሻአተግባርስርዓትንከማስፈንእንዲያከምርምርየወጡ/የሚወጡቴክኖሎጂናየመረጃአቅርቦትንመሰረትአድርጎ
የሚዘጋጃይሆናል።

የአሰልጣኞች እና የአርሶአደር ስልጠና

የተዘጋጀው ግንኙኛ ወደ አርሶ/አርብ ተቆይቶ ለማድረስ በየደረጃው የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል በተለይም የልማት ጣቢያ ሰራተኞች በተግባር የተደገፈ ስልጠና እንዲወስዱ በማድረግ በተመሳሳይ ሁኔታ የገኙ ስልጠናውን በአርሶ/አርብ ተቆይቶ ለማሰልጠኛ ማዕከል አርሶአደሩ እንዲያደርሱ ይደረጋል።

የመስክድጋፍና ክትትል

የአሰልጣኞች ስልጠናንና የአርሶ/አርብ ተቆይቶ ስልጠናዎች ከተሰጡ በኋላ የገኙ ስልጠናዎችን ለማሰጠት የሚያስፈልገውን ግወቅታ ወይንም የድጋፍና ክትትል ስራዎች የሚከናወኑ ይሆናል። የድጋፍና ክትትል አሰጣጥ የድጋፍ አሰጣጥ መሪዎች በማዘጋጀት ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ይሰጣል።

ሰርቶ ማሳያ ማካሄድ

በምክርና ስልጠና አገልግሎት አሰጠጥ ሌላው ተግባር የተሻለ እፈፃሚ ግባላቸው ሞዴል አርሶአደሮች ማሳያ አርሶ/አርብ ተቆይቶ ስልጠናን በማዘጋጀት በአቅራቢያው ያሉ አርሶአደሮች ትምህርትና ልምድ እንዲወስዱ ማድረግ ነው።

ይህ ተግባር በቁቅ ድመ ዝግጅት በማድረግ በየደረጃው የሚከናወኑ ሲሆን እገር አቀፍ የመስክ ተዘጋጅቶ ግን ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ይሰጣል።

በመስክድጋፍና ክትትልና ከምናካሂዳው ሰርቶ ማሳያዎች የሚገኙ

የሆርቲካል ቸርል ማት ምርጥ ተሞክሮዎችን በመቀመጫ ወደ አብዛኛው አርሶአደር ማስፋት ተኩረት የሚሰጠው ተግባር ይሆናል።

ሐ) የቡናና ቅመማ ቅመም ሰብልል ማት ምክርና ስልጠና

የቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ሌክሰቲን ሽንገል ግሎት እና ስርዓት

ለቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ልማት ተስማሚ ስነ-ምግባር እና h5.6

ሚሊዮን በላይ እምራች አርሶአደሮች ቢኖሩትም በንዑስ ዘርፍ ላይ ያተኮረ የተጠናከረ የሌክሰቲን ሽንገል ግሎት ስልጠና ይደረጋል። የቴክኖሎጂ አቅርቦትና አጠቃቀም ዝቅተኛ ከመሆኑ የተነሳ ምርታማነትን ማሳያ ስራዎች ይደረጋሉ።

የቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ምርቶች በሚመረቱበት ወቅት ለካቢያዎች ዘመናዊ ሌክሰቲን ሽንገል ግሎትን ተደራሽ ለማድረግ የሚያስችሉ አደረጃጀቶችንና የግንኙነት አሰራሮችን ያደርጋል። የአርሶአደር ማስልጠኛ ጣቢያዎችን፣

ሠርቶ ማሳያ ስራዎችን፣ ዘመናዊ ቴክኖሎጂና ግብዓት አጠቃቀም ገንዘብ ስራዎችን፣

የቴክኖሎጂ አጠቃቀም ስርጭት ዘመናዊ የኮሙኒኬሽን ሚዲያዎችን እና በሙያው የሰለጠነ የሌክሰቲን ሽንገል ተኛ የሚደረጁት የማስፋትና የማጠናከሪያ ስራዎችን ይደረጋሉ።

ስለሆነም በቀጣይ የዕቅድ ዘመን የተሻሻሉ የግብርና አሰራር ዘዴዎችን አጠቃቀም በማሳደግ፣

በዘርፉ ዘመናዊ የሌክሰቲን ሽንገል ግሎት ስልጠና ይደረጋል። ሽንገል ግሎት ስልጠናውን ለማድረግ የእምራቱን አመለካከት ዕውቀትና ክህሎትን በማሻሻል፣ ምርጥ ተሞክሮ በመቀመጫ ስርዓት፣ ያረጁ በማደስ በማደስ፣ የግብዓት አቅርቦትና አጠቃቀም በማሳደግ፣

የድህረ-ምርት እያያዝና ጥራት በማሻሻል እና በዘርፉ የወጣቶችን ስራዎችን ተሳትፎና ተጠቃሚነት በማሳደግ እንስተኛ ይደረጋል። ውህንነትን ለማረጋገጥ የሚያስፈልጉ ስራዎችን ይደረጋሉ።

የቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ልማት ገንዘብ ስራዎች

የቡና ቅመማ ቅመም ሰብልል ማት ምክርና ስልጠና ለመስጠት የቴክኖሎጂ ገንዘብ ስራዎችን ለማድረግ ስራዎችን ለማድረግ፣ እዘራርና ግብዓት አጠቃቀም፣ ሰብልል እያያዝና ጥበቃ፣ ሰብልል ስብሰባና ድህረ-ምርት እያያዝ፣

ያረጁ ስራዎችን ለማድረግ የሚያስፈልጉ ስራዎችን ለማድረግ ይሆናል።

በአርጅና ምክንያት ምርታማነቱ የቀነሰ ከ650,000 ሄ/ር በላይ የቡና ማሳያ ሚዲያ ሲሆን በየመቱ 130,000 ሄ/ር (20%) በጉንደላ እና በሌሎች ስራዎች በማደስና ተገቢውን እንደከብከቢ በማድረግ ምርታማነትን ለማረጋገጥ ይሆናል።

ስለሆነም በቀጣይ የዕቅድ ዘመን የቡና እምራች አርሶአደሩ እና ባለሀብቱ በቡና ዕድሳ ያላቸውን ዕውቀትና ክህሎት በተከታታይ ስልጠናና ሰርቶ ማሳያ ስራዎችን፣

ለዕድሳ ስራዎችን ለማድረግ ለግብዓት ስራዎችንና የቴክኖሎጂ ስራዎችን በየወቅቱ እንዲቀርቡ በማድረግ፣ በቡና ዕድሳ ወቅት የሚያጋጥመውን የግብዓት ስራ ለትላ ወደ ስራ ስልጠና ስልጠና ስልጠና በተደገፈ ስራዎችን በማልማት ምርታማነትን ማሳያ ስራዎችን ይደረጋሉ።

የአሰልጣኞች እና የአርሶአደር ስልጠና

የተዘጋጀውን ፕሮጀክት ወደ አር/አር-ብቶ አደሩ ለማድረስ በየደረጃው የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል በተለይም የልማት ጣቢያ ሰራተኞች በተግባር የተደገፈ ስልጠና እንዲወስዱ በማድረግ በተመሳሳይ ሁኔታ የፕሮጀክት ስልጠናውን በአር/አር-ብቶ አደር ማሰልጠኛ ማዕከል አር/አር-አንዲያ ደርሶ ይደርጋል።

የመስክድጋፍና ክትትል

የአሰልጣኞች ስልጠናን የአር/አር-ብቶ አደር ስልጠናዎች ከተሰጡ በኋላ የፕሮጀክት ግብራና የአፈፃፀም ደረጃ መሰረት በማድረግ ወቅታዊ የድጋፍና ክትትል ስራዎች የሚከናወኑ ይሆናል። የድጋፍና ክትትል አሰጣጥ የድጋፍ አሰጣጥ መሪ ሪፖርት ማዘጋጀት ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ወይም ለሌሎች ስራዎች ለመስጠት ተገቢ ሆኖ ለማድረግ ይሆናል።

ሰርቶ ማሳያ

በምክርና ስልጠና አገልግሎት አሰጠ ጥሌላው ተግባር የተሻለ አፈፃፀም ባላቸው ምዴል አር/አደር ስልጠናዎች ማሳያ አር/አር-ብቶ አደር የመስክቀን ማዘጋጀት በአቅራቢያው ያሉ አር/አደር ስልጠናዎች ስም ህርትና ልምድ እንዲወስዱ ማድረግ ነው።

ይህ ተግባር በቁቅ ድምዳሜ ማዘጋጀት በማድረግ በየደረጃው የሚከናወኑ ሲሆን እገር አቀፍ የመስክቀን ማዘጋጀት ግን ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ወይም ለሌሎች ስራዎች ለመስጠት ተገቢ ሆኖ ለማድረግ ይሆናል።

በመስክድጋፍና ክትትል የካሊት ማሳያዎች የሚገኙ የቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ምርጥ ተሞክሮ ዎችን በመቀመር ወደ አብዛኛው አር/አደር ማስፋት ትኩረት የሚሰጠው ተግባር ይሆናል።

በቡና ሻይ ቅመማ ቅመም ምርቶች ስራ ላይ ለተሰማሩ የቀን ሰራተኞችን የሌሎች እይታ/ሌሎች ስራ ስለሌላ ስልጠና ለማድረግ ትንሹ የሚገኙ ስልጠናዎችን ማከናወን

2.1.1.3 የሰብልጥበቃ

መጤታማነትና የመደበኛ ተባብሮችን መከላከል

የተዛማች ተባብሮችን ለመከላከል ጥቅም ላይ የሚውለው የፀረ-ተባይ መጠን	በ2011/12 ከተደረሰበት 360533 ሊትር ወደ 2
ሚሊ የንሊትር ከፍ በማድረግ የተባብሮችን ማስወገድ	ከ3%
በታች እንዲሆን ማድረግ የመደበኛ ተባብሮችን ለመከላከል ጥቅም ላይ የሚውለው የፀረ-ተባይ መጠን ወደ	2.5
ሚሊ የንሊትር ከፍ በማድረግ የተባብሮችን ማስወገድ	ከ5
በመቶ በታች እንዲሆን ማስቻል፤ የተቀናጀ ተባይ መከላከል ዘዴን እሁን ካለበት ዝቅተኛ ደረጃ በማሳደግ	በ10
የተመረጡ ሰብልጥኞች ተባብሮች ላይ መከላከል እንዲካሄድ በማድረግ ሊባከን ስሚችለው የምርት መጠን	
በ1% ዝቅት እንዲል ይደረጋል፤	

በአገራችን እየተስፋፋ የሚገኙትን ዋና ዋና ተባብሮች ለአብነት የሚረከቡትን መጠን ስራዎች፣ የበቁ ሎግዳይቲቭ ረስቦሽታ፣ የማንጎን ጭስኬል፣ የቡና ድንችና ዝንጅብ ስልጠናው ላይ ለባክቴሪያ ስብሰታዎች፣ የቡና ደም ማጣቢያ ስራዎችና ሌሎች ተባብሮች ከምርምር በሚገኙ እዳዲስ ስነ ጥናቶች ተባይ መከላከል ቴክኖሎጂዎችን በመጠቀም የመደበኛ ተባብሮችን መከላከል ሥራ እንዲስፋፋ ይደረጋል።

የተዛማች ተባብሮች ክስተት ቅድሚያ ስርዓትን ቀት መከላከል

የተባይ ክስተትን በደና የቅድሚያ ስርዓትን ቀት ቁድረት ለሥርዓት በመዘር ጋት በስንዴ ዋግ፣ በበረሃ አንባጣ፣ በአፍሪካ ተምችና በግሪሳ ወፍ መከላከል የሚሳተፉ አር/አር-ብቶ አደር ስልጠናዎች ከወረርሽኝ መከሰት ስርዓትን ቀት እንዲደርሳቸው ይደረጋል፤

የተባይ መከላከል አገልግሎት (የፀረ-ተባይ ጭትና ማጠንቀቂያ) የሚሰጡ 50 ቡድን እንዲቋቋሙ በማድረግ 350 ወጣት ወንዶችና 150

ሴቶች እንዲደራጁ ለከታቸው አካላት በትብብር ይሠራል፤ የተደራጁት የብቃት ማረጋገጫ እንዲያገኙ ይደረጋል።

የተዛማች ተባብሮች ክስተት ቀት የምርመራ አር/አር-ብቶ አደር ስርዓትን ቀት ለመከላከል እንቅስቃሴው እንዲዘጋጅ ማድረግ። መንግሥት ምዕራፍ ላይ ወንፀረ-ተባይ፣ የመከላከያ ትጥቅ፣ የመርጫ መሣሪያና ሌሎች የሎጂስቲክስ አቅርቦት ቀት ድምዳሜ እንዲዘጋጁ ይደረጋል፤

ተባብሮች ሲከሰቱም እንደ አግባብ ባለው ሆኖ ጥላን
(፤ በመኪና በሚጠመድና በጀርባ በሚታዘል መርጫ መሣሪያ በመጠቀም በፌዴራል መንግሥት ወጪ መከላከል እንዲካሄድ ያደርጋል
። በዚህም በተባብሮች ሊባክን ይችላል የነበረውን መጠን እንዲቀንስ እስከ ተወዳዳሪ ያደርጋል።

የተቀናጀ የሰብል ጥበቃ አሰራር ተግባራዊ ማድረግ

ምክንያቱም ምርትና ምርታማነት ለማሳደግ በሚደረገው ጥረት ተባብሮች ምርቱን በጥራት፣
በደህንነትና በመጠን በክትትል እንዲያደርሱ በቃት በመከላከል ምርትና ምርታማነት ማደግ እስከ ተወዳዳሪ ማድረግ የሚያስችሉ ተግባራት ማከናወን ነው። ለዚህም የተዛማጅ ተባብሮችና የመደበኛ ተባብሮች (የጎተራ ተባብሮችን ጨምሮ) ክስተት ለማጋጠም ጠብቆ ትኩረት ማስገባት ይገባል።
የተባብሮች ክስተት ሲያጋጥም ደግሞ ተገቢውን የመከላከያ ዘዴ በመጠቀም ወቅቱን ጠብቆ ጉዳት ሳይከሰት ለመከላከል ሲቻል ነው።
ይህንን በዋናነት ተግባራዊ የሚሆነው ደግሞ ከምርት በሚገኝበት የተቀናጀ ተባብሮች መከላከያ ዘዴ በመተግበር፤ ፀረ-ተባብሮችና የሥነ ሕይወት ወቅት የተባብሮች መከላከያ ዘዴ፣ ባህላዊ የመከላከያ ዘዴ በመጠቀም፣ በአይሲቲ የተደገፈ የኢንፎርሜሽን ስርዓት ለመስጠትና ዘመናዊ ላቦራቶሪ ረገጥን በቆ ወደሥራ በሚሰጥ ገባትነት ነው። በተጨማሪም ከዚህ ቀጥሎ ያሉ ትዝር ዝርተግባራት ተፈጻሚ ይሆናሉ።

ፀረ-ተባብሮች እንዲቆዩ ለማድረግ ጥንቃቄ ማድረግ

የፀረ-ተባብሮች ለመቆየትና ለመቆጣጠር የተያያዙ ችግሮችን ማቃለል እንዲያገዛ የፀረ-ተባብሮች እንዲቆዩ ለማድረግ ጥንቃቄ ማድረግ
ና በቃት ባላቸው ሰዎች እንዲከናወን የሰለጠኑ የግሉሴ ክተር አባላት በተለይም ወጣት ሴቶችና ወጣት ወንዶች ተደራጅተው ተመጣጣኝ የአገልግሎት አገልግሎት አገልግሎቶች (Pest Management Support Service Providers) እንዲሰጡ ይደረጋል። ፀረ-ተባብሮች አካባቢውን የሚመለከቱ አገልግሎት ማዕከል (Farm Service Center) ወይም ከፀረ-ተባብሮች መቆየት ማዘጋጀት እንዲጠቀሙ ይደረጋል።
ይህንንም በተጨማሪም ለፀረ-ተባብሮች የሌለውን አርሶ/አርብቶ እድር ከፀረ-ተባብሮች ጉዳት ይታደግዋል፤ የፀረ-ተባብሮች ማዘጋጀት ማድረግ። ከዚህ ላይ ሥራ ዕድል በመፍጠርም ትልቅ እስከ ተወዳዳሪ ያደርጋል።

የሰብል ጥበቃ አገልግሎት በሚከናወኑበት ጊዜ ሽንጣር እንዲደገፍ በሚደረግ ጥላንና የታችኛው መዋቅር በጸረ-ተባብሮች መከላከል አገልግሎት የተሰማሩትን አገልግሎት ሰጪዎችን ማዘጋጀትም የሰብል ማድረግ ምርትና ምርታማነት እንዲደግፉ ማድረግ ይቻላል።

የሆርቲካል ችግሮችን በገበያ ላይ ተፈላጊነት እንዲኖራቸው በአቅርቦት፤ በጥራትና በዋጋ ደረጃ ያሉትን ክፍተቶች ለማሻሻል ጎንጎል ጎንጎል ማድረግ የሚገባት የአለም አቀፍ የአመራረት፤ የአካባቢና ህብረተሰብ ጥበቃ መስፈርቶችን ማሟላትና ፅዕን (certification) ለማግኘት ሁኔታዎችን ማሟላት ስራ ትኩረት ተሰጥቶ ትደረግና ይሆናል። በመሆኑም ሆርቲካል ችግሮችን ለማዘጋጀት ለገደብ ሆርቲካል ችግሮች፤ ድጋፍ ሰጪ ተቋማትና ባለሙያዎች ስለመልካም እርሻ (GAP-Good Agricultural Practices) አተገባበር፤ የተለያዩ የአለም አቀፍ የገበያ ጥራት መስፈርት ስርተኮቶች (Global GAP, BRC, BSI, ETI, TESCO እና የምርት ህገጋት ስርተኮቶች) ገበያው የሚፈልጋቸው ደረጃዎችን እንዲያሟሉ የግንዛቤ ማሳደግ ስራ በቀጣይ አምስት ዓመታት በተከታታይ የሚከናወን ተግባር ይሆናል።

በአትክልትና ፍሬ ፍሬ ለሚከሰቱ ተባብሮች እና በአገሪቱ የተስፋፋትን ማረጋገጫ ለሚችሉ መከላከል የሥነ-ሕይወት ወቅት የተባብሮች መከላከያ ዘዴን (Biological Control) ትኩረት ሰጥቶ ማስፋትና ሌሎች የተባብሮች መከላከያ ዘዴዎችን በመጠቀም በተባብሮች የሚደርሰውን የምርት በክትትል መቀነስ በስፋት ይሰራል።

2.1.1.4 የተሻሻለ የሰብል ጥበቃ አቅርቦት

የሰብል ጥበቃ የተሻሻሉ ዝርዝሮች (እዝርዕት፣ አትክልት፣ ፍሬ ፍሬ እና እናስራስር ስርዓቶች፣ በተሻሻሉ መቆየት ማዘጋጀት ማድረግ፣ ማደግ፣ ለግራ-ኬሚካል እና የሚከናወኑ ሽንጣር ለውጭ ምርት ልላል። በዓለም አቀፍ ባለሙያዎች ትንተና መሰረት የተሻሻሉ የሰብል ጥበቃ ማዘጋጀት ማድረግ ማድረግ h50-60 በሙቶ እንዲሁም የተሻሻሉ አሰራሮችና ሌሎች ግብዓቶች በምክራ-ሃሳብ መጠቀም h40-50 በሙቶ ድረስ ለምርታማነት ድርሻ እንደሚኖራቸው ይተነበያሉ። የሰብል ጥበቃ በሚፈለገው መጠን ወቅት፣ ጥራትና በተመጣጣኝ ዋጋ ለቀርብ የሚገባ ሲሆን ይህንን ማሳካት ሲቻል እርሶ እድሩ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎች የመጠቀም ዕድሉ በማስፋት የሚጠበቀውን ምርትና ምርታማነት ማሳካት ይቻላል።

የሱባልዝርያ አጠቃቀምን ለማሳደግ እንስተኛ ይዘታ እርሶ እደሩ ወደ ፍሬ ቅድሚያ ለጠቀሙት የሚችሉ አካባቢ ተኮር፣ ምርታማና ሌሎች ጠቃሚ ባህርያትን የተላበሱ የሱባልዝርያዎች እንዲቀርቡ ለትኩረት የሚያስችል የአገር ውስጥ የውጭ አገር የግልዘር ፋንታ ሳትፎ የሚያበረታታ ስርዓት ይዘረጋል።

ይህንን ማድረግ ምንም እንኳን ውስጥ እርሶ እደሩ ከፍተኛ ምርታማነት ለመስጠት የሚጠቀሙት ምርታማነታቸው የላቀው ጤነ ጥናት ያሳያል።

ነትዝርያዎች በብዛት ናቸው ስለሆነ እንዲቀርቡ ለትኩረት የሚያስችሉ የሱባልዝርያዎች ልማትን ለማሳደግ ልዩ የሆነ የድጋፍ ሥርዓት ትኩረት ይሰጣል።

በቀጣይ እምስት ዓመታት የተቀናጀ የግብዓት እቅርቦት መርገብ በርበመ ከተልየት ሻሻሉ ዝርያዎች ናቸው ስንት ለጠቃቀም ማዕከል ደረገ የግብዓት እቅርቦት አካሄድ በመከተል ምርትና ምርታማነትን ከፍለ ማድረግ ጥረት ይደረጋል።

የተሻሻሉ ግብዓቶች ከሚሞረት እስከ ጠቃሚ ወይም የሚደረግ ተግባራት ላይ የግልዘር ፋንታ ሳትፎ በማጠናከር ባለፉት ጥቂት ዓመታት በግልዘር ፋንታ ግብዓት እቅርቦት የታዩ ጠንካራ ልምዶችን የማስፋት ሥራ ከተሰራ ተወዳዳሪ የግብዓት ግብይት ሥርዓት በመዘር ጋት ግብዓቶች በእርሶ እደሮች ፍላጎት መሰረት እንዲቀርቡ የሚያስችል ሥርዓት እንዲኖር ማድረግ ያስችላል።

ለአብነት ያህል በቆሎ የፓዩኒር ዝርያዎች በእርሶ እደሮች ያላቸውን ተመራጭነት እንዲያደግኩ ማድረግ ስንት ለግብዓት ውስጥ ምርታማነትን ለማሳደግ የተለቀቁ ምርታማነት ዝርያዎች የፓዩኒር ዝርያዎች በተዋወቁበት መንገድ እንዲተዋወቁ የሚደረግ ሥራ ይሰራል።

በተጨማሪም ፓዩኒርን ሊወዳደሩ የሚችሉ ሌሎች ዝርያዎች ማቅረብ የሚችሉ አገራዊ የውጭ አዳዳሪ የኮቪድ-19 ስርዓት እንዲመሰረቱ ፍላጎት ይፈጸማል።

የተመሰከረ ላቸው ዝርያዎች እንዲለቁ የሚያደርግ የዘር ያሚገልበት እና ለቀረጥ እና ለጥራት ቁጥጥር ተወዳዳሪ ሥርዓት በመዘር ጋት ለግሉ ላለ መንግስት ምርምር ዘርፍ እኩል አገልግሎት መስጠት የሚያስችል የፓሊሲ ስም ህዳር እንዲኖር ይደረጋል።

በማዳበሪያ በኩል አፈር ንግድ የዕጽዋት ፍላጎት መሰረት ያደረገ እና የታዘዘውን ምክረ ሃሳብ በማሳካት የሚያስችል የአጠቃቀም ሥርዓት ይዘረጋል። እሁን ያለውን ከ50 ኪ/ግ በሄ/ር በታች የሆነውን የማዳበሪያ አጠቃቀም በማሳደግ በቀጣይ 5 ዓመታት ዓመታት ማዳበሪያ ምክረ ሃሳብ መሰረት ተግባራዊ እንዲሆን ይደረጋል።

የጸረተባይና አረም ኪሚካል አጠቃቀም ምጥራቱ ተጠብቆ ጥቅም ላይ እንዲውል ሥራ ይሰራል።

በአጠቃላይ በአህል፣ ሆርቲካል ቸርና የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም ግብዓትን በአገር ውስጥ የማምረቱ ሥራ እንዲጠናከር ይደረጋል። በተለይ የምርጥ ዘርብ ዘርብ በግድን ትኩረት ናቸው ስለሆነ ልግ መጠን እንዲቀርብ ታማኝ እርሶ እደሮች መሰረት ያደረገ የመንገድ አገልግሎት የተመሰከረ ለትዘርብ ዘርብ ሥራ በስፋት ይከናወናል።

የኮንትራት ዘርብ ዘርብ ንኮሚ ጠናከር ስንት ለግንክፍተኛ አስተዋጽኦ ለሚያበርክቱ እና የራሳቸውን ዝርያዎች ላቸው ዘራቸውን የሚያባዙ በትኩረት ለእንዲያገኙ ይደረጋል።

የውጭ አገር የግልዘር ፋንታ በዘርብ ሌሎች ግብዓቶች የምርምር ድርጅቶች እንዲያደግድ ጋፍ ለግብዓት እቅርቦት መቀላጠፍ በግንኙነት ትኩረት የሚሰጠው የግብርና ግብዓት መረጃን በቀላሉ ተደራሽ ማድረግ የሚያስችል በበይነ መረብ የማስተሳሰር ሥራ ይሰራል። የሚቀርበው ግብዓት ጥራቱን የጠበቀ እንዲሆን የክልል እና የፌዴራል ዘርጥ ራት ተቆጣጣሪ አካላት እንዲጠናከሩ ይደረጋል።

በሚቀጥሉት አስር ዓመታት የአዝር ዕት ግብዓት አጠቃቀም ኤ.ፒ.ኤስ/ዳፕ አሁን ካለበት 11 ወደ 14 ሚሊ የንኮንታል፣ ዩሪያ አሁን ካለበት 5 ወደ 8.7 ሚሊ የን፣ ምርጥ ዘር አሁን ካለበት 970 ሺ ኩንታል ወደ 1.5 ሚሊ የንኮንታል፣ ፀረተባይ ኪሚካል አሁን ካለበት 3 ወደ 5.7 ሚሊ የን ሊትር ለማቅረብ በዕቅድ ተይዟል።

2.1.1.4.1 የሱባልዝርያ ግብዓት እቅርቦት

ሀ) የማዳበሪያ ግዢ

የማዳበሪያ የእቅርቦት ስንሰለትን ማሻሻልና ዘመናዊና ቀልጣፋ እንዲሆን ለማስቻል በማዳበሪያ እቅርቦት ስንሰለት ማሻሻያ ጥናት የተቀመጡ ምክር ሃሳቦች ተግባራዊ ይደረጋሉ። እነዚህን የውሳኔ እቅጣጫዎች ተግባራዊ በማድረግ ማዳበሪያን ለእርሶ እደሩ በሚፈለገው ወቅት፣ መጠን፣ ጥራት፣ ዓይነት፣ በታላቅና በተመጣጣኝ ምርታማነት ለምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ እስቻ ይሁኔታዎችን ይመቻቻሉ። በዚህም መሠረት በየዓመቱ የሚደረገውን የማዳበሪያ ግዢ አሠራር ወደ ተራ ዘመን ዜገር ለራሱ ለመቀየር /ከ2-3 ዓመት/ የሚቆይ የግዢ ውል ከተለያዩ ሥራዎች ወይም ከተመረጡ አቅራቢዎች ጋር ይፈጸማል።

ለ) የኪሚካል እና የህይወት ማዳበሪያ ማምረት

የውጭ ምንዛሬ ለጥረት እየፈጠረ ያለውን የእቅርቦት ክፍተት ጫና ለመቀነስ አገራዊ የማምረት እቅድ እንደሚያደግታ ሳቢ ተደርጓል።

በተለይ የኬሚካል ማህበረሰብ ሥራ ደረጃ ለማሳደግ በሕዝብ ጥቅም ላይ የሚውል የሥራ አፈጻጸም ለማረጋገጥ/መደባለብ እንዲደረግ ማድረግ፡

የግሉ ዝርዝር ማረጋገጫ ለማስገባት ለሥራ አፈጻጸም ለማረጋገጥ የሚገቡ የሥራ አፈጻጸም ደረጃዎችን ለማረጋገጥ ማድረግ ለሥራ ሥራ ደረጃ ማረጋገጫ፡

ሐ) የአገር ዕድል ለማስገባት ለሥራ አፈጻጸም ለማረጋገጥ ማድረግ

1. በመንግስት ባለቤትነት ሥራ ሥራ የሰበሰቡ የሥራ አፈጻጸም ደረጃዎችን ለማረጋገጥ ማድረግ፡-

ከተለቀቁት 1,264 በላይ የሰበሰቡ የሥራ አፈጻጸም ደረጃዎች ከሆኑት 296 የሀሉ የአገር ዕድል ማስገባት ሥራ ሥራ ለማረጋገጥ ማድረግ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡ ከተለቀቁት ስር ውስጥ በሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡ በወቅቱ ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ከተለቀቁት ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡ ከተለቀቁት ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

በዋናነት የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ይህንም እውን ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ይህንም እውን ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የአገር ዕድል ለማስገባት ለሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የመለየት ሥራ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡ የመለየት ሥራ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የማስተዋወቅ ሥራ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

በወጣው የዘርግ ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የተለየውን ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ጥራት ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የማቅረብ ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ከውጭ ሀገር የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የሥራ ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

በተለይ ማረጋገጫ ለማስገባት ለሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ጥራት ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

የማቅረብ ስር ውስጥ የሥራ አፈጻጸም ደረጃ ለማረጋገጥ የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

ከውጭ ሀገር የሚገቡ ሆኑት ናቸው፡፡

በንጥረ-ነገርለበለፀጉሰብሎችልዩዩድጋፍማዕቀፍማዘጋጀትእናየሴቶችናወጣቶችተጠቃሚነትበሚያረጋግጥመልኩመተግበር፤

በምርትመጠናቸውከሌሎችዝርያዎችጋርተወዳዳሪመሆንየሚችሉናልዩንጥረ-ነገርያላቸውንዝርያዎችንዝር-በዜትስርዓትበመዘርጋትበስፋትማባዛት፤ የተባዛውዘርለእርሶእደሩእንዲዳረስበስፋትማስተዋወቅናለማልማትተኩረትይደረጋል።

4)የመጠባበቂያዘርዘምችትሥርዓትመዘርጋት

የውጭናየአገርውስጥኩባንያዎችያለምንምመከልከልበአገርውስጥእንዲንቀሳቀሱሲፈቀድየምግብዋስትናእጅንዳችንጥያቄውስጥሊገባየሚችልበትሁኔታሊፈጠርይችላል።

እስከአሁንምከታየውልምድተተባይባልሆነሁኔታእርሶእደሩየዘርማምረትወቅቱካላፈበኋላበሚያሳየውየዝርያፍላጎትለውጥየተነሳሳካሚመረተውእናከሚሰበሰበውዘርእስከ 30 በመቶበእርሶእደሩጥቅምላይሳይወልደድራል።

ብዙወጪወጥቶበትየተመረተውምዘርለእህልነትይሸጣልወይምባደረበትመጋዝንተባላሽቶይቀራል። እርሶእደሩበሌላዓመትአልፈልገውምያለውናለእህልነትየተሸጠውንዝርያመልሶሲፈልገውይታያል።

ከዚህምባሻገርበአየርንብረትተለዋዋጭነትየተነሳእንዲደርሰውዝርያዎችለምሳሌበአጭርጊዜየሚደርሱበመጠባበቂያመልኩመያዙእጅግጠቃሚነው።

በተለይምያላደገውየሰብልልማትዘርፋእስኪያደግድረስይህበስፋትመሰራትይገባል።ይህንተግባርየልማትአጋርቻችንእንዲደግፉትመጠቅእይፍርብንም። ይህተግባርሙሉበሙሉየመንግስትኃላፊነትሊሆንይገባል።

2.1.1.4.2 የሰብልልማትስርጭትስርዓትመዘርጋት

የምርጥ ዘርአቅርቦት በ2012 ከነበረው 1,086,000 ኩንታል 2022 በማሳደግ 2.3 ሚሊዮንኩንታልይደርሳልተብሎታቅዷል። በኢትዮጵያየአፈርማዳበሪያሥርጭትከዓመታዓመትእየጨመረመጥቶ በ2011ዓም 15.8 ሚሊዮንኩንታልየነበረውየስርጭትመጠን በ2022 የአፈርማዳበሪያአቅርቦትሥርጭት 31.5 ሚሊዮንኩንታልለማድረስታቅዷል። 79.2 ሚሊዮንኩንታልፍራ 3 ሚሊዮን ሄ/ር እሲዳማአፈርንለማከምጥቅምላይይውላል።

የሰብልዘርአቅርቦትሥርዓትማሻሻል

የእርሶእደርለእርሶእደርይደረግየነበረውን የምርጥ ዘርአጠቃቀምአካቶሪጋርትይደረግስለነበር ከ2008 እስከ 2011 ድረስየነበረው የምርጥ ዘርአቅርቦትበየዓመቱእየቀነሰእንደመጣየሚኒስቱር መ/ቤቱአስተዳደራዊመረጃዎችያመለክታሉ።ከ2009 ምርትዘመንጀምሮግንእርሶእደርለእርሶደር የምርጥ ዘርልውውጥአፈሳሊያዊበሆነመንገድረጋትአንዳይደረግከክልሎችጋርስምምምትበተደረሰውመሰረትረጋርትስለማይደረግ ከዕትእእንጻር የምርጥ ዘርአቅርቦትናአጠቃቀምእየቀነሰየመጣእንደሚስልበተቃራኒውግን ከ1ኛው ዕትዕእንጻርሲታይበዘርጥራትተቆጣጣሪአካላትጥረቱተረጋግጦየሚሰራጩው የምርጥ ዘርመጠንእጅግየጨመረሲሆንበእንደኛውዕትዕመጨረሻከነበረው 500 ሺህ ኩ/ል ያልዘለለየነበረውየተመሰከረለትዘርአቅርቦትወደእንደሚሊዮንከፍሊልችሏል። መንግሥትለግብርናው ዘርፍ እየሰጠያለውትኩረትናድጋፍእንዲሁምግብርናበኢኮኖሚውውስጥያለውከፍተኛሚናቴከፍሎጂየመጠቀምአቅምይቀጥላልተብሎስሊሚታሰብየዘርፍላጎትምበከፍተኛደረጃይጨምራልተብሎይታሰባል።

ስለሆነምበገበያተፈላጊየሆኑየግብርናምርቶችንበማባዛትናገበያውበሚፈልገውየጥራትደረጃበማምረትየዘርፍንተዋንያንከ ሀገርውስጥናከውጭገበያተጠቃሚለማድረግ የምርጥ ዘርአቅርቦትንበተቀናጀየሥርጭትናቁጥጥርሥርዓትበመምራት በ2022 ሊደረስበትየታቀደውንምርትናምርታማነትለማሳካትይሠራል።

የምርጥ ዘርአቅርቦትከተማከለየመረጃልውውጥ ፣ የተሻለአቅም፣ የተቀናጀየማምረትሥርጭትሥርዓት፣ በመዘርጋትናከጥራትጉዳይለትእናከፍትሃዊአጠቃቀምእንጻርየሚታዩችግሮችበመፍታትእናአገርአቀፍየሆነየዘርአቅርቦትሥርዓትተግባራዊይደረጋል።

የቀጥታዘር (ግብዓት) ግብይትሥርዓት (Direct Input Marketing) በስፋትተግባራዊይደረጋል። ሥርዓቱእስካሁንያስገኛቸውንጠቃሚተሞክሮዎችበመቀመር የምርጥ

ዘርግብይትተወዳዳሪነትየሰፈነበትእናገበያተኮርእንዲሆንይደረጋል። የቀጥታዘርግብይትሥርዓትየዘርአምራችድርጅቶችያመረቱትንዘር ተጠያቂነት

ባለውመልክብራሳቸውየሽያጭወኪልበቀጥታለተጠቃሚውበመሸጥየዕጽዋትዘርንከአማራጭምንጮችበወቅቱ፣ በሚፈለገውዓይነት፣ በጥራት፣ በቦታእናበመጠንእንዲያገኝበማድረግየሚያድርንየዘርመጠንወሳኝበሚባልመልክቀንሷል።

ስለሆነምበጥናትላይበመመስረትእንዲሁምእስፈላጊውንየተጠናከረቁጥጥርናድጋፍበማድረግሥርዓቱበሚ/ር

የኖራዝግጅትና ሥርጭት በማህበር በተደራጁ ቡድኖች/የታ/ሥራ ማህበራት አማካኝነት እንዲከናወን እስፊላንድ ድጋፍ ይደረጋል።

የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት ማስተካከልን ለማረጋገጥ ሥርዓት በመዘር ጋት በኖራ አቅርቦትና ሥርጭት እንዲሳተፉ ሁኔታዎች ይመቻቻሉ እንዲሁም ሥርጭቱን የበለጠ ቀልጣፋ ለማድረግ ለዘርፍ ኖራ እንዲያምትና እንዲያሰራጭ ማበረታቻዎች ይደረጋሉ።

ሕያው ማዳበሪያ አቅርቦት ስርዓትን ማሻሻል

እስከ 2011 ምርት ዘመን በነበረው ጊዜ ውስጥ የጥራት ፊርማ ስርዓት ለማረጋገጥ የሆነው ማዳበሪያ አጠቃቀምን በ172,000 ሄ/ር ደረጃ ማሳደግ እንደተቻለ የአቅርቦታችን የተጠቃሚ ክልሎች ሪፖርት ያለው ለክታል። በቀጣይ ዓመታትም ይህን ማስፋትም ሆኖ ማሻሻያ ማድረግ ሥራ ይሰራል።

ሀያው ማዳበሪያ (Bio Fertilizer) ለጥራት ፊርማ ስርዓት ለማረጋገጥ የሚያስፈልገው አስተዋጽኦ ከፍተኛ በመሆኑ በተጠቃሚ አርሶ አደሮች ዘንድ እስፊላንድ ድጋፍን ማዘጋጀት ለመፍጠር አቅርቦቱ የተስተካከለ እንዲሆን መደገፍ በተለይ ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ጥራት ፊርማ ስርዓት ለማሳደግ በተሻለ ሁኔታ ስራ ላይ እንዲውል ይደረጋል። ያለ ፋትን ማዳበሪያ አጠቃቀም መረጃ እንደሚያሰጥ ፍላጎቱን በተወሰነ ደረጃ እየጨመረ መጥቶ በዓመት በአካይ 1 ሚሊዮን ባለ 125 ግራም ሳቸት ደርሷል። ይህን እያደገ የመጣ ፍላጎት፣ አሁን ያሉትን እምራቶችን በሂደት ምፍላጎትን መሰረት ያደረገ ማምረቻዎች ሊኖሩ እንደሚችሉ ታሳቢ በማድረግ በ2017 የሚቀርበው ይያው ማዳበሪያ መጠን 1.3 ሚሊዮን ባለ 125 ግራም ይደርሳል ተብሎ ታቅዷል።

የሀያው ማዳበሪያ እምራቶችን ለማረጋገጥ ለተጠቃሚዎች ማረጋገጫ ለማድረግ ስርዓት ለማፈጠር በተሁኔታ ይመቻቻል። ክትትልና ድጋፍ ምን ደረጃ፤

የግብርና ግብዓት አቅርቦትና አገልግሎት በማስተካከል የሀያው ማዳበሪያን ከሌሎች ግብዓት ስርዓቶች ጋር ለማሳተፍ ለተጠቃሚው የሚያከፋፍሉ በትሁኔታና አሠራር መቻቻቸው፤

ሀያው ማዳበሪያ እምራቶች/አቅርቦታችን ያሉ ባቸው ንውሱን ለማሻሻል ለተደጋጋሚ የሚደረግ ስርዓት ምን ደረጃ ሆኖ ሁኔታ በመፍጠር አቅርቦቱ በጥራት፣ በወቅቱና በስተማማኝ እንዲሆን ይሠራል።

የቡና ሻይና ቅመም ማቅመም የግብዓት አቅርቦት ስርጭት ስርዓት መዘር ጋት

እስከ ሁሉን ባለው አሰራር ለቡና ሻይና ቅመም ልማት የሚያስፈልጉ የዘርና የችግኝ አቅርቦት ስርጭት፣ የዘመናዊ አርሻ መሳሪያዎች አቅርቦት፣

የማዳበሪያ የሌሎች ግብዓት አቅርቦት ሥርዓት የምርታ ማሻሻያ ስርዓት ለማረጋገጥ ለማሳካት በሚያስችል ደረጃ የተቃኘ እይደለም። ስለሆነም የአርሶ አደሮች የግልባላት፣

ሕብረት ሥራ ማህበራት እንዲሁም መንግስት በምርጫ ጥቅም ላይ የደረሱ ሌሎች ግብዓት አቅርቦት ስርጭት ላይ እንዲሳተፉ በማድረግ በባርና አዳዲስ የዘር እና የችግኝ ማባዣ ቦታዎችን ማስፋት ዘመናዊ የግብዓት አቅርቦት ስርጭት ስርዓትን በመዘር ጋት ምርታ ማሻሻያ ስራ ይሰራል።

የግብዓት ፋይናንስ አቅርቦት ማመቻቸት፡-

የገጠር ማይክሮ-ፋይናንስ ተቋማት የሚያቀርቡት የብድር አገልግሎቶች የወለድ መጠንተ መጣጣኝና የሚያበረታታ እንዲሆን ማድረግ፤

2.1.1.5 የሰብልግብዓት ጥራትና ቁጥጥር

የሬጉላቶ ሪገስ አገልግሎት ሲባል የዕጽዋት ዝርያ በቃትና ዘር ጥራት ማረጋገጥ፣ የዕጽዋት ኪራንቲን (የዕጽዋት ጤና)፣ የግብርና ምርት ጥራትና ደህንነት፣ የአግሮኬሚካል (ፀረተባይና የማዳበሪያ) ፍቅንነት፣ ደህንነትና ጥራት ማረጋገጥ እና የተፈጥሮ አርሻ ማስፈፋት ላይ አተኩሮ የሚሠራ ነው።

አሁን ካሉት በተጨማሪ 10 አዳዲስ የኪራንቲን ጥብያዎች እንዲቋቋሙ ይደረጋል፤ በአሁኑ ጊዜ ሥራው ያልተጀመረውን የማዳበሪያ ምዝገባ ሥርዓት እስፊላንድ ድጋፍ ለማረጋገጥ ለተጠቃሚዎች ምዝገባ ሥርዓት እንዲጠናከር ይደረጋል፤ ለሬጉላቶ ሪገስ አገልግሎቶች መሠረት የሆኑ የሕግ ማዕቀፍ ስርዓቶች እንዲሟሉ ይደረጋል፤ የግብርና ምርቶች ከፀረተባይ ቅትትን ማሻሻያ ስርዓት ለማረጋገጥ የሚያስችል እንደምርመራ ላቦራቶሪ ይደረጋል፤

ለግልባላት ስርዓቶች የተሰጠው ያልተመዘገቡ ፀረተባይ ስርዓቶች በራሳቸው አርሻ ላይ እንዲጠቀሙ የሚፈቅደው አሠራር ወደ መደበኛው አ

ሠራር እንዲካተት በማድረግ እየገጠመ ያለውን የሕግ ጥሰት እንዲቆም ይደረጋል፤ ጥቅም ላይ መዋል የማይችሉ 1
ሺህ ቶን ዓይነት ባዮች እንዲወገዱ ይደረጋል፤ የተፈጥሮ እርሻ በማስፋፋት 1 የሰብልና 1
የእንስሳት ምርቶች በኦርጋኒክ ምርትነት ለገበያ ማቅረብ በዕቅድ ተይዟል።

በሰብል ጤና፣
ምርት/ግብዓት ጥራት እና ደህንነት አገልግሎት አሰጣጥ አቅምን በማሳደግ ከውጭ አገር ምሆነ በአገር ውስጥ ከአንድ አካባቢ ወደ ሌላ
አካባቢ የሚደረጉ የግብዓትና የምርት ዝውውር ንጤና፣
ጥራትና ደህንነት በማረጋገጥ ለምርትና ምርታማነት ዕድገት አስተዋጽኦ እንዲያበረክት ይደረጋል።
በሀገሪቱ የዕቃዎች ራጉላቶች ራት ግባርን በአስር አመት ውስጥ ጥሬ ምርት ለሌላ ማድረግ የሚከተሉት ተግባራት ይፈጸማሉ።

የኪራንቲን ባዮች ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ ቁጥጥር ማድረግ
በኪራንቲን እሠራር መርህ መሠረት ለአገራችን ስጋት የሚሆኑትን በአገራችን የሌሉት ባዮች ስለሆኑ እነዚህን ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል፤
ስለሆነ ምንም እንኳን አገራችንን የኪራንቲን ባዮች ዝርዝር በየጊዜው በመገምገም ወቅታዊነቱ እንዲይዝ ይደረጋል፤
ወደ አገር ውስጥ የሚገቡ ዕቃዎችና የዕቃዎች ውጤቶች ጋር በአገሪቱ የሌሉ ባዕድ ባዮች ገብተው የዕቃዎች ሃብት እንዳይገቡ በቅድሚያ
ሚያየተባይ ስጋትነትና ይከናወናል። ይህንን ማድረግ የሚቻለው ምንም ዓይነት ማሳደግ ባትኪራንቲን በማቋቋም፣
የፍተሻ መሠረተል ማት፣
ቁሳቁስና የባለሙያዎች እቅድ በማሳደግና በዓለም አቀፍ ደረጃ አገሪቱ በተስማማች ባቸው ደረጃዎች መሠረት በመሥራት ይሆናል።
ከዚህ ጋር ተያይዞ በዓለም አቀፍ አውሮፕላን ማረፊያዎች፣
ባቡር ጣብያዎች፣ ፖስታ ቤቶች እና የመግቢያ በሮች እቅድ በማሳደግ የተጠናከረ የቁጥጥር ስራ ይሠራል።

የድህረ መግባት ኪራንቲን (Post Entry Quarantine)
ጉዳት የሚያስከትሉ ባዮች ዕቃዎችና የዕቃዎች ውጤቶች ከሚመጡበት አገር ወይም አካባቢ ይዘው እንዳይገቡ ለማድረግ የሚያስችል ሥራ የሚሠራበት ፋሲሊቲ በመሆኑ በአገሪቱ በመንግሥትና በግል ባለሀብቶች ጥምረት የድህረ መግባት ኪራንቲን ፋሲሊቲዎች ተገንብተው ወደ አገር ውስጥ ለመጣት የሚገቡ ዕቃዎች ከኪራንቲን ባዮች ላይ ማረጋገጥ ሥራ ይከናወናል።

ወደ ውጭ የሚላኩ ዕቃዎችና የዕቃዎች ውጤቶች የተቀባይ አገር ፍላጎት የሚያሟላ መሆኑን በኢንስፐርክሽንና በላቦራቶሪ ምርመራ ውጤት በመታገዝ የሚረጋገጥ የዕቃዎች ጤንነት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት (Phytosanitary Certificate)
ይሰጣል፤ የኢንስፐርክሽን ምርመራ አገልግሎት ደራሽ ለማድረግ የብቃት ማረጋገጫ ያላቸው የግልና የመንግሥት ድርጅቶች እንዲሳተፉ በትይደረጋል።

የአገር ውስጥ የኪራንቲን እሠራር በመዘር ጋት በአንድ የአገራችን ክፍል የተከሰተ ተባይ ወደ ሌላ ወይም አገሪቱ ክፍል እንዳይዘመትና እንዳይስፋፋ ቁጥጥር የሚደረግ ባቸው የአገር ውስጥ የኪራንቲን ክፍላዎች ይጠናከራሉ፤
የሕግ ማዕቀፍ ምትቀርቦ ላቸው ሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

ወደ ውጭ የሚላኩት ምሆነ ወደ አገር ውስጥ የሚላኩ ዕቃዎችና የዕቃዎች ውጤቶች ላይ በፀደቁ ደረጃዎች መሠረት ህክምና የተደረገ ላቸው መሆኑን ማረጋገጥ የምስክር ወረቀት ይሰጣል።

ባዕድ ባዮች ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ የኪራንቲን አገልግሎት ማጠናከር
የኢክስፖርት ሰብል ምርት በኪራንቲን ስጋት ምርት አለመሟላት ምክንያት ተቀባይነት እንዳያጡ ይደረጋል። ለዚህም አገሪቱ አባል የሆነችበት የዕቃዎች ጥበቃ ስምምነት ባፀደቃቸው ኪራንቲን ስጋት ምርት መሰረት የተባይ ስጋትነትን ተና፣
የኢንስፐርክሽን፣ የምርመራና የህክምና አሰጣጥ ሥራ ይሰራል።
ይህ ከውጭ የሚመጡትን ባዮች ወደ አገር ውስጥ እንዳይገቡ በሌም እንዳይስፋፋ በመከላከል የምርት ብክነት ይቀንሳል።

የአፈር ማዳበሪያ የፀረ ተባይ (አግሮኬሚካል) ፍቱንነት፣ ጥራትና ደህንነት ማረጋገጥ
እነዚህ ከሞዲቲዎች ኬሚካል በመሆናቸው በሰው፣
በእንስሳትና በዕቃዎች ሕይወት እና በአካባቢ ላይ ጉዳት እንዳያስከትሉ ቁጥጥር ከሚደረግ ባቸው ቁሶች መካከል እንዲሆኑ በሕግ ተደንግጓል፤
ስለሆነ ምንም እንኳን ጥቅም ላይ መውሰድ የሚችሉ ቤት ፍቱንነታቸውና ደህንነታቸው በመንግሥትና በግል የምርመራ ተቋማት እንዲረጋገጥና እንዲመዘገቡ ይደረጋል። በሕገ ወጥ መንገድ የሚገቡትን ለማስቆም ከሚመለከታቸው ጋር በመቀናጀትና የሕግ ማዕቀፍ ችን በማሟላት ጠንካራ የቁጥጥር ሥራዎች ይሰራሉ።

የሚገኝበት የጥራት ቁጥጥር ሥርዓት መዘር ጋት፡- እስከ አሁን በዚህ ረገድ ያለው ማን ቆይቶ በዘመናዊ ረጅም ጊዜ ላይ ሆኖ ይህን ችግር የሚያመለክቱ ጥናቶች በማካሄድ መፍትሄ ይሰጣቸዋል።

ፍቱንነቱ፣ ጥራቱና ደህንነቱ የተረጋገጠ የአፈር ማዕበሪያ ፀረተባይ (እግር ኬሚካል) አቅርቦት

በአገር ውስጥ የተመረቁ ሆነ ከውጭ የሚመጡ እግር ኬሚካሎች ጥቅም ላይ ከመዋለቸው በፊት ለታለመ ላቸው ዓላማ በቁመሆናቸው ንግድ ለማረጋገጥ የፍቱንነትና የደህንነት ሙከራ በምርምር ተካሂዶ ተፈላጊ ውጤት ሲያሟሉ ምዝገባ ይሰጣቸዋል። አጠቃቀማቸው ለሌሎች ምርመራዎች ምርመራ ምርመራ በተረጋገጠው የበሽታ ጠብቃ ደንብ መሰረት ይከናወናል። ይኸውም እግር ኬሚካሎች የብቃት ማረጋገጫ ባለው ሰው በቻ እንዲያዘዩ የሚያስገድድ አሠራር ይዘረጋል።

በሰብልዝርድ ብቃት እና ዘርጥ ራት ማረጋገጥ

የሰብልዝርድ ማት ዓላማዎችን እና ግቦችን ለማሳካት በዝርድ ብቃት እና ዘርጥ ራት ማረጋገጥ የሚከተሉት ስትራቴጂክ ተግባራት በቀጣይ እንዲከናወኑ ያስጠይቃሉ።

ሀ/

የዝርድ ብቃትና ጥራት ማረጋገጥ የሚመራ አገራዊ ተቋም ማደራጀት፡- የዚህ ተቋም መኖር የውጭ እና የአገር በቀል ከባንደዎች ጠብቃ የተጠቀሰ አገር ውስጥ እንዲንቀሳቀሱ ይረዳል። ይህንን ማደራጀት ለማድረግ ለአርሶ አደሩ ተዋዳዳሪና ቀልጠባ ቢሆን ከሰብልዝርድ ዎች ለማቅረብ ይረዳል። አደረጃጀቱን እውን ለማድረግ የሚያስፈልገውን ብረቆ ይጸድቃል። አደረጃጀቱ ምርመራ ለውጭ ግብዓቶች፣ ኳራንቲንን ምርት ጥራትን እና እንዲያስፈላጊነቱ ምዝገባና ራሱን ለማረጋገጥ ሁሉን ዓይነት ይደረጋል። ከንደራሱን የቻለ ሬጉላቶ ራት ተቋም አደራጅ ታላቅ በዘመታት የመዋቅር ለውጥ ሳታደርግ ጠመም ራቷን በምስራቅ አፍሪካ ታላቅ ሀገራት ሆኖ ምርት ጥራት ተቋም ለመገንባት ነው። ይህንን ምርመራ ለማድረግ እስከ አሁን የጸደቁ አገር አቀፍ አዋጆች፣ ደንቦች፣ መመሪያዎችን ተግባራዊነት ማረጋገጥ ይቻላል።

ለ/

የዝርድ ብቃት እና ጥበቃ አሰራር አስገዳጅ ምድቃዎችን ለማድረግ፡- በቀጣይ እንዲከናወኑ ያስጠይቃሉ። ንግስት ጥበቃ የሚደረግ ላቸው ተወዳዳሪ ዝርድ ዎች ቁጥር ይደረጋል። በተጨማሪም የዝርድ ብቃት ሥርዓቱ አስገዳጅ ምድቃዎችን ለማድረግ ማደራጀት ማድረግ ደምርት ሥርዓቱ የሚገቡ ውጤታማ ዝርድ ዎች ቁጥር ይጨምራል። ፈቃደኛ ይሆናል ማለት ለተመራ ሰብልዝርድ ለውጭ ግብዓት ባለው ተቋማት ለውጭ አካል የዝርድ ብቃት ማረጋገጥ ሙከራ መስራት ሳያስፈልግ የዝርድ ብቃት በሚያቀርበው የአገር ውስጥ የሚላው ሙከራ ውጤት መሰረት ጥቅም ላይ የሚውሉ በትየ አሰራር ስር ጋት መዘር ጋትን ያመለክታል። ከዚህም በተጨማሪም የዝርድ ብቃት ለውጭ ግብዓት የሚፈለግ ከሆነ ሳይመዘገብ በአገር ውስጥ ተባብሮ ቀጥታ ወደ ውጭ በላክንም ያካትታል። ይህንን ማደራጀት የሚያስችል አሰራር እና ተቋም ይደራጃል።

ሐ/

ምርጫ ወደ ውጭ ለመላክ የሚያስችሉን የብቃት እና የዘርጥ ራት ማረጋገጫ አሰጣጥ ሥርዓት ይዘረጋል፡- ይህን ተግባራዊ በማድረግ አገር ውስጥ አገር ዕት፣ ሆርቲኬል ቸር፣ ቡና፣ ጃይት ማመቅ መም ማምረት ከሚውለው ምርጫ በተጨማሪ የውጭ ግብዓት ይደርሻ እንዲኖር የሚያደርግ አሰራር በሚቀጥሉት 5 ዓመታት ይሰራል። ይህንን ምርመራ ማድረግ አገራችን ከዘርጋር ከሚሰሩ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ማለትም ISTA, OECD, COMESA እና እንደ አስፈላጊነቱ ወይም በረጅም ጊዜ ውስጥ UPOV አባል እንድትሆን ይደረጋል። ይህንን ምርመራ ማድረግ ለደት የብሄራዊ ዘር ላቦራቶሪው ISTA እውቅና እንዲሰጠው የሚያስችል ሥራ ይሰራል። በእነዚህ ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ንቁተሳትፎ ከሚያደርጉ አገሮች የታችኛው ሳህራ አፍሪካ አገሮች ይገኙበታል። ለመጥቀስ ያህል እግር ቸቶ እስከ 2012 በቀላሉ ተመዘገው 2.44 ቢሊዮን ዶላር እኩል ከሰፈሩት ውስጥ የታችኛው ሳህራ አገሮች ድርሻ 210 ሚሊዮን ዶላር ነበር። ከአልሱባቱ አገሮች የኢኮኖሚክስ 99.4 በመቶ ድርሻ ነበራቸው። እነዚህ አገራት በዓለም አቀፍ ድርጅቶች ያላቸው ተሳትፎ እጅግ ከፍተኛ ነው። ኢትዮጵያ በዚህ ረገድ ተሳትፎ የላትም።

መ/

የዝርድ ብቃትና የዘርጥ ራት ቁጥጥር ለቅም ማሳደግ፡- የዘርጥ ራትን ማረጋገጥ ለአርሶ አደሩ ምርታማነት ዕድገት እስተዋጽኦ አለው። የዘርጥ ራትን በዘር ሰንሰለቱ ሁሉ ማረጋገጥ የሚያስችልን የሰው ኃይል፣ መሰረተ ልማት፣ ሎጅስቲክ፣ ቁሳ ቁስ እቅም ይገነባል።

- የአካባቢ ዝርያዎች እውቅና ለግኝተው በስፋት እንዲባዙ ለማድረግ የባህርይ ልዩነቶች ተሻሽረው ይችላሉ፡- የዚህ ተግባር ዋና አላማ በአገራችን በተለያዩ አካባቢዎች የሚገኙ የተሻሻለው የቀረቡ ከተባሉ ዝርያዎች የተሻለ ምርት መስጠት የሚችሉ ወይም የተለየ መሬት ጭባህርይ ያላቸውን በመለየት ሕጋዊ እውቅና እንዲያገኙ በማድረግ በስፋት እንዲባዙ ለምርትና ምርታማነት ያላቸውን አስተዋጽኦ በተሻለ ሁኔታ እንዲያሰጡና ለምርትና ለምርታማነት ለማድረግ የሚያስችሏቸው ዘገገ-ብሥርዓትን ለማግኘት ይቻላል፡-
- የዘርጥራት ቁጥጥርና የሚረጋገጥ ሥርዓቱን በቃት ለማረጋገጥ የምርምር ተግባራት በአራት ምዕራቦች ማካሄድ፡- የዘርጥራት እረጋገጫ ተቋማት በሀገሪታችን ለሥልጣን ከፍተኛ መሆኑ ይወቃል፡፡ ሆኖም ግን እነዚህ ተቋማት የጥራት ቁጥጥር ማረጋገጥ ሥርዓታቸው በቃት የሚፈተሽ በስፋት እንዲሠሩ እስከ አሁን አልተዘረጋም፡፡ ብቃታቸውን አስመልክቶ የሚሰነዘርባቸው ትችት ሳይንሳዊ ያልሆነና በመረጃ የተደገፈ የማስተካከያ ለምሳሌ መወሰድም አስቸጋሪ አድርጎታል፡፡ ይህም ደግሞ በዙሃ-በት የፈሰሰባቸው ተቋማት በአግባቡ ሳይገመገሙ ለተደጋጋሚ መፍረስ ራሳቸውን አይቆይቱም፡፡ የዘርጥራት ቁጥጥር ሥራ በግብታቸው ከሚወሰድ ወሳኔ የተነሳ ባለቤት እንዲያጣሰ ደረግቶ ይታያል፡፡ ስለዚህ የጥራት እረጋገጫ ተቋማት በቃት መገምገም የሚያስችል ሥርዓት ለመዘርጋት እንዲቻል ምርምር ማካሄዱ ተገቢነት ይወሳዳል፡፡ ይህም ሊንሸራሸሩት የሚችሉ ተቋማት ለመገምገም የሚያስችል ሞዴሎች እንዲኖሩ ያደርጋል፡፡
- በተመሳሳይ የየክልሎችን አቅም በሰው ኃይል፣ በላቦራቶሪ አሰናፍተኛ ቁሳቁስ፣ በድህረ-ጥራት ቁጥጥር ጣቢያዎች፣ ለሊንስፕረንሽን መረጃ ሆኑት ሽርክ ካሪዎች እንዲጠናከሩ ይደረጋል፡፡ የክልል ተቋማት መረጃ ጠብቆ ማረጋገጥ መ/ቤቶች በቆይታ ያሉ ሰነድ ሳቸውን እንዲችሉ ለማድረግ ለሚሰጡት አገልግሎት በቁጥጥር እንዲሰበኩ የሚያደርግ እሳራ ርዕዮ አገልግሎት ይሆናል፡፡ የዘርጥራት ቁጥጥር ሥራውን ለማዘመን በጁፒፒኤስና በጁኦኤኤስ፣ በአይሲቲ እና በኤሌክትሮኒክ ታግሥርዓት የተደገፈ አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል፡፡

ሠ/ የዘርጥራትና የዘርጥራት ማረጋገጫ አገልግሎትን ለ3ኛ

ወገን ማካፈል ልዩ ልዩ ጥሪዎችን ማስፋት፡- ይህን ተግባራት በማድረግ አገልግሎቱን ያቀናጃል፡፡ ጊዜ እና የመንግስት ወጪ ተቆጣሪ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል፡፡ ለዚህም ፈቃደኛ የሆኑ አካላትን የመጋበዝ፣ እንደ እስኪላጉ ጊዜ ምንም ደረጃ ት / በተለይ ወጣቶች / እና አቅም ግንባታ ድጋፍ መስጠት ሠሥራዎች ይሰራሉ፡፡ አቅም ያላቸው የምርጥ ዘርፎቻቸው የዘርጥራት ማረጋገጫ ልዩነቶች ለማረጋገጥ ለማድረግ ይደረጋል፡፡ ይህን ለማድረግ የመስክ ጥራት ቁጥጥር፣ የላቦራቶሪ ሪፖርት እና የቪዲዮ ወቢሎች ርብርብ ስርዓት ለኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ማረጋገጫ እንዲኖሩ ላቸው የሚያስፈልገውን ገንባል፡፡

የሰብልል ማትና ጥበቃ ማስፈጸሚያ ስልቶች
የተሻሻሉ የሰብልል መራረት ዘዴዎች ማስፋት

የአርክቫ ማሳንስተኛ ይዘታ ያላቸው አርሶ/ከፊል አርብ ቶልዶ ች ሆኑ በመካከለኛና ሰፊ ላርክላል ማዎች በዘመነ መልኩ እንዲጠቀሙ የሚያደርግ ሥርዓት ይዘረጋል፡፡ ይህም ምርትና ምርታማነትን ሊያሳድግ የሚችሉ የሰነድ ሰነድ ወቅት ክፍተት የነበረባቸውን (missing elements) ተግባራት ማለትም ወቅቱን ጠብቆ ማሳን ማዘጋጀትና መጠንን ጠብቆ መዘራትን፣

በእንደዩኒት ማሳንስተኛ ወስጥ መኖር የሚገባውን የቡቃ ያ/ተከልቁ ጥር እንዲኖር ማድረግን፣ ተገቢው ለግሮኬ ሚካልም ክረ-ሀሳቡን በሚያዘው መጠን መጠቀምንና ተገቢ የሚሳኑ ክብካቤን፣ ምርትን በወቅቱ ማሳሰብና ለሰነድ-ምርት በክነትን መቀነስን በማረጋገጥ ተግባራት ላይ ተኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡ አስከህ-ን የነበረውን የልማት ስራ ተኞች ትኩረት ያጣቃላል እና የሰነድ አተገባበር ባህል በመለወጥ በእንደ አርሶ አደር ወይም ከፊልክ ፊል አርብ ቶልዶ ማሳሰብ የተዘራው ሰብልል ተገቢውን ተቃዋሚ /ተከልቁ ጥር የያዘ መሆኑን የተሻሻለ ሰነድ አይተኩረት ለስለመሆኑ በማሳደረጃ ምክር በመስጠት ላይ ተኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡

የቅድመ ማስፈጸም ስርዓት ማረጋገጫና የደንበኞችን አጠቃቀም ማስፋት/ማሻሻል
 እነሱ ተኞ ይዘታ ያላቸው አርሶ አደሮች የሚካና ይደኩ ሽንተ ጠቃሚነት፣ ምርትና ምርታማነትን ለምርት ጥራት የሚሳደግ ሥራ ይሰራል፡፡ በዋናነት ምንም ማካና ይደኩ ሽንተ አገልግሎት ባልተሰጠበት ሰነድ ላይ ላቸው አካባቢዎች አርሶ አደሮች በአርክቫ ማት ከተሰማሩ ሊንሸራሸሩት ምርት ስርዓት ስርዓት ለምርት ላይ ተኩረት ለስለመሆኑ በማሳደረጃ ምክር በመስጠት ላይ ተኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፡፡ የኪራይ አገልግሎት ሥርዓት ምንም እንደ ኖር ይደረጋል፡፡

እነስተኛይዞታ ያላቸው አርሶአደሮችና እና አልሚባለሀብቶችን በማሳተፍ ያለውን የማሳሻፋት ማሳደግ ይቻላል። የማሳሻፋት ማሳደግ እንዲሁም ያልተነኩ የደንበኞችን ለእርሻ በመመንጠር የሚከናወነውን ሳይሆን ከደንበኞች ጋር ለማሳደግ የሚችሉ አርሶአደሮችን ለእንስሳት ሆነ ለሌላ ላይ ግባር ያላቸውን ጠም ያደሩ ማሳደግ ችግሩን ወደ እርሻ በማስገባት እንዲሁም በደንበኞች ጠም ሰጠ ር።

የመሬት አጠቃቀም ግጭትና ሽሚያ በማስወገድ በርካታ ለግብርና አገልግሎት መዋል ያለባቸውን መሬቶች ለሆርቲካል ቸርል ማት ሆራ እንዲውሉ በማድረግ፤

የመስኖ መሰረተ ልማት የተገነባላቸውን ያልሌሙትን ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያላቸውን የሆርቲካል ቸርል ስብሰባዎች በማልማት ሙሉ አቅማቸውን መጠቀም፤

በግልባለሀብቶች የተያዙ ሌሎች ስፋፊ የእርሻ ይዞታዎች ለሆርቲካል ቸርል ማት የሚውሉ በትሁኔታ በማመቻቸት የሚተገበር ይሆናል። ከዚህም በተጨማሪም ግብርና ለልዩ ፍላጎት/የውጭ ግዴታ፤ ከውጭ የሚገባ ምርት መቀነስ፤ ስርዓተ-ምግብ፤ አፈር ጤንነት ጥበቃ ወዘተ.../

ለወሰናቸው ስብሰባዎች ልማት የሚውለው ማሳበሌ ሎች ስብሰባዎች ልማት ምትክ ለማሳደግ /crop shift/ የአፈርና ውሃ ተስማሚነት ጥናት በማካሄድ የሚያበረታታ ልዩ ደጋፊ ስርዓት መዘር ጋትን ሊያካትት ይችላል።

በቀጣይ ለአዝርዕት ሆርቲካል ቸርል ማት ሊውል የሚችል የመሬት ስፋት በጥናት በመለየት እና ለአምራች ማስተላለፍ ስራ በሚከተሉት ስልቶች የሚፈጸም ይሆናል።

የመሬት አጠቃቀም ግጭትና ሽሚያ በማስወገድ በተለይ የወል መሬት አጠቃቀምን ማሻሻል

በዚህ መሰረት የወል መሬት በአግባቡ ለወጣቶች እና ለሌሎች በኩል ገጠም እርሻ ምክረ ሀሳብ መሰረት ለልማት እንዲውል የህግ ማዕቀፍ በማዘጋጀት የማህበረሰቡን ፍላጎት መሰረት ባደረገ ግጭት በማይፈጥር መልኩ መሬቱን የማስተላለፍ ስራ የሚሰራ ይሆናል።

የአፈር ጤንና ምርታማነትን ማሻሻል

የአርሶአደሩን እንዲሁም የሴቶችና ወጣቶች ከልማቱ ጠቃሚነት በሚያረጋግጥ መልኩ ማከናወን ያስፈልጋል። በመሆኑም እንደ ሀገር ካለው ለአዝርዕት ልማት መዋል ከሚገባው መሬት ውስጥ ምን ያህሉ የአፈር ጤንነት ችግር እንዳለ በትጥናት ስር ለየት፤ በጥናት ከተለየው ለማልማት ምቹ ያልሆነ መሬት (የአፈር አሰደነት የተጠቃ) በተለይ የአፈር ማከሚያ ዘዴዎች በመተግበር እና በማከም ወደ ልማቱ እንዲገባ ይደረጋል ።

በእነስተኛ መስኖ የሚለ ማን መሬት መጠን እና አመታዊ የመስኖ ልማት ድግግሞሽን በማሳደግ

በተለይ በሀገሪቱ ቆላ ማለከባቢዎች በመስኖ መሰረተ ልማት አለመሟላት ምክንያት ወደ አዝርዕት ልማቱ ያልገባ መሬትን በቀጣይ በሙሉ ትኩረት አስፈላጊ ውን መሰረተ ልማት (የመስኖ አውታሮች፤ የህይወት ቅርብ ስርዓቶች) እንዲሟላ በማድረግ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ያላቸውን ስብሰባዎች ለማልማት ይውላሉ።

በቀረጸ ጥበቃ እና ደጋፊ መስኖ ልማት

የሰብል ምርትን ማሳደግ ስለሚገባ በመኸር እርሻ ስብል መሰብሰብ ተከትሎ የሚኖረውን የአፈር ጥበቃ በመጠቀም የሚተገበር ሲሆን ዝናብ አጠር በሆኑ አካባቢዎች ደጋፊ መስኖን በመጠቀም በስፋት የማምረት ጥገና ይደረጋል።

በአጭር ጊዜ ምርት ሊሰጡ የሚችሉ የሰብል ምርቶችን መጠቀም

በአግባቡ ያልሌሙ እና በአያያዝ ጉድለት የተጎዱ መሬቶችን በጥናት መለየትና የስራ አጥ ወጣቶችን በማደራጀት ለግብርና ልማት እንዲውል ማድረግ ጥረት ይደረጋል።

ፍትህ ዊ፤ ቀልጣፋና፤ ግልጽነት የተላበሰ የመሬት ማስተላለፍ ስርዓት ጥገና ዊ፤ ማድረግ

ከመሬት ልዩ ታጀምሮ እስከ ማስተላለፍ ባለው ሂደት ግልጽነት፤ ተጠያቂነትና ቅልጥፍና በተሞላ በትኩረት አካባቢ ውን ህብረተሰብ ባሳተፈ አግባብ የአሰራር መመሪያዎችን መሰረት በማድረግ በቀጣይ እስከ የዕቅድ ዓመታት የሚከናወን ይሆናል።

እንደ ዚህም የመሬት አቅርቦት ተደራሽ ለማድረግ እና ከክልሎች ጋር የአሰራር ትስስርን ይበልጥ ለማጠናከር እንዲረዳቸው ከክልሎች መሬት ባንኮች የሚቋቋሙ በትእከፊ ደራጃ ጋር የሚተሳሰሩ በትእከባብ ይፈጠራል።

ከዚህን ለጎን ትኩረት የሚሰጠው ተግባር በፌዴራልና በክልሎች መካከል ለግብርና ኢንቨስትመንት የሚውል መሬት የማስተላለፍ ፤

በተመሳሳይ ወደውጭ የሚላኩት ዕዕዳዎች የተቀባይ አገር የኪራንቲን ፍላጎት ካላሟሉ ምርቶቹ ተቀባይነት የማያገኙ መሆናቸውን እርሶ/እርብቶ እደሩ እንዲገነዘቡ ማድረግ ያስፈልጋል።

የሆርቲካል ቸርፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት

የሌሎች ህገሮች ተሞክሮ ንብረት መውሰድና ያለውን ክፍተት ማሙላት፤

እ.ኤ.አ የሚያደግ የከባቢ ያደገ ጠቀሜታ መነሻ በማድረግ የሆርቲካል ቸርፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት ለዘርፉ ዕድገት የሳሚናር ሪፖርት ።

ይህም ከዚህ በፊት በዘርፉ ያሉትን ተግባራት ለማቆራረጥና ፖሊሲ የሚሹ ጉዳዮችን በተቀላጠፈ ሁኔታ ለመሰጠት ከዘርፉ ሊገኝ የሚችለውን ፋይዳ ለማግኘት ወሳኝ ይሆናል።

2.1.2 የተስፋፋይ መካከለኛና ሰፋፊ የባለሀብት ሰብልልማት

ከክልሎች ጋር በመቀናጀት ለግብርና እና ለሽንት መንገድ የሚውሉ መራቶችን ከተጠቃሚዎች፤

ከደንና ከባህላዊ ይዘታን ጸመሆናቸውን መለየት፤ ማጥራት (verification)፤

ለባለሀብት ሊተላለፍ የሚችል በትንመልክ ማደራጀትና ወደ መሬት ባንክ በማስገባት በቀጣይ እምስት ዕድሜ ስምንት ስድስት ዕድሜ ስምንት ከዚያ ባለፈ ለሚፈለገው ፈጣን ልማት ግብዓት ሆኖ ያገለግላል።

በጥናት ተስማሚነታቸው የተረጋገጡ መራቶችን ለአልሚባሊ ሀብቶች የሚስተላለፍ ተግባር ፍትህ ደንብ ግልጽና ህጋዊ እሴት ለሰጠው ተሰማሚነት ለመረጋገጥ ይህ ደንብ ይረዳል። በዚህ መሰረት ለግብርናው እና ለሽንት መንገድ ልማት ተስማሚ የሆኑ መራቶችን እቅድ ያላቸውን ባለሀብቶች ለመሰጠት በህገረድ ስር የሚገኙትን ስራ በስፋት የሚከናወን ይሆናል።

ባለሀብቱ የሚሳተፍባቸው ሰብሎች በመክርና በመስኖ በአዝርዕት፤ ሆርቲካል ቸርፖሊሲ ማዕቀፍ ማዘጋጀት ስም ሰብሎች ይሆናል።

በሰፋፊ እርሻ ልማት

ዘርፍ

የሚሰማሩ ባለሀብቶች ፈቃድ ሲሰጣቸው የኤ.ቲ.አይ.ቪ.ባለሙያ አብሮት እንዲቀጥርና ስራው እንዲሰራ የሚያደርግ እሴት ለሰጠው ፈጠራ ማድረግ እና ክትትል ማድረግ፤ በሰፋፊ እርሻ ልማት ላይ ለተሰማሩ ይበልጥ ተጋላጭ የቀንሰው ተኞች የኤ.ቲ.አይ.ቪ. መከላከል ተግባራትን እና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎችን በማካተት ማከናወን።

2.1.2.1 ያደገ የመካከለኛ እና ሰፋፊ ሰብልልማት እና ሽንት መንገድ

የሰብልልማት ሽንት መንገድ ስፋት

በመካከለኛና ሰፋፊ እርሻ ባለሀብት በመክርና በመስኖ በሰብልል (በአህልድ ሰብሎች ኦክስፊድ ፍራፍሬ) በ2012 የለማውን 986492 ሄ/ር መሬት በ2022 ወደ 2.3 ሚሊዮን ሄ/ር በማድረስ በ2012 ከተደረሰበት 50 ሚሊዮን ኩንታል በ2022 ወደ 85 ሚሊዮን ኩንታል ለማድረስ ሲላማተቀም ጧል።

ሆርቲካል ቸርፖሊሲ ክስፖርት እና ሽንት መንገድ መሬት መጠን ማስፋት

በአባባል ማት በ2012 በጀት ዓመት ከተመዘገበው 2,466

ሄ/ር በመነሳት ነባር የአባባል ስምዎች በቀጣይ እምስት ዕድሜ ስምንት ስድስት ዕድሜ ስምንት ያቀረቡትን የማስፋፊያ መርሃ-ግብር እንደ መነሻ በመውሰድ አጠቃላይ ልማቱ በየዓመቱ በአማካይ 5 በመቶ ዕድገት በማስመዝገብ 3,150 ሄ/ር ይደርሳል።

ከዚህ በተጨማሪ ለአባባል ስምዎች መሬት ወስደው ካላላሙት ወስጥ በእምስት ዕድሜ 1,070 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት (2013-2017) ምርት ዘመን መጨረሻ ላይ በአባባል ስምዎች የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 4,220 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል።

በአትክልት ልማት በ2012 በጀት ዓመት የለማው 2,596 ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት እምስት ዕድሜ ትውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ 4,185 ሄ/ር የሚሸፈን ይሆናል።

ከዚህ በተጨማሪ ለአትክልት ልማት መሬት ወስደው ካላላሙት ወስጥ በእምስት ዕድሜ 942 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት (2013-2017) ምርት ዘመን መጨረሻ ላይ በአትክልት ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 5,127 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል።

በፍራፍሬ ልማት በ2012 በጀት ዓመት መጨረሻ የለማው 11,315

ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት እምስት ዕድሜ ትውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ ከ2013-2017

በጀት ዓመት መጨረሻ 18,225 ሄ/ር የሚሸፈን ይሆናል። ከዚህ በተጨማሪ ለፍራፍሬ ልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 533 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት በፍራፍሬ ልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 18758 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል።

በኸር-በስልማት በ2012 በጀት ዓመት መጨረሻ የለማው 148 ሄ/ር መሬት በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ውስጥ በየዓመቱ በአማካይ 10 በመቶ በማሳደግ ከ2013-2017 በጀት ዓመት መጨረሻ 240 ሄ/ር የሚሸፈን ይሆናል። ከዚህ በተጨማሪ ኸር-በስልማት መሬት ወስደው ያላለሙትን 60 ሄ/ር መሬት ወደ ልማት በማስገባት ኸር-በስልማት የሚሸፈነው የመሬት መጠን በድምሩ 300 ሄ/ር እንዲደርስ ይደረጋል።

2.1.2.2 ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፊ ሰብል ልማት ኢንቨስትመንት

በመካከለኛ እና ሰፊ እርሻ መሬት ላይ የተሰማሩ ግለሰቦች/ ኢንቨስተሮች የሚኖሩባቸውን የእርሻ መሬት በአግባቡ ለመደሰዱት እላማ ሙሉ በሙሉ ማዋል ይገባቸዋል። በሀገራችን ያለው የመካከለኛ እና ሰፊ እርሻ አሁን ያለበት ደረጃ ሲታይ ግን በመሬት እና በተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎች ለጠቃቀም ዝቅተኛ በመሆኑ እየተገኘ ያለው ምርት ምዝቅተኛ ነው። በመሆኑም የእርሻ መሬት በመስጠት ወይም በመውሰድ በቻላይ ሆኖ የሚሰጠው ምርታማነት አቅም ጥናት፤ መሬት ከተላለፈ በኋላ ለምግብ ለሰጠው ልማት የሚያስፈልጉትን ድጋፍ ሁኔታ በተጠናከረ መልኩ መከናወን ይገባል። ስለዚህ የእርሻ መሬት ውጤታማነቱን ለማሳደግ የተሻሻሉ የግብርና የቴክኖሎጂ አቅርቦትና ለጠቃቀም እንዲሁም አልሚና ለሰጠው ልማት የወሰደውን የእርሻ መሬት በአግባቡ ለውጤት በሚያመጣ መልኩ ስራ ላይ እንዲውል ለማድረግ ሙያዊ ክትትልና ድጋፎች ተከታታይነት ባለው መልኩ ይደረጋል። ከዚህም በተጨማሪ ለማረማቱ አካባቢ ያዊና ማህበራዊ ደህንነትን በጠበቀ መልኩ ሊከናወን ይገባል። የሰፊ እርሻ ስራ ለተገባበር ስር ዓት በመዘር ጋት ስራ ላይ የማዋል ስራዎች ይከናወናሉ።

2.2.2.1 መሬት መለየትና ማስተላለፍ

ለእርሻል ማትብኢ ንሽብት መንት የተለዩ እንዲሁም የተላለፉ ማሳዎች ላይ ያሉ ማንቆዎች ንብመፍታት ወደል ማት እንዲገባ ማድረግ፡-

ለመካከለኛ እና ሰፊ ስፋት እርሻል ማት ማስፋፊያ የሚውሉ ከዚህ በፊት ተሰማሚነታቸው ከክልሎች ጋር በመቀናጀት የተጠናውን ወደተግባር ማስገባት፡፡

በሌላ በኩል በሀገር ደረጃ ለሰፊ ስፋት እርሻል ማት እንዲውሉ የተለዩ እርሻል መሬት ቢኖሩም ለተፈለገው አላማከ ማዎል እንዳርከፍተኛ ክፍተት የሚሰጥ ተጠቅሞችን ማድረግ፡፡

ስለዚህ በል ማት የተሰማሩ እል ሚባለሀብቶች ለ ማል ማት የወሰዱትን መሬት እስገዳ ጅምር ማል ማት ሥርዓት በመዘር ጋት ወደል ማት ማስገባት ያስፈልጋል፡፡

እስካሁን ል ማት ላይ ያልዋሉ መሬቶችን በጥናት በመለየት ኢኮኖሚያዊ ጠቀሚታ ያላቸው ሰብሎች እንዲለ ማበት ማድረግ፡-

መጠነ ሰፊ የኢ ንሽብት መንት ልዩ ታጥናቶች በማካሄድ ለግል አል ሚዎች እና የተደራጁ ወጣቶች ስራዎች የእመ ለካክት ለውጥ እንዲ ያመጡ በመስራት፣ የቢዝነስ ፕላን ማዘጋጀትና በማስፈጸም ገቢ ያተኮሩ ሰብል ማል ማት ሥራዎችን እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡

2.2.2.2 መሰረት ል ማትና አገልግሎት (ቴክኖሎጂ፣ ምክርና ስልጠና፣ ግብዓት) አቅርቦት

ለመካከለኛ እና ሰፊ ስፋት ል ማት ማት ሆኑ ለመፍጠር መሰረተ ል ማቶችን ማሟላት፡፡

አል ሚዎች በሙሉ ፍላጎት ወደ ል ማት ተግባር እንዲገቡ ምቹ ሆኑ ለመፍጠር ሥራ ይሰራል፡፡

በዋናነት ምክባና መንገዶች ጋር የሚያገናኙ መጋቢ መንገዶች እንዲሰሩ፣

የሃይል አቅርቦት ፍላጎት መለየትና እንዲመቻች ማድረግ፣ በክፍያ አገልግሎት የሚሰጡ ወሃ ቆጣቢ የመስኖ እውታር ማስገባት፣ ለነዋሪዎች ምቹ የሆኑ ዘመናዊ የእህል ሰብል ል ማት ማዕከላት መገንባት፣

ለሰብል እምራሾች የገቢ ያመዳረሻ የሆኑ ማእከላዊ የሰብል ምርት ማሰባሰቢያ እና ግብይት ማዕከላት መገንባት እና ምርታቸውን ለ ያንጉዙ ላቸው የሚችሉ የጭነት አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶች እንዲደራጁ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በትብብር ለመስራት ጥረት ይደረጋል፡፡

በተጨማሪም የእርሻል ማት አካባቢዎች ደህንነትን ለማስጠበቅ አካባቢው ማህበረሰብ ጋር መጠነ ሰፊ ወይም ምቹ ሆኑ ለማካሄድ አካባቢ ያቸው የግል እርሻል ማት ዘርፍ ተጠቃሚዎች የሚሆኑ በትናባለ ሴትነት የሚያዳብሩ በት ሥርዓት ይዘረጋል፡፡

የኢ ንሽብት ስለ ስራና የብድር አቅርቦት ተግባራዊ ማድረግ፡-

አል ሚዎች ከአቅም በላይ ለሆኑ ሥጋቶች ንብመቀነስ ወደ እርሻል ማት ሥራ እንዲገቡ ለማድረግ ማንቆዎች ንብጥናት በመለየት እን ደለስ ፈላጊነቱ መንግስት የኢ ንሽብት ስራ ሥርዓቱ ተግባራዊ እንዲሆን ድጋፍ ይሰጣል፡፡

በምርት አመራረት ሰንሰለት ሂደት ውስጥ በሚፈጠር ክፍተት ምንም እንኳን አል ሚዎች ኪሳራ ሲገጥሟቸው የኢ ንሽብት ስራ ምክትል አገልግ ሎት እንዲኖራቸው ስርዓት ተዘርግቶ ተግባራዊ ይደረጋል፡፡

ከዚህም ባሻገር የእርሻል ማት ንግድ የብድር አቅርቦት ሥርዓትም ይጠናከራል፡፡

የሚካናይ ዜጅን አገልግሎትና ጥገና ሰጪ ማዕከላት እንዲጠናከሩ ማድረግ፡-

የሚካናይ ዜጅን መሳሪያዎች ንብሙሉ አቅማቸው ጥቅም ላይ እንዲውሉ በቂ የሚካናይ ዜጅን አቅም የገነቡ አል ሚዎች የአገልግሎት እና ጥገና ማዕከላት እንዲከፍቱ በማድረግ ወይም ሌሎች ኢ ንሽብት ስራ ማስጠናከሪያ ማዕከላት እንዲከፍቱ ይጠበቃል፡፡

የቅድመ እና ድህረ ምርት ቴክኖሎጂ ሽግግር ማጠናከር፡-

በተለያዩ ጊዜያት በተደረጉ ዳሰሳ ጥናቶች እንደተረጋገጠው የሀገራችን የግብርና ኢ ንሽብት መንት የሰፊ ስፋት ፕሮጀክቶች በቅድ መናድህረ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም ዝቅተኛውን ደረጃ ከያዙት የአፍሪካ ሀገሮች መካከል እንደሆነ ምንም እንኳን ለዚህም በምክንያትነት ኢኮኖ ሚያዊት ማህበራዊ ጉዳዮችን ማንጎት ቢቻልም በትኩረት ሊፈጠሩ የሚገባቸው ማንቆዎች ዘርፍ ከምርምር ተቋማት ጋር የተሳሰለ ግንኙነት የሌለው መሆኑ፤ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም ሊያስገኝ የሚችሉ ወንድሞች ጠቀሜታ መገንዘብ ለመቻል፤ ቴክኖሎጂዎችን ለማስፋፋት የሚረዱ ማኑዋሎችን ምክር ለሚሰጡ ሰብዓዊ ስራ ተተደራጅተው አለመገኘት ለተጠቃሚው አለመ ድረስ የሚጠቀሱናቸው፡፡

በመሆኑም እነዚህን ማንቆዎች ለማስወገድ እንዲቻል በጣይ እስር የዕቅድ ግመታት የሚከናወኑ ወጥናዎች ተግባራት በምርምር ተቋ ማትና በዘርፉ መካከል የግንኙነት ስርዓት መዘር ጋትና ማጠናከር፤

በምርምርየተለቀቁየተሻሻሉየግብርናቴክኖሎጂዎችንማደራጀትናለተጠቃሚውበማስተዋወቅስለሚያስገኘውኢኮኖሚያዊጠቀሜታበማስረዳትግንዘቤመፍጠር፤ የግሉ ዘርፍ በምርምር ስራ

ውስጥእንዲሳተፍናየእርሻኢንቨስትመንትፕሮጀክቶችንእንዲደግፍየሚያበረታታፖሊሲናስርዓትእንዲዘረጋሁኔታዎችንማመቻቸው፤

የተሻሻሉቴክኖሎጂዎችንለተጠቃሚዎችለማድረስእንዲቻልየተለያዩፓኬጅችንናማኑዋሎችንበማዘጋጀትለተጠቃሚዎችተደራሽማድረግ፤

የቴክኖሎጂሽግግሩንለማጠናከርየምክርናድጋፍአገልግሎትለመስጠትየሚረዳየግንኙነት/ኤክስቴንሽንስርዓትመዘርጋት፤

እንደዚሁምዘርፉንየሚደግፉተቋማትንየሰውኃይልክህሎትለማሻሻልናበዘርፉየተሰማሩባለሁብዮችናባለሙያዎቻቸውንእቅምበማሳልበትውጤታማነታቸውንለማረጋገጥእንዲቻልየከፍተኛየግብርናቴክኖሎጂማሰልጠኛማዕከል/ኢንስቲትዩትእንዲቋቋምማድረግናቸው።

በአነስተኛኮመርሻላይዜሽንበመስኖየሰሊጥ/ለኢኮኖሚ/የሱናገንዳ፣ጥራጥሬእናየሩዝ /ኢፖርትንመተካት/ እናጥጥልማትየማስፋፈራትሥራለመስራትየኢንቨስትመንትድጋፍሥርዓትመዘርጋት

የእነዚህንሰብሎቶችልማትበማስፋፋትየውጭገቢምርቶችንመተካት፣ለውጭገቢያየሚቀርበውንምርትእናየምንዛሬማመጫ ትተግባራትማሳደግ፣የአገርኢንዱስትሪጥሬዕቃእቅርቦትንማሳደግእናየምግብዋስትናበማረጋገጥረገድመጠነሰፊሥራመስራ ትንያካትታል።ተግባራቱዋናነትወጣቶችንቅድሚያበመስጠትይሰራል።

የግብርናኢንዱስትሪፖርትኮችንግብዓትፍላጎትማሟላትናከውጭየሚገባውንሰብልምርትለማስቀረትወደውጭየሚላከውን መጠንለማሳደግየሚያስችልየማትጊያሥርዓትመገንባት

የዚህተግባርዋናዓላማአርሰአደሮችናአልሚኢንቨስተሮችእንደአገሪቱየኢኮኖሚፍላጎትለይታየየሰብልምርቶችንእንዲያመር ቱየሚያበረታታናበእህልእቅርቦቱረገድየአገሪቱንየልማትስትራቴጂለማስፈጸምምንምዓይነትክፍተትእንዳይኖርአስፈላጊ ውንጥረትለማድረግየሚያስችልሥርዓትለመገንባትነው።

2.2.2.3 የባለሀብትእርሻክአርሰናአርብቶአደርጋርማስተሳሰር

የግብርናልማትውልስርዓትንተግባራዊማድረግ፡

የመሬትተደራሽነትንናየአርሰአደሩንተጠቃሚነትንእንዲሁምየኢንዱስትሪውንሰላምበመጠበቅየግብርናልማትውልአዋጅን ወደተግባርእንዲገባመጠነሰፊየማስተዋወቅሥራይሰራል። ሥርዓቱንምተቋማዊእንዲሆንይደረጋል። በመሆኑምበመካከለኛእናሰፋፊእርሻዎችአካባቢ የሚገኙ አርሰአደሮችበቅንጅትአልሚኢናበውልእርሻስርዓትበማስተሳሰርከልማቱተጠቃሚበማድረግየዘርፉንምርትየማሳደግ ስራ ይሰራል።

2.2.2.4 የባለሀብትእርሻምርታማነት ፣ አካታችነትናደህነትማሻሻል

የሴቶችናወጣቶችንተሳትፎናተጠቃሚነትማረጋገጥ፡-

በግብርናኢንቨስትመንት ዘርፍ የሴቶችንናወጣቶችንተሳትፎማሳደግኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ፣ አካባቢያዊናፖለቲካዊፋይዳውየሳላንደሆነይታመናል።

በመሆኑምእነዚህየህብረተሰብክፍሎችበቁጥርናእቅምክፍተኛስለሆኑበዘርፉትኩረትበመስጠትእንዲሰማሩሁኔታዎችንማ መቻቸቱለዘርፉውጤታማነትናቀጣይነትወሳኝበመሆኑበእቅድዘመኑልዩትኩረትየሚሰጠውይሆናል።

በዚህመሰረትይህንንስትራቴጂወደ ስራ ለማስገባትእነዚህየህብረተሰብክፍሎችየቅንጅትአልሚኢናየውልእርሻስርዓትከባለሃብቱጋርለማስተሳሰርብሎምበሚፈጠሩና የስራዕድሎችተጠቃሚእንዲሆኑበቀጣይአስርዮዕቅድዓመታትበተለያዩመስኮችየስልጠናአገልግሎትይሰጣል።

እንደዚህምየመሬትእቅርቦትእንዲመቻችላቸውና የቴክኒክ ድጋፍእንዲያገኙሁኔታዎችንበማመቻትበቀጥታበዘርፉእንዲሰማሩናራሳቸውንናህገራቸውንእንዲጠቅሙአስፈላጊውማበ ረታቻሁሉየሚመቻችይሆናል።

ሴቶችናወጣቶችበመስከሥራላይየሚያባክኑትንጉልበትየሚቆጥቡመሳሪዎችን፤ የሰብልምርታማነትንለማሳደግየሚያስችሉየተሻሻሉናዘመናዊግብዓቶችንእንዲያገኙማስቻል፤ ከፍተኛየኢኮኖሚጠቀሚታያላቸውንሰብሎችለገበያእንዲያመርቱማስቻልያስፈልጋል።

የአካባቢናማህበራዊደህንነትያረጋገጠልማትማካሄድ፡-

የግብርናኢንቨስትመንትንበዘላቂነትየአካባቢናህብረተሰብደህንነትንሳያናጋውጤታማለማድረግየአካባቢጥበቃየስንምግባር መመሪያንየማሻሻልናበተሟላመልኩተግባራዊይሆናል።

ከዚህምበተጨማሪየሚታሰበውኢንቨስትመንትከአካባቢጥበቃአንጻርሊያስከትልየሚችለውንችግርመርምሮከውዲሁየመፍ ትሂእቅጣጫየሚያሳይናየመፍትሂእርምጃዎችንየሚያመለክትጥናት (pre-feasibility study)

አሰራርተዘርግቶለትተግባራዊየሚደረግይሆናል።

እንደዚህምልማቱመካሄድከጀመረበትጊዜጀምሮየሚደረገውየልማትእቅስቃሴየአካባቢውንናየህብረተሰቡንደህንነትበጠበ ቀመልኩመካሄዱንማረጋገጥእንዲቻልየአካባቢተጽእኖዳሰሳ (EIA-Environmet Impact Assessment) እናየአካባቢአያያዝዕቅድ (EMP) በአግባቡመዘጋጀቱንናበስራላይመዋሉንየመከታተልናየመደገፍ፤ እንደአስፈላጊነቱምየማስተካከያእርምጃየመውሰድአሰራርተግባራዊይደረጋል።

የአለም አቀፍ ገበያህገኞችንና መስፈርቶችን በስራ ላይ እንዲውሉ ማድረግ

የሆርቲካል ቸርሲ ንብረት መንገድ ምርቶች በኢኮኖሚ ስርዓት ገበያ ላይ ተፈላጊነት እንዲኖራቸው በአቅርቦት፤ በጥራትና በዋጋ ደረጃ ያሉትን ክፍተቶች ለማሻሻል ጎንጎረብ ገበያ ውስጥ ለመግባት የአለም አቀፍ የአመራረት፤ የአካባቢ ናህብረተኛ ጥበቃ መስፈርቶችን ማሟላትና ዕውቅና (certification) ለማግኘት ሁኔታዎችን ማመዘን፤ ስራ ትኩረት ሰጥቶ ትኩረት ማስከበርና ወንጀያዊ ስራ በመሆኑም ሆርቲካል ቸርሲ ንብረት መንገድ ያሉ ፕሮጀክቶች፤ ድጋፍ ሰጪ ተቋማት ማሳተፍ ያልቻሉ ሆርቲካል ምርቶች (GAP-Good Agricultural Practices) አተገባበር፤ የተለያዩ የአለም አቀፍ የገበያ ጥራት መስፈርት ሰርተፍኬቶች (Global GAP, BRC, BSI, ETI, TESCO እና የምርት ህገ ስርዓት የHS code) ገበያ ውጭ ደረጃዎችን እንዲያሟሉ የግንዛቤ ማሳደግ ስራ በቀጣይ አምስት ዓመታት በተከታታይ የሚከናወኑትን ግባር ይሆናል።

2.2.2.5 የዕውቅና አሰጣጥ ስርዓት መተግበር

በሆርቲካል ቸርሲ ንብረት መንገድ ላይ የተሰማሩ ባለሀብቶች ልማታቸውን አካባቢ ጋር በተዋደደ አግባብ እንዲያካሄዱና በአለም ገበያ ደው ዳደረ እንዲሆኑ በአለም አቀፍ ደረጃ የተቀመጡ የነሃስ (Bronze)፣ ብር (silver) እና ወርቅ (Gold) ደረጃ ለደረሱት እውቅና ላይ የተሰጠ የሚሂድብት ስርዓት ለመዘር ጋት በቀጣይ አምስት ዓመታት ትኩረት የሚሰጠው ተግባር ነው። እንደ ዚህም ለአየር ንብረት ለውጥ የሚያበገር የሆርቲካል ቸርሲ ንብረት ለመገንባት በዘርፉ የተሰማሩ ባለሀብቶችን ግንዛቤ ለማሳደግ ተገቢ ውግንዛቤ መፍጠሪያ መድረኮች ይዘጋጃሉ። በመሆኑም በሆርቲካል ቸርሲ ንብረት መንገድ ላይ የተሰማሩ የህብረት ወይም ህዝብ ጋር የተሳተፉ ስራዎች ለተሻለ ተሞክሮ ካላቸው ባለሀብቶች በመቀመር የሚሰጡ ስራ በቀጣይ አስር የዕቅድ አመታት ትኩረት የሚተገበር እቢ ይገባል ይሆናል።

2.2.2.6 የተባጣጠሱ የ መሬት ይዘታዎችን ወደ አንድ ማምጣት (land consolidation)

የተባጣጠሱ የ መሬት ይዘታዎችን ወደ አንድ ማምጣት (land consolidation) መካከለኛ እና ሰፊ እርጅዎች ማሰፋፋት የእነሱን የመሬት ይዘታዎች ቀንሰው እንዲሰጥ ለማድረግ የሚተዳደሩትን የህግ ማዕቀፍ አዘጋጅቶ በማደቅ ወደ መካከለኛ እና ሰፊ ባለይዘታዎች እንዲሸጋገሩ ይደረጋል። ይህን ሊደግፉ የሚችሉ መሰረተ ልማቶች የሚገነቡ ሲሆን የሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚነትን በሚያረጋግጥ መልኩ ይከናወናል። በሆርቲካል ቸርሲ ላይ የተሰማሩ የበልጥተ ጋላጭ ስራ ተኞች የሌሎች እይቶች መካከል ተግባራትን እና የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎችን ማከናወን።

2.1.3 ሰብልምርት ግብይት

የአዝርዕት ሰብልምርት ግብይት

በ2012	ቅባት አህሎች የውጪ ንግድ አቅርቦት እቅድ አፈጻጸም ማለት	266
ሺህቶን የነበረውን እፈጻጸም በቀጣይ ዓመታት ሊኖር የሚችለውን የምርትና ምርታ ማነት ጭማሪ ታሳቢ በማድረግ		406
ሺህቶን መጠን ያላቸው የቅባት አህሎች ወደ ውጭ ለውጭ ገበያ ለማቅረብ ታቅዷል።	በተመሳሳይ	በ2012
የጥራት ልዩነት የውጪ ንግድ አቅርቦት እቅድ አፈጻጸም ማለት		316
ሺህቶን የነበረውን እፈጻጸም በቀጣይ ዓመታት ሊኖር የሚችለውን የምርትና ምርታ ማነት ጭማሪ ታሳቢ በማድረግ		399
ሺህቶን መጠን ያላቸው የቅባት አህሎች ወደ ውጭ ለውጭ ገበያ ለማቅረብ ታቅዷል።		

የሆርቲካል ቸርሲ የውጭ ንግድ

ከጽጌረ ዳና ከበጋ አበባ በመነሻው ዓመት ከተገኘው 222.82 የአሜሪካን ዶላር ወደ 337 የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፤ ከቅንጥ በአበባ ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 28.55 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ወደ 52 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፤ ከአትክልት ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 56.03 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ወደ 116 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ማድረስ፤ ከኸርብ ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 7 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ወደ 20 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ማድረስ እና ከፍሬ ፍሬ ምርት በመነሻው ዓመት ከተገኘው 11.73 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ወደ 25 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር በማድረስ በአጠቃላይ በበጀት ዓመቱ መጨረሻ (2017) ከሆርቲካል ቸርሲ ስርዓት 550.20 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር እንዲደርስ ከፍተኛ ጥረት ይደረጋል።

የቡና ሻይና ቅመማ ቅመም የውጪ ንግድ

በ2012

ቡናየወጪንግድአቅርቦትአቅድአፈ።ጻጸምማለት271ሺህቶንየነበረውንአፈ።ጻጸምበቀጣይዓመታትሊኖርየሚችለውንየምርትናምርታማነትጭማሪታሰቢበማድረግ 444

ሺህቶንመጠንያላቸውየቅባትአህሎችወደውጭለውጭገበያለማቅረብታቅዷል። በ2012

የሻይየወጪንግድአቅርቦትአቅድአፈ።ጻጸምማለት1571ቶንየነበረውንአፈ።ጻጸምበቀጣይዓመታትሊኖርየሚችለውንየምርትናምርታማነትጭማሪታሰቢበማድረግ2981ቶንመጠንያላቸውየቅባትአህሎችወደውጭለውጭገበያለማቅረብታቅዷል።በተመሳሳይ 2012 የቅመማቅመምየወጪንግድአቅርቦትአቅድአፈ።ጻጸምማለት 12

ሺህቶንየነበረውንአፈ።ጻጸምበቀጣይዓመታትሊኖርየሚችለውንየምርትናምርታማነትጭማሪታሰቢበማድረግ 20 ሺ. ቶንቶንመጠንያላቸውየቅባትአህሎችወደውጭለውጭገበያለማቅረብታቅዷል።

2.3.1 የግብይትየምክርአገልግሎት

የአነስተኛአርሶና

/አርብቶአደሮችበእውቀትላይየተመሠረተየማምረትናግብይትውሳኔዎችንመወሰንየሚያስችላቸውክህሎትመዳበርውጤታማእንደሚያደርጋቸውአሙንነው።ስለሆነምአርሶ/አርብቶአደሮችበገበያተፈላጊናየተሻለገቢበሚያስገኙምርቶችላይእንዲያተኩሩምክረሃሳብማቅረብእንዲሁምበሀገርውስጥናበዓለምገበያተፈላጊነትያላቸውንምርቶችበመለየትበአርሶ/አርብቶአደሩእንደእንዲለመዱይሠራል።በግብርናውዘርፍፈ።ጣንናቀጣይነትያለውአድገትለማምጣትግብርናውርካሽከሆኑምርቶች ከፍተኛዋጋውዳላቸውምርቶች (High Value Commodities) እንዲሻጋገርአስፈላጊውየግንዛቤማስጨበጫሥራዎችእንዲሁምድገፍናክተትትልይደረጋል።

የግብርናምርቶችንገበያውበሚፈልገውጥራት፣መጥናወቅትለማምረትእንዲቻልከዓለምአቀፍንግድአመራርጋርተዛማጅነትያላቸውንየምክርናስልጠናዎችንወቅታዊናተከታታይነትባለውመንገድመስጠትለአፈ።ጻጸሙእንዲያድግይደረጋል።በዚህም መሰረትየግብርናምርቶችንገበያንመሠረትባደረገመልኩእንዲመረቱተዋንያኑበአዋጭነትጥናት፣በንግድስራዕቅድአዘገጃጀት፣ በንግድስራዕቅስቃሴአመዘጋገብሁኔታ፣በንግድተቋምናየሰውኃይልስተዳደር፣ክትትልናግምገማ፣የፋይናንስምንጮችንማስፋትናአስተዳደር፣የምርት፣ፕሮፋይልአዘገጃጀት፣የምርትትውውቅስራዎች፣የንግድስራዕነምግባሮች (Business ethics) እናሌሎችበንግዱላይጉልህሚናየሚኖራቸውስልጠናዎችለየተለዩበስፋትእንዲሰጡይደረጋል።

2.3.2 የገበያ ተሰኝ

ገበያ ማስፋፋት፣ የግብርና ምርቶች የኢኮኖሚ ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በውጭ ሀገራት ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

አነስተኛ ይዘት ያላቸው ንግድ ለደረጃ ምርት ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

የውልግ በይዘት አሰራርን **(contract**

farming)፡ ገበያ ማስፋፋት ለማረጋገጥ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

በውልግ በብርና **(Contract Farming)**

ሻጭና ገዢ ጋራ በሆነ መልኩ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

አርሶ/አርብ ብቻ ለደረጃ ምርት ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

አነስተኛ አርሶ/አርብ ብቻ ለደረጃ ምርት ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

ኢንዱስትሪ ተመጋጋቢነት ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

አገር ቱሪዝም ማስፋፋት፣ ቱሪስቶችን ወደ ግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

2.3.3 የገበያ መረጃ ስርዓት መዘር ጋት

በአሁኑ ጊዜ በተጠቃሚነት ስርዓት ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል። ምርት ስፋት ማረጋገጫ ለግብርና ምርቶች ስፋት ማረጋገጫ ያደርገዋል።

2.3.4 የግብርና መረጃ ስርዓት ማስፋፋት

ለግብርና ልማትና ግብይት እሴት ሰንሰለቱን የተከትለ በቁና የተሟላ የፋይናንስ እቅርቦት አገልግሎት የሌለው በመሆኑ በተለይ ምንም የብድር እና ኢንሹራንስ አገልግሎት አሰጣጥ፤

እቅርቦትና ተደራሽነት ዙሪያ ያለው የእሴት ስርዓት ምቹ እንዲሆኑ መሥራት ያስፈልጋል።

አርሶ/አርብ ተደራሽነት/የሥራ ዘርፎች/ ላይተሳታፊ እንዲሆኑ፤ ለተለያዩ ግብዓቶች መግዣ፤

አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን የሚያስተዳድሩ ሰሪዎችን ለመጠቀም እና ምርት እምርቶ ገበያ እስከ ማድረስ ያሉትን የሥራ ማስኬጃ ወጪዎች ለመሸፈን ተደራሽ የሆነ ናራሱን የቻለ የግብርና ባንክ እንዲቋቋም ይደረጋል።

ስለሆነም በዘርፉ የሚታየውን ደካማ የፋይናንስ እቅርቦትና የተደራሽነት ክፍተት ለመሙላት የሚገቡ ችግሮችን የግብርና ግብዓትና ምርት ግብይት በሚፈለገው ልክለ ማድረስ እንዲረዳበትና ፍላጎት ላይ የተመሰረተ የግብርና ፋይናንስ እቅርቦት ሥራዎች መዘር ጋት ለእቅዱ መሳካት ቁልፍ ሚና የሚጫወት በመሆኑ በትኩረት ይሠራል።

የባንኮች የወለድ መጠን ከፍተኛ መሆን፤ የረጅም ጊዜ ብድር አገልግሎት ውሳኔን መሆን እና የሰብል መድሀን ምስትና (የሰብል ኢንሹራንስ)

አገልግሎት ጋንታ ከፍተኛ መሆን ያስከትላቸውን ተግዳሮቶች የሚፈቱ በትንሹ ሠራተኛ እንዲሆኑም በወጪ ግድ እቅርቦት ምርት ላይ ለተሠማሩ ተዋጋኝ ግልጽ፤ ተደራሽና ቀልጣፋ የፋይናንስ እቅርቦት ሥርዓት ይዘረጋል።

የፋይናንስ እቅርቦትና የማበረታቻ ሥርዓት ማጠናከር

በመሆኑም መካከለኛና ሰፊ እርሻዎች ልማት ውጤታማነት ለማሳደግና አዳዲስ አልማዎችን በስፋት ለመሰብሰብ የንዑስ ዘርፉን ባህሪ ይያገናዘብ የፋይናንስ የማበረታቻ ሥርዓት መዘር ጋትና አፈጻጸሙን በትኩረት መከታተል ያስፈልጋል።

በተመሳሳይ ምድብ አካባቢ ያለው አርሶ እድሮች የብድር እቅርቦት ችግር እንዲሁም በቡና እና ቅመማ ቅመም ግብይት የተሰማሩ የግብይት ተዋጋኝ ምርት መግዣ ብድር እቅርቦት እጥረት ለመፍታት የሚያስችሉ ልዩ አሰራሮች ተግባራዊ በሚደረጉበት ሁኔታ ላይ ከፋይናንስ ተቋማትና ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር ጠንካራ ቅንጅት ተፈጥሮ ይሠራል።

2.1.4 የሰብልምርቶች ጥራትና ደህንነት

2.1.4.1 የምርት ጥራት ደረጃዎች መሟላታቸውን ማረጋገጥ

የሰብል፣ የአትክልትና ፍራፍሬ፣ የቡናና ሌሎችም ምርቶች ጥራት በሚታወቅ ደረጃ ተመሥርቶ ግብይትና ልውውጥ እንዲካሄድ ለማድረግ በተመረጠው የምርቶች ላይ ደረጃዎች እንዲዘጋጁና ሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። ደረጃዎቹ መሟላታቸውንም በቁጥጥር ይረጋግጣል። የሰብል፣ የአትክልትና ፍራፍሬ፣ የቡናና ሌሎችም ምርቶች፣ ኢንቨርትክሽንና ምርመራው በተስማሚነት ምዘና ወይም የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ባላቸው የግልድ ሮጅቶች እንዲሠራ ይደረጋል። ጥራቱ የተረጋገጠ ምርት ደግሞ ምርቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ ያደረጋል።

የእርሻ ምርቶች ደረጃዎች እንዲወጡ ላቸው የሚያስፈልጉ ሰብል ሞላ የትና ደረጃ ማውጣት፣ ደረጃ ላላቸው ደግሞ ደረጃዎቹ መሟላታቸውን ማረጋገጥ ሥራ ይከናወናል። ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ከሆነ ደግሞ የተቀባይ ንግድ ወይም ዓለም አቀፍ ሰታንዳርድ መሟላቱን ማረጋገጥ ሥራ በመሥራት የምርት በክነትን እንዲቀንስ ለስተዋዕል ያደርጋል።

2.1.4.2 የምርት ደህንነትን ማረጋገጥ

ደህንነት ከጥራት ጋር ተመሳሳይነት ቢኖረውም እንደ ዓይነት ግንዛቤ ይለዩ ለምሳሌ። ልዩነቱም የደህንነት ደረጃዎች የእንስሳት፣ የዕዕቃት ሕይወት እና የሰው ጤናን የላክባቢ ደህንነትን ስለሚመለከቱ እጅግ ጥብቅና ስጉኖች ናቸው። በዚህ ዘመን በዓለም አቀፍ ደረጃ ዎች በመመርኮዝ ወይም በሚላኩት ምርቶች ላይ የደህንነት ማረጋገጥ ሥራ ይሠራል። ለእገር ውስጥ ጅታ የሚውሉትን ደረጃዎች ለወጣላቸው ደረጃውን ማሟላታቸው የሚረጋገጥ፣ ደረጃ ላል ወጣላቸው ደግሞ ደረጃ እንዲወጣላቸው የሚደረግ ሥራ የሠራል። ለጤና ጠንቅ በመሆኑም ከንግድ ተቀባይነት የሚያጣምር ብቻ ስሙም ከንግድ ምርት እንዲጨምር ለስተዋዕል ያደርጋል።

2.1.4.3 የኦርጋኒክ እርሻ ማስፋፋት

ምርትና ምርታ ማነት ለማሳደግ ከሚደረገው ጥረት ጎን ለ ጎን በፈቃድ ንግድ የተመሠረተ የተፈጠረ ስርዓት ለማስፋፋት ሥራ ይካሄዳል። ለዚህ የሚያስፈልጉ ጥናቶች የሆኑ ማዕቀፍ ተሟልተው ሥራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። በዋናነት በዚህ ዘመን ሥራ ትፍላጎት ያሳዩ ሲቪል ሰሪትና ግብይት፣ የሕብረት ሥራ ማሕበራት ተሳትፎ እንዲጠናከር ይደረጋል። ከገበያ እንዳርተራ ላይ የሆኑ እንደ ኦርጋኒክ ስራ ለመራርና (Organic farming) ለሰራጭ ችግር መቀመጫ ማስተዋወቅና ማስፋፋት ስራ ይሰራል።

2.1.4.4 በኤክስፖርት መተላለፊያና መዳረሻ ሀገሮች ለሚከሰቱ ችግሮች (የፀጥታ፣ የተፈጠረ የተባደወ ዘተ...) የቅድመ-መከላከል ስራ እንዲሰራ ተገቢውን ጥረት ይደረጋል። ለዚህም ለምሳሌ የደረጃ ያላቸው የሚያላቸው ንብረት ስርዓት በመዘር ጋት የተጠናከረ ክትትል ማድረግ እና ለሆርቲካል ቸርሰብሎች ለማትደረግ ለንሹራን ስርዓት ማጠናከር ወሳኝነት አለው።

2.2 ስትራቴጅ ክፍለ ማኅበር ለ ገበያተኮር የእንስሳትና ዓሳ ምርትና ምርታ ማነት

የግብርናው ዘርፍ ስትራቴጅ ክፍለ ማኅበር የሆነውን ገበያተኮር የእንስሳትና ዓሳ ህብት ምርትን ለማሳደግ ዘመናዊ ቴክኖሎጂን የሚጠቀም አርሰና አርብቶ አደር በመገንባትና በገበያ የሚመራ የእንስሳትና ዓሳ ህብት ልማት ለማስፋፋት አቅጣጫ ተጠቅሞ ጧል። በሚቀጥሉት 5 አመታት የእንስሳት እና ዓሳ ህብት ልማት ሁለት የምርት እድገት አሟራጭ ችግሮች ማለትም (1) ዝቅተኛ ምርታ ማነትን በዝርዝር ያሟሻሻል፣ እያያዝ እመ ጋንብና እና ለጠባቢ ቅን ማሻሻል እና (2) የምርት ፍላጎት ማለትም ከእንዲሁ ስትራቴጅ ስፋት ጋር የሚፈጠሩ የግብርና ፍላጎት፣ ለውጫ ምን ያህል ግኝት እንዲሁም የኢኮኖሚ እድገት ጋር የሚመጡ የእንስሳት ምርት መጠንና እይነት ለውጥ ለሚሟሟ ላትኩረት ተደርጎ ይሰራል። በተለምዶ የውተት፣ ሰጋ ፣ እንቁላል፣ ዓሳ፣ ማርና የሐርኩኩ ምርትና ምርታ ማነት ለማሳደግ አቅጣጫ ተቀምጧል። ይህም የእንስሳት ስርዓት ለአርሰና ለአርብቶ አደር እና ስፋፊ እንስሳትና ዓሳ ለመራረት ስርዓቶች ላይ ያተኮረ ይሆናል። የውተት ምርትና ምርታ ማነት

የአነስተኛ አንስሳት እርባታ ወተትምርት-ባዳጋኮብት፣ ፍየል እና ግመል ልማት ላይ ትኩረት ተደርጎ የሚሰራ ሲሆን የተለያዩ የአመራረት ስርዓቶችን ታሳቢ በማድረግ በ2012 ከደረሰበት 4.3 ቢሊዮን ሊትር በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ላይ 7 ቢሊዮን ሊትር ለማድረስ የሚያስችል ዓላማ ተቀምጧል። የዳልጋ ኩብት (ላም) ወተት ልማት ሰነት የአመራረት ስርዓቶችን የሚከተል ሲሆን ኡብዛኛው (85 በመቶ) የሚሆነውን የወተት ምርት ሽፋን የሚይዝና በትኩረት የሚሰራ ይሆናል። የተሻሻለ የቤተሰብ ወተት ላም ልማት እንዲሁና ዋነኛው የአመራረት ስርዓት ሲሆን በአርሶና አርብቶ አደሩ ተይዘው የሚገኙትን የሀገር በቀል የወተት ላም ዝርያዎችን በመረጣ፣ በማዳቀልና እያያዝ በማሻሻል ምርታማነትን ማሳደግ ላይ ትኩረት በማድረግ ከአንድ የሀገር በቀል የወተት ላም የሚገኝ ወተት በቀን በሊትር በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 1.45 ሊትር በ2017 1.7 ሊትር ማድረስ እና አማካይ የአንድ አለባወቅት የወተት ምርት (lactation milk yield) ከ261 ሊትር ወደ 332 ሊትር ለማሳደግ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። ሌላኛው የአመራረት ስርዓት በአነስተኛ ስፔሻላይዝድ (small specialized dairy production system) ወተት ኩብት እርባታ በአንድ ርባታ ጣቢያ ከ5 ያላነሱ የዲቃላና የውጪ ዝርያ ላሞች በመያዝ የሚሰራ ይሆናል። በዚህም የአመራረት ስርዓት የዲቃላ ላሞቹ የቀን አማካይ ወተት ምርት በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 6 ሊትር ወደ 8 ሊትር እና አማካይ የአንድ አለባወቅት የወተት ምርት (lactation milk yield) ከ1620 ሊትር ወደ 2285 ሊትር ለማሳደግ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። የውጪ ዝርያ ላሞች የቀን አማካይ ወተት ምርት አሁን ከሚገኘው 13 ሊትር በወደ 15 ሊትር እና አማካይ የአንድ አለባወቅት የወተት ምርት (lactation milk yield) ከ3920 ሊትር ወደ 4464 ሊትር ለማሳደግ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። ይህንን ምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀባባይ ምርታማነት ማረጋገጥና ለማጠናከር የላም ወተት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ2.6 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 1.8 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ደህንነቱን የጠበቀ ለገበያ የሚቀርብ ምርት ድርሻ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 46 በመቶ ወደ 55 በመቶ ለማሳደግ ኢላማ ተቀምጧል።

ሌላው የወተት ምንጭ የግመል ወተት ልማት ሲሆን ከአጠቃላይ የወተት ምርት የ15 በመቶ የምርት ድርሻ የሚሸፍንና በአርብቶ አደሩ ተይዘው የሚገኙትን የሀገረሱ ዝርያዎችን በመረጣና በድቀላ በማሻሻል ላይ ትኩረት በማድረግ የሚሰራ ይሆናል። ይህም የወተት እርባታ አሰራር ከአንድ ግመል በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት በቀን በአማካይ 2.9 ሊትር በ2017 ዓ.ም ወደ 3.2 ሊትር ለማድረስ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። ይህንን ምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀባባይ ምርታማነት ማረጋገጥና ለማጠናከር የግመል ወተት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ 10 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 7.1 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ደህንነቱን የጠበቀ ለገበያ የሚቀርብ ምርት ድርሻ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 47 በመቶ ወደ 60 በመቶ ለማሳደግ ኢላማ ተቀምጧል።

ሰነተኛው የወተት ምንጭ የፍየል ወተት ልማት ሲሆን ከአጠቃላይ የወተት ምርት አነስተኛ የምርት ድርሻ የሚሸፍን ሲሆን አርሶና አርብቶ አደሩ ተይዘው የሚገኙትን የሀገር በቀል የፍየል ዝርያዎችን በመረጣና ከውጪ ደም ካላቸው ጋር በማዳቀል ምርታማነትን ማሳደግ ትኩረት በማድረግ የሚሰራ ይሆናል። ይህም የወተት እርባታ አሰራር ከአንድ ፍየል 2012 ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት በቀን በአማካይ 0.46 ሊትር በ2017 ወደ 0.48 ሊትር ለማድረስ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። ይህንን ምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀባባይ ምርታማነት ማረጋገጥና ለማጠናከር የፍየል ወተት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ10 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 7.1 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ደህንነቱን የጠበቀ ለገበያ የሚቀርብ ምርት ድርሻ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 44 በመቶ ወደ 53 በመቶ ለማሳደግ ኢላማ ተቀምጧል።

የቀይ ሥጋ ምርትና ምርታማነት

የቀይ ስጋ ምርት ከዳልጋ ኩብት፣ በግ፣ ፍየል እና ግመል ልማት ላይ ትኩረት ተደርጎ የሚሰራ ሲሆን የተለያዩ የአመራረት ስርዓቶችን ታሳቢ በማድረግ በ2012 መጨረሻ ከደረሰበት 297 ሺህ ቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ላይ 721 ሺህ ቶን ለማድረስ የሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። ይህ ምርት በአብዛኛው ከአነስተኛ አርሶና አርብቶ አደሩ የአንስሳት ልማት

ይሆናል። ስንምህዳርን መሰረት በማድረግ የቀይ ስጋ ምርታማነትን ለማሳደግ የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን አሰራሮችን ለመጠቀም የዳልጋ ኩብት፣ በግ፣ ፍየልና ግመል ሥጋ ምርታማነት በ2012 መጨረሻ ከደረሰበት 110፣ 10.5፣ 8.4 እና 250 ኪ.ግ ካርካስ ክብደት (carcass weight) በቅደም ተከተል በ2017 መጨረሻ 115.3፣ 11.2፣ 9.2፣ እና 263.6 ኪ.ግ ለማድረስ ይሰራል።

ሌላኛው የቀይ ስጋ ምርት ለወተት ሁለት ልማት ተግባር ከሚቀሩ ሌሎች አንስሳት የሚወገዱ ወንድ ጅችን በፍጥነት አሳድጎ ለስጋ ምርት መዋልና ከወተት እርባታ ጣቢያ የሚወገዱ የወተት አንስሳት በማድለብ ስጋ ለማምረት ዓላማ ተቀምጧል።

ይህንን ምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀባባይ ምርታማነት ማረጋገጥና ለማጠናከር ከበሬት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ0.5 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 0.4 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ደህንነቱን የጠበቀ ለገበያ የሚቀርብ ምርት

ድርሻ n2012 ዓ.ምከነበረበት 51 በመቶወደ 57 በመቶለማሳደግ ኢላማተቀምጧል።በሌላበኩልበጠግሽጋበድህረምርትብክነትይደርስየነበረውን የ3 በመቶምርትብክነትወደ 2.1 በመቶለመቀነስናጥራቱናደህንነቱንየጠበቀምርት n2012 ዓ.ምከነበረበት 42 በመቶወደ 51 በመቶለገበያለማቅረብኢላማተቀምጧል። በተመሳሳይም ከፍተኛሽጋብድህረምርትብክነትይደርስየነበረውን የ3 በመቶምርትብክነትወደ 2.1 በመቶለመቀነስናጥራቱናደህንነቱንየጠበቀምርት n2012 ዓ.ምከነበረበት 45 በመቶወደ 51 በመቶለገበያለማቅረብኢላማተቀምጧል። ከግመልስጋምርትብክነትይደርስየነበረውን የ8 በመቶምርትብክነትወደ 5.7 በመቶለመቀነስናጥራቱናደህንነቱንየጠበቀለገበያየሚቀርብ ምርትድርሻ n2012 ዓ.ምከነበረበት 49 በመቶወደ 62 በመቶለማሳደግ ኢላማተቀምጧል።

የቆዳናሌጦምርት

ከስጋምርትጋርበተያያዘቆዳናሌጦዋነኛውተዋዕደሲሆን n2012 ከተደረሰበት 1. 5 ሚሊየንየቆዳምርት፣ 12 ሚሊየንየሌጦምርት n2017 የቆዳምርትን3.7ሚሊየንና ፣ የሌጦምርት25.5ሚሊየንለማድረስዕቅድተይዟል።

የዶሮስጋናእንቁላልምርትናምርታማነት

የዶሮስጋናእንቁላልምርትንለማሳደግናየሀገርውስጥየምግብናስነምግብፍላጎትንበማሟላትየውጭኤክስፖርትንለማስጀመር የሚያስችሉየአካባቢዶሮችእያያዝንየማሻሻል፣ የተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታናየስፔሻላይዝድዶሮእርባታተሳታፊዎችንእንዲሁምበየእርባታውየሚያዙትንየዶሮቁጥርን መጨመርናምርታማነትንለማድረስየሚያስችል ኢላማ ተቀምጧል። በዚህምመሰረትየእንቁላልምርትን n2012 መጨረሻዓ.ምከነበረወ2.9ቢሊዮንእንቁላል n2017 ዓ.ምመጨረሻላይወደ 4 ቢሊዮንእንቁላልየማሳደግ ስራ ይሰራል። አብዛኛው የእንቁላል ምርት (89በመቶ) ከስፔሻላይዝድየእንቁላልዶሮእርባታየሚገኝ ሲሆን n2012ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት2.6 ቢሊዮን n2017 ዓ.ምመጨረሻላይወደ 3.6 ቢሊዮንለማሳደግ ኢላማ ተቀምጧል። ከተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታየእንቁላልምርት n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት200 ሚሊየን n2017 ዓ.ምመጨረሻወደ 268 ሚሊየን በማሳደግእናከባህላዊዶሮእርባታየእንቁላልምርት n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት107 ቢሊዮንወደከፊልዘመናዊእንዲሽጋገርበማድረግ n2017 ዓ.ምወደ99 ሚሊየን እንዲቀንስበማድረግይሆናል።

የዶሮስጋምርትን n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት48 ሺህቶን n2017 ዓ.ምመጨረሻላይወደ 70.3 ሺህቶንለማሳደግከስፔሻላይዝድየስጋዶሮእርባታየሚኖረውየስጋምርት n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት 31.3ሺህቶን n2017 ዓ.ምመጨረሻላይወደ 50.3 ሺህቶንበማሳደግ፣ ከተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታየዶሮስጋምርት n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት3.4 ሺ ቶን n2012 ወደ 5.4 ሺ ቶንበማሳደግእናከባህላዊዶሮእርባታየሚገኘውየስጋምርትመጠን n2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት ከ13.2ሺህቶንወደከፊልዘመናዊእንዲሽጋገሩበማድረግ n2017 ዓ.ምመጨረሻወደ 14.6 ሺህቶንእንዲጨምርበማድረግይሆናል።

የተለያዩየዶሮእርባታብስልተ-ምርትንመሰረትበማድረግናየዶሮምርታማነትንለማሳደግየሚያስችሉየተለያዩቴክኖሎጂዎችን ናአሰራሮችንበመጠቀምአሁንከእንድዶሮበአመትየሚገኘውንየእንቁላልምርታማነትከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻለየቤተሰብናከባህላዊዶሮእርባታብቅደምተከተል960፣ 188 እና65 እንቁላልበዓመት በመሪ አቅዱ ዘመኑ መጨረሻ 1110፣ 200 እና677ማድረስይሆናል። በተመሳሳይሁኔታበቀጣይእምስትዓመታትየተለያዩየዶሮእርባታብስልተ-ምርትንመሰረትበማድረግናየዶሮምርታማነትንለማሳደግየሚያስችሉየተለያዩቴክኖሎጂዎችንናአሰራሮችንበመጠቀምአሁንከእንድዶሮበአመትየሚገኘውንየዶሮስጋምርታማነትከስፔሻላይዝድ፣ ከተሻሻለየቤተሰብናከባህላዊዶሮእርባታብቅደምተከተል 2 ፣ 1.5 እና 1.25 ኪሎግራምሲሆንበዕቅድዘመኑመጨረሻ 2.2፣ 1.7 እና 1.6 ኪሎግራምማድረስይሆናል።

የዓሣምርትእናምርታማነትንማሳደግ

የዓሣምርትንለማሳደግናየሀገርውስጥየምግብናስነምግብፍላጎትንለማሟላትከህይዴቆች፣ ግድቦች፣ ወንዞችናሌሎችትንንሸየውሃእካላትእንዲሁምእኳካልቸር n2012 ዓ.ምመጨረሻከተደረሰበት ከ55 ሺህቶን n2017 ዓ.ም መጨረሻወደ 133ሺህቶንለማድረስይሰራል። በተመሳሳይመልክተኳካልቸርምርት n2017 መጨረሻ 2 ሺህቶንእንዲገኝይሰራል።

የማርምርትናምርታማነት

የማርናስምምርትን ለማሳደግና ለሀገር ውስጥ ፍላጎት እና ለኢኮኖሚ ስፔራት የማርምርት በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 59 ሺህ ቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ 95 ሺህ ቶን ለማድረስ ይሰራል። እንዲሁም የንብጥር ፖሊስ አሁን እየተመረተ ባይሆንም በቀጣይ አምስት ዓመት ውስጥ 5 ቶን ለማምረት ይሰራል። ስነምግባርን መሰረት በማድረግ የማርናስምምርትን ለማሳደግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን እና አሰራሮችን በመጠቀም ከአንድ ባህላዊ ቀፎ በአንድ ቆይታ ጣየሚገኝ በአማካይ የማርምርትን በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 5.2 ኪ.ግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 9 ኪ.ግ ለማሳደግ ይሰራል።

ዘርፉን ለማዘመንና ሽግግር በማምጣት የእርሶ እድሩን ግንዛቤ በማሳደግ እና የቴክኖሎጂ አቅርቦትን በማሻሻል በ2012 ዓ.ም 4 በመቶ የነበረው የተሻሻለ ዘመናዊ ሽግግር ቀፎ ድርሻ በ2017 ዓ.ም መጨረሻ 13 በመቶ ድርሻ እንዲኖረው ይደረጋል።

ይህንን የማርምርት ለተጠቃሚዎች ለአቀባባይ ስራዎች ሳይባከን የሚቀርቡ በትንሽ እትም ጠናከረ የማርምርት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ10 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 8.9 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ይህንን የጠበቀ ምርት በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 53 በመቶ ወደ 65 በመቶ ለገበያ ለማቅረብ ሊላማተቀም ጧል። በተጨማሪም ከስምምርት በድህረ ምርት ብክነት ይደርስ የነበረውን የ30 በመቶ ምርት ብክነት ወደ 25 በመቶ ለመቀነስና ጥራቱን ይህንን የጠበቀ ለገበያ የሚቀርብ ምርት ድርሻ በ2012 ዓ.ም ከነበረበት 22 በመቶ ወደ 27 በመቶ ለማሳደግ ሊላማተቀም ጧል።

የሐርኩኩባምርትና ምርታማነት

ይህ ዘርፍ ደምሲል በስፋት ያልተሰራ በትናት ኩረት ያልተሰጠው ሲሆን ሀገራችን ከምትከተለው የኢኮኖሚ እድገት አቅጣጫ እየተስፋፋ ለውሊን ዓይነት ረብጥ ራሽያነትና በውጫ ገበያ ለውተራ ላሊነት፣ የሀገራችን ስነምግባር አመቺነት፣ ልማቱ በእነስተኛ መራት ጉልበትና መነሻ ካፒታል የሚሰራ በመሆኑ፣ በገጠር ምሆኑ በከተማ የስራ እድልን ለመፍጠር ማስቻሉና በተለያዩ እድሜና ጾታ በሚገኙ የህብረተሰብ ክፍሎች ሊሰራ የሚችል መሆኑንና በአጭር ጊዜ ምርት በመስጠት የህብረተሰቡን ገቢ በማሻሻል ረገድ ያለው እስተዋጽኦ ከፍተኛ በመሆኑ በቀጣይ 5 አመታት ለዘርፉ ልዩ ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ይሆናል። የደረቅ የሐርኩኩባምርትን በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከተደረሰበት 29.96 ቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ 48.24 ቶን ለማድረስ ይሰራል።

2.2.1 ያደገ የተሻሻሉ የእነስተኛ እርሶና እርብ ተደርጎ እንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችን እና አሰራሮችን አጠቃቀም

የእነስተኛ እርሶና እርብ ተደርጎ እንስሳትና ዓሳ ልማት በሚቀጥሉት 5 አመታት አጠቃላይ የምርት ድርሻ እየሸፈነ የሚቀጥል ሲሆን ለእርሶ እድሩ የገቢ ምንጭ እንዲሁም የምግብና ስነ ምግብ ዋስትና ለማረጋገጥና እና መካከለኛ ገቢ ያለው እርሶና እርብ ተደርጎ ለመገንባት ትልቅ አስተዋፅዖ ይኖረዋል። ይህንን ለማከፈት ለማድረስ የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል፣ የእንስሳት መኖን በጥራት ለማሻሻል፣ የውሃ አቅርቦትን ማሻሻል፣ የእንስሳት በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር፣ በተጠቃሚው ተቀባይነት ያለው ቴክኖሎጂ አቅርቦት እና ቴክኖሎጂዎችን የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ እርሶ/እርብ ተደርጎ ለማፍራት ትኩረት ተደርጎ የሚሰራ ይሆናል። ይህም በወተት፣ ሰጋ፣ እንቁላል፣ አሳ፣ ማርናስምምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ በትኩረት ለመስራት አቅጣጫ ተቀምጧል።

2.2.1.1 በእንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂዎችን እና አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ እርሶ/ከፊል እርብ ተደርጎ

ሀ) የወተት ህብት ልማት

የወተት ላም ልማት

የተሻሻለ የቤተሰብ የወተት ላም ልማት በቀጣይ 5 ዓመታት ትኩረት ተሰጦ ከሚተገበሩ ስራዎች እንዲይሆናል። የአገር ውስጥ ዝርያ በተሻሻለ የእርሶ በዘዴ በሰስቱ ስልተ-ምርት ማለትም በቁልጥ በትባለበትና ጥምር ግብርና በሚካሄድበት፣ እርጥበት አጠር በሆነና ጥምር ግብርና በሚካሄድበት እንዲሁም እርብ ተደርጎ ከላም የሚገኝ ወተት በ2012 ከነበረው 3.6 ቢሊዮን ሊትር በ2017 ወደ መጨረሻ 10 ቢሊዮን ሊትር እንዲደርስ ይሰራል። በቀጣይ 5 ዓመታት ውስጥ በእያንዳንዱ እርሶና እርብ ተደርጎ እጅ ከሚገኙ በርካታ ቁጥር ያላቸው ሀገረሰብ ላሞች በ2012 ዓ.ም 11.5 ሚሊዮን የነበሩትን በየአመቱ በ2 በመቶ በመቀነስ በ2017 መጨረሻ ወደ 10.2 ሚሊዮን ያሳድራል ይደረጋል። በዚህም ከፍተኛ የወተት ምርት የሚሰጡ የተሻሻሉ ዲቃላና ንፁህ የውጫ ዝርያ ያላቸው ላሞች (316 ሺህ) የ2.7 በመቶ ድርሻ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 6.7 በመቶ ድርሻ እንዲኖሩ ይሰራል። የአገር ውስጥ ዝርያዎች ምት የተሻለ የቀንና የዓመት ወተት ምርት (daily and lactation milk yield)፣

ረዘም ላሉ ቀናት የመታለብ ስሜት (lactation length) ፣
ፈጥኖ አድጎ ለርቢ እንዲደርሱና በየዓመቱ ጥጅ መውለድ እና ማሳደግ እንዲችሉ ለማድረግ የሚያገዝ፤

የእመጋገብና ጤና አጠቃቀም ለማሻሻል ማከራከራ ስራዎች የሚሰሩ ይሆናል።
የወተት ግመሎች ጤና አጠባበቅ ለማሻሻል የህክምና ተደራሽ ሽንት ለማሻሻል ህመምና ሞት ክስተት አሁን ካለበት 6 በመቶ ወደ 4 በመቶ የሚቀንስ ይሆናል። በአጠቃላይ የተሻሻሉ የግመል ወተት እርባት ቱክኖ ሎጅዎችን/አሰራሮችን ለመጠቀም የሞከሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች አሁን ካለበት 15 በመቶ በ2107 መጨረሻ ወደ 17 በመቶ ለማሳደግ አላማ ተቀምጧል።

የፍየል ወተት ልማት

የፍየል ወተት ምርታ መነሻ ለማሻሻል በቆላው አካባቢ የሚገኙ አርብቶ አደሩ የተሻለ ወተት የሚሰጡ ፍየሎችን ግዢ ያዎችን መርጠ የሚጠቀሙ በትዘዴ የመምረጫ ማንኛውንም ልዘጋጅቶ ለአርብቶ አደሩና አርብቶ አደሩን ለሚደግፉ ባለሞያዎች ግንዛቤ በማስጨበጥ አርሶ አደሩ የወተት ፍየሎችን መረጃ መሰረት ያደረገ የተሻለ ምርት የሚሰጡትን እየመረጠ እንዲይዝ የዝርያ ማሻሻል ሥራ ግንዛቤ መፍጠር ሥራ ይሰራል። እንዲሁም የተቆላ ፍየሎችን ለመያዝ የሚያስችል የአየር ንብረት በለበት አካባቢ ከውጭ የወተት ፍየል ዝርያ ጋር በማዳቀል እንዲያረብስ ለማድረግ የሚችል የወተት መስጠት የታወቁ የውጭ ያላቸው የፍየል ዝርያዎች በቁም በኮር ማወይም በሰው ሰራሽ ዘዴ ለማዳቀል በአባላዘር መልክ እንዲቀርብ ይደረጋል። የወተት ፍየሎችን ለመጋገብ ለማሻሻል ፍየሎች በተለምዶ ከሚያደርጉት የመቀን ጠብና ግጦሽ በተጨማሪ ደገፊ መኖሩን በማሳያ ማሻሻል ማትና ለተጨማሪ የምጥን መኖሩ ጠቀም ስልት እንዲጠቀሙ ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራ ይሰራል።

ለ) የቀይ ስጋ ስብስብ ልማት

የሥጋ ስብስብ ልማት ዕድገት ምንጭ ሆነው የሚያገለግሉት የሥልተ ምርት ዓይነቶች የተሻሻሉ፤ ተለምዶ ዊናስ ፔሻላ ይዘድ የእንስሳት ማድለብ ሲሆን የወተት ከብት እርባታ ሥርዓቱ የሚያፈራ ቸውተ ባዕት ጥጅ ሽንት ለማሳደግ ለሥጋ የሚቀልሥ ራስ ፔሻላ ይዘድ የሥጋ እንስሳት ማድለብ ያካትታል። በተለምዶ ዊናስ ሲባለው ሥርዓት የአርሶ አደሩ የእንስሳት እርባታ የሚመሰረተው በዋናነት የአካባቢ ዝርያ በመጠቀም ሲሆን የዚህ ስርዓት የትኩረት አቅጣጫ ምንጭ የእንስሳት መኖር ለማሻሻል፤ አሁን ያለውን ከፍተኛ የግልገሎችና ጥጅ ሽንት መጠንን በመቀነስ፤ ሥነ ተቀልዶ ሥርዓቱን የሰፊ ስድስት ምርታ ማነሻሻል፤ እንዲሁም የንቢ መጠንን በማሳደግ ላይ የሚመሰረት ይሆናል።

በእንስሳት ላይ አርቢ ዘንድ የሚተገበረው የቀይ ስጋ እንስሳት ዝርያ ለማሻሻል

እንስሳት ላይ የስጋ ይዘታ ያላቸው ዝርያዎችን ከተመረጡ የአገር ውስጥ ዝርያዎች ጋር በማዳቀል አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በመተካት (ለምሳሌ የአፋር ዝርያ ከብት በረረና) ማሻሻል፤ የተሻለ የስጋ ምርት ለማስጠበቅ ያላቸው ዝርያዎች በሚኖር ባቸው አካባቢዎች በመረጣ የማሻሻል ሥራ ተግባራዊ የሚደረግ ሲሆን ዝርያው ከሚኖር በትኩረት አካባቢ ጋር ተመሳሳይ ስነ ምህንድስና ባላቸው ሌሎች አካባቢዎች ምንም ዝርያ አላቸውም ተመሳሳይ ስነ ምህንድስና ታይመቻቻዎች። በበግና ፍየል ዝርያ ማሻሻል ዙሪያ የሰንገር፣ ዋሽራ፣ መንዝና ሆሮ ዝርያዎች ላይ የተጀመረው ስርዓት በዝርያ የማሻሻል አካሄድ ተጠናክሮ ሰፊ ፍቅር እንዲቀጥል ይደረጋል። በስፔሻሊዝድ የስጋ ልማት የምንከተለው የዝርያ ማሻሻል ደግሞ ከአገራችን ውጭ የሚገኙና ለአገራችን ሥነ ምህንድስና ተስማሚ የሆኑትን የዳልጋክብት፣ በግና ፍየል ዝርያዎች በመምረጥና በማስገባት፣ የማላ መድና የማዳቀል ስራ በዕቅድ ዘመኑ ተፈጻሚ ይሆናል። የዚህ ተግባር ዋናው ዓላማ ለቀጣይ የዕቅድ ዘመን መሰረት መጣል ሲሆን የተወሰኑት በዕቅድ ዘመኑ አጋማሽ ይደርሳሉ የሚል ታሳቢ ተወስኗል። በወተት ስብስብ ስራ ያለው የዝርያ ማሻሻል ስራዎች ለስጋ ምርት አቅርቦት ማደግም እስተዋጅ ይሆናሉ ቸቀደ።

የስጋ እንስሳት ስራ ለተጠቃሚው ለከተደግሞ በዋናነት ተፈጻሚ የሚሆነው ስልት የመኖሪያ ስርዓት፣ ጥራትና እመጋገብን ማሻሻል ሲሆን የመኖሪያ ጥራትን ከሚረጋገጥ አኳያ በዋናነት የሚፈለገውን ክብደት ጭማሪ ለማምጣት የሚያስችሉ የመኖሪያ ዓይነቶች እንደ የአካባቢው/ሥነ ምህንድስና ሁኔታ ተመርጠው የሚለሙና የሚቀርቡ ሲሆን የዓመጋገብ ሥርዓቱም ሁሉንም የንጥረ ነገር ይዘት ሊያሟላ በሚችል መንገድ አቀናጅቶ በማዘጋጀት የሚፈጸም ይሆናል። የማድለብ ሥራው ትኩረት የሚያደርገው የተሻለ የመኖሪያ እንደ ስትራቴጂ ምርት አቅርቦት ባሉ ባቸው አካባቢዎች ይሆናል። የማድለብ ሥራ ከፍተኛ የውሃ አቅርቦትን ይጠይቃል። ከዚህ ጋር ተያይዞ እያንዳንዱ አድላቢ የሚያስፈልገውን የውሃ መጠን ለማሟላት የሚያስችል የውሃ መገኛ አማራጭ ከሚመለከተው አካል ጋር በመቀናጅት የሚሰራ ይሆናል።

የስጋ እንስሳት ጤና ማሻሻል

እንስሳትብሚደልቡበትአካባቢሙኖራቸውለተረጋገጡበሽታዎችየመከላከያክትባትመስጠት፤
የውጭናየውስጥጥገኛበሽታዎችማስወገድ፤

የተጠናከረባዮሴኩራቲሰርዓትመገንባትእንዲሁምእንስሳቱበቆይታቸውጊዜምተገቢውንክትትልናድጋፍየሚያገኙበትንሁኔ
ታማመቻቸትይሆናል። የሚደልቡዳልጋኩቦቶችጤናጤናአገልግሎትሽፋንአሁን ካለበት የ7 በመቶ ሽፋን
በማሻሻልበ2107 መጨረሻ ወደ 15 በመቶ በማድረስ የህመምና ሞት ክስተት አሁን ካለበት 12 በመቶ ወደ 8 በመቶ
የሚቀንስ ይሆናል። በአጠቃላይ የተሻሻሉ የዳልጋ ከብቶች እርባት ቴክኖሎጂዎችን/አሰራሮችን ለመጠቀም የሞከሩ
አርሶ/አርብቶ አደሮች አሁን ካለበት 51 በመቶ በ2107 መጨረሻ ወደ 63 በመቶ ለማሳደግ አላማ ተቀምጧል።

የአረባ-በስርዓትማዘመን

በስፔሻላይዝድየዳልጋኩቦትማድለብሥራ (specialized cattle feedlots)
የተቀመጠውአቅጣጫየአነስተኛናመካከለኛየማድለቢያማዕከላትን፤
በእያንዳንዱማድለቢያሚገባውንእንስሳትቁጥርናየማድለቢያዘር (fattening cycle) በመጨመር፤
የግልባላሃብቱበዘመናዊየሥጋእንስሳማራባት (Ranch) ላይእንዲሰማሩበመደገፍየሚተገበርይሆናል።
እንዲሁምሴቶችንናወጣቶችንበማደራጀትየአንድጊዜፍጥሚድቀላን /Terminal Crossing/
መሰረትያደረገአቅራቢዎችንበመጠቀምምርታማነትንማሻሻልናየሚደልቡእንስሳትንከአርብቶአደርአካባቢዎችበማውጣት
ትናየተሻለመኖራቅርቦትባለባቸውአካባቢዎችእንዲደልቡለማድረግየማስተሳሰር ስራ የሚተገበርይሆናል።
የገበያመሰረተልማትመገንባት፤ የተፈጥሮሃብትጥበቃሥራንከመኖልማትጋርበማስተሳሰርመኖንማልማት፤
የስኳርፋብሪካዎችከሚገነቡባቸውአካባቢዎችጋርበማስተሳሰርየሚገኘውንተረፈምርትበላቀደረጃለመጠቀምጥረትማድረግ
ግትኩረትተሰጥቷቸውየሚፈጸሙተግባራትይሆናሉ።ከማዳቀልስራየሚገኙተባዕትጥጆችለተደራጁወጣትናሴትአሳዳጊዎች
ችበመሸጥናለስጋእንዲውሉበማድረግከዲቃላእንስሳትሊገኝየሚችለውንፈጣንእድገት፣ከፍተኛየሰውነትክብደት፣የተሻለየ
መኖራቅርቦትማድረግንምጠቀምእንዲቻልይሰራል።

በሁሉምደረጃ የሚገኙ የአርቢውንእድላቢውንእናሙያተኛውንአቅምበእንስሳትመኖራራረት፤
አዘገጃጀትእንዲሁምአመጋገብሥርዓት፤ የሚደልቡእንስሳትአመራረጥናጤናክብካቤ፤
በዝርያመረጣናማሻሻልእንዲሁምበእንስሳትአያያዘዘራይየተጠናከረአቅምግንባታየሚከፈይይሆናል። ሴቶችን፤
ወጣቶችንእናበዝቅተኛየኑሮደረጃ የሚገኙ
ሌሎችየህብረተሰብክፍሎችከሥጋሃብትልማትአኳያተጠቃሚለማድረግየብድርአቅርቦትናየስራባታንበማመቻቸት፤
የክህሎትአቅማቸውንበስልጠናበመገንባትእንዲሁምየመኖራቅርቦትንለማሟላትከተፈጥሮህብትልማትሥራናከአግሮኢን
ደስትሪታችበተለይምከስኳርፋብሪካዎችጋርበማስተሳሰርተረፈምርቶችንበላቀደረጃበመጠቀምግብዓትበማምረትናእንስ
ሳትንበማድለብተጠቃሚየሚሆኑበትአሰራርይዘረጋል።
የሥጋምርትንለማሳደግተግባራዊየሚደረጉስልቶችማለትምየግልገሎችናጥጆችሞትመጠንንበመቀነስ፤
ሥነተዋልዶሥርዓቱንናየነፍስወከፍምርታማነትንማሻሻልእንዲሁምየንቢመጠንንማሳደግየካርቦንጋልቀትንበመቀነስለግደርን
ብረትለውጥየማይበገርአረንጓዴልማትንለማረጋገጥየሚኖረውፋይዳከፍተኛይሆናል።

ሐ) የዶሮስጋናእንቁላልሥርዓት

የዶሮስጋናእንቁላልምርትንለማሳደግናየሀገርውስጥየምግብናስነምግብፍላጎትንበማሟላትየውጭኤክስፓርትንለማስጀመር
የሚያስችሉየአካባቢዶሮችአያያዘየማሻሻል፤
የተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታናየስፔሻላይዝድዶሮእርባታተሳታፊዎችእንዲሁምበየእርባታውየሚያዙትንየዶሮቁጥርን
መጨመርናምርታማነትንማሳደግንመሰረትያደረገ ስራ ይሰራል።
የዶሮስጋናእንቁላልምርትንለማሳደግናየሀገርውስጥየምግብናስነምግብፍላጎትንበማሟላትለወጪ ንግድ አቅርቦት
ለማስጀመርየሚያስችሉየአካባቢዶሮችአያያዘየማሻሻል፤
የተሻሻለየቤተሰብዶሮእርባታናየስፔሻላይዝድዶሮእርባታተሳታፊዎችእንዲሁምበየእርባታውየሚያዙትንየዶሮቁጥርን
መጨመርናምርታማነትንለማድረስየሚያስችል አላማ ተቀምጧል። አብዛኛው የእንቁላል ምርት (89በመቶ)
ከስፔሻላይዝድየእንቁላልዶሮእርባታየሚገኝ ሲሆን በ2012ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት2.6 ቢሊዮን በ2017
ዓ.ምመጨረሻላይወደ3.6 ቢሊዮንለማሳደግ አላማ ተቀምጧል። ከተሻሻሉየቤተሰብዶሮእርባታየእንቁላልምርት
በ2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት200 ሚሊዮን በ2017 ዓ.ምመጨረሻወደ268 ሚሊዮን
በማሳደግእናከባህላዊዶሮእርባታየእንቁላልምርት በ2012 ዓ.ምመጨረሻከደረሰበት107
ቢሊዮንወደከፊልዘመናዊእንዲሽጋገርበማድረግ በ2017 ዓ.ምወደ99 ሚሊዮን እንዲቀንስበማድረግይሆናል።

የዶሮስጋምርትን በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 48 ሺህቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 70.3 ሺህቶን ኃላፊ ገቢ ለማግኘት ስራው ላይ ያደረገው የስጋምርት በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 31.3 ሺህቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ላይ ወደ 50.3 ሺህቶን ለማግኘት፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ዶሮ እርባታ የሚኖረው የስጋምርት በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት 3.4 ሺህቶን በ2017 ዓ.ም ወደ 5.4 ሺህቶን ለማግኘት ስራው ላይ የዶሮ እርባታ የሚገኘው የስጋምርት መጠን በ2012 ዓ.ም መጨረሻ ከደረሰበት ከ13.2 ሺህቶን ወደ ከፊል ዘመናዊ እንዲሻገሩ በማድረግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 14.6 ሺህቶን እንዲጨምር በማድረግ ይሆናል።

የተለያዩ የዶሮ እርባታ ብስልተ-ምርትን መሰረት በማድረግ የዶሮ ምርታማነት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ናደረጉ ስራዎችን በመጠቀም ለሁኔታዎች ዶሮ በአመት የሚገኘውን የእንቁላል ምርታማነት ከስፔሻላይዥን፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ስጋምርት የዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 960፣ 188 እና 65 እንቁላል በዓመት በመሪ እቅዱ ዘመኑ መጨረሻ 1110፣ 200 እና 67 ማድረስ ይሆናል። በተመሳሳይ ሁኔታ በቀጣይ ለምስት ዓመታት የተለያዩ የዶሮ እርባታ ብስልተ-ምርትን መሰረት በማድረግ የዶሮ ምርታማነት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት የሚያስችሉ የተለያዩ ቴክኖሎጂዎችን ናደረጉ ስራዎችን በመጠቀም ለሁኔታዎች ዶሮ በአመት የሚገኘውን የዶሮ ስጋምርት ማነት ከስፔሻላይዥን፣ ከተሻሻሉ የቤተሰብ ስጋምርት የዶሮ እርባታ በቅደም ተከተል 2 ፣ 1.5 እና 1.25 ኪሎግራም ሲሆን በቅድመ ዘመኑ መጨረሻ 2.2፣ 1.7 እና 1.6 ኪሎግራም ማድረስ ይሆናል።

መ) የዓሳህብት ልማት

የዓሳምርት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት የሚያስፈልገው ስጦታ ለሰጠው የዓሳህብት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት ከሀይቆች፣ ወንዞችና ሌሎች ትንንሽ የውሃ አካላት እንዲሁም እንኳ አልቸር በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት ከ 55 ሺህቶን በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 133 ሺህቶን ለማድረስ ይሰራል። በተመሳሳይ መልኩ የእንኳ አልቸር ምርት በ2017 መጨረሻ 2 ሺህቶን እንዲገኝ ይሰራል። በቀጣይ 5 ዓመታት የዓሳምርት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት የሚያስፈልገው ስጦታ ለሰጠው የዓሳህብት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት ከሀይቆች፣ ወንዞችና ሌሎች ትንንሽ የውሃ አካላት እንዲሁም እንኳ አልቸር ሲሆን ከዋና ዋና ሃይቆች 39 ሺህቶን፣ ከግድቦችና ከትንንሽ የውሃ አካላት 68 ሺህቶን ከወንዞች 17 ሺህቶን እና በእንኳ አልቸር ላይ በሰራዊት ጠራት በግልጽ ከተሰጡት በሰፊ ትንንሽ የሰጠው ስጦታ በ2017 መጨረሻ 2 ሺህቶን እንዲገኝ ይሰራል።

ሠ) የማርሀብት ልማት

የማርሀብት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት ለሀገር ውስጥ ፍላጎት እና ለክፍለ ክፍለ ስጦታ የማርምርት በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 59 ሺህቶን በ2017 95 ሺህቶን ለማድረስ ይሰራል። የሰምምርት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት ከ 5.5 ሺህቶን በ2017 7.5 ሺህቶን ለማድረስ ይሰራል። ስነምግባርን መሰረት በማድረግ የማርሀብት ኃላፊ ገቢ ለማግኘት የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን ናደረጉ ስራዎችን በመጠቀም ከአንድ ባህላዊ ቀጠለኛ እንዲቀረጥ የሚገኝ በአማካይ የማርምርትን በ2012 ዓ.ም ከደረሰበት 5.19 ኪ.ግ በ2017 ወደ 9 ኪ.ግ ለማድረስ ታች ያድራል። የንብንምርታ ማነት ለማግኘት ለሁኔታዎች የሚያስፈልገውን የባህላዊ ቀጠለኛ ቁጥር በሂደት በየዓመቱ በአማካኝ በ15 በመቶ እንዲቀንስ በማድረግ ወደ ሽግግር ቀጠለኛ የዘመናዊ ቀጠለኛ ለማሻገር ይሰራል። ዘርፉን ለማዘመንና ሽግግር በማምጣት የእርሶ እድሩን ግንዛቤ በማሳደግ ለቴክኖሎጂ እቅርብ ትንንሽ ለማግኘት በ2012 ዓ.ም 4 በመቶ የነበረው የተሻሻለ ዘመናዊ ሽግግር ቀጠለኛ በ2017 ዓ.ም መጨረሻ 13 በመቶ ድርሻ እንዲኖረው ይደረጋል።

ረ) የሐርኩብት ልማት

ይህ ዘርፍ ቀደም ሲል በስፋት ያልተሰራ በትናት ኩረት ያልተሰጠው ሲሆን ሀገራችን ከምትከተለው የኢኮኖሚ እድገት እቅጣጫ ለየተስፋፋ ለውጤት ስትረባረብ ለእነዚህ ትናትና በውጫ ገቢ ያለው ተፈላጊነት፣ የሀገራችን ስነምግባር እመቼነት፣ ልማቱ በእነዚህ ትናት ስራ ስትገልበትና መነሻ ካፒታል የሚሰራ በመሆኑ፣ በገጠር ምሆን በከተማ የስራ እድል ኃላፊ ስራ ማጠናቀቅ ለተለያዩ እድሜ ያደገው ስጦታ ለማግኘት የሚችሉ ሲሆኑ ስራ የሚችሉ መሆኑን በአጭር ጊዜ ምርት በመስጠት የሀገራችን ስጦታ ለማግኘት ለማሻሻል ለገደባለው እስተዋጽኦ ከፍተኛ በመሆኑ በቀጣይ 5 ዓመታት ለዘርፉ ልዩ ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ይሆናል። የደረቅ የሐርኩብት ስጦታን በ2012 ዓ.ም ከተደረሰበት 29.96 ቶን በእቅድ ዓመቱ መጨረሻ 48.24 ቶን ለማድረስ ይሰራል።

2.2.1.2 እንስሳትናዓሳህብትዝርያማሻሻል

በአለማችን ላይ በዙፍቤት እንስሳት

ዘርፍ

ዝርያዎች እንደ ሚገኙ ይታወቃል። ህገራችንም ከፍተኛ የሆነ የእንስሳት የዝርያ ተለያይነት ከሚታይ ባቸው ህገሮች እንዲኖሩት። እነዚህም ተለያይዘው የዝርያዎች በእንደ እይነት አመጋገብና እንክብካቤ እንዲሁም የጤና አጠባበቅ እየተያዙ የምርታ ማነት ውጤት ልዩነት ያመጣሉ።

ይህምም ከንጥብ ውስጥ ቸው ያለው ህብለ-በረሃቀ መርከዝርያዝርያ በሰሜን ላይ ይገኛል። ይህም የምርታ ማነት ውጤት ልዩነት በህገራው ስጥ ዝርያዎች ነው። ጭህገር ዝርያዎች መሀከል ገልጾ ይታያል። ምንም እንኳን የውጭ ዝርያዎች ከፍተኛ ምርት በመስጠት የሚታወቁ ቢሆንም የኛ ህገራዊ ዝርያዎች የውጭ ዝርያዎች የሌሊቸው ባጣም ጥሩና እምቅ ህብለ-በረሃቀ ስሜን (Potential use) እንዳላቸው ይታወቃል።

የዝርያ ማሻሻል

ስራ

ከላይ የተጠቀሱትን መሰረታዊ ጉዳዮች ከግምት በማስገባት የህገራው ስጥ ዝርያዎችን ምርታ ማነታቸውን ለመጨመር በመረጣና ከውጭ በመጣ ምርታ ማዘርያ በማዳቀል የሚከናወን ሲሆን ሂደቱም አለም አቀፍ የአየር ንብረት ለውጥ ጉዳዮችን በማገናዘብና ከአካባቢ አየር ንብረት ለውጥ ጋር ሳይጋጭ እንዲሁም እንስሳት የያዙትን

በጊዜ

ሂደት ሊገለጽ የተፈላጊነቱ ለጨምር የሚችል ዝርያቸው የሚያገኙትን እምቅ ገፀበረከት በማገናዘብ ይከፈላል። ይህም የምርታ ማነታቸውን የህገራው ስጥ የእንስሳት በዝህህይ ወትጥ በቃና ዘለቁ ታዋቂ አጠቃቀም እንዲሁም በምግብ እራስን የመቻል መርህ እየጨመረ ከላው የህገራት የህዝብ ቁጥር እንደ የእንስሳት ምርትን ለምርታ ማነት በሚያወጡት ግብአት መጠን ምርታ ማነታቸውን በመረጣና ከውጭ በመጣ ምርታ ማዘርያ ጋር በማዳቀል ዝርያውን በማሻሻል ምርታ ማነቱን የማሳደግ ሂደት የሚያካትት ሆኖ እና ገኘ ሞለን።

የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል

ስራ

ውጤታማና ዘመን ትኩረት እንዲሆን የራሱ ፖሊሲዎች፣

እስትራቴጂዎች፣ ሕጎች፣ ደንቦች እንዲሁም ፕሮግራሞች እንዲኖሩት ያስፈልጋል። ለዚህምም ከንጥብ የህገራት እንዲሁም የአርቢው ማህበረሰብ ለኮሚሊቲዎች የእንስሳት ዝርያ ማሻሻል አርባ ታላ ማዘመን እና ከዘርፉ ተጠቃሚ ለመሆን የግብአት አቅርቦት ጉዳዮች ከኢኮሚኒቲዎች ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ስላለው የህገራቱ ከፍተኛ የሆነ የስነ-መሀዳር ልዩነት የዝርያ ማሻሻል ስራ ውጤታማነትን ስለሚወስን የሚወጡት ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎች፣ ሕጎች፣

ደንቦች እንዲሁም ፕሮግራሞች ከእንስሳት ዘርፍ ለሚገኘው ውጤታማነት መሰረታዊ ጉዳዮች መሆናቸውን ለይጥራት ጥርም። በተጨማሪም ዝርያዎችን በተለያዩ መልኩ ወደ ህገራችን ያላግባብ ስንገባ እንዲሁም ከህገራችን ስንስወጣ፣ በህገራው ስጥ ስንዘዋውር፣

የህገራችን የእንስሳት ዝርያዎች በተፈጥሮ አቸው ያገኙትን ልዩ ልዩ ፈጥሮ አዋቂ ስነ-ምግባር አድርጎ ለመቋቋም እና ለምቅ የሆኑ ወደ ፊት በግዜ ሂደት ሊጠቅሙ የሚችሉ ባህርያት በእንደ ዚህ መልኩ በዘፈቀደ በሚደረግ የዝርያ ማሻሻል ስራ

በውስጥ ቸው ያለው ህብለ-በረሃቀ ለበረዘብ፣ ለሽረሽረ እንዲሁም ሊጠፋና ልናጣቸው እንደምንችል የሚታወቅ ሲሆን በተለይ ደንበር ተሸጋጊና በዘር የሚተላለፉ በሽታዎችን በማምጣት እስኪደገፍ ጋዎችን የማጥቃትና ተተኪ እንስሳትን በማሳጣት ስልቅ የሆነ ኢኮሚኒቲዎች ከሳራ ከማምጣቱም አልፎ ለቀለበስ ማይችል የዝርያ መሽረሽረ፣ መሰረዝ አልፎ ምጥፋት እደጋው ስጥ ሊያስገባ እንደሚችል በዘርፉ የተሰማሩ የተለያዩ ሁራን እየገለጹ ሲሆን እንደ ካጣናቸው ደግሞ መልሰን ማግኘት እንደሚችል በህገራችን ያለው የእንስሳት በዝህህይ ትእግር በቅድመ ጠናክር ለዚህም ስረጃ ሊሆን ይችላል። ለዚህም በጥልቀት ማሰብና የብዙ ህገራትን ተግባር መልክት ለውጤታማነት እንደሚረዳ ይታወቃል።

ስለሆነም በህገራችን የሚገኙትን የለማዳኔት እንስሳት ምርታ ማነታቸውን ለሁን ካለበት ዝቅተኛ እፈጻጸም የዝርያ ማሻሻል ዘዴዎችን በመጠቀም ማለትም የህገራው ስጥ ዝርያዎችን ስርጭታቸውን በዛታቸውን በጥናት እንዲለዩ እንዲመረጡ እንዲባዙ እንዲጠቁና በጥቅም ላይ እንዲውሉ የሚደረግ ሲሆን በተጨማሪም እነዚህን የህገራው ስጥ ዝርያዎች እንዳስፈላጊነቱ በሚወጣው የዝርያ ማሻሻል ፕሮግራም መሰረት ለእያንዳንዱ እንስሳት ዝርያ በምርታ ማነታቸው ተቃዋሚ የሆኑ ስራዎችን በመሆኑም ምርትና ምርታ መነታቸው የታወቁ እንስሳትን በመረጣ ወይም በድቀት ለእንዳስፈላጊነቱ በሁለቱም አማራጮች የዝርያ ማሻሻል ሥራን በመስራት እና በህገራው ስጥ የሚገኙት ምርት እና ምርታ መነታቸው የተሻሉ እንስሳት ዝርያዎችን በዛታ፣ ሥርጭት እና ሌሎች ተፈላጊ ባህርያትን በመለየት በመገምገም በማጥናትና በማጣዘት ማሰራጨት የሚሰራ ይሆናል።

በመሆኑም

2.2.1.3 የእንስሳትናዓሳህ መኖሪያ ልማት

የእንስሳት ህብት ልማት ውጤት ከሚያደረጉት ግብዓቶች እንዲኖሩና ዋነኛ ጥራቱን የጠበቀ የመኖሪያ አቅርቦት በመሆኑ በሚቀጥሉት 5 አመታት የመኖሪያ አቅርቦት በጥራት እና በዘላቂነት ለማቅረብ በትኩረት ይሰራል። በዚህም መሰረት የተፈጥሮ ግጥም ፊንጅ ላንድም ምርታ ማነታቸውን ማሳደግ፣ የእንስሳት መኖሪያ ልማትን ከተፋሰስ ስልጣን ጋር ማስተሳሰር፣

ለዚህም የበሽታ ዳሰሳ እና ቅንኝት ስርዓት ናይጤና ላቦራቶሪ ሪፖርት ማድረግ ለማጠናከር አቅጣጫ ተቀምጧል። በተጨማሪም የእንስሳት ደህንነት አጠባበቅ ላይ ተጠናክሮ ይሰራል።

ሀ) የእንስሳት ጤና ክለኒክ አገልግሎት ሽፍንና ተደራሽነትን ማሳደግ

አገራችን የእንስሳትና ለሳ ሁብት እንዳርዳተደራጃ እና ብቃት ያለው የእንስሳት ጤና አገልግሎት አስፈላጊ መሆኑ ቢታመን በአሁኑ ጊዜ ያለው የእንስሳት ጤና አገልግሎት በጥራት ምህንብ ተደራሽነት ከበቁ በታችነው። ይህም የሆነበት ዋና ዋና ዋና ምክንያቶች ውስጥ በመንግስት የሚሰጠው አገልግሎት ያልተናበበ እና ያልተቀናጀ አደረጃጀት የተከተለ መሆኑና ዘርፉ የሚጠይቀውን ምዕላም እቅድ መስፈርት በሚገባ ያላሟላ፤ የግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ባለሙያ በሩና የግሉን ዘርፍ ተሳትፎ ለማጠናከር አስፈላጊ የሆነው የፖሊሲ ማዕቀፍና የማበረታቻ ፓኪኒክ አለመዘጋጀቱ፤ አዳዲስ የእንስሳት ህክምና ምሩቃን ወደ ልማት ስራው እንዲገቡ የሚያስችል የስራ ፈጠራና ባለሙያዎች ስምረት ስትራቴጂ ባለመኖሩ፤ የተለያዩ የህግ ማዕቀፎች እና ስትራቴጂዎች ቢኖሩም ወቅታዊነት የሚሳሉባቸውና በረቂቅነት ደረጃ የሚገኙ እና ተገቢው ፕሮግራም ተቀርጾ ወደ ተግባራዊነት እንቅስቃሴ ያልተገባባቸው መሆኑ ይጠቀሳሉ። በመሆኑም በሚቀጥሉት 5 ዓመታት የክለኒክ ደረጃ እና ስታንዳርድ ማሳደግ፤ ተዘዋዋሪ የእንስሳት ጤና ፈንድ አሰራርን ማጠናከርና ማስፋት፤ የእንስሳት ጤና ራሽን ላይ ዜጎችን ናና ተከራካሪነትን መተግበር፤ የእንስሳት ጤና ምክርቤትን (Vet. Statutory Body) ማቋቋም እና መተግበር እና የአርብዶ አደር አካባቢ የተለየ የእንስሳት ጤና ስትራቴጂ መተግበር ላይ በትኩረት ለመተግበር አቅጣጫ ተቀምጧል።

የእንስሳት ጤና ክለኒክ ደረጃ እና ስታንዳርድ ማሳደግ

በክለኒክ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንን ለማሳደግ በሚቀጥሉት 5 ዓመታት በመንግስትና በግል ዘርፍ በቅንጅት የሚተገበር ይሆናል። በመሆኑም በክለኒክ ላይ የተመሰረተ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተደራሽነትን በ2012 ከደረሰበት 83 በመቶ ወደ 90 በመቶ ለማሳደግ አቅጣጫ ተቀምጧል። ከዚህም ውስጥ የግል ዘርፉ ድርሻ 35 በመቶ እንዲሸፍን ሊላማ የተቀመጠ ሲሆን የመንግስት 55 በመቶ የሚሸፍን ሲሆን ጥራት ማሻሻል ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል። በተጨማሪም የእንስሳት ጤና ክትትልና ድጋፍ አሰጣጥ ሥርዓትን በማጠናከር የኢትዮጵያ እንስሳት ጤና አገልግሎት ምዘና በ2003 ከደረሰበት 2.65/5 እና በ2012 ከተገመተው 3.0/5 በማሳደግ በሚቀጥሉት 5 አመታት 3.25/5 ለማድረስ ሊላማ ተቀምጧል።

ጥራቱን የጠበቀ የዘመናዊ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፍንን ለማስፈጸም ለማሳደግ ከባለድርሻ አካለ ተናክሎ ሎች የልማት አጋሮች ጋር የተጀመሩ ስራዎች ተጠናክሮ ይቀጥላሉ። በተለይም ለፖሊሲ ግብዓት የሚሆኑ ህሳቦችን በማመን ጨት ሰፊ ውንብ ለድርሻ አካላት በማሳተፍ፤ ጉዳዩ ከሚመለከታቸው የመንግስት ሃላፊዎች ጋር በሽግግር ቻቸው ዘራ ያገልጽ የውይይት መድረኮችን ደረጃ በደረጃ መፍጠር እንዲሁም የተነሱት ጉዳዮች የወይይት መድረኮቹ የሚዲያ ሽፋን እንዲያገኙ ጥረት ይደረጋል። በመንግስት የተገነቡና አዲስ የሚገነቡ የእንስሳት ጤና ክለኒክ አስፈላጊ ውንጭ ሰለጠነ የሰው ሀይል፣ የቁሳ ቁስ፣ ሎጅስቲክስ በቁ በጀት እና ግብዓት በዘላቅነት መመደብ ያስፈልጋል።

በተጨማሪም የአገልግሎት አሰጣጥ ጥራትን ለማሻሻል የተዘጋጁ የክለኒክ ደረጃ እና ስታንዳርድ አጥራትን ግጥም ሲጀር (SOP) ሰነዶችን በፌዴራልና በክልሎች አስገምግሞ በማጸደቅ፤

ማሳተምና እስክቀበሉ ድረስ በማድረስ በማስተዋወቅና ስልጠና በመስጠት እንዲተገበሩ አስፈላጊ ውንድጋዎችን አካትቶ ይደረጋል። ይህም አሰራር በመጀመሪያ በተወሰኑ ክለኒክ ደረጃዎች ላይ እንዲተገብሩ አስፈላጊ ውንጭ ይሰጣል። በጀት፣ ግብዓትና ሎጅስቲክስ በተሟላ መልኩ በመመደብ ስልጠና በመስጠትና ክትትል፤ ግምገማ በማድረግ የተገኘ መልካም ተሞክሮ በመቀመር ወደ ሌሎች ክለኒክ ደረጃዎች ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል። በሌላ በኩል ደግሞ የባለሙያዎችን ሙያዊ ክህሎትና ዕውቀት ለማሳደግ የተከታታይ ስልጠና እና ምዘና ስርዓትን መዘርጋት በትኩረት ይተገበራል። በዚህም መሰረት ከዚህ በፊት በጥናት የተለየ ተከታታይ ክህሎትና ዕውቀት ሙያ በርዕደ ስልጠና ላይ ላላቸው ስራዎችን መሰረት ያደረጉ የተለያዩ ስልጠናዎች ለማድረግ ማዘጋጀት በአቅራቢያ ወካላዎች የተሞላ ስርዓት ተቋማት ጋር በመቀናጀት ላሳትግ መሰረት ያደረጉ የተከታታይ ስልጠና ይሰጣል።

ተዘዋዋሪ የእንስሳት ጤና ፈንድ አሰራርን ማጠናከርና ማስፋት

አሁን ያለውን ክፍተት ማሙላት የክለኒክ ደረጃ እና ስታንዳርድ አቅርቦት አጥራትን በዘላቅነት ለመፍታት በሀገር ደረጃ እንደ ክልሎች ተጨማሪ ሁኔታ ሊተገበር የሚችል ከዚህ በፊት በአንዳንድ ክልሎች ተጀምሮ ወጤታማነቱ የተረጋገጠ የክለኒክ ደረጃ የተዘዋዋሪ ፈንድ አስተዳደር ስርዓት እና የመድሃኒት እና የሌሎች ግብዓት አቅርቦት አሰራር ስርዓትን በማጠናከርና በማስፋት በሁሉም ክልሎች ተግባራዊ ይደረጋል። በዚህም መሰረት በሀገር ደረጃ እንደ ወጥ

የሆነ የተዘዋዋሪ ንድፈት ለደርስ ለሚገኙ ለመተግበር የተዘጋጀውን ማኑዋል በማስጸደቅ ሁሉም ክልሎች እንዲተገብሩት ይደረጋል።

የእንስሳት ጤና ራሽያ ላይ ዜጅ ጎንፍና ተከርታ መተግበር

የእንስሳት ጤና ክልሊ ከአገልግሎት ሽፋን ጋር ማሻሻልና የግልሴ ክተሩን ተሳተፎ ለማሳደግ የእንስሳት ጤና ራሽያ ላይ ዜጅ ጎንፍና ተከርታ መተግበር ለግልሴ ክተሩ ምቹ የሥራ ሁኔታ መፍጠር እንዲሁም ለግልሴ ክተሩ መልቀቅ ያስፈልጋል። በዚህም መሰረት በመንግስትና በግልት ብብረት እንዲሁም በግሉ ሰክቲር ብቻ ሊሰሩ የሚችሉ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ተግባራት ላይ በትኩረት ይሰራል። የፍናተ ካርታውን ተፈጻሚነት ለመደገፍ ሲባል የሕግ ማዕቀፍ ማዘጋጀት፣ ማስጸደቅና በመተግበር እስኪቻይ ሁኔታዎችን እንዲፈጠሩ ይደረጋል። ለግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሰጪዎች ምን ያህል ይሰጡት ለማወቅ ምቹ የሆኑ ሌሎች የሚሰጡ ታያታኬጆችን ማዘጋጀትና መተግበር በትኩረት ይሰራል። ይህም እዳዲስ የእንስሳት ሕክምና ምሩቃን ወደ ግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት ስራ እንዲገቡ የሚያስችል በመሆኑ በትኩረት ይተገበራል። ለዚህም የፈጠራና ባለሙያዎች ስም ረት ስትራቴጂ ይዘጋጃል። እንዲሁም የተለያዩ የህግ ማዕቀፍ ሽፋን እንስሳት ቴጂዎች አስፈላጊ ሆነው ሲታወቁ ይደረጃል። በተለይም በከተሞች እና ዘመናዊ የእንስሳት እረግታ ብዙ የሚካሄድ ባቸወ እካባቢዎች መንግስት የክልሊ ከአገልግሎት ለግል የእንስሳት ጤና ባለሙያዎች እና ስራ ፈጥሪዎች እንዲለቅ ይመቻቻል።

የእንስሳት ጤና ምክርቤትን (Vet. Statutory Body) ማቋቋም እና መተግበር

የእንስሳት ጤና ምክርቤት ለመቋቋም የእንስሳት ሀብት ዘርፍ አደረጃጀት ስራ ለማድረግ ስለሚገቡ ተፈትሾች ምክርቤት ደርገው በመረጃ ላይ የተመሠረተ ማሻሻያ እንዲደረግ በትኩረት ይሰራል። በሌላ በኩል በእንስሳት ጤና አገልግሎት ለግሉ ዘርፍ የተሰጠውን ለስተኛ ትኩረት እንዲሻሻል፣ እንዲሁም ይህንን ጉዳይ ለማስፈጸም የተዘጋጁ ሰነዶች እንዲጸድቁ እና ወደ ስራ እንዲገቡ በትኩረት ይሰራል። መንግስት የእንስሳት ጤና ሙያ ተኞችን ለማሰልጠን ሆነ የተለያዩ ተቋማትን ለመክፈት እያደረገ ያለ ወጥረት ከፍተኛ መሆኑ የሚታወቅ ሲሆንም የመንግስት ሆነ የግል የእንስሳት ጤና ሙያ ተኞች አገልግሎት እና ተቋማት ምርመራ በከፍተኛ ቁጥጥር እንዲሰሩ፣ ሙያዊ ብቃት እና ስነ-ምግባር ተላብሰው እንዲያገለግሉ ለማድረግ ሁሉም የዓለም ክፍሎች የሚሰሩ በትንሹ ህግ ማዕቀፍ እና ተቋማት ማለት ምን ያህል የእንስሳት ጤና ምክር ቤት (veterinary statutory body) እንዲደረጁ በትኩረት ይሰራል።

የእንስሳት ጤና ሕግ ማዕቀፍ ሽፋን ማስጸደቅና መተግበር

የእንስሳት ጤና አገልግሎት አሰጣጡ በሥርዓት ላይ የተመሰረተ እንዲሆን ከማድረግ የተቀባይ አገሮችን እመኔታ ከማግኘት እንዲሁም ለግል የህግ መሰረት እንዲኖረው ማድረግ በትኩረት ይሰራል። በዚህ መሰረት በዕቅድ ዘመን እንደ የእንስሳት ጤናና ደህንነት አዋጅ እና ፖሊሲዎች (የእንስሳት በሽታዎችን መከላከል፣ መቆጣጠርና ማጥፋት) የገቢ፣ ወጪና ተላላጊ እንስሳትና ውጤቶች መቆጣጠሪያ፣ የእንስሳት ጤና ሙያና ሙያ ተኞችን መቆጣጠሪያ፣ የእንስሳት ትና ውጤቶች ልዩነት ምዝገባና ክትትል፣ የላብራቶር ምርመራ አገልግሎት አሰጣጥ፣ የመጀመሪያ ደረጃ እንስሳት ምርቶች ደህንነት እና የእንስሳት ደህንነትና ባለቤት አልባ እንስሳትን መቆጣጠሪያ) ማዘጋጀት፣ ነገር ግን የመከላከያ ማዕቀፍ ሥራ ይሠራል። የፀደቁትን ምወደ ስራ መተግበር በትኩረት ይሰራል።

የአርብቶ አደር አካባቢ የእንስሳት ጤና ስትራቴጂ መተግበር

ከዚህ በፊት ተዘጋጅቶ የጸደቀ ወለ አርብቶ አደር አካባቢ ተስማሚ የሆነ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ስትራቴጂ የሚተገበር ይሆናል። በመጀመሪያ ስትራቴጂው አርብቶ አደር አካባቢዎችን ለማድረግ ሽጋራ የማስተዋወቅ ስራ ይሰራል። የተለያዩ ምርመራዎች በስትራቴጂው ውስጥ የተቀመጡትን ምና ምና ተግባራት ለመፈጸም ዕቅድ በማወጣት እንዲተገብሩ ድጋፍ ይደረጋል። ስትራቴጂው በተመረጡ ሞዴል ክልሎች በሙከራ ደረጃ ከተተገበረ በኋላ የሙከራ ውጤቱና ተሞክሮ በማካተት ወደ ሌሎች ክልሎች በስፋት እንዲተገበር ይደረጋል።

ለ) በመከላከል ላይ የተከረየ እንስሳት ጤና ስርዓትን ማጠናከር

በመከላከል ላይ የተከረየ እንስሳት ጤና ሥርዓትን ማጠናከር በተለይ አካባቢዎችን ለመቃላት የክትባት አገልግሎት ሽፋን ለሁኔታ ካለ በት 89.5 በመቶ በማሰደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 92.5 በመቶ ማድረስ ይሆናል። ከዚህ ውስጥ ምን ያህል የተመሰረተ የድንበር ዘለል በሽታዎች የክትባት አገልግሎት ሽፋን በ2012 ዓመት መጨረሻ ደረሰበት 85 በመቶ በማሰደግ በ2017 መጨረሻ 90 በመቶ ለማድረስ ይሰራል። በሚቀጥሉት 5

ዓመታት ዓለም አቀፍ ደረጃ ውጤት ጠበቀ ጥራት ያለው የእንስሳት በሽታ መከላከያ ክትባት ዓመታዊ
የምርት መጠንና ዓይነት አሁን ካለበት 365.34 ሚሊዮን ዶላር በ2017 መጨረሻ 567 ሚሊዮን ዶላር ለማድረስ እ.ላማ
ተቀምጧል።

ስኬታማ የሆኑ የባህሪ ብርብ መከላከልኛ ግትን ለማከናወን ማቀናጠኝ 5
ዓመታት የዋና ዋና የድንበር ዘመናዊ ስልጠናዎች ስምምነት የሚያሳይ ካርታ ይዘጋጃል። እንደ አመቺነቱ በእያንዳንዱ ክልል (ዞን/ወረዳ)
የክትባት ካሌንደር እንዲወጣ ይደረጋል። በቂ
በጀት በማስመዘን የሚያስፈልገውን የክትባት ዓይነትና መጠን በሰው ሀይል የሚያስተካክል የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስሳት ጤና ጥበቃ ተገቢ የሆኑትን አሎቶች ክትባት እም
ራሽ ከባን ያያዛል ምርት ውለታ በፈጠራ ይመረታል። ከዚህ በፊት በብሔራዊ የእድገት መከላከልና ዝግጁነት
ኮሚሽን ድጋፍ በተሰጠ የሚከናወኑ የህገጋ ቴክኖሎጂ ውስጥ ተገቢ የሆኑትን ግንባታ ለማድረግ የሚያስፈልገውን የሥራ አገልግሎት ለመስጠት ያልበቁትን 16

የክትባት ማከማቻ ደጋፊ ጽ/ቤቶችን መረከብ እስኪላረግ ድረስ ማድረግ እና ቁሳ ቁሶችን ማሟላት ወይም ራስን ድንበር ይደረጋል
። በተጨማሪም በየክልሉ ማዕከላዊ ቢሮዎች (በዞን አድገት)
የክትባት ደጋፊ ጽ/ቤቶችን መደብ ለማገናኘትና በአገር ውስጥ የሚደረግ ጥናትና ስርዓተ ስራዎችን እቅር በተመለከተ ሃላፊነት በ
ተሰጠው አካል ሲረጋገጥ እቅር ስራዎች ወይም እቅር ስራዎች ሊገቡ ባልቻሉ በሁኔታ በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ እንስሳት ጤና
ትብኩል እንዲገቡ መቻላቸውን ለማረጋገጥ የሚያስፈልጉትን ጥናትና ስርዓተ ስራዎችን በክትባት መከላከልና የኪራንቲን ምርት ምርቶችን ለማጠናከር በሌላ
ይሰራል። በሌላ
በኩል የመንግስት እና ግል ድንበር ስርዓተ ስራዎችን ለማስተማር ወይም ለማሳደግ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማረጋገጥ የሚያስፈልገውን ስራዎች መከላከል
ልላ ግል የእንስሳት ጤና አገልግሎት የሳይንስ ኮሌጅ የሥራ ውልብ መስጠት እንዲተገበር ይደረጋል።

ሐ) የተለየ ተኩራት የሚፈልጉ ተለላፊ ድንበር ዘመናዊ የእንስሳት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር
በእንስሳት ዘርፍ የወጪ ግንደ ገቢን ለማሳደግ የተቀመጠውን እ.ላማ ለማሳካት የተቀባት
ሀገራት የሰዓቶሪ-ፋይቶሳይንስ ስርዓትን በማጠናከሩ የዓለም ግብርና ቢሮዎችን ለማሳደግ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማሟላት
የሀገራችን የእንስሳት ጤና አገልግሎት ጥራት ከተደረገ ሽንት የዋና ዋና ድንበር ዘመናዊ የእንስሳት በሽታ መከላከልና የዓለም አቀፍ ደረጃ
ውጤት ጠበቀ የቁጥጥር ስትራቴጂ ለማዘጋጀት ተግባራዊ የሚደረግ እስኪላረግ ድረስ። በአጠቃላይ በሚቀጥሉት 5
ዓመታት ድንበር ዘመናዊ የእንስሳት በሽታ መከላከልና የዓለም አቀፍ ደረጃ ስርዓት 19 በሽታዎች ላይ የሚያተኩር ሲሆን
ከዚህም ውስጥ ቅድም ያላቸው የሚከናወኑ ስርዓቶችን ለማሳደግ በሽታዎችን ለማስለየት ልዩ ተኩራት በመስጠት የቁጥጥር ስራ ተግባራዊ ይደረጋል።
በተጨማሪም በከፍተኛ ተላላፊ የሆኑ በሽታዎች በተለይም የቆላ ዝንብና ግንደ በሽታ መከላከል ላይ በትኩረት ይሰራል።
የአፍታግር **(FMD)** እና የቦጎችና ፍፍፍ ሎች ደስታ መሰል በሽታ **(PPR)**
መከላከልና መቆጣጠር ስትራቴጂዎችን ለማጠናከር ለመሰረድ አስፈላጊ ነው።

የእንስሳት የወጪ ገቢን ለማሳደግ እንደ አፍታግር (FMD)
ያሉ ለውጭ ገቢ ያመዳረሻቸው የሆኑ ድንበር ዘመናዊ የእንስሳት በሽታ መከላከልና የዓለም አቀፍ ደረጃ ስርዓቶችን ለማሳደግ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ከፍተኛ ስርዓቶች መኖር በተደራጀ መልኩ መቆጣ
ጠር እስኪላረግ ድረስ ለሀገር ዘመናዊ የሆኑ ስርዓቶችን ለማሳደግ የሚያስፈልገውን ስራዎችን እንዲያደርግ ለማስፈለቅ የሚገባውን ጥናትና ስርዓተ ስራዎችን ለማረጋገጥ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማሳደግ
እንቅስቃሴ ሲያገባ ቆይቷል። ስለዚህ በርካታ እንስሳት ላይ ሀገራት ፖሊሲዎችን ወደ አስፈላጊ የሆኑትን ስራዎች ለመከለስ ላይ ያደገኛሉ።
ይህም በዓለም አቀፍ ገቢ ያለ ክፍተት የሆነውን ቀደም ሲኖረው የሚኖረው ደረጃው ያህል ስራ ይሰራል። በዚህም መሰረት በሚቀጥሉት 5
ዓመታት በሀገራችን የአፍታግር **(FMD)** እና የቦጎችና ፍፍፍ ሎች ደስታ መሰል በሽታ **(PPR)**
የመከላከልና መቆጣጠር ተግባር የተለየ ተኩራት ተሰጥቶ የሚተገበር ይሆናል። ለዚህም ባለፉት 5 ዓመታት በተመረጡ
አርባቶቹ አደር አካባቢዎች የተሞከረው
የአፍታግር በሽታና የደስታ መሰል የቦጎችና ፍፍፍ ሎች በሽታን ለመቆጣጠር የሚያስከትሉ ተጽዕኖዎችን ለመቀነስ አገራዊ የቁጥጥር
ጥራት ስትራቴጂው ልዩ ስርዓቶችን ለማሳደግ ያስፈልገዋል። በሽታዎችን ለማሳደግ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማረጋገጥ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማሳደግ
(PPR) የቁጥጥር ስትራቴጂው መሰረት የሚከናወን ይሆናል።

የቆላ ዝንብና ግንደ በሽታ ቁጥጥር
በአገራችን ስራ
ላይ ለውጭ ገቢ ያመዳረሻቸው የሆኑ የአካባቢ ላይ የሚያደርሱትን ጉዳት ዝቅተኛ መሆናቸው የተረጋገጡ ቴክኖሎጂዎችን በማቀናጀትና
ሁበረተሰቡን በማሳተፍ የቆላ ዝንብ ቁጥጥር ስራ ይሰራል።
በግንደ በሽታ ላይ መውሰድ እንስሳት ሁኔታ ስለማይጨምር ለመሰጠት የሚሰጡትን ቴክኖሎጂዎች የየክልሉን የቆላ ዝንብና ግንደ በሽታ ስርዓቶችን
የመሬት አቀማመጥና እመቺነት መሰረት በማድረግ እንዲከናወኑ ለማረጋገጥ የሚያስፈልገውን ስራዎችን ለማሳደግ ።

በተጨማሪም ከፍተኛ ቅንብር በተካሄደባቸው አካባቢዎች የቆላዝን በሽታ ምንጭታትና የመከላከያ ለገዝን በሽታ ምንጭታት ጥናቶች ላይ ማሳሰቢያዎች በመስጠት ለአካባቢዎች በመጨረሻ የገዝን በሽታ ምንጭታት ስር ይሰራል።

በዚህም መሰረት በቆላዝን በሽታ ምንጭታት ወረራ የአገሪቱ አካባቢዎች ምንጭታት ከቆላዝን በሽታ ምንጭታት ስር የሚገኙት ስፋት በ2012 ካደረሰበት 96200 ካ.ኪ.ሜ በ2017 መጨረሻ ዓመት 10476 ካ.ኪ.ሜ ማድረስ እንዲሁም ቆላዝን በሽታ ጥናቶች የተደረገበትን መሬት ጩምር በ2012 መጨረሻ ዓመት ከደረሰበት 114,600 ካ.ኪ.ሜ በ2017 መጨረሻ ዓመት 56946 ካ.ኪ.ሜ ከግምት ወረራ ለመከላከል ይሰራል።

መ) የበሽታ ዳኝ ሰነድ ስር ዓይነት ምንጭታት

ከዋና ዋና የመረጃ ምንጮች የሚገኘውን የእንስሳት ጤና መረጃዎችን በዘመናዊ የኢ/ኮ/ቲ በመታገዝ በኮራዊ የእንስሳት በሽታ ምንጭታት ስር ዓይነት ስር በ2012 መጨረሻ ዓመት ከደረሰበት 76 በመቶ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 80 በመቶ ይደርሳል።

ለተመዘገቡ በሽታዎች በተንቀሳቃሽ ስልጠና ያደረገው ስርዓት የተደረገው ጥናት የተደረገባቸው ጣቢያዎች በ2012 ከደረሰበት 709 በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 1620 ማድረስ። በተመሳሳይ በተንቀሳቃሽ ስልጠና ያደረገው ስርዓት የተመዘገቡ በሽታዎች (Notifiable Diseases) ስርዓት የሚደረጉበት ስርዓት ላይ ስልጠና የወሰዱ ባለሙያዎች ቁጥር በ2012 ከደረሰበት 709 በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 1620 ማድረስ።

በዚህም መሰረት በሞባይል ስልጠና በመታገዝ ሚሊዮን ስንት በሽታ ምንጭታት ስር የተደረገው ጥናት በሽታ ምንጭታት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 450 ማድረስ። በሌላ በኩል ደግሞ የላቦራቶሪ ድጋፍ ያገኙ የእንስሳት በሽታ ምንጭታት ስር የተደረገው ጥናት በሽታ ምንጭታት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 360 ማድረስ።

ከሚመጣው መረጃ በተጨማሪም የመረጃ ምንጭታት ምንጭታት የሚዘጋጃቸው ቁጥር ደግሞ የተጨማሪ ምንጭታት ምንጭታት ስር በሚመጡ የላቦራቶሪ ጥናቶችን የሚመለከቱ ጥናቶችን ማሳደግ ስር ይሰራል።

በፌዴራልና ክልል ደረጃ የኤ.ፒ.ዲ.ሚ.ዮ.ሎ.ጂ.ና የበሽታ ቅኝት (surveillance) ስር ለመቆየት የተደረገው ጥናት በ2017 መጨረሻ ወደ 40 በመቶ በማሳደግ የደረጃውን የጠበቀና ወጥነት ያለው የእስራር ስርዓት (PDS ጩምር) በመፍጠር የተደራጀ ሁሉን አቀፍ የመረጃ ምንጭታት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 70 በመቶ ማድረስ። በተመሳሳይ ምርት ስር ያደረገው ጥናት ስር የተደረገው ጥናት በሽታ ምንጭታት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 11 በመቶ በማሳደግ ስር ይሰራል።

በሽታዎችን በማሳደግ ለቁጥጥር እንዲደግፍ የሚያስችል ስርዓት የተደረገው ጥናት ስር (Active surveillance) ስር ለማካሄድ። በፌዴራልና ክልል ደረጃ የኤ.ፒ.ዲ.ሚ.ዮ.ሎ.ጂ.ና የበሽታ ቅኝት ስር ለመቆየት የተደረገው ጥናት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 40 በመቶ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 70 በመቶ እንዲደግፍ ስር ይሰራል።

የወረዳዎች የበሽታ ስርዓት ስር ያደረገው ጥናት ስር ለመቆየት የተደረገው ጥናት ስር (DOVARII) ስር ለመቆየት የተደረገው ጥናት ስር የተደረገው ጥናት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 11 በመቶ በማሳደግ ስር ይሰራል።

የፌዴራል እንስሳት ጤና ተቋማት መረጃዎችን በማደራጀትና በመተንተን ግብረ መልስ ስልጠናዎች ላይ ስር ያደረገው ጥናት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 40 በመቶ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 70 በመቶ እንዲደግፍ ስር ይሰራል። በተጨማሪም የላቦራቶሪ ድጋፍ ያገኙ የእንስሳት በሽታ ምንጭታት ስር የተደረገው ጥናት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 40 በመቶ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 70 በመቶ እንዲደግፍ ስር ይሰራል።

በህገ ወጥ ለማደግ የተደረገው ጥናት ስር የተደረገው ጥናት ስር (RVF)፣ የምስራቅ ቅዳር ቅኝት ስርዓት (ECF) እና ጉንፋን ስርዓት (HPAI) ላይ ተከታታይ ቅኝት ስር ይሰራል። (Active surveillance)፤ በተጨማሪም የተከሰቱ በሽታዎችን በእጭር ጊዜ መቆጣጠር እንዲቻል ስር ያደረገው ጥናት ስር በ2017 መጨረሻ ወደ 40 በመቶ በማሳደግ በ2017 መጨረሻ ወደ 70 በመቶ እንዲደግፍ ስር ይሰራል።

እንስሳት ክትባትና መድሃኒት አቅርቦት

በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስቲትዩት የተገነባ ወላዲሱ የእንስሳት መድኃኒት ማምረቻ ፋብሪካ በመጀመሪያ ወይም ርት ዓመት ከአጠቃላይ የማምረት አቅሙ 60 በመቶ በቻ በመጠቀም 91.54 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል፤ በመቀጠልም በየዓመቱ የማምረት ዓቅሙ ንበለ ማካይ በ10 በመቶ በማሰደግ በ2017 መጨረሻ ዓመት 115.42 ሚ/እንክብሎችን ያመርታል።

በብሔራዊ የእንስሳት ጤና ጥበቃ ኢንስቲትዩት የተገነባው የታቀዱ ግብችን ለማሳካት በሚቀጥሉት 5 ዓመታት የተለያዩ በሽታዎችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስፈልግ ክትባት በጥራትና በመጠን ለማምረት ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ዋና ዋና ተግባራት ችሎታዎች ይከተላሉ።

የመብራት መቆራረጥና የሳይል ማነስ ችግር ንበዘላቅነት በመፍታት የክትባት ማምረቻ መሰሪያዎች ያለ ማቋረጥ እንዲሰሩ ለማድረግና ኢንስትራክቲብ የሚያስፈልገውን የኤሌክትሮኒክ ክትርክ ኃይል እንዲያገኝ ለማድረግ ለክትባት ወላዲሳት ጋራ በቅረብ ስራ ስራ። የእንስሳት ክትባት ችግሮችን ለማስወገድ ለገጣጠም ራት ልዩ ልዩ ጥራት ያለው የክትባት ማምረቻ ከወጭ ለማስገባት የሚያስፈልገውን ሆንታዎች ለማስወገድ ለሆንታዎች ለሚሟሟ ላት የወጭ ሚኒዛሬ ፍላጎት በተፈለገ ጊዜ እና በመጠን ማግኘት እንደቻል የሚሰራ ይሆናል። አዳዲስ የማምረቻ ማምረቻ ለራት ራዎችን በመገንባትና ቁሳቁሶችን እንደ ሊዮል ላይ ዘር፤ ስቴሪላይዘርና ፍርዘር የመሳሰሉ ለማሟላት ይሰራል።

ለተለያዩ የድንበር ዘለል በሽታዎች ማለትም ለ FMD፣ CAPP፣ Thermostable PPR እና Bovine Pasteurellosis ክትባት ችግራት የመጠን ለመጨመር ወደ ተሻሻለ የእመራረት ተክሎ ሎጂ ለመግባት ከመንግስትና ከግሉ ዘረፍ እንዲሁም ከልማት አጋሮች ጋር በመሆን ይሰራል። በዚህ መሰረትም የነባረ ክትባት ችግሮችን የማምረት አቅም ከማሳልበት እንደ ርት ተክሎ ሎጂ ምችን እንደ ሊዮል ላይ ተክተር (bioreactor) እና ፍርዘር ሞስቲብል የክትባት ማምረቻ ተክሎ ጅምችን በመጠቀም፤ የአፍተግርና ተር ሞስቲብል የሰጠ ችግሮችን ለመቆጣጠር ክትባት ማምረቻ ተክሎ ሎጂ ምችን እንዲሁም የራስ ክትባትን በማሻሻል በጥራትና በጠዋት እንዲሰራ ይደረጋል።

በተጨማሪም አዳዲስ ምርት ማምረት ገንዘብ ክትባት ወጤት ችግሮችን ወደ ምርት በማስገባት እንደ ማሬ ክስ፣ ማይኮፕላዝ ማጋሊሲ፣ ፕቲክም እና የጋማ ክትባት ለምሳሌ ምፋን ጅምት ስንክትባት ችግሮችን ለመቆጣጠር ለገበያ ይቀረባሉ።

ሀገር ቱክሎ ሎጂ ክትባት መድኃኒት እምራች እገራት የላቦራቶሪ ራዎች ችግራት ቁጥጥሩን ለመጨመርና ግለ ምዕቀት ወዳዳሪ ለማድረግ እና በአፍሪካው ቅናሽ እንዲያገኙ በማድረግ ለወጪ ንግድ እስታንዳርዱን ለመጨመር የመልካም አመራረት ዘዴ ንበምርምር ላቦራቶሪ ራዎች ላይ ለተረጋገጠ አራት የላቦራቶሪ ራዎች በ17025 አክራሪ ቴክኖሎጂ ምችን እንዲያገኙ የላቦራቶሪ ወንፍ የሰውን አቅም በመገንባት ይሰራል። በሌላ

በኩል ስያይ ደገዎች ማጣውን የዶክትር ባታና የዝርያ ማሻሻል ስራዎችን የሚመጥን ክትባት ምችን ለማምረትና ከውጭ የሚገዙትን የማምረቻ እንቁላሎቶች በማሰቀራት የውጭ ምንዛሬን ለመቀነስ የኤፍሲፍሲ ፍሞጅ ልጫ ጩት ማሳደግ ያበመግዘትና በማሰገባት ከጀርምን ዳዩሆን ለክትባት ዝርያ ማራብያ የሚሆን እንቁላል አገር ወስጥ እንደ መረት ይደረጋል።

የእንስሳት መኖርና የግብይት

የእንስሳት መኖር ለገጣጠም ጠንና የጥራት ደረጃ መቅረብ አለመቻል በእንስሳት ንዑስ ዘርፍ እርባታና ግብይት ውጤታማነት ላይ መሰረታዊ ተግዳሮት ነው። በመሆኑም አርቢው፣

የግብይት ተዋጋ ያንብሎ ምህንገሪ ቱክ ንዑስ ዘርፍ የሚጠበቀውን ዘርፈው በዙጥ ቅም ማግኘት ባለመቻሉ ችግሩን ሊፈቱ በዘላቂነት የሚችሉ አሰራሮች መከተል ያስፈልጋል።

የእንስሳት መኖር ችግርን ለመፍቀድ አስቸኳይ ማድረስ የሚደረገውን አዲስ የግብይት አሰራር ስርዓት እንዲኖር እንዲሆን በማድረግ ለሁኔታ ተግባራዊ ይደረጋል።

የመኖር አቅርቦትና ፍላጎትን ሊያስተካክል የሚችል ለተጠቃሚው ለጠቃሚው ለቀለል የሆነ የመኖር ዘርፍ ለመኖር ደጋጋሚ ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል። ስፋፊ የመኖር ዘርፍ

መኖሪያ ራሾችን ፕሮፋይል በማዘጋጀት እና የመኖር ላሳታቸውን በግዥ የሚያሟሉ ሌት ላል ቅየራ እንስሳት ግብይት ተዋጋ ያንብሎ ለየት በውል ላይ የተመሰረተ የግብይት ስርዓት እንዲፈጠር ይደረጋል።

የእንስሳት ምርጥ ዘርፍ ችግሮችን የላቦራቶሪ አቅርቦት

በሀገራችን የመንግሥት ሰው ስራ ሽያጭ የእንስሳት የማዳቀድ ዘዴ ውጤታማነትና ብቃት ውስን መሆኑን ጥናቶች ሲያመለክቱ ምስክር ኃብቶቻችንን አገልግሎት ሲሰጥ ቆይቶ ዋል።

ይህንን ችግር ለመቅረፍ በቀጣይ እምስት ለመታየት ሀገሪቱን በራዲዮ ግፍ ሊሲ ለመተግበር የግልና የሚሰጠው የሆኑ ሰው ስራ ሽያጭ የእንስሳት የማዳቀድ ለማላካት እንዲመሰረቱ በማደረግ ሁለት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርታቸውን ያጠናቀቁት ማራዎችን በማሰልጠን ወጣት የማዳቀድ ስራዎችን እንዲያሳልጡ ይደረጋል።

።ከዚህበተጨማሪበአምስትአመቱለሰውሰራሽየሚጻፍልዘዴኦሪት።ላጊየሆኑመሳሪያዎችመግባብድርእንዲመቻቸውየሚደረግ ሲሆን፡ ላሞችንበእንደጊዜየሚመጡታትዘዴ (estrus synchronization) መጠቀምእስራላጊየሆኑመሳሪያዎችናቁሳቁሶችንበወረዳዎችእንዲሞሉበማድረግበዙላሞችበፍጥነትሰሰውሰራሽዘዴለማ ዳቀል ስራ የሚያስችልናበተለምዶእንዲታዩላሞችንከማዳቀልየተሻለናውጤታማነትንየሚጨምርእስራርንበአምስትአመቱውስጥተ ግባራዊእንዲሆንይደረጋል። የሰውሰራሽየሚጻፍልዘዴበቀላሉማዳረስበማይቻልባቸውቦታዎችየግልየኮርማእገልግሎትጣቢያዎችእንዲኖሩይደረጋል ።

ዘመናዊየንብማነብ ቁሳቁሶች

ዘመናዊየንብማነብዘዴዎችንበማስፋፋትየመጠቀሙን ማርና ስም ለማምረትና ያለውንየማርምርታማነትለማሳደግየሚያግዙግብዓቶችንየማቅረብስራሰማጠናከር የተቀናጀየግብዓትነና ቴክኖሎጂ ለቅርብት ትኩረት የሚሰጠው ይሆናል። ለርሶና ለርብቶ እደሩበሀገሪቱያለውንምቼየአየርንብረት፣ዛፍ፣አበባናበቂውሃበዘመናዊእስራር ችግሮችመከተልጥቅምላይበማዋልየሀገሪቱን እምቅየማርናስምምርትለማሳደግታቅዷል።የንብማነብዘርፍለሴቶች፣ወጣቶችናለእቅመደካሞችምቼየስራመስክሲሆን፤ የንብቀጭዎችንበገጠርየቴክኖሎጂማዕከላትናበጥቃቅንናእንስተኛማህበራትብዛትበመስራትለንብእናቢዎችበተመጣጣኝ ዋጋእንዲቀርብየሚደረግ ይሆናል ጋዜጣው።በሀገሪቱየንብ መንጋእጥረትእያጋጠመበመምጣቱንይህንችግርለመፍታትበክልሎችየንግስትንብማራቢያማዕከልየሚቋቋም ይሆናል።በህላዊና ዘመናዊ የንብማንቢያቀጭችን በስፋት ጥቅም ላይ እንዲውሉ በማድረግ ለሁሉምንብእናቢአርሶእደሮችእንዲክፋራል በማድረግ በበዋጋምክንያትሊዳረሱሰላልቻሉአርሶእደሩእንደጨፈቃያሉየአካባቢ ቁሳቁሶችንተጠቅሞየሚሰሩየቀጭእይነቶችንበስፋት እንዲተዋውቅ የሚደረግ ይሆናል።አብዛኛውየማርምርትበከፊልየተቀናበረምይሁንያልተጣራማርከተመረተብት ቦታውጨሲሸጥእንስተኛጥራትባላቸውማሸጊያዎች (ለምሳሌየማዳቀቢያከረጢት) ታሽጎእንዲሆን ይደረጋል ከንግድማቀናበረያዎችጋርትስርበመፍጠርእምራሾችምርታቸውንከፕላስቲክበተሰሩመያዣዎችወይምበማይዝጉቆርቆ ሮዎችእንዲሸጡለማድረግ በእቅድ ተይዘዋል።

የአሳ ምርት ግብአት

ኢትዮጵያበውሃሃብትቀዳሚከሚባሉትየአፍሪካአገራትእንዲያስተካክሏትየአሳሃብትየላትመሆኗንበዘርፋየተደረጉጥናቶች ያመለክታሉ ። በኢትዮጵያበማህበርናበግለሰብደረጃከግማሽሚሊዮንበላይዜጎችአሳበማምረት ስራ ላይተሰማርተውይገኛሉ። በሚቀጥሉትአምስትዓመታትየአሳአመራረትንበማዘመንአቅርቦቱንለማሳደግየአሳ ግብአት መረጃዎች

እንደሚያመለክቱትከፍተኛየአሳክምችትካለባቸውሃይቅናወንዞችመካከልአባይታ፣ጫሞ፣ላንጋ፣አባይ፣ተከዜናአምበቀዳ ሚነትየሚጠቀሱ ቢሆንም በቀጣይ እምስት እመታት የሚጎቡና እየተገነቡ ያሉ ስው ስራሽ ግድቦችና ሀይቆች ክፍተኛ የአሳ ምርት እንደሚኖራቸው ይጠብቃል።በዘርፋየሰለጠነባለመያዳራጀት ጎን ለጎን የአሳ ምርት ግብአቶች አቅርቦትን ማጠናከር ቀጣይነትያለውምርትእንዲሰጡማድረግእቅዱንለማሳካትየተያዘአቅጣጫነው።በግድቦችየአሳ ጫጭት ግብአትበማቅረብየግድብአሳሃብትልማትን ማሳደግ ሌላኛው በአምስት አመቱ የትኩረትአቅጣጫይሆናል።የአገርውስጥፍላጎትንለመደገፍከውጭየሚገቡትንየአሳ ሀብት ልማት ግብዓቶችን በአገርውስጥበማምረት ለመተካትትኩረት የሚሰጠው ይሆናል። በዘርፋለሚሰማሩባለሃብቶችየአሳጫጭትናየመኖአቅርቦትበቂሁኔታለማቅረብ በከልሎችየጫጭትማስራራልያማዕከላትግንባታእንዲክናውን ይደረጋል። ስለሆነም በእቅድዘመኑመጨረሻየከልሎቹን ፍላጎት ለመደገፍ የሚያስችሉማስራራልያዎች በከልሎች እንዲገነቡ ይደረጋል።ከስራእድልፈጠራእንዳርምስራየሌላቸውሴቶችናወጣቶች ንግብአትበማምረትናበማቅረብናዘመናዊእስራርንበማስተዋወቅበዘርፋየተሻለልምድካላቸውአገር ችየተለያዩቴክኖሎጂዎች በማስገባትምርቶችንለገበያእንዲቀርቡይደረጋል።

የእንስሳትናዓሳግብዓትአቅርቦትናአገልግሎትማዕከላትንማጠናከር

የእንስሳትናዓሳሀብትልማተ ዘርፍ ባቀረበውየእንስሳትልማትግብአትፍላጎትመጠንናእይነትበመነሳትለዘርፋየሚያስራልጉትንግብአትንአቅርቦትናስረጭትው ጤታማለማደረግበአገርአቀፍደረጃየእንስሳትግብአትምረትንማሰደግ፣ ከውጭየምስገባባቸውንበተቀላጠፈሁኔታላማስገባትበመረጃላይየተመሰረተማደረግ ፤

በከተማና በገጠር ወረዳደረ ጃት ደራሽ የሆነ የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት አቅርቦትና ስርጭት የአንድ መስክት አገልግሎት ተግባር ደብዳቤ ሆኖ ለግብዓት ስራ ተግባር ለማድረግ ተስፋ ማድረግ አለበት። ይህንን ለማሳካት ስርዓቶችን ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

በገጠርና በከተማ አዳዲስ የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት ችግር መፍጠር ለማድረግ ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

እንዲሁ ተግባር ለማድረግ ለእስተኛና ለስተኛ አምራች የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት አጥቅም ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

2.2.1.7 የእንስሳትና ግብዓት ጥራትና ደህንነትን ማረጋገጥ

በእንስሳት መድኃኒት እና መኖጥ ራት አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን በከተማ ለማድረግ ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

በእንስሳት መድኃኒትና መኖጥ ራት አስተዳደርና ቁጥጥር ባለስልጣን የተያዙ ግብዓቶችን ለማረጋገጥ ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

የእንስሳት መድኃኒት ጥራት፣ ደህንነት፣ ፈጣኝነትና ቁጥጥርን በተመለከተ ከውጭ ግዛቶች የሚገባ ሆኖ ለማረጋገጥ ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት። በዚህም ላይ የሚገኙትን ስርዓቶች ለማሻሻል ማድረግ አለበት።

ጥራት ቁጥጥር፣ ክትትልና ድጋፍ ተግባራት በፌዴራል ነጠብ ልዩ ልዩ ተቆጣጣሪ አካላት ይፈጸማል። ከመደሃኒት ጥራት፤ ፈጠራዎችንና ደህንነት ጋር በተያያዘ ችግር ሲከሰት ተጠቃሚዎች ቅሬታቸውን ለተቆጣጣሪ አካል እንዲያቀርቡ የተዘረጋው ሥርዓት ተጠናክሮ ይቀጥላል። የመደሃኒት ጥራት፤

ፈጠራዎችንና ደህንነት ተጠብቆ የእንስሳት ምርትና ምርታማነት እንዲጨምር እግባብ ላላቸው አካላት በመደሃኒት እያያዘና እጠቃ ቀምሥ ልጠና በተከታታይ የሚሰጥ ሲሆን በተመሳሳይ መልኩ የተቆጣጣሪዎች፣ የላቦራቶሪ ባለሙያዎችና የምርመራ ላቦራቶሪዎች እቅም የሚገነባ ይሆናል።

ከዚህ ጋር በተያያዘ ሕገወጥ የእንስሳት መደሃኒት ንግድና ዝውውር በሃገሪቱ ውስጥ በከፍተኛ ሁኔታ ተንሰራፍቶ የሚገኝ መሆኑን ወጥራቱ፣ ፈጠራዎችንና ደህንነት ሳይረጋገጥ የሚመረት ናብሕግ ወጥ መንገድ የሚገባው መደሃኒት እንዳይሰራ ጭናብ ለሌሎች አካባቢዎች ጥቅም ላይ እንዳይውል የሚያስችል ሥርዓት ተጠናክሮ ይተገበራል።

ችግሩን ምንም በዘላቂነት ለመቅረፍ እንዲቻል ቅንጅታዊ አሰራር በማሳልብ ቁጥጥሩን ለማጠናከር የሚያስችል ሥርዓት ይዘጋጃል። ሕገወጥ የእንስሳት መደሃኒት ንግድና ዝውውር የሚካሄድባቸው ዋና ዋና ጉዳዮችን የመለየት ሥራዎች ተሰርተዋል። ከተለይ ትኩረት ለሕገወጥ የእንስሳት መደሃኒት ንግድና ዝውውር በሚካሄዱ ደባቸው የሃገሪቱ መግቢያና መውጫ ኬላዎች ባሉባቸው ናብዛው መሥመር ባሉ ከተሞች የሕብረተሰብ ንቅናቄ በመፍጠር ሕገ መንገድ የሚካሄደው ሥርዓትና እጠቃቀም ቁጥጥር ተጠናክሮ የሚቀጥል ይሆናል።

የመኖጥ ራትን ለመቆጣጠር የተያዙ ግቦችን ለማሳካት የመኖሪያ መኖጥ ራት ስምዖን ራት፣ አስመጪና ጅምላ አከፋፋይ ድርጅቶች ለመኖንግድ ስራ ብቁ የተቋም አደረጃጀትና አግባብነት ያለው ባለሙያ ተሟልቶ ስለመኖሩ የሚረጋገጡ ፍተሻ ደረጃ ለጋራ በወጭ ሀገር ናብዛት ወስኑ ጥያቄ መረቱ የእንስሳት መኖሪያ ወደ ገበያዘመግባታቸው በፊት አስፈላጊ ወጥራትና ደህንነት ለማረጋገጥ የሳይት ሪፖርትና ፋይል ሳይታረፍ፣ ከለውጥ ሕያው (ጂኤምኦ) ነጻ ሰርቲፊኬት፣ የምርት ምርመራ ወጤት፣ የንጥረ መኖሪያ ዘዴ፣ የመልካም አመራረት ተሞክሮ ሰርቲፊኬት እና ተዛማጅ መግለጫዎችን ለማስጠንቀቂያዎች ላይ የሰነድ ግምገማ ይካሄዳል። በሀገር ውስጥ የመኖሪያ ቀን በሰሪ ያድርጅቶች የመልካም አመራረት ተሞክሮ እንዲሁ በርዕደ ሰነድ ለማሳካት ልክ ታስማሚ ካህንድስና ጠቅላይ ስራ መልስ እንዲሰጥ ይደረጋል። ወደ ሀገር የሚገቡ መኖሪያ መኖጥ ራት ስምዖን ራትና ደህንነት ለማረጋገጥ ለምራች ድርጅቶችን የመልካም አመራረት ዶክመንት በመፈተሽ መስፈርት ለሚያሟሉ ወደ ሀገር የሚገቡ ሰነድ ቃይሰጣል። የአካባቢ ብክለትን እና የእንስሳት ደህንነትን እደጋለመ ቆጣጠር እንዲያስችል መኖሪያ ራት ተቋማት የሚወጡ የብክለት ምንጮችን በመፈተሽ ተገቢ እርምጃዎች እንዲወሰዱ ይደረጋል።

ለመኖሪያ ራት ላይ ራት ስራ ላይ ስርዓት ነገር ብሔራዊ የመኖሪያ ራት እንዲሻሻሉ፣ አዳዲስ ደረጃዎች እንዲወጡ ከአይ.ቲ.ዲ. ያይ.ዲ. ራት እንዲሆኑ ለማረጋገጥ ማዘጋጀት ሥራ ይከናወናል። በሳይንስ ሳይንስ ራት ስራ ላይ የተመሰረተ ተጠቃሚ አካላትን ፍላጎት መሻገሪያ ደረጃ ገቢ የመኖሪያ መልካም አመራረት ላይ ራት ላይ ራት ላይ የጥራት መረጋገጫ መሪዎች ይዘጋጃሉ። የሬጉላቶሪ ዕውቀትና ክህሎት ከፍተኛ ከሀገር አቀፍና ግለሰብ አቀፍ ባላድርሻ አካላት ጋር የሥራ ትስስር በመፍጠር የእቅም ግንባታ ሥልጠናዎችን በማካሄድ የሬጉላቶሪ እንዲገለብት ይደረጋል። የመኖሪያ ራት ስራ ላይ (Aflatoxin) መከላከልና መቆጣጠር ላይ ትኩረት ስራ ስራ ይደረጋል።

2.2.2 የተስፋፋ የባለሀብት እንስሳትና ግሳህ ብትል ማት

የባለሀብት እንስሳትና ግሳህ ብትል ማት በሚቀጥሉት 5 አመታት ትኩረት ተሰጥቶ የሚሰራ ሲሆን ለማህበረሰብ የምግብና ስነ ምግብ ዋስትና ለማረጋገጥና እንዲሁም ለኢንዱስትሪ ግብዓት እና ለውጫ ምንዛሬ ግኝት ትልቅ አስተዋፅዖ ይኖረዋል። ይህን ግላማ ከግብረ ሰማድረስ አዲስ ባለሀብቶቻችን ወደ ልማቱ ማስገባታትና ነባርቶችን መከታተልና ድጋፍ በመስጠት የያደገና ውጤታማ የሆነ የግልባለሀብት የእንስሳትና ግሳህ ብትል ማት ኢንቨስትመንት መፍጠር ላይ ትኩረት ተደርጎ ይሰራል።

2.2.2.1 ያደገ የግልባለሀብት የእንስሳትና ግሳህ ብትል ማት ኢንቨስትመንት

ያደገ የግልባለሀብት የእንስሳትና ግሳህ ብትል ማት ተግባራዊ ለማድረግ መሬት አቅርቦትን ማመቻቸት፤ መሰረት ልማትና አገልግሎት አቅርቦት ማሻሻል፣ የባለሀብት ልማት ከአርሶና አርብቶ አደር ጋር ማስተሳሰር ላይ በተኩረት ይሰራል። በዚህም መሰረት በወተት፣ ሰጋ፣ እንቁላል፣ አሳላና ማርምርትና ምርታማነትን ለማሳደግ በትኩረት ለመስራት አቅጣጫ ተቀምጧል።

በወተት ሀብት ልማት

በውተኛ-ከብት-እርባታ-የባለሀብቱን-ቁጥር-ለማሳደግ-በቀጣይ-በመካከለኛ-ከፍተኛ-ላይ-ዝድያ-ውተኛ-ከብት-እርባታ-ትኩረት-ተሰጥቶ-የሚሰራ-ሲሆን-ትግበራ-ው-የእርባታ-ጣቢያዎችን-ቁጥር-በመጨመር፤

በእያንዳንዱ-እርባታ-ጣቢያ-የሚኖሩ-የተሻሻሉ-ዝርያ-ላሞችን-ቁጥር-በማሳደግ፤

የስልጠና-ና-ቴክኖሎጂ-አቅርቦት-ድጋፍ-ንግድ-ሻሻል-እና-የገበያ-ትስስር-ንግድ-ጠናከር-እንዲሁ-ም-አዳዲስ-ባለሀብቶችን-ወደ-ዘርፉ-እንዲገቡ-በመደገፍ-የሚከናወን-ይሆናል። በዚህም-መሰረት-የመካከለኛ-ከፍተኛ-ላይ-ዝድያ-ውተኛ-ከብት-እርባታ-ተሳታፊ-ባለሀብት፣ በ2012 ካለበት 551 ቁጥር-በአማካይ-በዓመት 10 በመቶ በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻው 826 ለማድረስ ይሰራል።

ከክልሎች-ና-ባለድርሻዎች-ጋር-በመቀናጃት-አዲስ-በዘርፉ-መሰማራት-ለሚፈልጉ-ባለሀብቶች-በጥናት-ላይ-የተመሰረተ-ና-ለ-የኢንፎርሜሽን-ትምህርት-ዓይነት-ተስማሚ-ነቱ-የተረጋገጠ-መሬት-እንዲያገኙ-ማድረግ ይሰራል።

ስለሆነም-በከተሞች-አካባቢ-የሚደረግ-ኢንፎርሜሽን-ትምህርት-የረጅም-ጊዜ-የከተማ-ማስተር-ፕላን-ጋር-የተገናኘ-በእንዲሁ-ም-ደረግ-እና-ሁሉ-ም-የኢንፎርሜሽን-ትምህርት-በክመሬት-ጥበቁን-ግምት-ውስጥ-በማስገባት-ባለሀብቱ-ባቀረበው-ቢዝነስ-ፕላን-መሰረት-የመሬት-አቅርቦት-እንዲመቻች-ለተደጋፍተው-ትልቅ-ዎች-የሚሰሩ-ይሆናል። የመኖሪያ-አቅርቦት-ንግድ-ሻሻል-በቀጣይ-እምስት-ዓመታት-በአዲስ-ወደ ስራ ለሚገቡ 275 ባለሀብቶች-እያንዳንዳቸው 6 ሄ/ር ከእርሶ-አደሮች-ጋር-የኮንትራት-ውል-ስምምነት-በመፈራረም-ወደ ስራ እንደሚገቡ ይሰራል።

በሥጋሀብት-ልማት

በተመሳሳይ-መልኩ-የቀይስ-ጋምርት-የሚሳተፉ-ባለሀብቶችን-ቁጥር-ለማሳደግ-በቀጣይ-በመካከለኛ-ከፍተኛ-ላይ-ዝድያ-ድለባ ስራ (የዳልጋኩ-በት-እና-የገናኖ-የል)

ትኩረት-ተሰጥቶ-የሚሰራ-ሲሆን-ትግበራ-ው-የሚደለ-በ-ጣቢያዎችን-ቁጥር-በመጨመር-ና-በእያንዳንዱ-ለባጣቢያ-የሚኖሩ-በስጋ ምርታቸው-የሚመረጡ-የሀገር-በቀል-እንስሳት-ቁጥር-በማሳደግ፤

የስልጠና-ና-ቴክኖሎጂ-አቅርቦት-ድጋፍ-ንግድ-ሻሻል-እና-የገበያ-ትስስር-ንግድ-ጠናከር-የሚከናወን-ይሆናል። በዚህም-መሰረት-የመካከለኛ-ከፍተኛ-ላይ-ዝድያ-ዳልጋኩ-በት-ድለባ-ባለሀብት በ2012 ካለበት 404 ቁጥር-በአማካይ-በዓመት 10% በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻው 604 ለማድረስ ይሰራል። የገናኖ-የል-እርባታ-ድለባ-ባለሀብት በ2012 ካለበት 65 ቁጥር-በአማካይ-በዓመት 15 በመቶ በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻው 105 ለማድረስ ይሰራል።

በዚህም-መሰረት-የቀይስ-ጋምርት-ና-ምርታማነት-ንግድ-ሻሻል-የሚያስችሉ-ተግባራት-ንበተለይ-ም-የመኖሪያ-አቅርቦት-ዋናው-ሲሆን-ለዚህም-የተቀናባበረ-መኖሪያ-አዳዲስ-ትራፊክ-እንዲስፋፋ-ማድረግ-ና-በዚህም-ሚሳተፉ-ባለሀብቶችን-አቅም-መገንባት፤

የተፈጥሮ-ግጦሽልማት-ንግድ ፣ የሰብልና-ኢንዱስትሪ ተ/ምርት-ንግድ-ሻሻል-ትኩረት-የሚሰጠው-ተግባር-ሲሆን-ለዚህም-የሚስፈልገው-ንመሬት-በክልሎች-ና-ከተማ-አስተዳደሮች-በኩል-እንዲቀርብ-አስፈላጊ-ውድ-ጋፍ ይደረጋል።

ሌላው-ትኩረት-የሚሰጠው-ጉዳይ-የራዕይ-ሻሻል-ማት-ሲሆን-በራዕይ-ሻሻል-ንግድ-ሻሻል-ጋኩ-በት-እና-ገናኖ-የል-እርባታ/ መሳተፍ-ለሚፈልጉ-ባለሀብቶች-ስፋፊ-ና-ቆላማ-መሬት-ባለባቸው-ክልሎች /ሱማሌ፣ አፋር፣ ቤንሻንጉል፣ ጋምቤላ፣ ኦሮሚያ፣ ደቡብ፣ አማራ፣ ትግራይ/ እንዲያለ-መጥረት-ይደረጋል። በቀጣይ-እምስት-ዓመታት-በአዲስ-ከሚሳተፉ-ባለሀብቶች-ውስጥ 5ባለሀብቶች-በራዕይ-ሻሻል-ንግድ-ሻሻል-ንግድ-ሻሻል-ማት-እንደሚሳተፉ-ታሰቡ-በማድረግ-የመኖሪያ-ላይ-ምርታማነት-ንግድ-ሻሻል-ማት-ዋናው-መሬት መጠን 500 ሄ/ር እንደሚያስፈልገው-ሻሻል-ማት-ወስደ-በአጠቃላይ 2500 ሄ/ር በክልሎች-በኩል-እንደሚቀርብ-በታሰቡ-ተደርጓል።

በእንቁላል-እና-በስጋ-ድርሻ-ሀብት-ልማት

በቀጣይ 5 ዓመታት-በከፍተኛ-ላይ-ዝድያ-ድለባ-ባለሀብቶች በ2012 ካለበት 189 ቁጥር-በአማካይ-በዓመት 20% በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻው 379 ለማድረስ ይሰራል።

ትግበራ-ው-የእርባታ-ማዕከሎችን-ቁጥር-በመጨመር-ና-በእያንዳንዱ-እርባታ-ማዕከል-የሚኖሩ-በስጋ-ና-እንቁላል-ምርታቸው-የሚመረጡ-የድርሻ-ቁጥር-በማሳደግ፤

የስልጠና-ና-ቴክኖሎጂ-አቅርቦት-ድጋፍ-ንግድ-ሻሻል-እና-የገበያ-ትስስር-ንግድ-ጠናከር-እንዲሁ-ም-ለድርሻ-መኖሪያ-ትምህርት-የሚያገለግሉ-በተለይ ምን-ቆሎ-አኩራ-አተርል-ማት-ሚሆን-መሬት-አቅርቦት-ንግድ-ሻሻል-ማት-ቻቸው-ሚከናወን-ይሆናል።

በአካል-ልማት

በተለያዩ-ዓሳምርት-እሴት-ሰንሰለት-ውስጥ-ለሚሳተፉ-ባለሀብቶች በ2012 ካለበት 10 ቁጥር-በአማካይ-በዓመት 10% በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻው 15 ለማድረስ ይሰራል። ትግበራ-ው-በዚህ-ንዑስ ዘርፍ ለመሰማራት-ድጋፍ-ለሚፈልጉ-ባለሀብቶች-የስልጠና-እና-የምክር-እንዲሁ-ም-ከሚመለከታቸው-የክልል-ና-ሌሎች-አካላት-ጋር-በመሆን-ኢንፎርሜሽን-ትምህርት-ንግድ-ሻሻል-ንግድ-ሻሻል-ማት-ቻቸው-ሚከናወን-ይሆናል።

በማርሀብት-ልማት

በማርማምረትናማቀነባበርየተሰማሩባለሀብቶች በ2012 ከነበረበት 46 በዓመት10 በመቶ በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻላይ ወደ 71 ለማሳደግ ይሰራል። ትግበራው በዘርፉ የሚሳተፉ ባለሀብቶችን በማበረታታት፣ የስልጠናና ቴክኖሎጂ አቅርቦት ድጋፍን በማሻሻል እና የገበያ ትስስርን በማጠናከር የሚከናወን ሲሆን ለዚህም እስፊላንድ ድጋፍ ይረጋል።

በእንስሳት መኖልማት

በመኖልማት ላይ የሚሰማሩ ባለሀብቶች ቁጥር በ2012 ካለበት 8 በአማካይ በዓመት 15 በመቶ በማሳደግ በ2017 ዓ.ም መጨረሻ ወደ 14 ለማድረስ ይሰራል።

ትግበራው ለመኖዘር ማባዛትና መኖልማት የሚሆን መሬት በማግኘት ረገድ የሚታየው ቢሮ ክራሲ እንዲፈታ ከክልሎች ጋር በቅን ጅት ይሰራል።

በተጨማሪም የስልጠናና ቴክኖሎጂ አቅርቦት ድጋፍን በማሻሻል እና የገበያ ትስስርን በማጠናከር ዙሪያ ትኩረት የሚሰጠው ይሆናል።

ለተለያዩ ስነምህጻናዊ ችተስ ማሟላት ኦዮም ፍዕል ምት መስራች ዘርፍ ችተስ አባዛተው የሚያቀርቡ የግል ባለሀብቶች እንዲኖሩ ክትትል ይደረጋል።

ሰፊ መሬት ባለቤት አካባቢ በመኖልማት/በቆሎና እኩራት ስር፣ ሲናር.../ እንዲሰማሩ እስፊላንድ ድጋፍ የሚደረግ ሲሆን በዚህም መሰረት ለእንደ ባለሀብት 500 ሄ/ር ታሳቢ በማድረግ በቀጣይ ስምት ዓመታት 5 አልሚዎች በድምሩ 25000 ሄ/ር መሬት በክልሎች በኩል እንደሚተላለፍ ታሳቢ ተደርጓል።

ምርትና ምርታ ማነት ማሳደግ

ለባለሀብቱ ሁሉን አቀፍ ድጋፍ በማድረግ ምርትና ምርታ መነትን ማሳደግ እና እንስሳትና የእንስሳት ውጤቶች ለሚያቀርቡ ሩኪን ዱስትሪት ችተስ ሎች ተጠቃሚዎች ማቅረብ ቁልፍ ተግባር ሲሆን በዚህም በእያንዳንዱ የምርት ዓይነት በ2012 ከተደረሰበት በመነሻነት በመውሰድ በ2017 መጨረሻ የእርድፍ የል ከ60529 ወደ 76263፣ እርድብ ከ21823 ወደ 28986፣ የዳል ጋክብት ከ19705 ወደ 30995 ፣ ኔጋሮ ከ98245 ወደ 194525፣ እንቁላል በሚ/ን ቁጥር ከ5.4 ወደ 8.4፣ ጥሬ ወተት በሺ/ሊ 3918 ወደ 5222፣ ጥሬ ማርቦቶ ከ72.8 ወደ 114.4፣ የመኖምርት በሺ/ኩ/በቆሎ፣ እኩራት ስር፣ ሲናር/ ከ38 ወደ 65.8 ለማድረስ ግብተ ጥሏል።

ለእንስሳት እንሸሽት መንት ምቹ የልማት ሁኔታ መፍጠር

እንስሳት እንሸሽት መንት ስለሚጠቀሙት ግብርና በዘርፉ መሰማራት የሚፈልጉ ባለሀብቶች ስለመሳብ የመንግስት አቅም በፈቃደኛ መን መሰረተልማቶችን (የኃይል፣ የመንገድ፣ የውሃ፣ የቴሌኮም)

ለማሟላት የተለያዩ ጥራቶች እንቅስቃሴዎች ሲደረጉ መቆየታቸውና አሁንም በመደረግ ላይ መሆናቸው ይታወቃል። ይሁን እንጂ የእንሸሽት መንቱን የስራ ባህሪ ግምት ውስጥ በማስገባት ለእንሸሽት መንት የሚውሉ አካባቢዎችን በመለየትና ቅድሚያ በመስጠት ረገድ ባለው የእፈጻጸም ችግር፤

በእንደ ጊዜ ሁሉም አካባቢ ለማሟላት ካለው የመንግስት አቅም ውስንነት እንዲያመሰረተልማት ባለመሟላቱ ለእንሸሽት መንቱ ምቹ የልማት ሁኔታ ይታያል።

በመሆኑም በጥናት ላይ ተመስርቶ ለእንሸሽት መንት የሚውሉ አካባቢዎችን በመለየትና ቅድሚያ በመስጠት በሚመለከታቸው ቋማት በኩል መሰረተልማት እንዲሟሉ የማድረግ ስራ እንዲከናወን የክትትልና ድጋፍ እንዲሁም ቅን ጅታ ዊ እስራር የሚጠናከር ይሆናል።

የግብዓት አቅርቦትን ማሻሻል

በተለያዩ ጊዜ በተደረጉ የዳሰሳ ጥናቶች ከተለየ የግብዓት አቅርቦት ችግር ችመ ካከል ምና ምቹ የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያዎች (የወተት፣ የስጋ እና የዶሮ) አቅርቦት፤

የተሻሻሉ የእንስሳት መኖዘር እና የመድኃኒት አቅርቦት ችግር ሲሆን በዚህም ክንያት በዘርፉ በእንሸሽት መንት የተሰማሩ ባለሀብቶች ምርትና ምርታ ማነት ላይ ተጽዕኖ እያሳደረጉ ይገኛል።

በመሆኑም እዳዲስ ራንች ችን በማስፋፋት የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያዎችን የማባዛት አቅርቦቱን የማሻሻል የግል ባለሀብቱ በዚህ ዘርፍ

እንዲሰማራ ተገቢ ውንድጋ ፍ የማድረግ ከተሸሻሉ ዝርያዎች በተጨማሪ ውጤታ ማየት ህገር በቀል ዝርያዎች በመለየት ጥቅም ላይ እንዲውሉ በማድረግ ድጋፍና ክትትል ይደረጋል።

በመኖልማት እና ማቀነባበር ለተሰማሩ ባለሀብቶች ሁሉን አቀፍ ድጋፍ ይደረጋል፤

ጥራታቸውንና ደረጃቸውን የጠበቁ የእንስሳት ክትባቶችና መደኃኒቶች በሚመለከተው አካል በኩል ለባለሀብቱ እንዲቀርቡ ግብዓት እንዲሰጡ ወንጌና ባለሀብቱን የማስተሳሰር ስራ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

የብድር እቅርቦትንና ክቀረጥን ጸምጦት ማሻሻል

በልማት ባንክና በንግድ ባንክ ያለው የብድር እቅርቦት ውስብስብ በችግር ያለበትና ረጅም ጊዜ የሚወስድ መሆን ከመንግስት የተፈቀደውን የቀረጥ ጸምጦት ታሪክ ታዲያዎችን የሳይሰጠው መሆን የሚስተዋሉ ችግሮችናቸው።

በመሆኑም በጥናት ላይ በመመስረት በእንስሳት ዘርፍ
የተሰማሩ ባለሀብቶች የብድር እና የቀረጽ እንዳይገልገሉ ተጠቃሚ ሊሆኑ የሚችሉበትን ስርዓት መዘር ጋት እና በዚህ ዘርፍ ያለውን ቆይታ እንዲፈቱ የማድረግ ለዚህም ከባለድርሻ አካላት ጋር ያለውን ትንቢት ያደራግጥ ለደብዳቤዎችን የማጠናከር ስራ ይሰራል።

የባለሀብት እንስሳትና ዓሳል ማት ከአርሶና አርብቶ እድር ጋር ማስተሳሰር

እንስሳት ምርት አርብቶ እድር ማት ከሰፋፊ አምራቾች ጋር የምርት ትስስር በመፍጠር የሚገኘውን የሀላፊነት ጠቀሜታ በአግባቡ ለመጠቀም በሚቀጥሉት አምስት አመታት በትኩረት ለመስራት አቅጣጫ ተቀምጧል። በተለይም በረቂቅ ደረጃ ላይ ያለውን የግብርና ምርት ውል ህግ ተግባራዊ ማድረግ በትኩረት ይሰራል።

2.2.2.2 ውጤታማ የባለሀብት እንስሳትና ዓሳላት ስርዓት

የሰፋፊ	እስሳትና	አሳ	ሃብት	ልማት
ለሀገር ኢኮኖሚ እድገት ከፍተኛውን ድርሻ እንደሚኖረው የሚታወቅ ሲሆን እሁን ያለበት የውጤታማነት ደረጃ ሲታይ ግን አጥጋቢ	እንዳልሆነ	መረጃዎች	የሳይንሱ ።	በተለይም

በመሬት እቅርቦትና አጠቃቀም ችግር ምክንያት እየተገኘ ያለው ምርት ዝቅተኛ ነው።
ቀደም ሲል በአራት ክልሎች/አሮሚያ፣ አማራ፣ ትግራይና ደቡብ/ የተደረገው የዳግ ጥናት እንደሚያሳየው ኢንቨስትመንት ፈቃድ አውጥተው ወደ ስራ
ለገቡና በተለያዩ የእንስሳት ኢንቨስትመንት መስጠት ስለተሰማሩ **620** ባለሀብቶች **3963.30** ሂ/ር መሬት የተላለፈ ላቸው ሲሆን ይህም በተለያዩ ማኅበራት ውስጥ ያለው መሆኑን በተለይም የማስፋፊያ ቦታ የሌለው፤

በከተሞቹ የረጅም ጊዜ ማስተር ፕላን የተደገፉ አለመሆን እና የከተማ መሬት የሊዘመንና ኪራይ ክፍያ ተመንግስት እንደሌላ ገቢ ስርዓት መንግስት ስራ ስላለመሆን ይታያል።
በዚህ መሰረት ነገር ባለሀብቱ የወሰደውን መሬት በአግባቡና ውጤት በሚያመጣ መልኩ ስራ
ላይ እንዲያውል ለማድረግ ሙያዊ ክትትልና ድጋፍ ስራዎች ይከናወናሉ። የድጋፍ ማዕቀፍ ስራዎችን በማዘጋጀት ከክልሎች እና ከሚመለከቱ ቸውባለድርሻዎች ጋር ተቀናጅቶ በመስራት በመሬት አጠቃቀም ዘርፍ የሚስተዋሉ ችግሮችን የሚፈቱ በትኩረት ይሰራል።

በመሆኑም በሚቀጥለው አምስት አመታት ክትትልና ሙያዊ ድጋፍ ስራ ማድረግ የእንስሳትና ዓሳላት ስርዓት ምርታማነት ፣ አካታችነትና ደህንነትን ማሻሻል በትኩረት ይሰራል።

እሁን የሚገኙበትን የውጤታማነት ደረጃ በማጥናት በሚቀጥለው አምስት አመታት በ25
በመቶ ለማሻሻል ሊሟተቀም ጧል።

2.2.3 የእንስሳትና ዓሳል ስርዓት ግብዓት

የእንስሳትና ዓሳል ስርዓት ግብዓት ዝመናዎች ለማድረግ ያሉ መሰረታዊ ማኅበራዊ ቆይታዎችን ለማሳደግ ለሀገራዊ ኢኮኖሚ ማደግ እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንዲኖረው ለማስቻል በቀጣይ አምስት አመታት ትኩረት ተሰጥቶ ዘርፉ በዘተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል። የእንስሳትና ዓሳል ስርዓታው ገበያ መርዳኝ ሆኖ (የሀገር ውስጥ ገበያ፣ ኢንዱስትሪው እና የውጪ ግዥ) በሚፈልገው መሰረት እንዲመረጥ ረት የሚደረግ ሲሆን ምርቱ በቀጥታ ለተጠቃሚው እንዲደርስ የገበያ ማስፋፊያ እና ትስስር ስራዎች ይከናወናሉ። በተጨማሪም ግብዓትን በዘመናዊ መንገድ እንዲመራ የሚያስፈልጉ መሰረታዊ ስራዎች (የገበያ ማዕከላት፣ ማከማቻ ማዕከላት)

እና ሌሎች እንዲሟሉ ይደረጋል። የፋይናንስ ስርዓት የሚታይ ጥቅም ውንጀል በዘርፉ ሽና የግብዓት ተዋጋን ለማሰጠት ለየትና ከፋይናንስ ተቋማት ጋር በቅርብ መስራት የተጠናከረ የግብዓት ፋይናንስ ስርዓት በመዘር ጋት ለግብዓቱ የሚያስፈልገው የብድር እገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል። በመሆኑም በቁም እንስሳት፣ ወተት፣ ዶሮ፣ ማር እና አሳ ምርቶች ላይ በትኩረት ለመስራት አቅጣጫ ተቀምጧል።

የቁም እንስሳት የወጪ ግድ እቅርቦት

በ2012 የተደረሰበትን የዳይጋክብት 58,051 ፣ በግ 249 930፣ ፍየል 13,208 ፣ ግመል 46,205 በሚቀጥሉት በ2017 እቅርቡን የዳይጋክብት 84,992 ፣ በግ 365,923 ፣ ፍየል 19,338 ፣ ግመል 67,649 ለማድረስ ሲላተቀም ጧል።

2.2.3.1 የእንስሳትና ዓሳምርት ግብይት የምክር እገልግሎት (business advisory services)

የእንስሳትና ዓሳምርት ግብይት ምርቶችን ገበያው በሚፈልገው ጥራት፣ መጠንና ወቅት ለማምረት እንዲቻል ከዓለም አቀፍ ንግድ እመራር ጋር ተዛማጅነት ያላቸውን የምክር (business advisory services) ወቅታዊና ተከታታይነት ባለው መንገድ መስጠት አፈጻጸሙ እንዲያደግደረጋል። በዚህም መሰረት እነዚህም ምርቶች ገበያን መሠረት በደረገ መልኩ እንዲመረጡ ተጠቅሞ ያስጠብቃል። በንግድ ስራ ዕቅድ አዘገጃጀት፣ በንግድ ስራ እንቅስቃሴ አመዘጋገብ ሁኔታ፣ በንግድ ተቋም የሰው ኃይል አስተዳደር፣ ክትትልና ግምገማ፣ የፋይናንስ ምንጮችን ማስፋትና አስተዳደር፣ የምርት ጥርፋይ አዘገጃጀት፣ የምርት ተውወቅስራዎች፣ የንግድ ስራ ስነምግባሮች (Business ethics) እና ሌሎች በንግድ ላይ ጉልህ ሚና የሚጫወቱትን ስልጠናዎች እየተለየ በስፋት እንዲሰጡ ይደረጋል።

የቁም እንስሳት እርባታው ገበያተኮር በሆነ መልኩ እንዲከናወን ለንዑስ ዘርፍ ትኩረት በመስጠት ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት ጥራትና መጠን ለማዘጋጀት እንዲቻል ከልማት ዘርፍ ጋር በቅንጅት በመስራት ለእርባታ ተስማሚ የሆኑ ቦታዎችን በመለየትና ለባለሀብቶች የሚተላለፉትን አሰራር በመዘር ጋት ሰፋፊ ኮሙኒኬሽን ማድረግ (Commercial Ranches) እንዲቋቋሙ በማድረግና የተጠናከረ ክትትልና ድጋፍ ስራዎችን በማከናወን እንስሳት እቅርቡ ላይ የሚስተዋለውን ለጥራት እንዲቀረፍ ይደረጋል።

የቁም እንስሳት ግብይት ስርዓት የሀገር ዕቅድ ስርዓት መሰረት በማድረግ ወቅታዊና ተከታታይ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮችን በማዘጋጀት ለክልሎች አካተት ማስተዳደር ስርዓት መዋቅር እመራር ስርዓትና ፈጻሚዎች፣ ለግብይት ተጠቃሚዎች ለሎች የሚመለከታቸው አካላት ግንዛቤ ይሰጣል። የቁም እንስሳት ግብይት ሥርዓት ዝርጋታ ባለው ለከተባክልሎችና ከተማ አስተዳደር ስርዓት ክትትል እና ግምገማ ማካሄድ፣ በክትትልና ግምገማ ወቅት የታዩ መልካም ተሞክሮዎችን መቀመጥና ለሌሎች አካባቢ እንዲሰፋ ማድረግ እና ለሁሉም ክልሎች አካተት ማስተዳደር ስርዓት አፈጻጸም ግብረ መልስ በመስጠት፣ ግብይቱ በተቀመጠው አሰራር ስርዓት መሰረት እንዲመራ በማድረግ እርባታውን የሀገር ዕቅድ ግብይት ተጠቃሚ ለማድረግ ይሰራል።

በሀገር አቀፍ ደረጃ የተጀመረውን የፀረ ኮንትራት ሰርዓት እንቅስቃሴ በተፈጠሩት የፌዴራልና የክልል ፀረ-ኮንትራት ሰርዓት አደረጃጀቶችን በማጠናከርና በሚፈለገው ደረጃ በመጠቀም ሀገር ውስጥ የቁም እንስሳት ንግድን በመከላከል ሀገር ውስጥ የቁም እንስሳት ወጪ ንግድ ላይ የሚያሳድረውን ከፍተኛ ተጽዕኖ በመቀነስ የቁም እንስሳት ወጪ ንግድ እቅርቡን አፈጻጸም እንዲጨምር ይደረጋል። ከንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር፣ ከጉሙሩ ከኮሚሽን እና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በጋራ በመሆን ለሀገር ውስጥ የቁም እንስሳት ንግድ በምክንያትነት የሚጠቀሰውን የጠረፍ ንግድ አሰራር ሥርዓት ግንዛቤ እንዲፈጠርና በሚፈለገው ደረጃ ተግባራዊ እንዲሆን ይሰራል። በተጨማሪም ከዝቅተኛ የመሸጫ ዋጋ በታች የሚያስመዘገቡ የቁም እንስሳት ላኪዎች ላይ ከብሔራዊ ግንዛቤ ግንዛቤ ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጠር የክትትልና ቁጥጥር ስራዎችን በመስራት እና አሰራሩን በሚመለከት የውጤት መመሪያዎች በአግባቡ እንዲፈጸሙ በማድረግ ዝግጁ የሚገኘው የጭምን ዝግጁ ገቢ እንዲጨምር ይደረጋል።

የስጋ ወጪ ንግድ አፈጻጸምን ለማሳደግ ለስጋ ላኪ ኢንዱስትሪዎች በግብርና ትኩረት የሚያገለግል የእንስሳት እቅርቡ በዘላቂነት መፍጠር ያስፈልጋል። በመሆኑም እርባታውን ለማስፈጸም የሚያስፈልገውን የሰው ኃይል እንዲከተል የገበያዬ ክስቲን ሽንገራዎች፣ ግንዛቤ ማስጨበጫዎች፣ ልዩ ልዩ የክትትልና ድጋፍ ስራዎች፣

የገበያ መረጃ ወቅታዊና ተደራሽ የሚደረግ ስራዎች በስፋት ይከናወናሉ። ሰፋፊ የእንስሳት እርባታ ቦታዎችን በመለየትና ባለሀብቶች የሚያገኙትን አሰራር በመዘር ጋት እና ኮሙኒኬሽን ማድረግ (Commercial Ranches) በማቋቋም የስጋ ኢንዱስትሪው የሚፈልገውን እንስሳት በመጠንና በጥራት በማዘጋጀት የእቅርቡን ለጥራት እንዲቀረፍ ይደረጋል።

ጥሬ ቆይታ ለጠሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለቆይታ ኢንዱስትሪው በግብርና ትኩረት እንዲቀርብ ለማድረግ ምርት ግብይት ላይ ያሉ ዋና ዋና ጥያቄዎች እንዲቀረፉ በቅንጅት መስራት ያስፈልጋል።

በመሆኑም የጥሬ ቆይታ ለጠሚ ግብይት ስርዓት በተሟላ ደረጃ ተግባራዊ በማድረግ የምርት በክትትል መቀነስ የተሻለ የጥራት ደረጃ ያለው የጥሬ ቆይታ ለጠምርት ለቆይታ ኢንዱስትሪው እንዲቀርብ ይደረጋል።

የዶሮና ዶሮምርት በዘላቂነት የሚፈለገው የጥራት ደረጃ ለገበያ እንዲቀርብ ለማስቻል በግብይቱ ዘራ ያየሚሰጥ ተቀላቅሎ በዙፍ ችግሮችን መፍታት ያስፈልጋል።

በመሆኑም ግብይቱን በመሰረታዊነት ለመምራት የሚያስችል ዘመናዊ የዶሮና ዶሮምርት ግብይት ስርዓት በመዘር ጋት ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል።

ስለሆነም አሁን ግብይቱ ላይ የሚሰጥ ተቀላቅሎ መሰረታዊ ችግሮችን ለመለየት የሚያስችል መነሻ ጥናት በማካሄድ ዘመናዊ የዶሮና ዶሮምርት (ስጋና እንቁላል) ግብይት ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል። የግብይት ስርዓቱ በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ እንዲደረግ በየደረጃው የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራዎች ይከናወናሉ።

የማርምርት ግብይትን ለመደገፍ ክፍተኛ አምራች በሆኑ አካባቢዎችን በገበያ የሚፈልገውን ጥራትና ተከታታይነት ያለው ምርት እቅርቦትና አያያዝ እንዲኖር የሚያስችል ምክርና ግንዛቤ ማስጨበጫ እንዲሁም የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን በትኩረት ይሰራሉ። በተለይም የማርት ምርት በገበያ የሚመራ እቅርቦትን ለመፍጠር የግብዓት አጠቃቀም ምክር አገልግሎት እንዲያገኙ ይደረጋል።

በሃገራችን በተለያዩ የውሃ አካላት እየተመረቱ እና በህገ መንግሥት ወደ ሳይንስና ቴክኖሎጂው የሚደገፉ ምርት ዘመናዊ የግብይት ስርዓት በመዘር ጋት እና የገበያ ስርዓት በመፍጠር የሚያስፈልጉ መሰረተኛ ማቆሻችንን በማሟላት ንዑስ ዘርፉ ለሃገራዊ ኢኮኖሚ እና የውጭ ምንዛሬ ግኝት ዕድገት አስተዋጽኦ እንዲያደርግ ይሰራል።

2.2.3.2 የእንስሳት ልዩታ፣ ምዝገባና የኋል የሽክትትል አሰራርን ማጠናከር

በሚቀጥሉት 5 ዓመታት ማለትም በ2017 መጨረሻ ዓመት ወደ ውጭ ሀገር የሚላኩ የዳልግኩ በትብቁም እንስሳት ናቢ 100 በመቶ በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት እንድንደሰጥ ይሰራል። በተጨማሪም ወደ ውጭ ሀገር የሚላኩ ግለሰብ ግለሰብ ስርዓት (በቁም ናቢ ጋመልክ)

በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት እንዲያልፉ የዳላቢ ዝጊና የአጠቃቀም ስርዓት በመመስረት የሚሰራ ይሆናል። በዚህም መሰረት ወደ ውጭ ሀገር የሚላኩ ግለሰብ ግለሰብ ስርዓት (በቁም ናቢ ጋመልክ) 50 በመቶ በእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት እንዲያልፉ ይሰራል።

ኢትዮጵያ ቀደም ሲል በገባችባቸው የእንስሳትና ውጤቶች የውጭ ገበያዎች ለመቆየት ናቢ እንዲሆን ያቻለው ችግር ነው። ችግሮችን መሰረት ለማስፋት፣ እንዲሁም በአጭር ጊዜ መስፈርቶቻቸውን ለማሟላት የምንችላቸውን ነገሮች ለማረጋገጥ ምዝገባና ስርዓትን ለማስፈጸም ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል።

ኢንፎርሜሽንና ስርዓቱ ኬሽን ሥርዓቱን በተቀባይ አገሮች መስፈርትና ዓለም አቀፍ ደረጃ ላይ የተመሰረተ የኮምፒውተር ማጠናከር ግንባታን ከዚህ በፊት የግብራሂደቶቹ የተጠናቀቀ የእንስሳት ልዩታ፣ ምዝገባና ክትትል (Livestock Identification and Traceability)

ሥርዓት ተግባራዊ ማድረግ የሚሰራ ይሆናል። የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ከሂደቱ ጀምሮ የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ ስርዓት ስርዓት ለማስፈጸም የሚያስፈልጉ ስርዓቶችን ለማስፈጸም ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል።

የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ አሰራርን በተመለከተ የተለያዩ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎች በየደረጃው ላሉ ባለድርሻ አካላት የሚሰጡ ይሆናል። የህግ ማዕቀፍ ስርዓቶችን ማዕቀፍ እንዲያደርግ ይሰራል። በሚቀጥሉት 5

ዓመታት የእንስሳት ልዩታና ምዝገባ አሰራር ከዚህ በፊት ለውክራክተ ለደቦታዎች በተጨማሪ በማስፈጸም በሌሎች የሀገር ተከታታይነት ስርዓቶች የሚተገበር ይሆናል። አሰራሩ ለበጎችና ፍላጎት ምዕመብ ስርዓቶች እንዲያልፉ ይሰራል።

2.2.3.3 ውጤታማ የገበያ ማስፈጸሚያ እና ትስስር ስራዎችን መስራት

አነስተኛ አርሶ/አርብ ተከታታይ ችላ መረታቸው የእንስሳትና ለሳምርቶች ዘላቂ አስተማማኝ የገበያ ትስስር ስራ ጠላቸው ምርታቸውን ያለበት እንዲያመርቱና የተሻሻሉ ተከታታይ ችላ መጠቀም ጥራትን መሰረት ያደረገ ምርት እንዲያመርቱ ይሰራል።

አነስተኛ አርሶ/አርብ ተከታታይ ችላ መረታቸውን ለማስፈጸም ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል። ስነ ጋደዎች፣ ከአቀነባባሪዎች እንዲሁም ከሌሎች ጋር በማስተሳሰር የምርቶቻቸው ተቀባይ ችግሮችን ማስፈጸም ይኖርብናል።

በሚፈልጉት ጥራትና ወቅት እንዲያገኙ በማስቻል በሙሉ እቅዳቸው እንዲሰሩ ያስችላቸዋል። በተጨማሪም አርሶ/አርብ ተከታታይ ችላ መረታቸውን ለማስፈጸም ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል።

የአመራረት ቅልጥፍና የተወዳዳሪነት እንዲሁም የግብርና እና አገሮ- ኢንዱስትሪ ተመጋጋቢነት በማሳደግ የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ሽግግር እውን ለማድረግ ወሳኝ ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል። ስሜት ማስፈጸም ይኖርብናል።

ራሾችን ለገበያ ተከታታይ ስርዓቶችን ወደ ምረት በማሸጋገር የእንስሳትና ሳምርት ከሚያዘጋጁ፣ ከሚያቀነቡት፣

እሴትከሚጨምሩ አገር ኢንዱስትሪዎች እንዲሁም ከትላልቅ ገዥዎች ጋር ቀጣይነት ያለው ትስስር ንይዶ ጠራል። በመሆኑም በ2012 በጀት ዓመት ለቁም እንስሳት ወጪ ንግድ የቀረበው ንዳል ጋኩብት 58,051፣ በግና ፍየል 263,138 እና ግመል 46,205 እንስሳት በ2017 በጀት ዓመት ዓል ጋኩብት 211,428 ፣ በግና ፍየል 1,202,472 ፣ ግመል 64,897 ለወጪ ንግድ ለማቅረብ ኢላማ ተቀምጧል።

የቁም እንስሳት ግብይት መሰረተ ልማቶችን፣ የእንስሳት ጤና አገልግሎት ስራዎች፣ ያሉ ንግድ እንስሳት ዝርዝርዎችን ያምርታ ማነቃቸውን እና ሌሎች ጠንካራ ጎኖችን ለገዢዎች ትስስሩ ትኩረት ማስተዋወቅ በነበረበት ጊዜም እንስሳት ገዢዎች ያለ ንግድ ገቢ ያድርገላቸውን ለማሳደግ በሎም እዳዲስ መዳረሻ ገቢ ያዎችን ሰብሮ ለመግባት የሚያስችሉ የገቢ ያማስፋ ፊ ያለና ትስስር ስራዎች ይከናወናሉ።

በተለይም የሃገራችን የቁም እንስሳት ጤና አገልግሎት ለወጪ ንግድ መስፋፋት መሰረታዊ ጉዳይ በመሆኑ የጤና አገልግሎት አስጣጥና ተደራሽነት በማሻሻል በዓለም አቀፍ እንስሳት ጤና ተቋም (OIE) የተቀመጠ ዝቅተኛ መስፈርቶችን የሚያሟሉ ሆኖችን ንግድ ላሳት ሊያሟሉ የሚችሉ መሆናቸውን በሚጠቁ አገልግሎት ወይም ሌሎች ተቀናጅ ምንጭት ለማቅረብ፣ ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴርና በነበረበት ለመረጡ እዳዲስ መዳረሻ ገቢ ያዎች ከሚገኙ ሌሎች ጋር ቅንጅታዊ አሰራር በመፍጠር በአለም አቀፍ ደረጃ ገንዘብ ሽኩቻ ተከፋገፈች በመሳተፍ በሀገራችንም እንዲዘጋጅ በማድረግ እንዲሁም ሌሎች የተቀናጁ ጠንካራ የገቢ ያማስፋ ፊ ያተግባራት ተኮረት ተሰጥቶ ይሰራል። በወጪ ንግድ ላይ የሚሰጠው የጠውን የቁም እንስሳት አቅርቦት እጥረት ለመፍታት የሚያስችል የአቅርቦት ምድብ አቅራቢዎችን በማድረግ በአቅራቢዎች ላይ ያለውን የሚያሳድግ ለማስቀመጥ ለመሰረተ የገቢ ያትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል፤ በትስስሩ ላይ የሚፈጠሩ ችግሮችን በመለየት የክትትልና ድጋፍ ስራዎች ይከናወናሉ።

በቁም እንስሳት ግብይት ቁም እንስሳት ማህበራትን ማሳደግ የተደራጁ የቁም እንስሳት ግብይት ህብረት ሥራ ማህበራትን ጠናክር የሌላው ህ/ስራ ማህበራትን ለእርብቶ አደር አካባቢዎች ማቋቋም፣ የብድር አቅርቦትን ማመቻቸት፣

የስራ እቅድ እንዲያዘጋጁ በማድረግ የማህበራትን የሥራ አካላትን የመምራት ጠቃሚ ማሳደግና ግልፅ ገንዘብ ያለውን አሠራር ማስፈን፣ ማህበራትን ለእንስሳት ስራ ላይ ያለውን ችግር ለማስተካከል፣ ትስስርን በተመለከተ ከክልሎች ጋር የጋራ መድረክ መፍጠር የተከናወነ ስራዎችን የተገኘው ጤና ችግር ለማስወገድ፣ ተከታታይ የአቅም ግንባታ ስራዎችን በመስራት የቁም እንስሳትን በቀጥታ ስጦታ እንዲሰጡ ማድረግ ከፍተኛ ሚና እንዲገኝባቸው ይሰራል። በአጠቃላይ የቁም እንስሳት ከሚገኝበት አካባቢ ያሉ አድላቢዎችን፣ ነጋዴዎችን ማህበራት ማህበራት ያሉ ባቸው ንግድ ያሉ ሌሎች ችግሮችን እንዲፈቱ በማድረግ ከስጋ ላይ ቁራዎች ጋር የገቢ ያትስስር ለመፍጠር አቅርቦትን አስተማማኝ ለማድረግ ጥረት ይደረጋል።

ስጋ ላይ ቁራዎች እና አቅራቢ ነጋዴዎች ለእርዳታ የሚሆኑ የስጋ እንስሳቶችን ከግብይት ማዕከላት ከገዢዎች ላይ መዳረሻ ስታዎች እስከ ሚኒስቴር ስርዓት ለማድረግ እንዲያገለግሉ መቻላቸውን ለማረጋገጥ የተደረገው ስራ ደግሞ በሆላንድ ማህበራት ላይ የተካተተ የሥራ አካላት ጋር በቅንጅታዊ ማሳደግ ያገኘበትን አሰራር ይደገፋል። ስጋ ላይ ቁራዎችን በግብዓት ማሳደግ ማረጋገጥ ማስቀመጥ ማድረግ የሚያስችሉ የግብይት ግዢዎች ወንግድ ለቁም እንስሳት ግዢዎች ያለውን ሚኒስቴር የተከናወኑ ስራዎች ደረጃ መሰረት በማዘጋጀት በአቅርቦት ላይ የሚታየውን መሰረታዊ ችግር ለመፍታት ለሎም ለመረጠ የሚወጣውን ከፍተኛ ወጪ እንዲቀንስ በማድረግ በዓለም ገቢ ያተው ዳግ አሳይነት ስራዎችን ለመጨመር የሚያስችሉ ስራዎች የሚያገኙበትን አሰራር ከሚመለከቱ አካላት ጋር በቅንጅት ይሰራል።

ጥሬ ቁም እና ሌሎች ላይ የተሰማሩ የግብይት ተቀን ያንን ግብይት ስርዓት ላይ በቁም እንዲገኙ ስራዎችን ማድረግ ከቁም እንዲስተራው ጋር የገቢ ያትስስር መፍጠር አጭር የግብይት ሰራተኞችን ለማሳደግ የሚያስችሉ የግብይት ተቀን ያንን ተጠቃሚነት እንዲረጋገጥ ይደረጋል።

የወተትና ወተት ተቀጽለው የሆኑትን በጠቀመው ንግድና የግብይት ተቀን ያንን ተጠቃሚነት ሊያረጋግጥ የሚችል መንገድ የወተትና ወተት ተቀጽለው የሆኑትን በግብይት የሆነ ማዕቀፍ (አዎጅ፣ ደንብ፣ መመሪያ እና የአሰራር ማንግባት) እንዲቀረጽ በማድረግ የግብይት ስርዓቱን ማሳደግ ለገደብ ማረጋገጥ ያላቸውን የግብይት ተቀን ያንን ተጠቃሚነት ማስተካከል፣ በተለይም የወተት ምርት ግብይት ከባድነት ጋር ሳይቀላቀል ጥራቱን በጠቀሙ ስራዎችን ማረጋገጥ ይደረጋል።

የወተትና ወተት ተቀጽለው የሆኑትን ስርዓትን በመጠቀም አቀናባባሪዎች ያለባቸውን የምርት አቅርቦት ችግር ለራታ በሚችሉ መልኩ የገቢ ያትስስር ስራዎች የሚከናወኑ ሲሆን ንግድ ላይ የተሰማሩ ስራዎችን ማደግ የሚያስችሉ ሌሎች ክስ ዘመናዊ ግዢዎችን ያለውን ግብይት ደረጃ ስርዓት በመንገድ ስርዓቱ ዘርፍ ትብብር (PPP) በመዘር ጋት እና የሚሰጠው ስራ በመስራት የምርት አቅርቦት ምድብ አቅራቢዎችን ለተጠቃሚዎች ተደራሽ ይደረጋል።

አርሳወይም አርብቶ አደርወተት እም ራሾችም ርታቸውን ብተደራጀሁኑታ ለገበያማቅረብ እንዲችሉ ብሁብረት ስራ ማህበር የሚደራጁበትን እስራርብ መፍጠርና አስፈላጊውን ድጋፍ ለማድረግ የምርት ጥራትና ደህንነት የተጠበቀው ተለቀባባሪ ዎች በቀጥታ እንዲደርስበው ልላይ የተመሰረተ የገበያ ትስስር ይፈጠራል።

ዶሮና የዶሮምርት ግብይትን ለማሻሻል በተለያዩ የሃገር ቱክፍሎች በዶሮ አርባታ የተሰማሩ አርባዎችን ፕሮፋይል በማዘጋጀት ከአቀነባባሪ ድርጅቶችና ተጠቃሚዎች ጋር በውልላይ የተመሰረተ የገበያ ትስስር እንዲፈጠር ይደረጋል። የዶሮና የዶሮምርት አቅርቦትና ፍላጎትን ሊፈታ የሚችል ዘመናዊ የገበያ መረጃ ስርዓት በመግባት የግለሰብ ትብብር ለተጠቃሚው በቀላሉ ጥቅም ላይ ሊውል የሚችል ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል።

የማርምርት ግብይትን ለማሻሻል ከማር አቀነባባሪ እንዲሁም ስራዎች በግብዓትነት የሚቀርብ ጥሬ ማርምርት አቅርቦት በመጠንና በጥራት እንዲሻሻል ይደረጋል። ሰፋፊ የመግቢያ ጥብቅ ደናዎችን መሰረት በማድረግ ማር ለማምረት እንዲቻል ስራ አጥባቂዎችን ለማደራጀት፣ ተከታታይ ስልጠናዎችን እና የግንዛቤ ማስጨበጫዎችን በመስጠት፣ የፋይናንስ አቅርቦት በመፍጠር እና ለዲጂታይዜሽን ለጥቅም ላይ በማዋል፣

አስፈላጊውን የክትትልና ድጋፍ ስራዎችን በመስራት እና ዘላቂ ገበያ ትስስር በመፍጠር ለእራሱም ስራው የጥሬ ማርምርት ግብዓት አቅርቦት ችግር ለመፍታት ይሰራል። የሁብረት ስራ ማህበራት በግብዓት በእና ማርምርት ግብዓት ስራዎች ላይ በቀጥታ እንዲሳተፉ በማድረግ ለገበያ የሚቀርብ ውንድሚ የማርምርት ዕጥረት በጥራትና በመጠን እንዲሻሻል የተሻለ ሚና እንዲፈጸም ይደረጋል። የማር እምራሾችን የገበያ ችግር ለመቅረፍና በህገ ወጥ እና ኮንትራት ለግንዛቤ መንገድ ወደ ጎረቤት ሃገር የሚወጣውን የጥሬ ማርምርት ለመቀነስ የገበያ ትስስር በዘላቂነት እንዲፈጠር የግብርና ኮንትራት ስርዓት (Contract farming system) ተግባራዊ ይደረጋል። የማር እምራሾችም ርታቸውን በጥራት እንዲያመርቱና የምርት መጠንን ለመጨመር በሚል ከሌሎች ባዕድነገሮች ጋር መቀላቀልን (Product adulteration) እንዲቀንስ ለማስቻል በጥራት ላይ የተመሰረተ የክፍያ ስርዓት (Quality based payment system) እንዲዘረጋ ይደረጋል። በመሆኑም የጥሬ ማርምርት አቅርቦት በ2012 በጀት ገመት ከነበረበት 59 ሺህ ቶን በ2017 ወደ 95 ሺህ ቶን ጥሬ ማርምርት ለአቀነባባሪዎች እንዲቀርብ ሊላማ ተቀምጧል።

የአሳ ምርት ለሃገር ውስጥና ውጭ ገበያ ጥራትን ጠበቀ መንገድ የሚቀርብ በትንሹ ግንዛቤ ምርት ግብዓት ስርዓት የሚዘረጋ ሲሆን በተለይም የግብይት ሰንሰለት ለቱክፍር የሚሆንበትና እምራሹን እና ላኪውን ተወዳዳሪ ሊያደርግ የሚችል ስርዓት ይፈጠራል። በዚህም መሰረት ወጣቶችን ለማደራጀት በዓሳ እምራሾችን እንዲሰማሩና የፋይናንስ አቅርቦትና ሌሎች አገልግሎቶች እንዲጠናከሩ ይሰራል።

በተጨማሪም ቱራቶችን ወደ የእንስሳትና ግንዛቤ ምርት ልማት አካባቢ ዎች የሚሰጡትን ግብራትን በመለየትና ሥራ ላይ በማዋል የእንስሳትና ግንዛቤ ምርት ምርቶች የገበያ ትስስር ለመፍጠር እንዲሁም ለአካባቢው ማህበረሰብ የሥራ እድልና የገቢ ምንጭ ለመፍጠር ይሠራል። ተደራሽ የሆኑ አካባቢዎችን በመለየት በዙወጫ በማይተይ ቅጽ ልኩ የአካባቢውን አርሶ/አርብቶ አደሮች ለቱራት ስራዎች መስህብ የሚሆኑ ቁሳ ቁሶችንና ባህላዊ አኗኗር አይቤዎችን እንዲሁም ፈረሽ የእንስሳትና ግንዛቤ ምርት ውጤቶችን ለገበያ ማቅረብ ያስችላል።

2.2.3.4 የግብዓት መሰረት ልማት እንዲሟሉ ማድረግ

የቁም እንስሳት እድላቢዎችና ላኪዎች የመሬት እና የመሰረተ ልማት አቅርቦት ችግር ከክልሎችና የሚመለከታቸው አካላትን ጋር በቅንጅት በመስራት የመሬት እና የመሰረተ ልማት አቅርቦትን ማረጋገጥ በሎም በዘላቂነት ለቁም እንስሳት ማድለብና ማቆያ ብሎ ምለእንስሳት መናማል ማት ስራ

የሚውል መሬት ተለይቶ እንዲዘጋጅና ለባለሀብቶች እንዲተላለፍ በማድረግ የግብዓት ተዋንያንን የማምረት ወጪ (Cost of Production) እንዲቀንስ ለማድረግ ተዋዳዳሪነታቸው እንዲጨምር ይደረጋል።

የቁም እንስሳት ግብዓት በሚፈለገው ደረጃ እንዲፈጸም የሚያስችሉ የግብዓት መሰረተ ልማቶች በተለይም በክልሎች እና ከተማ አስተዳደሮች የቁም እንስሳት ግብዓት ስርዓት የትግበራ ዕቅድ በማዘጋጀት የመጀመሪያ እና የሁለተኛ ደረጃ የቁም እንስሳት ግብዓት ማዕከላት ለአርብቶ አደሩ ቅርብ ባላቸው ቦታዎች እንዲደራጁ በማስተባበርና ክትትልና ድጋፍ ማድረግ፣

እንዲሁም በግብዓት ሥርዓቱ መሠረት ለተደራጁ የግብዓት ማዕከላት አስፈላጊ የገበያ መሠረተ ልማቶችን እንዲሟሉ ይደረጋል። የግብዓት ማዕከላት ለአርብቶ አደሩ በቅርብ ተሰቋቋሙ የገበያ ችግር በመኖሩ ምክንያት ወደ እጎራ ባች ሃገራት በህገ ወጥ

መንገድ የሚወጣውን የቁም እንስሳት ላኪዎች በቀጥታ የሚገዙበት ዕድል ስለሚፈጥር በወጪ ንግድ የገቢ ግኝት ጭማሪ ላይ እስተ
ዋጽኦ ያድረጋል።

በተጨማሪም የተጀመረውን የቁም እንስሳት ገበያ መረጃ ስርዓት በማጠናከር መረጃው ከሁሉም የቁም እንስሳት ግብይት ማዕከላት
ትእንዲሰበሰቡና ለእርቢውና ለግብይት ተዋጋ ያኑተ ደራሽ የሆኑ የተለያዩ የማሰራጨ መንገዶችን በመጠቀም ወቅታዊነቱን ጠበቀ
ቀመል ከማሰራጨት፣ የሀገር ውስጥ የውጭ ገበያው የሚፈለገውን የእንስሳት ዓይነት፣ ዝርያ፣ የጥራት ደረጃ፣
የገበያ ወቅቶችና የመሳሰሉ መረጃዎችን በማሰባሰብ፣

በማደራጀትና በመተንተን ለእርቢውና ለግብይት ተዋጋ ያኑተ ደራሽ በማድረግ የምርት ሂደቱ ገበያ መርእዮችን እና በወጪ ንግድ
ላይ የሚስተዋለውን የቁም እንስሳት እቅርቦት ችግር በመፍታት ረገድ ከፍተኛ ሚና እንዲኖረው ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራበታል።

ከጅቡቲ ጋር የሁለት የሽቦም ምንት በማድረግ ከሃገራችን የሚላኩ የቁም እንስሳት ወደ መርከብ እስኪጮኑ ድረስ በጅቡቲ ወደብ የ
ሚቆዩበት ምቹና በቁየማ ቆያ በታበተ መጣጣኝ ክፍያ እንዲኖር ጥረት ይደረጋል።

በዚህም ላኪዎች ከዚህ በፊት በወደብ ማቆያ በታየሚወጣው ንከፍተኛ የኪራይና የአገልግሎት ወጭዎችን በሎም የሚደርስ ባቸ
ውን ከፍተኛ እንግልት ስለሚቀንሰላቸው ለጅቡቲ ናሽን ሊላንድ ከመላክ ባለፈ በቀጥታ ወደ መካከለኛው ምስራቅ መደራሻ ሃገራት
ትእንዲልኩ ስለሚያስችል ወጪ ንግድ አፈጻጸም መሻሻል ላይ ጉልህ ሚና አለው።

በሃገራችን በመገንጠት ላይ ያሉ የቁም እንስሳት ኪራይ ንታይ ንግቢያዎች ግንባታቸው ደረጃውን ጠበቀ መልኩ እንዲጠናቀቁ በማድ
ረግ የሃገራችን የቁም እንስሳት ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት የጥራት ደረጃ ተዘጋጅተው ምንጫቸው ኢትዮጵያ (Certificate of
Origin) መሆኑን በሚገልጽ የሃገራችን የእንስሳት ጤና ሰርተፊኬት (Veterinary Health Certificate)
አማካኝነት በቀጥታ ወደ ተለያዩ ማረሻ ሃገራት የሚላኩበት አሰራር ይፈጠራል።

በዚህም መሰረት ከዚህ በፊት በጅቡቲ የእንስሳት ኪራይ ንታይ ንግቢያዎች ለተጨማሪ የመኖሪያ ክትባት፣
ትራንስፖርት እና ሌሎች አስተዳደራዊ ወጪዎች የሚኖር ጋቸው አሰራር እንዲቀረፍ በማድረግ ተወዳዳሪነታቸው እንዲጨምር
ይደረጋል።

የእንስሳት ኪራይ ንታይ እስተዳደር ንግቢያዎች ለከት የሌሎች ሃገራት ችግር ችግር በመውሰድ የግል ዘርፉ ሙሉ በሙሉ ወይም ከመንግስት
ትጋር በቅንጅት (PPP)

የሚሳተፍበት አሰራር በመዘር ጋቸው የአገልግሎት አሰጣጡና አስተዳደሩ የተቀባይ ሃገራት ንፍላጎት ሊያሟላ በሚችል መንገድ ተግባር
ራዊ ይደረጋል።

በሀገር ውስጥ መንገድ ግብይት ሲፈጸም ባቸው ወይም ሲጓዙ የተያዙ የቁም እንስሳት በግብይት ህጉ መሰረት እስፊላንድ ወንድም አስተዳደራዊ እና ህጋዊ
ዊ እርምጃዎች እስኪወሰዱ ድረስ የሚቆዩ ባቸው ማቆያ ገቢያዎች (Holding Grounds)
ከክልሎች ጋር በመቀናጀት በተመረጠ የጥናትና የምርመራ መስፈርቶች (Trade Routes)
በማቋቋም እና የውስጥ መሰረተልማዎች እንዲሟሉና አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ ሀገር ውስጥ
ንግድ በህጋዊ ወጪ ንግድ ላይ የሚያሳድረው ንከፍተኛ ጫና እንዲቀንስ ይደረጋል።

ዘመናዊና ተቀባይነት ያለው የቁም እንስሳት ትራንስፖርት ንስርዓት ንግቢያዎች የቁም እንስሳት ላኪዎችን የእንስሳት ትራንስፖርት
ርት ችግር ከትራንስፖርት ሚኒስቴርና ሌሎች የሚመለከታቸው አካላት ጋር በመስራት መፍታት እና ተፈጻሚነቱን ጠበቅታል የ
ቁም እንስሳት የትራንስፖርት እቅርቦትና ስርዓት ችግር እንዲቀረፍ ይደረጋል።

በመሆኑም ህገወጥ ደላሎች ምክንያታዊ ያልሆነ የትራንስፖርት ጥጋታ ለትራንስፖርት ስርዓት የተሻሻሉ ከሪባለ ንብረቶች ንከቁም እንስሳት
ትላኪው ጋር በተሻሻሉ ማህበራት ቸብኩል በቀጥታ ከቁም እንስሳት ግብይት ተዋጋ ያኑ ጋር ትስስር እንደፈጠር ይደረጋል።

በዘላቂነት ግን የአለም አቀፍ የእንስሳት አያዝናት ትራንስፖርት ደረጃዎችን እንዲሟሉና በሃገራችን የቁም እንስሳት ወጪ ንግድ
ንደፈጻም ከማሻሻል እንደ አርከፍተኛ ሚና ያለው በመሆኑ ከመኖሪያ ቁም እንስሳት ማጓጓዣ ቸብኩል ከሪባለ (Dedicated
Trucks)

ወደ ሃገራችን የሚገቡበትን አሰራርና ማበረታቻዎችን በመዘር ጋቸው ባለሀብቶች እንዲያስገቡ እና አገልግሎት እንዲሰጡ በማድረግ
ችግሩን በዘላቂነት እንዲፈታ ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር የሚተገበር ይሆናል።

ለጥራት ቆይታ ሊጠግ ግብይትን ለማሻሻል ከክልሎችና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር ቅንጅታዊ እስራር በመፍጠር የመጀመሪያ ደረጃ የግብይት ማዕከላት እንዲቋቋሙ
ና እስፊላንድ መሰረተልማዎች እንዲሟሉ በማድረግ ግብይት እንዲፈጸም ባቸው ይሰራል።

የወተት ምርት ጥራቱን ጠበቀ መልኩ ለአቀነባባሪዎችና ተጠቃሚዎች እንዲቀርብ ለማስቻል በምርት ግብይቱ ላይ የሚስተዋለው
መሰረታዊ ማኅበራዊ ችግሮችን መፍታት መሰረታዊ ተግባር ነው።

በመሆኑም ወተት ከሚመረት በትኩረት ለካቢፕ ራቱንና ደህንነቱን ለማያጓድ ልሁኔታ እንዲከማች በማድረግ (food grade) የሆኑ የጥሬ የወተት ማከማቻ ዕቃዎችን ጥቅም ላይ እንዲውሉ የሚደረግ ሲሆን ለዚህም ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በቅንጅት ዕቃዎቹ በሃገር ውስጥ የሚመረቱ በትኩረት እና እንደ እስፊ ላን ኩክሪ ሃገር ወጪ በድህረ ምረቃ ማረጋገጥ በትኩረት የሚሰረታቸው ስርዓት እንዲዘረጋ ይደረጋል። የወተት ምርት ከተመረተ በትኩረት ወደ ተለያዩ የገበያ ሙዳረሻዎች በጥራት እንዲርስለ ማድረግ እንዲቻል ተስማሚ የሆኑ ማጓጓዣ ዎች ጥቅም ላይ እንዲውሉ ሌሎች ከሚለከታቸው አካላት ጋር በመቀናጀት ወደ ሃገር ውስጥ የሚገቡ በትንሹ ስርዓት መፍጠር በትራንስፖርት ችግር ምክንያት ወደ ገበያ የሚቀርቡ በብሎም ጥራቱ የሚጓደል ምርትን ማጠናቀቅና ስለቁምርት ወደ ገበያ የሚቀርቡ በትምቹ ሁኔታ ይመቻቸዋል።

የወተት ምርት ከተመረተ በትኩረት ወደ ሚፈለገው ሙዳረሻ እስኪደርስ ድረስ ከክልሎች ጋር በመነጋገር ምርቱ በብዛት በሚመረት በትኩረት ለካቢደረጃቸው ንግግር ለጥቂት ወርሶች ስራ ለማታቸው የተሟላ ላላቸው የወተት ምርት ማሰባሰቢያ ማዕከላት (Milk collection centers) እንዲቋቋሙና እስተዳደራቸው ንዘመናዊ በማድረግ በመሉእ ቅጣቸው አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል።

የዶሮ የግብይት ማዕከላት በሚቋቋሙ በትኩረት ሲያለሃገር ውስጥ ፍጆታ የሚውል የዶሮ ስጋ በጥራት የሰርዓት ስርዓት ለመስጠት እንዲቻል የሰራተኞች ችግርን ማስቀረፍ በብሎም የአካባቢ ብክለትን ለመቀነስ እንስሳት ማጥፋት ለጥቅም ላይ ለውሰው ስርዓት ስለሚቋቋሙ ይደረጋል።

የሚር ምርት ግብይት ለማሻሻል በተለይም ወደ ውጭ የሚላኩ የሚር ምርትን ተቀባይ ሃገራት በሚፈልጉት ዝቅተኛ የምርት ጥራት ደረጃ መሰረት መዘጋጀቱን ሊያረጋግጥ የሚችል ዘመናዊ ላቦራቶሪ።

የተመሰከረ ለትኩረት ምርት ምረት መለኪያ መሰሪያ እቅርቦት እና አገልግሎት አሰጣጥ እንዲሻሻል የግል ዘርፍ ተሳትፎ እንዲጨምር በማድረግ በገዥዎች ችግር ስለሆነ ያለው አሰራር ይዘረጋል። በተለያዩ ሃገራት ክፍሎች የሚመረተው ንጥል ማር ምርት ጥራቱንና ደህንነቱን ለመጠበቅ ማንገድ ለአቀናባባሪዎች እንዲደርስ ለማድረግ የሚሰጥ ሰነድና ማቀናባባሪያ ማዕከላት (Honey Collection Centers) ቁጥር በ2012 ከነበረበት 15 ማዕከላት የተለያዩ የበጀት ምንጮችን ማፈላለግና እንዲገነቡና የውስጥ መሰረተል ማታ ለማሟላት በትኩረት ይሰራል።

የአሳ ምርት በሚመረት የውሃ አካል የዓሳ ማዘጋጀት ማቆያ መሰሪተል ማቶች (fish port facilities) በማቋቋምና የምርት ጥራት ቁጥጥር አሰራር ስርዓት በመዘር ጋት አቀናባባሪ እንዲሰራተው በሚፈለገው የጥራት ደረጃ እንዲደርስ ይደረጋል።

2.2.3.5 የአንስሳትና አሳ ምርቶች ግብይት ፋይናንስ ስርዓት

በቁም እንስሳት ወጪ ንግድ ላይ የተሰማሩ ባለሀብቶች ንክህሎት ለማሳደግ በዘመናዊ እና አለም አቀፍ እንስሳት ንግድና ግብይት ዘርፍ ያተኮሩ ታይዩ አቅም ግንባታ ስራዎችን በመስራት የወጪ ንግድን፤ የውስጥ መስራት አቅም፤ ያለው ንግብት እና ሌሎች ምቹ ሁኔታዎችን ለማረጋገጥ ወጪ ንግድ ስራ ዕቅድ (Business Plan) አዘጋጅተው እንዲሰሩ በማድረግ፤ በወጪ ንግድ ላይ የሚያጋጥሟቸውን የሎጀስቲክስ እቅርቦት፤ አስተዳደራዊ ማኅበራትን ለማቆየት ለግብይት ስራ ለማስፈጸም ለግብይት ስራ ለማቆየት ወንጌልና ተወዳዳሪነታቸውን የማሳደግ ብቃት ይከናወናሉ።

ለቁም እንስሳት የወጪ ንግድ አስተማማኝና ዘላቂነት ያለው የፋይናንስ እቅርቦት እንዲፈጠር ከአትዮጵያ ንግድ ባንክ ጋር ስምምነት ላይ በመድረስ እና የመግቢያ ሰነድ በመፈራረም በቁ፤ ፍትሃዊና ወቅታዊ የብድር እቅርቦት ስርዓት በመዘር ጋትና ብድር አጠቃቀሙ ላይ ክትትልና ድጋፍ በማድረግ በወጪ ንግድ ላይ ያላቸው ተሳትፎ እንዲጨምር ይደረጋል።

2.2.4 የአንስሳትና ዓሳ ምርት ጥራትና ደህንነት

2.2.4.1 የቁም እንስሳት ስራ ንታይን፤ ሊንፕ ከሽንፍ ስርቴሬ ኬሽን አገልግሎት

በሚቀጥሉት 5 ዓመታት ወደ ውጭ ገበያ ለሚላኩ የቁም እንስሳት የሚሰጠው የኪራ ንታይን፤ ሊንፕ ከሽንፍ ስርቴሬ ኬሽን አገልግሎት በ2012 ዓመት ካለበት ዓልጋኩ በት 41,000፤ በግናፍ የል 346,000 እና ግመል 19000፤ የኩብት ቆዳ 91,000፤ የበግናፍ የል ሌጦ 1,721,000፤ ማር 153.3 ቶን፤ ሰም 147 ቶን በማሳደግ በ2017 ዕቅድ ዘመን መጨረሻ ወደ 305,000 ዓልጋኩ በት፤ 473,000 በግናፍ የል፤ 96,000 ግመል፤ 345,000 የኩብት ቆዳ፤ 8,070,000 የበግናፍ የል ሌጦ፤ 1,100 ቶን ሰም እና 2,600 ቶን ማር ሌክስ ፖርት ለማድረስ ሊሟተቀም ጧል።

ይህ አገልግሎት እየተሰጠ የሚገኝ ሲሆን በተጨማሪም የእንስሳት ንተረፈ ምርት በማቀናበር ወደ ውጪ ለሚልኩ 10 ባለሀብቶች ትመሳሳይ አገልግሎት እየተሰጠ ይገኛል። በመሆኑም በ5 ዓመት መጨረሻ ላይም ወደ ስራ ለገቡት ሁሉ ትመሳሳይ የኢንሰፐክሽንና ሰርተፊኬት አገልግሎት የሚሰጥ ይሆናል።

እንደሚታወቀው ከባለቤቶች፤ ከብክለት የጸዳ እንዲሁም ጥራቱን የጠበቀ ሥጋና ተረፈ ስጋ በኢኮኖሚክስ ምርት ቁራውስ ጥለማምረት በመሰረታዊነት የምንጠቀምበት ግብዓት የዕርድ እንሰሳት እንደመሆናቸው መጠን የዝርያቸውና የጤናቸው ሁኔታ ጋር በእጅጉ የተያያዘ በመሆኑም እንሰሳት በሚረቡበት ሰርቲፊኬት ላይ ከሰርቲፊኬት ጤና አገልግሎት የተስፋፋ የተለይደውን በርዘለልተኛ ማሻሻያ (TADS) በሽታዎች የመከላከልና የመቆጣጠር ተግባራት በተጠናከረ መልኩ መተግበራቸውን መረጋገጥ ያለበት ሲሆን ከባለቤቶች ጋር ጠናታዊ መሰረት የሚቻል በትንሹ ሁኔታ ለመፍጠር በሚቀጥሉት 5 ዓመታት በትኩረት የሚሰራ ይሆናል።

በሚቀጥሉት 5 ዓመታት በኢኮኖሚክስ ምርት ቁራውስ ከስፔሽላይዥን ሰርተፊኬት አገልግሎት ዘርፍ ውስጥ ጥራቱን ተስማሚነት የተረጋገጠ የስፔላይዥን ሰርቲፊኬት ለምሳሌ ከስፔላይዥን ሰርቲፊኬት ለማሳደግ ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ዋና ዋና ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናሉ። ሁሉም ኢኮኖሚክስ ምርት ቁራውስ ምንጭታዎችን በማቆየት ለምሳሌ የእንሰሳት ዕርባ ታሥር ግብዓት ከባህላዊ ወደ ዘመናዊ ይሸጋገራል፤ ለ ሥጋ ኢኮኖሚክስ ምርት የሚፈለጉ የእንሰሳት ዝርያዎች ይሰፋፋሉ፤ ምርትና ምርታማነት ይሻሻላል፤ የእንሰሳት ምዝገባና ልዩ ታሥር ግብዓት ይተገበራል። የእንሰሳት ዝውውር ቁጥጥር ይደረጋል፤ የድንበር ዘለል በሽታዎች ቁጥጥር በተለይም የአፍተኛ ግርና የሰላም ፍላጎት የሚያስፈልገውን ስልጠና በሽታ መከላከልና ቁጥጥር ስራዎች በከፍተኛ ደረጃ ይተገበራሉ፤ በባህር ዳር፤ በመቀላቀልና በጅግጅ ጋያሉ ኤክ/ቁራውስ ምርታዎች ውሃ እዛው ከሚገኘው የእውሮፕላን ማረፊያ በቀጥታ መላክ እንዲችሉ ከሚመለከተው አካል ጋር ይሰራል፤

እሴት የጨመረ የእንስሳት ሥጋ የመላክ እቅድምን በመገንባት በተለይም ለጥንት አልባ የኩብት ሥጋ በስፋት ይላካል (Meat Fabrication Deboning and Vacuum packaging) ።

በመካከለኛው ምስራቅ በተለይም በሰላላው ዲላና በተባበሩት ዓረብ አካባቢ ምዕራብ ስያላንን h4 በመቶ ያልዘለለ የገበያድር ሻቦድ ድዘመኑ መጨረሻ ወደ 8 በመቶ ይደርሳል፤ በዕቅድ ዘመኑ መጀመሪያ በ 2 አገራት በጅብተው ወሰን ላይ የገበያድር ሻቦድ ድዘመኑ መጨረሻ ከ 1 አገር ጋር የፕሮቶኮል ስምምነት በማድረግ ወደ 3 መቶ ማረጋገጥ ይቻላል፤ በተጨማሪም በዕቅድ ድዘመኑ የሰለጠነ የሰው ህይወት ልማት ሚሊላት አካያ በመጀመሪያ 60 የሥጋ መርማሪ ህኪሞችና ረዳት ሐኪሞች የሚገኙ ሲሆን በ 5 ዓመቱ የዕቅድ ድዘመኑ መጨረሻ 20 የሥጋ መርማሪ ህኪሞችና ረዳት ሐኪሞች ይቀጠራሉ፤ የእንሰሳት ጤና ደህንነት ማሻሻያ ስራ ላይ ከሄልጥራት ይቆይ ይወጣል፤ ከዚህም በላይ የሥጋ ምርት ስራ ላይ ያሉ የግርና ስራዎች፤ ጋይድ ላይን ስኬት ስራ ላይ ያሉ የከለሳሉ፤ ሁሉም ወደ ተግባር የሚገቡ ይሆናሉ።

ከውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የተሰጠው ተግባራት ከሚገኙ ሚሲዮኖች ጋር በጋራ በመሆን በአለም አቀፍ ደረጃ በሚደረጉ ሌሎች ግዚቢ ሽኛ ሽብግብ ሰርቲፊኬት ላይ የተጠቀሱትን ምንምም ደግሞ ወደ ማረጋገጫ ስራ ላይ ለማድልዎ ከበመላክና በመጋበዝ እንዲሁም ሌሎች የተቀናጁና ጠንካራ የገበያድር ስፋት ያተግባራትን ማከናወን በወቅቱ ያሉትን ውስን የሙዳ ማረጋገጫ ስራ ላይ ለማስጠንቀቂያ ስራ ላይ ለማሳደግና ለማሻሻል ስራዎች 12 ሲሆኑ በእቅድ ድዘመኑ መጨረሻ 50 ተጨማሪ ባለሙያዎችን ማስጠንቀቂያ ስራ ላይ ለማስጠንቀቂያ ስራ ላይ ለማሳደግ ይሆናሉ።

2.2.4.3 በእንስሳት ሕክምና የሚሰጠውን ጤና አገልግሎትን ማጠናከር (veterinary public health)

ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፉ የተመረጡ በሽታዎችን በመቆጣጠርና የእንስሳት ውጤቶችን ይህንን (safety) በመጠበቅ በህዝብ ላይ የሚያደርሱትን ጉዳት መቀነስን በሚቀጥሉት 5 ዓመታት በትኩረት ተሰጥቷቸው ከሚፈጸሙ ተግባራት አንዱ ነው።

ከዚህ ጋር ተያይዞ ላለፈው በሽታዎችን መቆጣጠርን በተመለከተ የዕብድ ውሻ በሽታን በዋና ዋና ከተሞች መቆጣጠር፤ በወተት ከብቶች ላይ የሚታዩ የውንድም ልጋኩብቶችን ቀርቦ (ቲዩቢኩሎሲስ) ለመቆጣጠር አገራዊ የሰርቲፊኬት መጠን የመለየትና አዎንቶ የቁጥጥር ስልት በምርምር የመምረጥና በዚህ ላይ ተመስርቶ የቁጥጥር ስራ ቴጅ የመንደር ስራ ይከናወናል። የመጀመሪያ ደረጃ የእንስሳት ምርቶችን ደህንነት ማረጋገጥን በተመለከተ የግል ስልት ሰርቲፊኬት ስራዎች ግንባታ የሚሰጥ ስራ በትንሹ ሁኔታ በሚቻላቸው በተለይ ከተሞች የተገነቡ ቁራውስ ምርቶችን ደረጃቸውን (ስታንዳርዱን) እንዲያሟሉ ማድረግና ለሁካለ በት 293 ወደ 393 ማድረስ፤ በማዘጋጃ ቤቶች ይዘው ያሉ ቁራውስ ምርቶችን ቀስ በቀስ ወደ ግል ወይም በማኔጅመንት ኮንትራት ማስተላለፍ፤

አረንጓዴኢኮኖሚ ለመገንባትና ከፍተኛ የስራ ዕድል ለመፍጠር እንዲሁም አጠቃላይ ኢኮኖሚውን ከግብርና መርወደሊን ዳቦት ሪ መርላ ሚደረገው መዋቅራዊ ሽግግር ጉልህ አስተዋጽኦ ያደርጋል።

ኢትዮጵያ በተለያዩ ሥነ-ምግባር ችግሮች ውስጥ የሚገኝ ሰፊ የመሬት ህብት፣

ለግብርና ልማት ሊውል የሚችል የተለያዩ አፈር ዓይነቶች እንዲሁም ለመስፍል ማት የሚውል ከፍተኛ የገጽ-ምድርና የክርሰ-ምድር የውሃ ህብት ያላት አገር ናት።

ይሁን እንጂ ተገቢ ባልሆነ አያያዝና አጠቃቀም የተነሳ በተፈጥሮ ህብታችን ላይ ከፍተኛ ጉዳት እየደርሰበት ይገኛል። ለምሳሌ ከ 3 ሚሊየን ሄ/ር

በላይ የአርሻ መሬት በአሲዲ የተጠቃሲ ሆኖ በአፈር መሸርሸር ደግሞ በየዓመቱ ከአንድ ሚሊየን ቶን በላይ ለምዕራብ አገር አገር ሻ መሬቶቻችን ላይ ስለሚታጠብ ምርታማነቱ በእጅጉ ቀንሷል።

ያለን ነገር የውሃ ህብት ምንም ብትገቢ ውል ከለመስፍ አገልግሎት ካለ መጠቀሚያችን ላይ የመስፍ አውታሮቻችን እባካኝ በሆነ የውሃ አጠቃቀም ዘይቤ ቀላል የሚያባል የመስፍ መሬት በጨዋ ማነትና ተዛማጅ ችግሮች ምክንያት ከምርት ውጭ ሆኗል።

በተጨማሪም የገጠር መሬት ባለይዘታዎች መሬቱን የመጠቀም አስተማማኝ ዋስትና ስለሌላቸው መሬታቸውን በተገቢ መንገድ እየተጠቀሙ አይደለም።

ከዚህም በላይ መሬቱ ባለው አቅም መሰረት ለተለያዩ አገልግሎቶች እንዲውል የመሬት አጠቃቀም ዕቅድ ባለመኖሩ ለአርሻ መዋል የሚገባቸው መሬቶች ለግንባታ፣

ለግንባታ መዋል የሚገባቸው ደግሞ ለሌሎች አገልግሎቶች እየዋሉ መሬቱ መስጠት ያለበትን ጥቅም እየሰጠ አይደለም።

ስለሆነም የተፈጥሮ ህብታችን ተፋሰስ ስንና ስነ-ምግባርን መሰረት በማድረግ፣ የተሻሻሉት ስማ ሜትሮ ከፍ ሎጂዎችን፣

ዘመናዊ አሰራሮችንና ግብዓቶችን በመጠቀም ናሕብረተሰቡን በተለይ ሴቶችንና ወጣቶችን በንቃት በማሳተፍ ዋነኞቹን የተፈጥሮ ህብት መሰረቶች ማለት ምን ዓይነት ነው። ውሃ፣

ደን እና በአርብ-ብዶ አደር አካባቢ ያለውን የግጥ ሽመሬት በዘላቂነት ማልማትና በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋል ይገባል።

በተጨማሪም ዘላቂ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ስርዓትን በአጠቃላይ ደግሞ ዘመናዊ የተፈጥሮ ህብት የመረጃ ሥርዓትን በመዘር ጋት ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል።

ለዚህም አስፈላጊ የሆኑ የፖሊሲና የህግ ማዕቀፎችን በማዘጋጀትና በመተግበር እንደ ዚህም የተፈጥሮ ህብታችንን በዘላቂነት መንከባከብና መጠቀም የሚያስችሉ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችንና አሠራሮችን እርሶ/አርብ-ብዶ አደርና በአግባቡ መጠቀም እንዲችሉ ለበየደረጃው የባለሙያዎችንና የአርሶ/አርብ-ብዶ አደር ንዳሪ ለካክት፣ ዕውቀትና ክህሎት ማሳደግ ጠቀሜታው የሳላነው።

ዘላቂ የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀምን ለማረጋገጥ የምንከተለው አሰራር አርሶ/አርብ-ብዶ አደር የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችንና የተሻሻሉ አሰራሮችን ተግባራዊ ሲያደርግና ህብቱንም ዘላቂ በሆነ መንገድ እንዲጠቀም በማድረግ ነው።

በዚህም በአጠቃላይ በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት የምናከናወናቸው የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም ስራችን የአፈር ክለትን እሁን ካለበት 20.5 ወደ 18.2 ቶን/ሄ/ር በዓመት ዝቅለ ማድረግ፣ የባዮ-ማስመጠን እሁን ካለበት ከ27 ወደ 37.6 ሚሊየን ቶን ካርቦን/ሄ/ር በዓመት ከፍ ለማድረግ፣ 158250 ወጣቶች/ዜጎች (ሴት/ወንድ) የስራ ዕድል ለመፍጠር፣ ለ5000 ተፋሰሶች ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ማህበራት እቋቁ መውሰድን ቀሳቀሱ ለማድረግ ላላ ማተቀጥሏል።

የአፈር ንጥረ ነገር ይዘት እሁን ካለበት ናይትሮጅ ከ2029 ወደ 2131 ሚ.ግ/ኪ.ግ ለማድረስ፣ ፎስፎረስ ከ17.2 ወደ 18.1 ሚ.ግ/ኪ.ግ ለማድረስ፣ ፖታሽ ከ420 ወደ 441 ሚ.ግ/ኪ.ግ ለማድረስ፣ ሳልፊር ከ30 ወደ 31 ሚ.ግ/ኪ.ግ ለማድረስ፣ የአፈር ካርቦን ዊቁስ ይዘት ከ1.8 በመቶ ወደ 1.98 በመቶ ለማድረስ እና የጨመረ ሚሊላ ማተቀም ጧል።

3.1 የተሻሻሉ የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችና አሠራሮች አጠቃቀም

ዘላቂ የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም የሚረጋገጠው አርሶ/አርብ-ብዶ አደር ለአገራችን ሥነ-ምግባር ቀጠናዎች ተስማሚ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በአግባቡ ሲጠቀም ነው። አርሶ/አርብ-ብዶ አደር ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን በአግባቡ ለመጠቀም ዘላቂ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት ሲሰፍን፤

በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎች ማቅረብ ሲቻል፤ የአፈርና ውሃ ህብት ችግር ለመጠበቅ፣

የአፈር ጤንነትና ለምንት ለማሻሻል እና የመስፍ ውሃን በቁጠባ ለመጠቀም የሚያስችሉ አሳታፊ የተቀናጁና ተፋሰስን መሠረት ያደረጉ ተስማሚ ቴክኖሎጂዎችንና አዳዲስ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱ፣ እመ ለካክቱና ክህሎቱ ሲያግኝ፤

የተሻሻለ የተፈጥሮ ህብት ግብዓትን በሚፈለገው መጠን፣ ጊዜ፣ ጥራትና ተመጣጣኝ ዋጋ ሲቀርብ ማቅረብ ሲቻል።

በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ተፈጥሮ ህብታችን በዘላቂነት ለማልማትና ለመጠቀም ለርሶ/አርብቶ አደሩ የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች ሲጠቀም በመካከለኛ ጊዜ በጥምር ደንብ ተሸፈነ መሪ ትስፋት አሁን ካለበት 1.5 ወደ 2.86 ሚሊዮን ሄ/ር ለማድረስ፣ ከከፋየአፈር አሲዳማነት ያገገመ መሪ ከ 82 ሺ ወደ 450 ሺ ሄ/ር ለማሳደግ፣ ከከፋየአፈር ጨዋማነት ያገገመ መሪ 10 ሺ ሄ/ር ወደ 310 ሺ ሄ/ር ለማሳደግ፣ ።

በተፈጥሮ ህብት ዘርፍ በሚከናወኑ ማኖሪያዎች ያሉት ስፋት ስምደታ ስራዎች የኤች.ኤይ.ቲ.ቲ. ሺ ኤድስ መከላከል ተግባራትን በማካተት እና ማንኛውም በዘርፉ በሚካሄዱ ስልጠናዎች፣ የውይይት መድረኮች፣ የክትትልና ግምገማ ስርዓቶች ውስጥ ኤች.ኤይ.ቲ.ቲ.ን እኩልነት ማረጋገጥ።

3.1.1 ዘላቂ የገጠር መሪ አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት

እንደ ኢትዮጵያ የግል ላይ ላሉ አገራት ትልቁ ህብት መሪነት። የመሪ ተይዞታና የመጠቀም መብት ለዘላቂ የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም መነሻ ነው። የመሪ አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት መሻሻልና መጠናከር ለርሶ/አርብቶ አደሮች በተለይ ሲቶ ለዘላቂ ጥቅም ቴክኖሎጂዎችንና አሰራሮችን ተጠቅመው የተፈጥሮ ህብትን በባለቤትነት ስሜት እንዲያለሙና እንዲንከባከቡ ያበረታታቸዋል፤ አስተማማኝ ባለቤትነት ያሳያቸዋል።

የተለያዩ የወል፣ በግል ወይም በመንግስት ሥር የሚገኙ የገጠር መሪ ተይዞታዎችን በስፋት፣ በአቅጣጫና በመሪ ቴክኖሎጂዎች መጠቀም መብቶችን ለመለየት የሚያስችል በዘመናዊ ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ የተደገፈ የመረጃ ሥርዓት መዘር ጋትና አመች የሕግ ማዕቀፎችን መፍጠር ያስፈልጋል። ይህም የተሻሻለ የገጠር መሪ አስተዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት በመዘር ጋት ግለሰብ አርሶ አደሮች፣ አርብቶ አደሮችና የግብርና ኢንቨስትሜንት ተለይሲቶች የተወጣቶች እንዲበረታቱ፣ በይዞታቸው የመጠቀም መብታቸው እንዲጎለብት፣ በመሪ ተወሰን ምክንያት የሚፈጠሩ ለመግባቶችንና ግጭቶችን እንዲቀንስ እንዲሁም የተፈጥሮ ህብትን በዘላቂነት እንዲንከባከቡ ያደርጋል።

የገጠር መሪ አጠቃቀም ማለት የገጠር መሪን በእንክብካቤ ይዘበዘላቂ መንገድ ለተሻለ ጠቀሜታ እንዲውል የሚደረግ በትህትና ስራ ነው።

የተፈጥሮ ህብትን በዘላቂነት ለመንከባከብና ለማልማት ለመጭው ትውልድ ምጣብ ለማስተላለፍ ደግሞ የተለያዩ አገራትን የሥነ-ምህግር ቀጠናዎችንና የመሪ አቀማመጥን መሰረት ያደረገ የገጠር መሪ አጠቃቀም እቅድ ማዘጋጀትና መተግበር ያስፈልጋል።

የገጠር መሪ አጠቃቀም እቅድ ሥነ-አካላዊና ማህበራዊ-ኢኮኖሚያዊ መረጃዎች ላይ ተመርኩዞ የመሪ መሳሪያዎችንና የአካባቢ በክለትን ሳያስከትሉ ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ የሚያስገኙ አማራጮች የሚወሰኑበትና የሚተገበሩበት የአሰራር ዘዴ ነው።

በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ዘላቂ የገጠር መሪ አስተዳደርና አጠቃቀም ስርዓትን ለመዘር ጋት በሚሰሩ ስራዎች የሚጠቀሙ የኤች.ኤይ.ቲ.ቲ. ስራዎችን የሚከተሉት ናቸው።

ከመሪ ተይዞታ ያያዙ ግጭቶችን አሁን ካለበት	ከ21	ወደ	15%	በመቶ መቀነስ፣
የብድር ተጠቃሚ የመሪ ባለይዞታዎች አሁን ካለበት	ከ13	ሺ	ወደ	1 ሚሊዮን ለማሳደግ፣
በመረጃ ስርዓት የገጠር መሪ ግብይት ተጠቃሚ የሆኑ ባለይዞታዎች አሁን ካለበት			ከ100	ወደ

600 ለማሳደግ ግልጽ ማተቀም ጧል።

በአገራችን የመሪ አጠቃቀም የፖሊሲና የህግ ማዕቀፍ ባለመኖሩ ለአርሻል ማት መዋል የሚገባው ለምሳሌ በከተሞችና በኢንዱስትሪ ሪዥን ስፋት ለየተወረረና ለየተባላ ይገኛል። ይህም በግብርና ልማት ላይ ከፍተኛ ተግባር ትፈጥሯል።

አሳታፊ የገጠር መሪ አጠቃቀም አስተዳደር ሥርዓት ባለመዘር ጋቱ ከፍተኛ ተግባር ተግባራት ማስታወሻ እንዲታረሱ፣ የመሪ መሳሪያዎችን ለመሸጥ ለመሸጠት እንዲባባስ፣ የደንበኛን እንዲቀንስ፣

የዳር እንስሳት ወደ ሌሎች አገራት እንዲሰደዱ አድርጓል። ይህም የምግብ በቀስትና ህዝብ ማረጋገጥ እንዲሁም ለአደር ንብረት ለውጥ የሚስማማ ግብርና ህዝብ የሚደረገው ጥረት ላይ ጫና አሳደሯል።

በተጨማሪም የገጠር መሪ በዘመናዊ ስርዓት ተቀይሮና ተመዝግቦ የተያዘ ባለሆኑ አርሶ አደሩ በመሪ ላይ ያለው የመጠቀም መብት አስተዳደር እንዲሆን በማድረግ በመሪ ላይ ተገቢ መዋዕለ ንዋይ እንዲያፈስሰው ይጠበቃል።

የመረጃ ስርዓቱ ደካማ በመሆኑ በመሬት ወሰን ምክንያት በሚነሱ ግጭቶች እርሶአደሩ ለልማት ማዋል የሚገባውን ጊዜ በክርክር እንዲያሳልፍ አድርጎታል።

ይህንን ችግር ለመቅረፍ በመጀመሪያው ሁለተኛው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅድ ዘመን የተለያዩ ባለድርሻ አካላትንና የልማት አጋር ድርጅቶችን በማሳተፍ የገጠመ ስራ ለጠቃቀምና እስተዳደር ሥርዓት አበረታች ሥራዎች ተሰርቷል። በቀጣይ ለምስት ዓመታት ምስክርነትን የተደረጉ ጥረቶችን መነሻ በማድረግ የተለያዩ ወሳኝ ተግባራት ይከናወናሉ።

3.1.1.1. የተቀናጀ የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲና ዕቅድ ዝግጅት

የተቀናጀ የመሬት አጠቃቀም ፖሊሲና የህግ ማዕቀፍ ባለመኖሩ ለግብርና አገልግሎት መዋል የነበረባቸው መሬቶች (Prime Farmlands) ከግብርናው ጭለሆኑ አገልግሎቶች በመዋላቸው ከግብርናው ዘርፍ ሊገኝ የሚችል ከፍተኛ የሰብል እና እንስሳት ምርት ባክኗል። በ2006 ዓ.ም በተደረገው የመሬት አጠቃቀም ለውጥ ጥናት መሰረት ከ1979 እስከ 2003 ዓ.ም ባሉት 25 ዓመታት ከአዲስ አበባ ምስክር መካከሪያ ጋር ተያይዞ በ20 ኪ.ሜ ራድዩስ ከግብርና አገልግሎት ወደ ግንባታ የተቀየረ መሬት በ384% ጨምሯል።

በሌላ በኩል በርካታ ለእርሻ አገልግሎት መዋል የሌላባቸው መሬቶች በመታረሳቸው ወይም ለእንስሳት የገጠሙ ሽህ አገልግሎት በመዋላቸው የተፈጥሮ ሃብታችንን በከፍተኛ ሁኔታ ተሳታፊ ሆናል። የእየርን በረታ ለውጥ ማስከተሉ ምክንያት ምብብ ዝህ-ሀይ ወትሃ ብታችን እና በውሃ አዘል መሬቶች ላይ የማይቀለበስ ተጽዕኖ ፈጥሯል። ለምሳሌ በተመሳሳይ ጊዜ በደንበኞች ተሸፍነው የነበሩ መሬቶች ለግብርና አገልግሎት በመዋላቸው የመሬት መጠን ከ44 እስከ 66% ቀንሷል። ከዚህ በተጨማሪም በአብዛኛው የደጋ ማው የሀገራችን አካባቢዎች የተበጠሰ የመሬት ይዘታ በመኖሩ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን አጠቃቀም እንዲሁም ደህረ ምርት ማሰባሰብና ጥራት ቁጥጥር ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ፈጥሯል። በ2005 ዓ.ም በተደረጉ ጥናቶች በአዲስ አበባ ከተማ አካባቢዎች 35 በመቶ የሚጠጋ የእርሻ አደር እርሻ መሬት ይዘታ ከ0.5 ሄክታር በታች ሲሆን አማካኝ ይዘታም 0.81 ሄክታር የማይበልጥ ያልሆነውን 5 በታየተበጠሰ ሆኖ አማካኝ የመሬት መጠኑ 0.19 ሄክታር እይባል ጥም።

ስለሆነም በቀጣይ ዓመታት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጀት የገጠመ ስራ ለጠቃቀም ፖሊሲና የሕግ ማዕቀፍ ተዘጋጅቶ ተግባር ላይ እንዲውል ይደረጋል።

3.1.1.2. የተቀናጀ አሳታፊ የገጠመ መሬት አጠቃቀም እቅድ ማዘጋጀትና መተግበር

ከላይ በመግቢያው እንደተገለጸው በሀገራችን የተቀናጀ የገጠመ መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌዴራል ምክርቤት በክልሎች በተሟላ ሁኔታ ባለመኖሩ ምክንያት በአንድ በኩል ለግብርና አገልግሎት መዋል የነበረባቸው ምርጥ የእርሻ መሬቶች (Prime Farmlands) ለከተሞች እና ለንዳራት ርዕዮተኛዎች በዘፈቀደ መስፋፋት በመዳረግ የግብርና ምርት አሳጥቷል።

በሌላ በኩል በተከተለው ሀገራችን ደጋ ማና ወይና ደጋ ማ አካባቢዎች የሚኖሩ እርሻ አደሮች በእርሻ መሬት ጥበቃ ምክንያት ለእርሻ ልማት መዋል የሌላባቸውን ከፍተኛ ተጽዕኖ ለማሳተፍ ስራዎች ለእርሻ አገልግሎት በማዋላቸው የተፈጥሮ ሃብታችንን በከፍተኛ ሁኔታ ተሳታፊ ሆናል።

ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታት በሚቀጥሉት ለምስት ዓመታት የተቀናጀ አሳታፊ የገጠመ መሬት አጠቃቀም ዕቅድ በፌዴራል፣ በክልሎች፣ በወረዳና በቀበሌ ደረጃ በተሟላ ሁኔታ የማዘጋጀትና የመተግበር ስራዎች ይከናወናሉ። ይህ ስራ ካላቸው ነባራ ዊየ አኗኗር ሁኔታ ልዩነት እንዳርበ እርሻ አደር አካባቢ በቀበሌ ደረጃ የሚከናወን ሲሆን በእርብ አደር አካባቢ ደግሞ በወረዳ ደረጃ የሚከናወን ይሆናል።

3.1.1.3. ጠንካራ የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም ተቋም መመስረት

በዓለም ላይ፣ ለማንኛውም ሀገር መሬት ውሱን ህብትና እጅግ ከሚያስፈልጉ የልማት ግብአቶች አንዱ እንደሆነ አጠያያቂ እይታ ይደረጋል። ውስን ህብት የሚሆንበት ዋናው ምክንያት የአንድ አገር ጠቅላላ የህዝብ በዛት ለየጩ መረመሪያ የማይቀርቢ ሆንም የመሬቱ ስፋት ግን ሊጨምር ይችላል። ስለሆነም የአንድ ሀገር የህዝብ በዛት በጩ መረቁ ጥርፍና ስወከፍ የመሬት ድርሻ ለየቀነሰ መሪዎች የማይቀርቡትን ይገልጻል።

:

ከዚህም በተጨማሪ መሥሪያ ቤቅ ለሌሎች የሚገኙትን የገጠር ስጦታዎችን ማስፈጸም ይቻላል። ይህም የሚከተለውን ይገልጻል፡- ፡፡

ባለይዘታዎች የይዘታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት ማግኘታቸው መንግስት መሥሪያ ቤቅ ለህዝብ ጥቅም ሲፈልገው ተገቢውን ካሳይ ከፍተኛ የህግ ስርዓቱን ሳይከተል መሥሪያ ቤቅ ለህዝብ ጥቅም ቢወሰድ የተወሰደው የመሥሪያ ቤቅ ስጦታ፣ መሥሪያ ቤቅ የተወሰደባቸው ባለይዘታዎች በዘንድ፣ የዋጋ ተመንጫ የተከፈለ ካሳ መጠን፣ እነዚህን ባለይዘታዎች ለማቋቋም የተሰራ ስራ እና ወዘተን የሚሳይ የመረጃ ስርዓት እንዲኖር በማድረግ ይህንንም ለቀጣይ የፖሊሲ ሃሳብ ጥቅም ላይ እንዲውል የሚደረግ ይሆናል፡፡

3.1.1.5. የብሄራዊ የመሥሪያ ቤቅ ስርዓትን ማስፋፋት

እስከ አሁን በስጦታ እየተካሄደ የሚገኘውን የ2 ኛ ደረጃ የይዘታ ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት የመስጠት ስራ ዘላቂነት ይኖረው ዘንድ በመረጃ ስርዓት የተደገፈ መሆን ይኖርበታል። ስለሆነም የተጀመረውን ብሄራዊ የገጠር መሥሪያ ቤቅ ለስጦታ ደርሶ የመረጃ ስርዓትን በተጠናክሮ ማሰጠት ይቻላል። ስራ ይከናወናል። በተጨማሪም ይህን የመረጃ ስርዓት የሚያመነጭ የውን መረጃዎች ለተጠቃሚዎች በማሰራጨት ከዘርፉ የሚገኘውን ገቢ የማሳደግ ስራ ይከናወናል። በተጨማሪም የአሳታፊ የቀበሌ መሥሪያ ቤቅ ለጠቃሚዎች ዕቅድና ከዚህ ጋር የተያያዘ የመረጃዎችን እንዲያዝና ለተጠቃሚው ተደራሽ እንዲሆን በማድረግ ስርዓቱን ለማስፋፋት እንዲያደግብ ለምሳሌ የአየር ንብረት ለውጥን ለመመከት የራሱን ክፍተት ማሟላት ይሆናል።

በተጨማሪም ይህን የመረጃ ስርዓት የሚያመነጭ የውን መረጃዎች ለተጠቃሚዎች በማሰራጨት ከዘርፉ የሚገኘውን ገቢ የማሳደግ ስራ ይከናወናል።

3.1.1.6. የቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት

በቀበሌ ውስጥ ለሚኖሩ አርሶ/አርብቶ አደሮች የተያያዘ መሰረተ-ልማቶችን እንዲያገኙ ለአንድ ማዕከላዊ ቦታ የቀበሌ ማዕከላትን መገንባት አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ በአማራ ክልል የተጀመረውን የቀበሌ ማዕከላት (የቀበሌ ዋና ከተማ) ምስረታ እንደተሞከረ በመውሰድ በቀጣይ በሌሎች ምክልሎች በስጦታ ተጠናክሮ የማስፋፋት ስራ ይሰራል። ይህ የቀበሌ ማዕከላትን ማስፈጸም የሚያስፈልገው አሳታፊ የመሥሪያ ቤቅ ለጠቃሚዎች ዕቅድ ማግኘትን መሰረት ያደርጋል። የገጠር ቀበሌ ማዕከላትን ማስፋፋት እንዲያደግብ የሚጠበቅ የጥበቃ ስራዎችን ማስፈጸም ይቻላል። የግብርና ምርት ላይ እስከት በመጨመር ለአገር ውስጥ ሆነ ለውጭ ገበያ የሚያቀርቡ እስከ ተኝሊን ተርፎ ይዘቶች እንዲቋቋሙ እስከ ቻይን ታይታይ ጥራት። ይህም ለአርሶ/አርብቶ አደሮች ለምርታቸው ገበያ በመፍጠር በዘንድ የጥራት እንዲያመርቱና ገቢቸውን እንዲያሻሽሉ በከፍተኛ ሁኔታ ያበረታታቸዋል። ስለሆነም ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጃት አስፈላጊ ስራዎችን ማስፈጸም የሚችሉ መሥሪያ ቤቅ ስጦታዎችን ማሰጠት ይቻላል።

3.1.1.7. የገጠር መሥሪያ ቤቅ የኩታ-ገጠም ይዘታ አሠራርን ማሻሻል

የኢትዮጵያን አርሻ ለማዘመን በሚደረገው ጥረት እንደ ዋና ተግባሮች የሚታዩት መካከል የአርሶ አደሮች የመሥሪያ ቤቅ አጅግ እነስተኛ፣ የተጠጣጠሰና በተለያዩ ቦታዎች ተባብሮ የሚገኙ መሆናቸውን። በዚህ ሁኔታ አርሶ አደሮች የአርሻ ማዕከላት ይዘቱ ሽንገንና ሌሎች የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ለመጠቀም አዎንታዊ ለመሆኑም በላይ የደህረ-ምርት ማሰባሰብና ጥራት ቁጥጥር ስራዎችን ለመስራት ምላሳ ጋቻ አድርጎታል። ይህንን ችግር በዘላቂነት ለመፍታት የዘርፉን ለማዘመን አርሶ አደሮች በመሥሪያ ቤቅ የመጠቀም መብትን ለማይካሄድ ሁኔታ አስፈላጊ አዎንታዊ ስራዎችን ለማስፈጸም የሚችሉ (Land Consolidation) የኩታ-ገጠም ይዘታ አሠራር ስርዓት መዘር ጋት ያስፈልጋል።

በመሆኑም በረቂቅ የመሬት አጠቃቀም አዋጁ ላይ የተጠቀሱትን የተለያዩ ዘዴዎችን በመጠቀም ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በመቀናጃት የገጠመ መሬት የኩታ-ገጠም ይዞታ አሠራርን የማሻሻል ስራ በስፋት ይሰራል።

3.1.2 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂ አቅርቦት

አርሶ/አርብ ተቆይቶ ለአገራችን ሥነ-ምህግር ቀጠናዎች ተስማሚ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን አሰራር ችግር አግባቡን ሲጠቀም ተቀባይነት ያላቸው ስምምነት ማሻሻሎችን ጠይቃለን።

ጊዜ ጉልበትንና ውጭን ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎችን በሚፈለገው ገቢ ላይ ማሰባሰብና ጊዜ በየዓይነቱ መቅረብ ይገባቸዋል።

እንደ ዚህም የሌሎች አገሮች ውጤታማና ወጪ ቆጣቢ/አዋጪ ቴክኖሎጂዎችን በመቅሰምና በማሻሻል በወርቅ መሳሪያዎች በማላመድና ተመሳሳይ ስነ-ምህግር ባላቸው የአገራችን አካባቢዎች በስፋት ጥቅም ላይ ለማዋል በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያላቸው ቴክኖሎጂዎችን ማቅረብ የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችን አሰራር ችግር አጠቃቀምን ለማሻሻል ከፍተኛ እስከ ጥቅም ያሳድራል።

3.1.2.1 የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂ ማመንጨት

የመስኖ ውሃ አጠቃቀም ውጤታማነትን (ከሱብልዕ ደረጃ ደረጃ ውጋር የተገናዘበ የውሃ መጠን፣ የውሃ ጠጫ ጊዜ-irrigation frequency) የሚያሻሽልና ምርታማነትን የሚያሳድግ ምርምር ለተለያዩ የሱብልዕ ዓይነቶች ማካሄድ፤

የአፈር ጨዋ ማካተት ክስተትን ከመከላከል አኳያ በከርሱም ድርውሃ ቅርብ፤

በከርሱም ድርውሃ ጨዋ ማካተት ሁኔታ እና የመስኖ ውሃ አጠቃቀም መካከል ያለውን ግንኙነት በተመለከተ የቅድመ ማስጠንቀቅ ቴክኒካል መረጃ ለማቅረብ ጥናትና መከታተል፤

የአየር ንብረት ለውጥ በሚገጥም ወቅት በመስኖ ተኮር ሞዴሎች ታግዞ የሱብልዕ ውሃ ፍላጎትን በየመስራትና ሱብልዕ ማምረት የሚያስችል መረጃ ማውጣት፤

የአየር ንብረት ለውጥ በሚገጥም ወቅት በመስኖ ተኮር ሞዴሎች ታግዞ የሱብልዕ ውሃ ፍላጎትን በየመስራትና ሱብልዕ ማምረት የሚያስችል መረጃ ማውጣት፤

የተቀናጀ የተፋሰስ እያደገ ለማሻሻል ህብረ-ሙያዊ አሰራርን የተከተለ ምርምር ለልማት መተግበር፤

የሱብልዕ ማዳበሪያ ፍላጎት መጠንን የተመለከተ ምክራባዊ ስራ ላይ ሲሰጥ ማቅረብ የሚከተለውን የአፈር ንጥረ-ነገር ይዘት ምርመራና ሱብልዕ ማዳበሪያ በሚያሳዩ የውም ልሽና አዋጭነት ላይ የተመሠረተ ምርምር ማካሄድ፤

የሱብልዕ ምርታማነትን ያስጠበቀ አመራረት የሚያረጋግጥ የማዳበሪያ አጠቃቀም በየአርሶ አደር ማሳ (site specific) ላይ ተመስርቶ በሞዳል የታገዘ ምክራባዊ ስራ ላይ የተመሰረተ ለውጫዎች የሚያቀርብ የውሳኔ መስጫ ዘዴ (decision support tool) ለማውጣት የሚያስችል ምርምር ማካሄድ፤

የሱብልዕ ምርታማነትን በከተማ አፈር ዓይነት ላይ ማሻሻል የሚያስችሉ አማራጮችን ለመሻት ምርምር ማካሄድ፤

ከከተማ አፈር ላይ ትርፍ ውሃን የማጥፋት ደንብ ያዘዘው ጠቅላይ ስራ ላይ የተመሰረተ ምርታማነት ማሻሻያ ማድረግ ለማቅረብ ማድረግ ማካሄድ፤

የኮምፒውተር አፈር ችግርን ለመፍታት የሚሰችሉ የፍራም ማመንጫ ወሰኖች ዘዴዎችን ለማሳየትና የሚረጋገጡ ጥናት ማካሄድ፤

ከጊዜ ወደጊዜ አተሟጠጠ የመጣውን የአፈር አርጎኒክ ክርብን መጠን ለማሻሻል የተቀናጀ የማዳበሪያ አጠቃቀም እና የሱብልዕ ስራ ምርት፣ የተመረጡ ለፅዕን ስለ ምን ታቸው የአድገት ደረጃ ላይ ከአፈር ጋር በማደባለቅ ዘዴ (cover crop and green manuring) እና ሌሎችንም ለአፈር ለምን ተቀባይ ለውጥ ስራ ማሳደግ የተመለከተ ምርምር ማካሄድ፤

ናይትሮጅን ማከር (nitrogen fixing) እና ፎስፎረስን ማሟሟት (phosphorus solubilizing) የሚችሉ የአፈር ማይክሮባዎችን ከውጭ በማስገባት ማላመድ እና ከራሳችን የአፈር ዓይነቶች በመሰብሰብ ማደግ የሆኑትን በመለየት አዳዲስ ህይወት ማዳበሪያ ማዘጋጀት፤

ውጤታማ የሆኑ የሽር ሚኮስፖርት ቴክኖሎጂዎችን ለማቅረብ ለዚህ ማዳበሪያ ማደግ ለተለያዩ ሌሎችን ለማሳየት ሥራ ማካሄድ፤

ለምግብና መጠጥ አግሮ-ኢንዱስትሪ፤

የአንስሳት መኖርን ቀንባቢ ያለ ለባዮ-ጋዝ አገልግሎት የሚውሉ ጠቃሚ ማይክሮብስና ኢንዱስትሪ ምርቶችን ለማቅረብ ምርምር ማካሄድ፤

ወቅታዊ ጥናትና መረጃን መሰረት ያደረገ የመሬት ፖሊስ ስራ ፎርም ሂደትን ለመተግበር የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀምን ለምርምር መደገፍ ያስፍልጋል። ለምሳሌ፡- መሬትና ግጭት፣ የይዞታ ደህንነት፣ የይዞታ ማረጋገጫ ስርተፊኬት በወጣቶች ስራ ላይ ያስገኘው ውጤት፤

የመሬት-ውርስናተደራሽነት እንዲሁም ተያያዥ በሆኑ የመሬት-ጉዳዮች ዙሪያ የጥናትና ምርምር ሥራዎች በቀጣይ ለምስት ዓመት ሊከናወን ይገባል።

እስከዛሬ ከተለመደው አሰራር ባሻገር h1981
እ.ኤ.አ ጀምሮ በአገራችን በተለያዩ አካባቢዎች የተቋቋሙትን የአፈርናውሃ ጥበቃ የምርምርና የመማሪያ ተፋሰሶችን የበለጠ በማጠናከርና በማስፋት የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች እንዲመነጩ በማድረግ እንዲሁም የሌሎች አገሮች ውጤታማና ወጪ ቆጣቢ/አዋጪ ቴክኖሎጂዎችን በመከረጅና በማላመድ ተመሳሳይ ስነ-ምህግር ባላቸው የአገራችን አካባቢዎች ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

በጥምር ደን እርሻ ልማት ለየ ሥርዓተ ስም ህዳሩ ተስማሚ የሆኑ ኑረ-ርጅ-በዙጠቀሚታ ያላቸውን በተለይ አገር በቀል ልዝር ያዎች ዙሪያ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች እንዲመነጩና ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

3.1.2.2 የተፈጥሮ ህብት መነሻ ቴክኖሎጂ፡ በዜት

ውጤታማ የሆኑ ህያው የማዳበሪያ ዓይነቶችን (rhizobia and phosphorus solubilizing strains) በብዛት ለማምረት በዜት ማካሄድ፤

የተላመዱ፣ የተሻሻሉና ያለቀላቸው የግብርና ስም ህንድስና ፕሮቶታይፖች በዜት ማካሄድ፤

3.1.2.3 የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂ ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት

አዳዲስ የሚወጡ የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ፤

ወጣቶችና ሴቶችን ያማከለ አዋጭ ቴክኖሎጂ በመለየት ማሸጋገር፤

የቅድመ-ማስፋፋት ሥራ ማካሄድ፤

3.1.2.4 በተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎች የተሻሻሉ አሰራሮች ሥልጠና መስጠት

የግብርና ልማት ሳይንሳዊ የአሰራር ዘዴዎችን መከተል እንዲችሉ ልዩ ሚዳን ግዛዕው ቀትና ክህሎትን ለማስተላለፍ የሰበልምርት ተኮር የሆኑ ተከታታይ ሥልጠና ለኤክስቴንሽን የግብርና ባለሙያ እና ለተጠቃሚው አካል መስጠት፤

የምርምርና የሰው ኃይልን ለማጎልበት በድህረ-ምረቃ ደረጃ በተለያዩ ፒቲሻላዜሽኖች ተመራማሪዎችን ለማስጠንቀቅና የክህሎት ደረጃቸውን ማሳደግ፤ ምርምርን በጥልቀት ለማካሄድና አስተማማኝ ውጤት ላይ ለመድረስ የሚያስፈልጉ የምርምር መሠረተ-ልማቶችን በተለይም ያሉትን ላቦራቶሪዎች ዘመኑ ባፈራው ሳይንሳዊ መሣሪያዎች እና የኢኮኔላገል ግሎት ከዳታ መሰብሰብ እንስቶ

3.1.3 በተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎች የተሻሻሉ አሠራሮች ላይ ዕውቀቱ፤

አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ እርሶ/አርብቶ አደር

የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀምን ለማሻሻል የግብርናውን ምርትና ምርታማነት በማሳደግ የምግብና ሥርዓተ ስም ግብዓትና ንማረጋገጥ የሚቻለው የተሻሻሉ የተፈጥሮ ህብት ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም ማሳደግ ሲቻል ነው።

ይህንን ምእውን ለማድረግ ለተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም የሚያገለግሉ አዋጭ አገር በቀል እና ግለሰብ አቀፋዊ ዕውቀቶችና ቴክኖሎጂዎችን በትክክል ተግባራዊ ጥቅም ላይ ሲውሉ ነው። ለዚህም የእርሶ/ከፊል አርብቶ አደሩ ንዕውቀት፤

ክህሎትና አመለካከት ሊያሳድግ የሚችል በተግባር የተደገፈ ሥልጠናና የልምድ ልውውጥ ስርዓት በመንደፍ፤

በማዘጋጀትና በማስፋት የሚገኘውን ልምድና ዕውቀት ተግባራዊ ማድረግ ሲቻል ነው።

3.1.3.1 የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም ምክርና ስልጠና

በተፈጥሮ ህብት ልማትና ጥበቃ የምክርና ስልጠና አገልግሎቱ የአፈርናውሃ ግብዓትን ለመጠበቅ ቢያግዙ የተፋሰስ ልማት ቴክኖሎጂዎች የተሻሻሉ አሰራሮች፣ የአፈር ጤንነትና ለምንት ለማሻሻል የሚረዱ ቴክኖሎጂዎች የተሻሻሉ አሰራሮች፣ የሬንጅ ላንድ ልማት ቴክኖሎጂዎች፣ የጥምር ደን እርሻ ልማት ቴክኖሎጂዎች፣ የመስኖውሃን ጠቁጠባ ለመጠቀም የሚያስችሉ አሳታፊ የተቀናጁ የተፋሰስን መሠረት ያደረጉ ተስማሚ ቴክኖሎጂዎችንና አዳዲስ አሰራሮች ላይ የሚያተኩር ይሆናል።

የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም የተቀመጡ ጊላማዎችን ለማሳካት ይቻል ዘንድ በቀጣይ ለምስት ዓመታት በተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም ምክርና ስልጠና አገልግሎት የሚከተሉት ተግባራት የሚከናወኑ ይሆናል።

የተፈጥሮ ህብት ልማትና አጠቃቀም ፓኬጅ ዝግጅት

የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም ምክር አገልግሎት ለመስጠት የቴክኖሎጂ ፓኪዲዎች ማዘጋጀት ሲሆን ፓኪዲዎች በተፈጥሮ ሀብት ልማት፣ ጥምር ደንበኞች፣ በሬንጅ ላይ ልማት፣ በአፈር ጤንነትና ለምንት፣ በመስኖ ልማት እና ላይ ከምርምር የወጡ/የሚወጡ ቴክኖሎጂዎች ለመረጃ አቅርቦት ማዘጋጀት እና ለድርጊት ማዘጋጀት ይሆናል። ዝርዝር የቴክኖሎጂዎች ለሽራ ለሰራሮች ጥንቅቅ በየትክክሩ መስጠት ዝርዝር እንደሚከተለው ቀርቧል

የአሰልጣኞችና የአርሶአደር ስልጠና

የተዘጋጀው ፓኪዲዎች ወደ አርሶ/አርብ ተሰጥቶ ለማድረስ የሚያስፈልገው የአሰልጣኞች ስልጠና ይሰጣል። ለዚህም የልማት ጣቢያ ሰራተኞች በተግባር የተደገፈ ስልጠና እንዲወስዱ በማድረግ በተመሳሳይ ሁኔታ የፓኪዲዎች ስልጠናውን ለአርሶ/አርብ ተሰጥቶ ለማድረስ ስልጠና ማዕከል ለአርሶአደሩ እንዲያደርሱ ይደርጋል።

የመስክድ ጋፍና ክትትል

የአሰልጣኞች ስልጠናን የአርሶ/አርብ ተሰጥቶ ለማድረስ ስልጠናዎች ከተሰጡ በኋላ የፓኪዲዎችን ተግባርና የአፈ. 9 ፀምደረጃ መሰረት በማድረግ ወቅታዊ የድጋፍ ክትትል ስራዎችን ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል። የድጋፍ ክትትል አሰጣጥ የድጋፍ አሰጣጥ መሪዎች በማዘጋጀት ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ይሰጣል።

በሰርዶ ማሳያ ማስተዋወቅ

በምክርና ስልጠና አገልግሎት ለሰጠ ጥሌላው ተግባር የተሻለ አፈ. 9 ፀምደረጃው ሞዴል አርሶአደሮች ማሳያ አርሶ/አርብ ተሰጥቶ ለማድረግ ስልጠናን በማዘጋጀት በአቅራቢያው ያሉ አርሶአደሮች ስም ህርትና ልምድ እንዲወስዱ ማድረግ ነው። ይህ ተግባር በቅድመ ዝግጅት በማድረግ የሚከናወን ሲሆን እገር አቀፍ የመስክ ተግባራትን ማዘጋጀት ዓመታዊ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ለትኩረት ይሰጣል።

በመስክድ ጋፍና ክትትል ከምናካሂዳው ሰርዶ ማሳያዎችን ማረጋገጥ የአዝር ዕትል ማትምር ጥተኞች ምክርዎችን በመቀመጥ ወደ አብዛኛው አርሶአደር ማስፋት ትኩረት የሚሰጠው ተግባር ይሆናል።

ሀ) የተቀናጀ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም

ካለው የችግር ስፋት የሚጠበቀው የምርታ ማነት ፍላጎት እንዳር እስካሁን የተሰሩ ትስራዎች በቁባ ለመሆን የቸው በቀጣይ የተፈጥሮ ሀብት ልማት ስራዎችን በተቀናጀ መልኩ ለመከናወን መቀጠል ይኖርባቸዋል።

የተጎዱ ተፈጥሮ ሀብትን ከመጠበቅ የማልማት ባሻገር በተፈጥሮ ሀብት ስፋት ስር የሚገኙ ሰርዶዎችን የመኖሪያ ስፋት ክልትና ፍራፍሬ ልማትንና ሌሎች ተያያዥ የገቢ ምንጭ የሚሆኑ የልማት ስራዎችን በቅንጅት በማከናወን የአርሶ/አርብ ተሰጥቶ ለማድረግ ስልጠናውን የምግብና ስነ-ምግብ ዋና ስራዎችን እንዲሁም ለኮሚዩኒቲ ማዘጋጀት ለማረጋገጥ በስትራቴጂ መሪዎች ይገባል።

የተቀናጀ የምህበረሰብ ተፈጥሮ ሀብት ልማትና አስተዳደር ዓላማ የተለያዩ ስነ-አካላዊ ስነ-ሕይወታዊ የአፈርና የውሀ ጥበቃ ዘዴዎችን በመጠቀም እንዲሁም የተጎዱ መሪዎችን ከክፍሉ ጋር እንዲያገናኙ በማድረግ ለምሳሌ ተቀናጅቶ የምርታ ማነታትን ማሻሻል እንዲሁም በተፈጥሮ ሀብት ስራው ላይ ማረጋገጥ በመደብ/በማቆር በዘላቂነት ጥቅም ላይ እንዲውል ማድረግ ነው።

የተፈጥሮ ሀብት ልማት በዝናን ስራዎች ስራዎችን ተግባራትን የሚከተሉትን እድገት ማረጋገጥና የአፈር መከላከያን፣ በተሰሩ ግድቦች ሊፈጠሩ የሚችሉትን የአፈር ደለል በክለትን ለመከላከልና ለመቀነስ ጉልህ አስተዋጽኦ አደርጋል፤ የእጽዋት ባዮማስ ስራዎችን የመቀት ለማቋቋም የሚገለጹ አቅም እንዲሁም ለመጠጥ፣ ለንጽህና፣ ለመስኖ፣ ለአሳደር ታዳሚው ላይ ቅርንጫፍ ያደርጋል፤ ለተፈጥሮ ሀብት ልማት ስራዎች ስራዎችን ለማረጋገጥ ምንጭ ይፈጥራል፤ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አስተዳደር ተጠቃሚዎችን የምህበረ-ኢኮኖሚያዊ ፋይዳዎችን የተጠቃሚነት ዕድል ያሳድራል።

ከላይ ከተገለጹት ስራዎች ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ከባቢያዊ ተፈጻሚነት ሁለት ሰባት ተጠቃሚ ለማድረግ የላንድስኬፕሪ (Landscape Approach) በስፋት ለመከናወን ተግባራዊ ይደረጋል። ይህ ዘዴ በአንድ አካባቢ ያሉትን የምህበረሰብ ተፈጥሮ ሀብትን ለማስተሳሰር፣

ቴክኖሎጂዎችንናየተሻሻሉአሰራሮችንበሌሎችአካባቢዎችለማስፋፋት፤
በየደረጃውያለውንአመራርናአስተዳደርበማቀናጀትበግልጽየሚታይዘላቂለውጥለማረጋገጥከፍተኛአስተዋጽኦያደርጋል።

አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም እቅድን መሰረት ያደረገ የተፋሰስ ልማት እቅድ ማዘጋጀት

ዘላቂ የተፈጥሮ ህብት እያያዝና አጠቃቀምን ለማረጋገጥ ያለውን ነባራዊ ሁኔታ፤

ተስማሚነትና መሬቱ ሊሰጠው የሚችለውን ጥቅም ታሳቢ ያደረገ የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም እቅድና የተፋሰስ ልማት እቅድ ያስፈልጋል።

ይሁን እንጂ ከዚህ በፊት የነበሩ ጥረቶች ተፋሰስን መሰረት ያደረገ የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀም እቅድን የማዘጋጀት ክፍተት ነበር።

ስለሆነም በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የሚካተቱት ግባራት የአካባቢ መራቆትንና የተፈጥሮ ህብት መመዘኛ መንገድ ለመከላከል፤ የውኃ ህብትን ለማሳልበትና የሙቀት እሜትን ለማቆጣጠር የሚያስችሉ ለማሳደግ የሚያስችሉ መሆን አለባቸው። የህብረተሰቡን የባለቤትነት ስሜት ለማሳደግ ግብር ቸንክ መለየት ጀምሮ ምን ዓይነት የተፋሰስ ልማት፤ የትእዛዝን ይታመተግበር እንዳለባቸው በጋራ በመወሰን የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ ይዘጋጃል።

ተፋሰሱ ያለውን ጸጋና ነባራዊ ሁኔታ ያገናኘበት ልማት ስራ መተግበር፡-

ለእያንዳንዱ ተፋሰስ የተዘጋጀውን የተቀናጀ አሳታፊ የመሬት አጠቃቀምና የተፋሰስ ልማት እቅድ መሰረት በማድረግ የተለያዩ የአፈርና ውሃ ጥበቃ፤ ፈርጅ-በዙጠቀሚታ ያላቸውን እጽዋቶችን የመትከልና ሌሎች የተፋሰስ ልማት ስራዎች ይከናወናሉ። በተለይ በታላቁ የህዳሴ ግድብ ተፋሰሶች ውስጥ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል። በተፋሰስ ልማት ሥራ ላይ የግሉ ተሳትፎ እንዲያደግ ይደረጋል።

የተሳዳጊዎች ስነ-ምግባርን ከኪነ ጻባ ማድረግ ማልማት

ልዩ ትኩረት የሚሸጉ የተሳዳጊዎችን (Hot spot areas) በመለየትና ከኪነ ጻባ ማድረግ እንዲለሙና በቀጣይ ለህብረተሰቡ ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። ያገገሙ መሬቶች ሴቶችና ወጣቶች ተደራጅተው ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል።

ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች

የተፋሰስ ልማት ሥራውን በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ሜካናይዜሽን የታዘበ ማድረግ እንደየ መለክዓ-ምድሩን አቀማመጥ ሥርዓት ምሁራን የተለያዩ ስነ-አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች ይከናወናሉ። የተሰሩ የአፈርና ውሃ ጥበቃ መሰረተ-ልማቶች በጥራት ጉዳይ ለውይይት ስራ ስለተሰጠ ለማሳደግና ሌሎች አሉታዊ ተጽእኖዎችን ለማቆም እንዲሆኑ የጥራት ቁጥጥርና የጥገና ሥራ ይሰራል።

ስነ-ሕይወት ዊየ አፈርና ውሃ ጥበቃ ሥራዎች

ፈርጅ-በዙጠቀሚታ ያላቸውን የተሻሻሉ የዛፍ/ሳርዝር ያዎችን በመለየት ለስነ-ሕይወት ዊየ ተፋሰስ ልማት በስፋት ጥቅም ላይ እንዲውሉ ይደረጋል። በዚህም ሙቀት እሜትን ለመቀነስ/ለማግለል ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

የተራሮች ልማት

ወጣቶችን በማደራጀትና የግሉን

ዘርፍ

በማሳተፍ ከባለሀብቱ ምንም ዓይነት ስጦት ለሌላ ሰው ሊሰጥም አይችልም። በዚህም መቀት አማካኝነት ለማግለል እስተዋጽኦ ይደረጋል።

የመጤው ራሪ አረፍቶችን መስፋፋት መቀነስ

በህብረተሰብን ቅናቄና ወጣቶችን በማደራጀት የመጤ አረፍቶች የተስፋፋባቸውን ብቃት መለየትና አረፍቶችን ለመቆጣጠር በዘመናዊ ቴክኖሎጂና ማህተም ካሳይ ይኸን በመታገዝ መሬቱ ለግብርና ምርት እንዲውል ይደረጋል። የግሉን ዘርፍ

በማሳተፍ ለዚህ ዓይነት አረፍቶች ለእንስሳት መኖር፣ ለህይወት ምንጭና ለሌሎች አገልግሎት የሚውሉ በትኩረት ይህ ይቻላል።

የማህበረሰብ ተሳታፊነት ለማደራጀት ድጋፍ

የተሳታፊነት ለማደራጀት እግግ በግሉ ተሳታፊነት መሠረት በማህበረሰብ ማደራጀትና በባለቤትነት ስሜት የተፈጠረ ጥሪ ህብቶችን የሚያስተዳድሩ በትኩረት የርክክብ፣ የአጠቃቀም፣

የአጠባበቅና የተጠቃሚነት አሠራር ሥርዓት በማስፈን ተጠቃሚዎች ያለውን ህብት ለማስተዳደር፣

ለመጠቀምና ለመጠበቅ የሚችሉ በትኩረት ህብት ለተጠቃሚዎች ማሳደግ ይጠበቃል።

ይህም ለዘላቂ የተፈጠረ ጥሪ ህብት ለማደራጀትና አጠቃቀም ጉልህ እስተዋጽኦ ስለሚደረግ ተስተካኝ ስሜት ይሰራል።

ለ) የጥምር እርሻ-ደንል ልማት

ጥምር እርሻ-ደንል ልማት ማለት ግብርና ክፍያ ልማት ጋር በማጣመር በእነሱ ተሳታፊነት ማድረግና ማረጋገጥ ማለት ነው። ጥምር እርሻ-ደንል መፍትሄ ከአፈር መሸርሸር ለመከላከል፣ የብዝሃ-ሕይወትን ለመጠበቅ፣ የአፈር ለምትን ለማሻሻል፣ ለሰውና ለእንስሳት ለምግብነትና ለማግደያ ማድረግ ለማስተዳደርና ለማስገደድ ነው።

የሰብሎን የአፈርን ጥራት ለማረጋገጥና የሰብሎን ማዕከላዊ ማሻሻያ ማድረግ አለብን።

በተለያዩ ምድቶች በደንል የሚደረገውን ምንጣር ከመቀነስ ምሰራራው መቀነስ አማካኝነት ለማግለል ለአየር ንብረት የማይበገር እርሻ ደንል ልማት ማስፈን ጉልህ እስተዋጽኦ ይደረጋል።

ስለሆነም በቀጠይቅ መታየት የጥምር እርሻ-ደንል ልማት በስፋት ይከናወናል።

የጥምር እርሻ-ደንል ልማት ማረጋገጫዎችን ማስፋፋት

የቸግኝ ጥራትና ጤንነት እንዲሁም በቸግጫ ጣቢያው ስጦት የሚደረግ እንዲሁ ከባለቤቱ ቸግኝ ማረጋገጫ ተከፍሮ ለሚኖረው ጽድቅ ተገቢ ለማድረግ ምርታማነት እንዲገኝ ያለበት ነው።

ስለሆነም በቀጣይ ሁኔታ ስትግ መታየት ለጥምር እርሻ-ደንል ልማት የሚውሉ ፈርጂ-ብዙ ጠቀሜታ ያላቸውን ቸግኞችን በተለያዩ ዘዴ በጥራትና በብዛት በማረጋገጥ የአረፍቶችን ልማት ማረጋገጥ ማስፈን ይቻላል።

የግልና የማህበረሰብ ቸግኝ ጣቢያዎችን የማጠናከርና የማስፋፋት ሥራ ይከናወናል።

የቢዝነስ ምድቶችን በማዘጋጀት ምህብረተሰብ በተለይ ሴቶችን ወጣቶችን ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል።

ሐ) ዘላቂ የሬንጅላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) አያያዝና አጠቃቀም

ቀደምብለው የተጠኑ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት የአርብ ተሳታፊዎች እርካታ ለአገራችንን መሬት 62

በመቶ የሚሸፍን ሲሆን ከአገራችን ህዝብ 12 በመቶውን፣ ከአጠቃላይ እንስሳት በብዛት ደግሞ 26

በመቶ የሚሆነውን በውስጡ የያዘ ሰፊ የግጦሽ መሬት ያለበት አካባቢ ነው። ይህም በሰማሌ (53%)፣ በአፋር (29%)፣

በኦሮሚያ በረረናዝን (10%)፣ እንዲሁም በደቡብ-ቡራክ ስልጣን የተለያዩ ክፍሎች (8%)

የአርብ ተሳታፊዎች ስለሚገኙ ጥናቶች መቁማት።

እነዚህ የአርብ ተሳታፊዎች ከፍተኛ የዝናብ እጥረት ያለባቸው በረረሃ ማከፊ ልበረሃ ማከባባሪዎች ሲሆኑ ከመሬቱ አቅም በላይ በሆነ የእንስሳት ልቅግጦሽ፣ የአየር ንብረት ለውጥና የድርቅ መከሰት፣

ተገቢ ባልሆነ መሬትና ወሃ አያያዝና አጣቃቀም የተሰነሳ አካባቢ ውለክፋ የመሬት መቆራከር ልቅግጦሽ ግርዛት ጋለጠ ሆኗል።

ስለዚህበሚቀጥሉት አምስት ዓመታት የአፈር ሃብታችንን ጤንነትና ለምንት በዘላቂነት ለማሻሻልና ቀጣይነት ያለው የግብርና ዕድገት ለማስመዘገብ የሚከተሉትን የአፈር ጤንነትና ለምንት ማሻሻያ ስራዎች መስራት ተገቢ ይሆናል።

ልዩት ኩረት የሚሹ ችግር ያለባቸው የአፈር ዓይነቶች ምርታማነት ማሻሻል

ልዩት ኩረት የሚሹ አፈር ዓይነቶች የሚባሉት አንድ ምዕራፍ የተለየ የአፈር ጣጠር ባህርይ ምክንያት የውሃ መተኛት ችግር ያለበት (ኮት ቻማ አፈር ች)፣ በዝናብ መብዛትና ተገቢ ባለሆነ የአሰተራረስ ዘይምክንያት ጠቃሚ ንጥረ-ነገሮች በመታጠባቸው (አሲዳማ አፈር ች) ለናበአብዛኛው ተገቢ ባልሆነ የመስኖው ሃላጠቃ ቀምም ምክንያት የአንዳንድ ንጥረ-ነገሮች ከመጠን በላይ መከማቸት (ጨዋማ፣ ጨዋማ-ሶዳማ አፈር ች) ናቸው። እነዚህ የአፈር ዓይነቶች የተለያዩ ባህሪ ያላቸው እነሱን ምላሽ ለማስገኘት የተለያዩ ስራ-ቴክኖችን መከተል ያስፈልጋል።

ሆኖም እነዚህን ልዩት ኩረት የሚሹ አፈር ች ወደ ልማት ስራ ከማስገባታችን በፊት መከናወን ካለባቸው ተግባራት መካከል የመጀመሪያው ስራ ሽፋን፣ ስርጭትና መጠናቸውን የሚገልጽ በካርታ የተደገፈ መረጃ ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

አሲዳማ አፈር

የተለያዩ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በተለያዩ ክልሎች ውስጥ በአሲዳማነት በከፍተኛ ሁኔታ የተጠቃከሥ ስትሚሊየን ሄ/ር በላይ የሚሆን የአርሻ መሬት ይገኛል። ይህ መሬት የሚገኘው ምክፍተኛ የዝናብ መጠን በሚያገኙ ክፍተኛ የሰብል ምርት ሊሰጡ በሚችሉ አካባቢዎች ነው። ሥለሆነም የአፈር አሲዳማነት በምርት እና ምርታማነት ላይ በሚያመጣው ተጽዕኖ ላይ የግንዛቤ ማዳበርና ለአሲዳማ አፈር ህዝም ናግብጥንት የሆነውን የፍራቴክኖ ሎጂስቲክስ አደራ ዘንድ እንዲተዋወቅ ስራ ጥረት ይደረጋል።

ጨዋማ አፈር

የአፈር ጨዋማነት በተፈጥሮ (geological/parent material)፣ ጨዋማነት ባለው የክርስ-ምድር ውሃ ወደ ላይ መምጣት፣ ጨዋማነት ይከትባለው የመስኖው ሃብ መጠቀምና ኃላቀርና ውሃ ለባክኝ በሆነ የመስኖው ሃላጠቃ ቀምም ምክንያት ለሊፈጠር ይችላል። በተለያዩ ጊዜያት የተጠኑ ጥናቶች እንደሚያሳዩት ኢትዮጵያ ከ11 ሚሊየን ሄ/ር በላይ በጨዋማ አፈር በተሸፈነ መሬት ስፋት ከሰሃራ በታች ባለው የአፍሪካ ክፍል እንደኛ ደረጃ መያዝ ምንጭቅር-ብጊዜ በአገሪቱ እየተደረገ ባለው የመስኖ ልማት ማስፋፋት ጋር ተያይዞ ችግሩ ከዚህም በላይ እንደሚሰፋ ይገመታል።

በአብዛኛው ከመስኖው ሃላጠቃ ቀምም ጋር ተያይዞ የተከሰተውን የአፈር ጨዋማነት ችግር ከመፍታት አንጻር እስካሁን የተሰሩ የልማት ስራዎች እጥግ ቢባደሁም የአፈር ጨዋማነት ምንስራዎች የሚያስከትለው ችግር እና መፍትሄዎች ዙሪያ ችግሩ በሚገኝ ባቸው አካባቢዎች ለባለሙያዎች መጠነኛ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስልጠናዎች ተሰጥተዋል።

በተጨማሪም ከዓለም አቀፍ የምርምር ማዕከላት ጋር በመተባበር ጨዋማነትን ማቆም የሚችሉ የሰብል እና መፍዝር ያዎችን ለማውጣትና በአርሶ/አርብዶ አደራ ዘንድ ቴክኖ ሎጂዎችን በስፋት ለማስተዋወቅ የምርምር ስራዎች በተለያዩ ክልሎች እየተሰሩ ይገኛሉ።

ከችግሩ ስፋት አንጻር የተሰሩት ስራዎች እዚህ ባይሆኑም የሚቀጥሉት አምስት ዓመታት በጨዋማነት የተጎዱ አፈር ች ን ለማከም እስካሁን የተጀመሩ ስራዎችን እስፋፍቶ ከመቀጠል በተጨማሪ መስኖ ላይ ከሚሰሩ አጋር አካላት ጋር በመቀናጀት ጨዋማነትን የሚያስከትል የመስኖው ሃላጠቃ ቀምም ስርዓት በመዘር ጋት እና ተግባራዊ በማድረግ ችግሩ እንዳይስፋፋ የማድረግ ስራ በስፋት ይሰራል።

ኮት ቻ አፈር ልማት

የኮት ቻ አፈር በኢትዮጵያ ለአርሻ አገልግሎት ከሚውሉ የአፈር ዓይነቶች በስፋት ምሆን በለምንቱ በዋነኛነት የሚመደብ ሆኖም በዝናብ መቅት ከፍተኛ የውሃ መጠን የሚተኛ በትብመሆን የሚጠበቅ በትንሹ ህልጥ ቅም እየሰጠ አይደለም። በአለፉት ዓመታት የኮት ቻ አፈር ን ለማልማት በተደረጉ ጥረቶች አርሶ አደሩ በማሳወቅ ውስጥ የሚገኘውን ትርፍ ውህላማ ጠንፈፍ የሚረዳውን የአይባር ቢሊዮን ቴክኖ ሎጂ መጠቀም እና የተንጣፈፈውን ትርፍ ውህበት ለማጠራቀም በግምት ሆላትና ሰብት ጊ

ዚለላምረትሙከራዎችተደርገዋል።

በተጨማሪምትርፍውሀማጠንፈ. ፍብማይቻልባቸውአካባቢዎችአርሶአደሩየተለያዩቴክኖሎጂዎችን (ካምፒሪንግ፣ ተስማሚየሩዝዝርያዎችንመጠቀም)

እናውጤታማየሆኑባህላዊአሰራር ሹኦንዲተዋወቅናእንዲጠቀምለማራጭየመፍጠርተግባራትተከናውነዋል።

ሆኖምግንክችግሩስፋትናየኮትቻአፈርልማትየሰብሎችምርትናምርታማነትንለማሳደግካለውከፍተኛእምቅእቅምእንጻርእስካሁንየተሰሩትስራዎችበቁለይደሉም።

ስለዚህምበሚቀጥሉትእምስትግዳምታትየኮትቻአፈርልማትበስፋትመስራትይጠበቃል።

ለዚህምከአጋርአካላትጋርበመተባበርነባሩንየኮትቻአፈርየህዝብቅናቄ ስራ

አጠናክሮበማስቀጠልበስራላይየዋሉየውሀማሳባሰቢያቴክኖሎጂዎችንየመለየትበሰርቶማሳያዎችሙከራማካሄድእናማስፋትስራዎችይሰራሉ።

በተጨማሪምከከፍተኛትምህርትናከምርምርተቋማትጋርበመቀናጀትአዋጤእናተስማሚየሆኑየኮትቻአፈርየውሀማሳባሰቢያተጨማሪቴክኖሎጂዎችንእናአሰራር ሹኦንማፍለቅናማሰራጨትስራዎችይሰራሉ።

የተፈጥሮማዳበሪያዎችንአጠቃቀምማሻሻል

ባለፉትአመታትበተፈጥሮማዳበሪያስራዎችአርሶአደሩየተቀናጀየአፈርለምነትማሻሻያስራዎችን (ISFM) እንዲተገብርከተለያዩባለድርሻአካላትእናእምራችድርጅቶችጋርበመቀናጀትቴክኖሎጂዎችንለማስረጵጥረትተደርጓል።

እንደዚሁምእርሶአደሩየሆወማዳበሪያዎችንበስፋትእንዲጠቀምየግንዛቤማስጨባጭስራዎችንበየደረጃውበመስጠት፣ በአርሶአደርማስልጠኛማዕከላትሰርቶማሳያዎችቴክኖሎጂዎችንበማስተዋወቅእንዲሁምከእምራችድርጅቶችጋርተቀናጅቶበመስራት፣

የአፈርምርመራላቦራቶሪያዎችየሆወማዳበሪያዎችንየማምረትአቅምበመገንባትየጥራጥፊሰብልምርትናምርታማነትንለማሳደግጥረትተደርጓል። በተጨማሪምከምርምርአካላትጋርበመቀናጀትበኦሮሚያ ፣

በትግራይእናአማራክልሎችየቮርሚኮምፖስትቴክኖሎጂንበማስተዋወቅናከማስረጵእንጻርአበረታቸውጤቶችየተገኙሲሆንአርሶአደሩከምፖስትግጥራትእምርቶእንዲጠቀምለማስቻልየኮምፖስትየጥራትቁጥጥርየስልጠናማንዋሎችንበማዘጋጀትግንዛቤእንዲፈጠርከማድረግባለፈመልከብየደረጃው የሚገኙ

ባለሙያዎችናየልማትጣቢያሰራተኞችየቅርብክትትልእናድጋፍእንዲያደርጉጥረትተደርጓል።

በተጨማሪምበአጠቃላይበአፈርለምነትእናጤንነትስራዎችህብረተሰቡንበማነቃነቅእመርታዊለውጥለማምጣትየአፈርለምነትንቅናቄሰነድበማዘጋጀትናሰነዱንምለማስፈጸምየሚያስችልየትግበራማንዋልበማዘጋጀትበሁሉምክልሎችውጤታማእንዲሆንከፍተኛርብርብሲደረግቶይቷል።

በሚቀጥሉትእስርአመታትየአፈርንጥረት-ነገርናከርበናዌቁስይዘትለማሻሻልየሚረዱህዋወማዳበሪያዎችን፣ የተሳባፋልዝን፣ ከምፖስትንናፍግንበመላከገራቱበስፋትለመጠቀምእንዲቻልበየስንምሀዳሩያሉትንየአፈርስነ-ሕይወታዊአካላት-በዝህነትጥናትማካሄድናየአፈርስነህይወታዊ-በዝህነትንለመጨመርየሚያስችሉተግባራትንማከናወንይገባል።

ለዚህምበተለያዩአገራችንአካባቢዎችየአፈርስነ-ሕይወታዊአካላት-በዝህነትያሉበትንደረጃለማወቅጥናትማድረግ፣

በየስንምሀዳሩየተለዩጠቃሚየሆኑስነህይወታዊአካላትየሚባዙበትንየአሰራርዘይቤዎችማመቻቸት፣

የተባዙትንስነህይወታዊአካላትበሰርቶማሳያዎችምስተዋወቅእናወደሌክስቴንሽንፕኬጅማስገባትማስፋፋትእናየስነህይወታዊአካላትትግበራክትትልእናግምግማማካሄድናማሻሻያስራዎችንመስራትያስፈልጋል።

እነዚህስራዎችምከምርምርናልማትአጋርአካላትጋርበቅንጅትይሰራሉ።

የአፈርንጥረት-ነገርይዘትከሚመናመንባቸውምክንያቶችእንዲፍጠሩናዋናውሰብሎችንበማምረትሂደትከአፈሩየሚወስዱትንንጥረት-ነገር ሹኦንወደአፈሩየመመለስባህልስለሌለነው።

ይህንምችግርማስወገድየሚቻለውየተወሰነውንየእርሻተረፈምርትበእርሻማሳላይለማሰቀረትወይምተረፈምርቶችንክሌላባታብማምጣትመጨመርየሚያስችሉስራዎችንስናከናውንነው።

በጥናትላይየተመሰረተየዕቀባእርሻንማስፋፋትየሚያስችሉአሰራሮችንከአካባቢውባድራዚካልናሶሺዮ-ኢኮኖሚያዊሁኔታዎችጋርበማጣጣምመተግበርያስፈልጋል።

የአፈርለምነትመራቆትችግርንለመቅረፍተደጋጋሚአርሻንበመቀነስናውስንእርሻበማካሄድ፣

ከቅርብጊዜውዲህበለገራችንየከተሞችናየኢንዱስትሪዎች መስፋፋትንተከትሎከቁጥጥርማንበየተነሣቀላልየማይባልየእርሻ መሬትበኢንዱስትሪዝቃጭ/ፍሳሽየመበከልችግርእያጋጠመውይገኛል።
ይህንንምችግርለመቅረፍከምርምርማዕከላትናበአካባቢደህንነትላይከሚሰሩአካላትጋርበመተባበርየአፈር-በከለትተጋላጭን ትደረጃዎችንበካርታማመላከት፣ አካባቢዎችንከበክለትመከላከልእናየተበከሉትንየማከምስራዎችይሰራሉ።

3.3.1.4 የተሻሻለየተፈጥሮሀብትግብዓትአቅርቦት

ለዘላቂየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀምየሚያስፈልጉግብዓቶችማለትምየተፈጥሮናሰውሰራሽማዳበሪያ፣ የአፈርኖራናጂፕሰም፣ ለመስኖአገልግሎትየሚውሉፓምፓች፣ ሶላር፣ የርጭትናጠብታመስኖቁሳቁሶች፣ ፈርጅ-በዙጠቀሚታያላቸውየዛፍናፍራፍሬዘር ችፍ።

ስነ-ሕይወታዊናስነ-አካላዊየአፈርናውሃጥበቃሥራዎችየሚውሉየተለያዩቁሳቁሶችወዘተበሚፈለገውመጠንጊዜናበሚፈለግበትበታመቅረብይኖርበታል።

የተሻሻለየተፈጥሮሀብትግብዓትአቅርቦትንለማረጋገጥከተጠቃሚውዝርዝርየግብዓትፍላጎትናየሚፈለግሥራርት (ስፔስፍኬሽን) ተዘጋጅቶሲቀርብናከሚመለከተውአካልጋርበመቀናጃትምየጥራትደረጃንየማረጋገጥሥራርበመስራትየተፈጥሮሀብትግብዓትአቅርቦትንበማሳለጥየተሻሻሉየተፈጥሮሀብትቴክኖሎጂዎችናአሰራሮችአጠቃቀምማረጋገጥይቻላል።

የጥምርእርሻ-ደንገግብአትአቅርቦትሥርዓትመዘርጋት፡-

ፈርጅ-በዙጠቀሚታያላቸውን፣ በምርምርየተሻሻሉናጥራትያላቸውንምርጥዳፍ/ሳር/ፍራፍሬዘር ችፍናለየሥርዓተ-ምህዳሩተስማሚየሆኑየተለያዩዳፍ/ሳር/ፍራፍሬዘርያዎች (ለምሳሌ፡- F. albida)፣ የተሻሻሉቴክኖሎጂዎችንናአሰራሮችንለአርሶ/ከፊልአርብቶአደራበሚፈለገውአግባብተደራሽእንዲሆኑምቼሁኔታለመፍጠርየግብአትአቅርቦትሥርዓትይዘረጋል።

ኖራአቅርቦትስርዓትመዘርጋት

እንደዚሁምየኖራማዕድንመኖሩበተረጋገጠባቸውበታዎችየኖራመፍጫማሽኖችንበመትከልለአርሶአደሩተደራሽእንዲሆን ጥረትተደርጓል።

ከዚህበተጨማሪምበኖራማምረትሂደትላይየተሰማሩየገልባለሀብቶችስራውንእንዲደግፉናእንዲሰራሽታቀጠመንገስትበከልዕውቅናየመስጠትናየአፈርምርመራላበራቶሪዎችየአሲዳማአፈርናሙናዎችንበመመርመርየኖራመጠንለመወሰንየሚያስችልየአሰራርስርዓትየመዘርጋትጅምርስራዎችተሰርተዋል።

ሆንምግንከችግሩስፋትእንዳርእስካሁንየተሰሩአሲዳማአፈርአይነቶችንየማከምስራዎችበቁባለመሆናቸውተጨማሪኖራ መገኛኪስበታዎችንየመለየትእናካርታየማዘጋጀት፣

የግብዓቶችንጥራትናመጠናቸውንበመለየትአዋጪነታቸውንማጥናትናለአምራችድርጅቶችማሳወቅ፣ በታዎቹንለትራንስፖርትአገልግሎትተደራሽማድረግ፣ የዕሴትሰንሰለትናየገበያትስስርመፍጠር፣

የተለዩግብዓቶችምክረሀሳብማዘጋጀት፣ በምክረሀሳብመሰረትግብዓቶቹንጥቅምላይለማዋልለአርሶአደሮችተደራሽማድረግ ስራ ይሰራል።

ከዚህምሳንለሳንከምርምርተቋማትጋርበመቀናጃትተስማሚየሆኑዕጽዋቶችንበመምረጥእናጥምርደን-እርሻአሰራርንበማካተትበተቀናጃሁኔታየመጠቀም ስራ ይሰራል።

3.2 ያደገየመስኖሽፋንናአጠቃቀም

የመስኖውሃበበቁመጠንማቅረብናአጠቃቀሙንማሻሻልየግብርናውን ዘርፍ በዘላቂነትለማሳደግወሳኝነው። ስለሆነምበአገራችንዋነኛየመስኖውሃምንጭከሆኑትየዝናብ፣

የከርሰ-ምድርናየገፀ-ምድርውሃየምናገኘውንውሃዘመኑየደረሰባቸውንቴክኖሎጂዎችበመጠቀምግብርናውንከዝናብጥገኝነትበማላቀቅበዓመትሁለትናከዚያበላይጊዜበማምረትምርትናምርታማንነትንበከፍተኛሁኔታማሳደግይቻላል።

የመስኖውሃአቅርቦትናአጠቃቀምንማሻሻልተገቢባልሆነየመስኖውሃአጠቃቀምምከንያትየሚከሰተውንየአፈርጨዋማነትና

ተያያዥችግርችከመፍታትባሻገርተፋሰስንመረትበማድረግለሚሠሩየተፈጥሮሀብትልማትናአጠቃቀምሥራዎችውጤታማነትጉልህአስተዋፅዖያደርጋል።

ተፈጥሮሀብታችንበዘላቂነትጥቅምላይለማዋልበመካከለኛጊዜለመስናልማትዝግጁየሆነየመሬትስፋትአሁንካለበት587 ሺ ወደ897 ሺ ሄ/ር ለማድረስ፣ የመስናውሃአጠቃቀምብቃትበማህበረሰብየመስናአውታሮችየሚለሙ ከ 70 ወደ74.4በመቶእናበቤተሰብየሚለሙ ከ 30 ወደ 41በመቶለማሳደግ፣ እናየመስናውሃተጠቃሚአርሶ/ከፊልአርብቶአደርብዘትአሁንካለበት 4ወደ7 ሚሊየንለማድረስሲላማተቀምጧል።

3.2.1 የተስፋፋየመስናመሰረተልማት

የመስናመሠረተልማትንማስፋፋትከፍተኛሀብትየሚጠይቅበመሆኑበዘላቂነትሀብትየሚገኝበትንሥርዓትመፍጠርያስፈልጋል። ስለሆነምለባለአነስተኛይዘታመስናልማትናየውሃጥንፋሮ (ድሬይኔጅ)

የሚያገለግልብሔራዊፈንድበማቋቋምየተጠናከረአገልግሎትእንዲሰጥማድረግ፣ በመንግሥትገንዘብበተገነቡአውታሮችየወሃመጠቀሚያክፍያንናየአውታርግንባታወጪንመተካትየሚያስችልሥርዓትመዘርጋት፣

የመስናአውታሮችንግንባታበጥራትናበወቅትማጠናቀቅየሚያስችልእቅምበመገንባትለመስናአውታሮችግንባታየተመደበን ገንዘብበአግባብጥቅምላይማዋል፣

በተለያዩደረጃየሚተገበሩየመስናፕሮጀክቶችንበማዘጋጀትሀብትማፈላለግናእንዲመደብማድረግ፣ የወሃተጠቃሚማሳሰራትንበዘላቂነትለማጠናከርበዝቅተኛወለድብድርየሚያገኙበትንመንገድይመቻቻል።

አገራችንለመስናልማትአመቺየሆነመልክዓምድርናየውሃሀብትቢኖራትምኦብዛኛውህብረተሰብዝናብንከመጠበቅባሻገርየ መስናተጠቃሚባለመሆኑየምግብዋስትናንማረጋገጥአልተቻለም።

ስለሆነምተስማሚየመስናቴክኖሎጂዎችንናአሰራሮችንበመጠቀምየመስናልማትንማስፋፋትያስፈልጋል።

አዳዲስየመስናአውታሮችንመገንባት

አዳዲስየመስናአውታሮችንበመገንባትየመስናሽፋንንማሳደግ፡- በመስናሊለማየሚችልመሬትባለባቸውአካባቢዎችያሉትንየገፀምድርናየከርሰምድርውሃንጥቅምላይለማዋልየአውታርግን ባታዎችንበማስፋፋትየመስናሽፋንንእንዲያደግይደረጋል። የመስናአውታሮችንየውሃአጠቃቀማቸውንበማሻሻል

ተገንብተውአገልግሎትበመስጠትላይያሉየመስናአውታሮችንየውሃአጠቃቀማቸውንበማሻሻልየመስናመሬትሽፋንንማሳደግ፡- እስካሁንያለውየውሃአጠቃቀማችንየሰብልንፍላጎትሳይሆንየውሃአቅርቦትንበቻመሰረትያደረገነው። ይህንንውሃቆጣቢየሆኑቴክኖሎጂዎችናአሠራሮችንበመጠቀምየመስናሽፋንንየማሳደግሥራይሠራል።

የመስናአውታሮችእድሳትናጥገና

እድሳትናጥገና፡- በተለያዩምክንያቶችተባላሽተውአገልግሎትየማይሰጡወይንምከአቅማቸውበታችንአገልግሎትየሚሰጡየመስናአውታሮች ንእድሳትናጥገናበማካሄድበሙሉአቅማቸውአገልግሎትእንዲሰጡበማድረግየመስናሽፋንንየማሳደግሥራይሠራል።

የዝናብውሃንበማሰባሰብለመስናአገልግሎትማዋል

የዝናብውሃንበማሰባሰብለመስናአገልግሎትማዋልየሚያስችሉአሰራሮችንበመከተልየመስናሽፋንንማሳደግ፡- እንደሀገርከፍተኛምሆነዝቅተኛአማካይ ግመታዊ ዝናብባለባቸውምአካባቢዎችበትርፍነትኅርፍሆናየሚባክነውንውሃበመያዝወደልማትመቀየርቢቻልበዝናብእጥረትናአለ መስተካከልምክንያትየሚመጣውንየምርታማነትችግርበከፍተኛሁኔታመፍታትይቻላል። ለዚህምበቤተሰብደረጃየሚተገበሩየውሃማሰባሰብሥራዎችንውሃከሚቆጥቡአሰራሮችጋርበማቀናጀትይተገበራል፤ በማህበረሰብደረጃአገልግሎትየሚሰጡኩሬዎችንናአነስተኛግደቦችንበመገንባትየመስናመሬቶችእንዲለሙይደረጋል።

ሌሎችየመስናውሃአማራጭቴክኖሎጂዎችንጥቅምላይማዋል

ሌሎች የመስኖው ሃላፊ ሆኖ ለቅርብ ትኩረት ለሚገባው ችግር መፍትሄ ለማግኘት ይረዳል። በደጋግ አካባቢ ያለው ስሜት ለሌሎች ስለሚገባቸው ችግሮች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

በቆላ ማናበይ ጋማ አካባቢ ያለው ስሜት ለሌሎች ስለሚገባቸው ችግሮች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

በብዙ የመስኖ አውታሮች ለሕይወት አስተዳደር ስሜት ለሌሎች ስለሚገባቸው ችግሮች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

3.2.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር አስተዳደር ናው ሀላፊዎች

በሀገራችን ለፋት ዘመናት የአርሶ/ከፊል አደሩ ንግድ ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

ሆኖም ግን የመስኖ አውታሮች የሚጠበቅባቸው ንግድ ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

የዚህ ውስንነት ምን ምን ዓይነት ምክንያቶች ሊሆኑ ይችላሉ። የመስኖ አውታሮች የሚጠበቅባቸው ንግድ ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

ይህም የተሻሻለ የመስኖ አውታር ናው ሀላፊዎች ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

በሚቀጥሉት ሰዓት ስሜት ለሌሎች ስለሚገባቸው ችግሮች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

ዜውጤቶች ህጋዊ ሰውነት ያገኙ የመስኖ አውታሮች ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

የተሻሻለ የመስኖ አውታር ናው ሀላፊዎች ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

3.3 የተፈጥሮ ህብትል ማትና አጠቃቀም ማስፈጸሚያ ስልቶች

የተፈጥሮ ህብትል ማትና አጠቃቀም ማስፈጸሚያ ስልቶች ለማድረግ ለሚገባው ችግር ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

የገጠር መሬት አጠቃቀም ፓሊሲ ንድፍ ስሜት ለሌሎች ስለሚገባቸው ችግሮች ለመቆጣጠርና ለመቀነስ ማድረግ ይቻላል።

የሥርዓተ-ምህዳር አገልግሎት የክፍያ ሥርዓት መዘር ጋት

የተፈጥሮ ስልጣን ክፍተት ስለሚገኝ ለመፍትሄ ለማድረግ ይቻላል።

በሌላ በኩል ከባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት በመስራት የአፈር ለምነት እና ጤንነት ማሻሻያ ግብአቶች (የኖራ፣ የጂፕሰም፣ የማዳበሪያ ወዘተ...) (የኖራ፣ የጂፕሰም፣ የማዳበሪያ ወዘተ...)

በህገር አቀፍ ደረጃ ወጥነት ያለው የጥራት ደረጃ እና የመጠን መወሰኛ ዘዴ መለየትና መጠቀም የሚያስችል ስርዓት ይዘረጋል። እንደ ዚህም የአፈር ለምነትና ጤንነት ቴክኖሎጂ ምዝገባና የልቀት አሠራርና ሥርዓት በመቅረጽ ወደ ሙከራ ስራ ማስገባትና በስፋት በመተግበር ውጤታማነታቸውን የመገምገም ስራ ይሰራል።

የአፈርሀብትዓይነትልየታናካርታዝግጅት

የአፈርሀብትዓይነትልየታናካርታዝግጅት (Soil Characterization and Mapping) ለመሬትአጠቃቀምአቅድናለተፋሰስልማትአቅድዝግጅትበአጠቃላይለዘላቂየተፈጥሮልማትናአጠቃቀምሥራዎችመሰረታዊየመረጃግብአትነው። የአፈርሀብትዓይነትናባህርይልየታለአፈርጤንነትናለምነትማሻሻያተግባራት፣ የኮትቻ፣ አሲማጨዋማአፈርልማትመነሻበመሆኑበቀጣይአምስትዓመት በ240 ወረዳዎች/ተፋሰስ በ50,000 ስኬልየአፈርሀብትዓይነትልየታናካርታዊማዘጋጀትሥራይከናወናል።

በማሳደረጃየአፈርለምነትናየማዳበሪያዓይነትምክረ-ሐሳብካርታዝግጅት

የአፈርምርመራውጤትን፣ የሰብልየንጥረ-ነገርፍላጎትንናሥነ-ምህዳርመሰረትያደረገየማዳበሪያአጠቃቀምሥርዓትንለመዘርጋትበማሳደረጃየአፈርጤንነትናለምነትሁኔታወቅታዊመረጃዎችንበመሰብሰብበተንቀሳቃሽየአፈርምርመራላቦራቶሪዎችበመመርመርበዘመናዊየጂኦ-ስፓሻልቴክኖሎጂንየታዝምክረ-ሐሳብካርታበሚፈለገውአግባርማቅረብያስፈልጋል። ይህምየትናበምንያህልደረጃየአፈርንጥረ-ነገርአጥረትእንዳለበማወቅተፈላጊውንየማዳበሪያየቴክኖሎጂአጠቃቀምምክረ-ሐሳብለመተግበርያግዛል።

የአፈርንጥረ-ነገርናካርቦናዊቁስይዘትለውጥዳሰሳጥናት

የአፈርለምነትሁኔታእናየማዳበሪያፍላጎትከጊዜወደጊዜተለዋዋጭበመሆኑየአፈርለምነትሁኔታንበየአምስትዓመትልየታኮትትልበማድረግየአፈርለምነትማሻሻያቴክኖሎጂአጠቃቀምያስገኘውንአዎንታዊውጤትለመገምገምየአፈርንጥረ-ነገር (NPKS) እናየአፈርካርቦናዊቁስ (SOM) ይዘትለውጥበመመርመርፋርሚንግሲስተምንመሰሰረትያደረገየማዳበሪያፍላጎትንበማሻሻልምርትናምርታማነትንለማሳደግበቀጣይ 5 ዓመት 1 ጊዜበተመረጡ 9250 ወካይቦታዎችየአፈርዳሰሳጥናትይካሄዳል።

የተፈጥሮሀብትምርምርንማጠናከር

ከተፈጥሮሀብትየሚገኘውንጥቅምለማሳደግናዘላቂነቱንለማረጋገጥተፈጥሮሀብትልማትንበምርምርላይየተመሰረተማድረግወሳኝነው። ተፈጥሮሀብትበምርምርየታዝእንዲሆንሀገራዊምርምርማስተርፕላንበመንደፍአግሮኢኮሎጂዎችንየሚወክሉየተፈጥሮሀብትምርምርተቋማትንየመገንባትናየተጠናከረየተፈጥሮሀብትምርምርሥርዓትዝርጋታተግባራትይከናወናሉ፤ የተፈጥሮሀብትሁኔታንበማጥናትበካርታየተደገፈየተፈጥሮሀብትዕምቅአቅምይለያል፣ በተፈጥሮሀብትልማትየተገኙምርምርውጤቶችንናመልካምልምዶችንለማስፋትበምርምርናበኤክስቴንሽንመካከልጠንካራየግንኙነትሥርዓትይዘረጋል። የተፈጥሮሀብትአጠቃቀምከትትልማድረጊያቴክኖሎጂዎችችግርፈቺየሆኑየተፈጥሮሀብትምርምርስራዎችንተግባራዊየሚያደረግምርምርስርዓትይዘረጋል።

የመስኖቴክኖሎጂአቅርቦትሰንሰለትማሻሻል

የመስኖልማትንለማስፋፋትለአነስተኛመስኖሚያገለግሉግብዓቶችንወቅቱንየጠበቀናበሚፈለገውመጠንበዘላቂነትማቅረብ፣ ማሰራጨትናጥገናናዕድሳትማድረግየሚያስችልሥርዓትመፍጠርወሳኝነው። ለመስኖአገልግሎትወደሀገርውስጥበሚገቡዕቃዎችላይየሚጣለውንታራፍትሃዊወደሆነደረጃለማውረድፖሊሲጥናትማካሄድናማስወሰን፣ ከውጭሀገርለሚገቡየመስኖቁሳቁሶች፣ መሣሪያዎችናመለዋወጫዎችየውጭምንዘሪቅድሚያየሚሰጥበትንስርዓትበመዘርጋትአቅርቦቱንማፋጠን፣ በመስኖቴክኖሎጂዎችጅምላናችርቻሮንግድለሚሰማሩአካላትየቢዝነስሥራሕመራር፣ የፋይናንስና የቴክኒክ ድጋፍየሚያገኙበትንስርዓትመዘርጋት፣የመስኖቁሳቁስጥገናየሚያካሂዱኢንተርፕራይዞችንለማቋቋምናለመደገፍየሚያስችልሥርዓትበመዘርጋትወቅታዊየጥገናአገልግሎትእንዲሰጥይደረጋል።

ብቃትንናየጥራትደረጃንማሳደግ

ምንምእንደምትሰበረተሰቡንቅናቁአስከአሁንየተሰሩትየተፋሰስናመስኖልማትእንዲሁምየአፈርጤንነትናለምነትማሻሻያስራዎችአበረታችቢሆኑምበተለያየጊዜየተደረጉየክትትልናግምገማሪፖርቶችእንደሚያሳዩትከጥራትጋርበተያያዘከፍተኛክፍተትይስተዋላል።

ለመደገፍ እና ለመምራት የሚያስችል አደረጃጀት ማስፈን የግድይ ሆኖ ላይ።
 በመሆኑም በሚቀጠለው አምስት ዓመታት በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ
 የሆነ እና የተናበበ አደረጃጀት እንዲኖር በፌዴራል ደረጃ የግብርና ሌክቲቱን ሽንጥ ጠረጎቱ ለሚንሰት ሆኖ ሁሉንም ዘርፍ /ሰብል፣
 እንስሳት፣ ተፈጥሮ ሀብትና ሌሎች/ በእኩል ሊያገለግል በሚችል መልኩ ሊደራጅ ይገባል። በተመሳሳይ ምክንያቶች
 በዞንና በወረዳ ደረጃ ተጠሪነቱ ለተቋሙ ለበላይ አካል ሆኖ ሁሉንም ዘርፍ
 በእኩል ሊያገለግል በሚችል መልኩ መደራጀት ይኖርበታል። ስለዚህ በአገር አቀፍ ደረጃ ወጥ
 የሆነ እና የተናበበ አደረጃጀት እንዲኖር እንድንደሰን ይዘጋጃል፤
 ክልሎችም ከራሳቸው ነባሪው ሁኔታ በማጣጣም ሰነዱን እንዲተገብሩ ይጋደዳሉ።
 በሚቀጠለው አምስት ዓመታት ለአርሶ/አርብቶ/
 ከፊልረ-ብዩኒቨርሲቲዎችን ተደራሽ ለማድረግ እንደግብርና ስርዓት እና የህብረተሰብ ፍላጎት መሰረት የሌሊት ስቲቲን እንደረጃጀት እንዲ
 ኖር ይደረጋል።

3.1.2 የሌክቲቱን ሽንጥ ለግልጽ ትኩረት፣ አገልግሎት እይነት እና አሰራር ስልቶች

የብዙተዎች (Pluralistic) የሌክቲቱን ሽንጥ የምክር አገልግሎትን ማሳደግ

በአገራችንም መንግሥት ያለበትን የእቅድ የበጀት ውስንነት ለመቅረፍ፣
 የአርሶና አርብቶ እደሩን የቴክኖሎጂ ፍላጎት ለማርካት፣
 እንዲሁም ሥራ አጥገጠር ወጣቶች የሌክቲቱን ሽንጥ ሳይቆሩ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ለማድረግ በግብርና ልማት ሰነድ የሌክ
 ስቲቲን ሽንጥ አገልግሎት የሚሰጡ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችን፣ የግል ዘርፍን፣
 ሕብረት ሥራ ማህበራትንና ግብርና ትኩረት ለሕዝብ ምክርቤት ማቀናጀት የብዙተዎችን / Pluralistic/
 የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት የሚሰጡትን ስትራቴጂ የአሰራር መመሪያ ይዘጋጃል።
 ከዚህም ጋር ተያይዞ ብዙተዎች የሚሰጡት የአገልግሎት እይነት፣ የአገልግሎት ፋይናንሲንግ (የገንዘብ ስራ)
 ዘዴ እና ተደራሽነት እንዲሁም እስፊላንቲየሆን ኦፕሬሽን ማዕቀፍ ሽንጥና ትምህርት ማዘጋጀት ተግባራዊ ማድረግ ይገባል።
 በአጠቃላይ የብዙተዎችን የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት ውጤታማ ለማድረግ የሚያስችል ጥናት እንዲጠናቀቅ ማድረግ የደረጃው
 እንደየአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ እንዲተገበር ጥረት ያደርጋል።

ምልዕታ የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት እይነት መስጠት

ገበያን መሠረት ያደረገ የግብርና ሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት በመስጠት ከምርት ወደ ዘላቂ የገበያ ተኮር ሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት ለማ
 ሽጋገር ይቻል ዘንድ የሌክቲቱን ሽንጥ ስርዓቱ የተጠቃሚውን ማህበረሰብ እና የአግሮ ሊንዱስ ስትራቴጂ ላይ ስራ ላይ ያደርጋል።
 ስለዚህ የሌክቲቱን ሽንጥ ስርዓቱ የእሴት ሰንሰለትን መሠረት ያደረገ እና ምልዕታ የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት በሁሉም ዘርፎች በመስጠ
 ት የግብርናው ንሴት ስርዓቱ ውጤታማ ሊያደርግ ይገባል። በዚህም መሰረት በሚቀጥለው አምስት ዓመታት የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎ
 ት ቅድሚያ ለሚሰጣቸው የግብርና ምርቶች እና የአካባቢውን ፀጋክ ግንዛቤ በማስገባት በሰብልል ማት፤ በእንስሳት ልማት፤
 በተፈጥሮ ሀብት ልማት፤ በመስኖ ልማት፤ በሜካና ይዘቱን፤ በድህረ ምርት፤ ደህንነት እና እሴት ጭመራ፤ በስርዓት- ምግብ፤
 በሥርዓት ጾታ፤
 በአየር ንብረት ሁኔታ ትንቢት ሰነድ ለሰነድ ለሰነድ የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት በተቀናጀ መልኩ ለሁሉም የሌክቲቱን ሽንጥ ጠቃ
 ሚያች ይሰጣል። የሚዘጋጀው ፓኬጅ ዘርፍ በዙገት ላይ የሌክቲቱን ሽንጥ ስራ ላይ የሌክቲቶችን እቅድ ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

የሌክቲቱን ሽንጥ አቀራረብ እና ስልቶች ማዘመን

የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት በፓኬጅ መልኩ የሚዘጋጁ ሊኖሩ ስላችሁት ሁሉም ሰነድ ላይ የተጠቃሚዎች በወቅቱ ለማስተላለፍ በሊንፎ
 ርሜ ሽንጥ ሚኒኪ ሽንጥ ስርዓቱ የሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎት ለማስተላለፍ የሌክቲቶችን እቅድ ማረጋገጥ ማድረግ ማስፈልግ
 ራርን ሊከተል ይገባል።
 ስለዚህ በሚቀጥለው አምስት ዓመታት የግብርና ሌክቲቱን ሽንጥ አገልግሎትን በግብርና ምክርቤት ማረጋገጥ ማድረግ ማስፈልግ
 ሽጋገር ማድረግ እና የቴክኖሎጂ ሽግግርን ሥርዓት ለማሳለፍ ጥግላዊ፣
 የቡድን እና የተለያዩ የብዙሃን መገናኛ ዘዴዎችን ማለት ምቹ ሊሆኑ፣ ሬዲዮ፣ ቪዲዮ፣ ተንቀሳቃሽ ስልክ፣ ኢንተርኔት፣
 ድረ-ገጽ፣ ማህበራዊ ሚዲያዎችን፣
 እና በራሪ ጽሁፎች ወዘተ እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ እንደ ተጠቃሚው ሕብረተሰብ የሌክቲቱን ሽንጥ መቀበል እቅድ ምክንያት
 ጠልእና በቅንጅት እንዲሁም ስልቶች ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን በሁሉም የሌክቲቱን ሽንጥ ጠቃሚ ሕብረተሰብ ደረጃ ተ
 ግባራዊ ይደረጋል።
 ከዚህ በተጨማሪም የሌክቲቱን ሽንጥ ስርዓቱን ማዘመንና ተደራሽነቱንም ከማስፋት እንዲያደርግ ሌክቲቱ ለግብርና ሌክቲቱን ሽንጥ ለሰ

ራርመመሪያይዘጋጃል።

በዞንደረጃ የሚገኙ የግብርናኤክስቴንሽን፣ የግብርናምርምር፣ በግብርናዙሪያየሚሰሩከፍተኛትምህርትተቋማት፣ የግብርናቴክኒክናሙያማሰልጠኛኮሌጆች ፣ መንግስታዊያልሆኑተቋማትንማሰተባበርእናቅንጅታዊእሰራርንበማጠናከር (mandate zonation approach) የግብርናቴክኖሎጂዎችእናእሰራሮችንየመለየት፣ የማረጋገጥ፣ የማስተዋወቅ፣ የመቀመርናየማስፋትስራዎችትኩረትተሰጥቶትይከናወናል።

በዚህመሰረትበእንደዞንያሉከላይየተጠቀሱባለድርሻእካለትንኃላፊነትና ተጠያቂነት ባለውመልክቶመግባቢያስነድበመፈራረምእንድቀበሌየቴክኖሎጂተጠቃሚሊማድረግበሞዴልቀበሌ (Model Kebele) ቅኝትእንዲመራይደረጋል።

ይህአካሄድለሞዴልነትየተመረጠውንቀበሌከላይከተጠቀሱትተቋማትበተጨማሪበተቀናጀናሁሉንምባለድርሻእካለትባሳተ ፈመልኩእስፈላጊየግብርናቴክኖሎጂዎችንበፓኬጅመልክጣምሮበመተግበርእናለሌሎችቀበሌዎችማስተማሪያበማድረግ የማስፋትአካሄድንየሚከተልይሆናል። ስለዚህበሚቀጥሉትእምስትዓመታትበአገርአቀፍደረጃበማንዴትዞንደረጃአቀራረብ 32 ሞዴልቀበሌዎችይመሰረታሉ።

የግብርናኤክስቴንሽንተደራሽነትማስፋት

የሥርዓተ-ቦታእናወጣቶችንበግብርናኤክስቴንሽንፕሮግራምውስጥማካተት

ሴቶችእናወጣቶችበኤክስቴንሽንፕሮግራምውስጥእስፈላጊበመሆናቸውአማወራዎችን፣ ባለት-ዳርሴቶችናወጣቶችንበኤክስቴንሽንአገልግሎትውስጥእኩልተደራሽናተጠቃሚሊሆኑይገባል። በዚህምመሰረትበሚቀጥለውእምስትዓመታትየኤክስቴንሽንስርዓቱበየደረጃውለሚገኙኤክስቴንሽንባለሙያዎችሥርዓተ-ቦታለግብርናኤክስቴንሽንትግበራናእስፈላጊነትእናበሥርዓተ-ቦታላይየግንዛቤ፣ የዕውቀት፣ የክህሎትእናየአመለካከትለውጥለማምጣትሥልጠናይሰጣል።

በተጨማሪምጊዜእናጉልበትቆጣቢቴክኖሎጂዎችከሚመለከታቸውአካላትጋርበመሆንበእርሰናእርብቶአደርበማስልጠኛ ማእከላትላይሰርቶማሳያእናስልጠናለሁሉምአማወራይሰጣል።

የሴቶችንእናየወጣቶችንየቴክኖሎጂተደራሽነትእናተጠቃሚነትለማረጋገጥየሴቶችእናየወጣቶችየኤክስቴንሽንጉድንንበእ ስርምዴልቀበሌበማደራጀትበእኩይተደገፈየኤክስቴንሽንአገልግሎትእንዲያገኙይደረጋል። በአጠቃላይ 100% አማወራዎችን፣ 50% ባለት-ዳርሴቶችንየኤክስቴንሽንአገልግሎትተሳታፊናተጠቃሚእንዲሆኑይደረጋል።

የሥርዓተምግብትግበራበግብርናኤክስቴንሽንፕሮግራምውስጥማካተት

በኢትዮጵያያለውንየግብርናአመራረትሥርዓትሥርዓተ-ምግብንለማረጋገጥበሚያስችልመልክቶኤክስቴንሽንሥርዓቱንበየ ጊዜውመቃኘትያስፈልጋል። በቀጣይእምስትዓመታትየተሰጠረምግብአመራረትናአመገብለማሻሻል፣ እሴትያልተጨመረባቸውየግብርናምርቶችንጥራትናደህንነትንለማረጋገጥ፣

የምግብናየንጥረ-ምግብብክነትንለመቀነስናየምርቶችንእሴትለመጨመርሥርዓተ-ምግብተኮርየኤክስቴንሽንአገልግሎትለ ሁሉምየኤክስቴንሽንተጠቃሚዎችይስጣል።

ሥርዓተ-ምግብተኮርግብርናኤክስቴንሽንአገልግሎቶችንለማሳለጥበእርሰናእርብቶአደርማሰልጠኛማእከላትላይሥርዓተ ምግብተኮርሠርቶማሳያዎችይተገበራሉእንዲሁም 100

የሥርዓተምግብተኮርነሮችከሚመለከታቸውባለድርሻእካለትጋርበመሆንይፈጠራሉ።

በተጨማሪምለሁሉምየቀበሌግብርናባለሙያዎችንሥርዓተምግብተኮርየኤክስቴንሽንአገልግሎትዕሰህሳብላይሥልጠና ይስጣል።

የከተማግብርናእናለግልባለሃብትየኤክስቴንሽንአገልግሎትንመስጥት

ለከተማግብርናእናለግልባለሃብትየኤክስቴንሽንአገልግሎትንተደራሽከማድረግእያበሚቀጥለውእምስትዓመትተኩረትተ ሰጥቶትይሰራል።

በዚህምመሰረትለከተማግብርናየኤክስቴንሽንአገልግሎትንለመስጠትይቻልዞንድየከተማግብርናየኤክስቴንሽንስርዓትይቀረ ጻል፤ የማሰፈጻሚያሰነድይዘጋጃል፤

እንዲሁምየኤክስቴንሽንፓኬጅበማዘጋጀትለሚመለከታችላካለትስልጠናእናግንዛቤይፈጠራል።በተመሳሳይመልክቶግልባለ ሀብቶችንየኤክስቴንሽንአገልግሎትንተጠቃሚሊማድረግይቻልዞንድየግልባለሀብቶችንየሚፈልጉትንየኤክስቴንሽንአገልግ ሎትንበመለየትየሚያስፈልጋቸውአገልግሎትእንዲያገኙከሌሎችባለድርሻእካለትጋርበመሆንድጋፍይደረጋል።

3.1.3. የግብርናልማትአካላትግንኙነትማጠናከር

ሆን የቴክኖሎጂ ማቀባባይ፣ ማላመድና ማሻሻያ ስራ ይተገበራል። በዓመት 3 ቴክኖሎጂዎች ከአያንዳንዳቸው የሥልጠና ተቋም በአቅድ ዘመን በጥቅል በማቀባባይና በማግኘት ስራ ይደረጋል። በግብርና ሚኒስቴር እና በክልል ቴ/ሙ/ት/ሥ/ ኤጀንሲ እና ቢሮዎች፣ እና በክልል ግብርና ቢሮዎች ተጠባብሮ የተሰጠው የሚገኘውን የሥልጠና ሥርዓት አገር አቀፍ የግብርና ሥልጠና ማስፈጸም ያለፈውን ማለቀጫ ችግር ወቅት ማዘጋጀትና ጥራት ማጠናከሪያ ማድረግ ወጥ በሆነ መንገድ በመዘር ጋትና ተግባራዊነትን በማረጋገጥ ሥልጠናው የአገሪቱን የግብርና እና ኢንቨስትመንት እድገት አቅጣጫ ተከትሎ ውጤታማ እንዲሆን ማዘጋጀትና የወጥነት እንዲመራ ለማድረግ የሚያስችል ተቋማዊ አደረጃጀት እንዲፈጠር ይደረጋል። የግብርና ሙያደረጃ፣ የብቃት ምዘና ዶክመንት፣ የሥርዓት ስምዐት እና የማስተማር ያሞጁ ሎቶ የገበያ ጥናትን መሰረት በማድረግ እንዲከለሱ እና በአዲስ እንዲቀረፁ ይደረጋል። በሀገራችን የሚገኙ የግብርና ሙያ ስልጠና ተቋማት በተፈላጊ መጠንና ጥራት ላይ ያተኮረ ሥልጠና ሙሉ ጠት እንዲሆኑ፣ በተመራ ጠባብ ግብርና ምርቶች ሥልጠና የልዩነት እንዲሆኑ ምንም የቴክኖሎጂ ማፍለቂያ፣ ማባባዥ እና ማሻሻያ ማዘጋጀት እንዲሆኑ በሚያስችል መጠን በአገር አቀፍ ደረጃ በሚዘጋጅ መሠረድ፣ የፍላጎት ክፍተት የጥናት ውጤት መሰረት እና የሠልጣኝ ቅጠላ አቅማቸውን ከግምት ውስጥ በማስገባት በመሠረት ልማት እና በተግባር ሥልጠና መስጫ ቁሳቁሶች እንዲሟሉ ይደረጋል። በግብርና ውጤት ዘርፍ በሥራ ገበያ የፍላጎት ማሰባሰብ፣ በሙያደረጃ ቀረፅ፣ የብቃት ምዘና ፓኬጅ፣ ሥርዓት ስምዐት እና የማስተማሪያ ምዘና ልዩ ምዘና ማዘጋጀት ተሳታፊ የሚሆኑ በተለያዩ የግብርና ሙያዎች 400 ባለሙያዎችን የአጭር ጊዜ ሥልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል እንዲሁም 2500 መምህራንን የአጭር የረጅም ጊዜ የክህሎት ሥልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል። አጋር አካላትን ያደርጋቸዋል ለግብርና ቴክኒክና ሙያት ስምዐትና ስልጠና ዘርፍ የቴክኒክ፣ የፋይናንስና የቁሳቁስ ድጋፎች እንዲያደርጉ ይደረጋል። በግብርና ቴክኒክና ሙያት ስምዐትና ስልጠና ዘርፍ የተሻሉና ቸውተብለው ከተለየ ሀገር የተገኙትን ምርጥ ተሞክሮች እንዲለዩና ተቀምጠው ለስልጠና ውጤታማነት በስራ ላይ እንዲውሉ ይደረጋል።

3.2.1 መዋቅራዊ አደረጃጀትና የአሰራር ስርዓት ማሻሻያ

አየተሰራ በትያለው የግ/ቴ/ሙ/ት/ስ አደረጃጀት በግብርና ውጤት ዘርፍ አየተሰጠ ያለውን ስልጠና ለመምራትና ለመደገፍ በሚያስችል ደረጃ የተደራጀ ባለሙያዎች፣ በፌዴራል ግብርና ሚኒስቴር፣ ትምህርት ሚኒስቴር እና በክልል መንግስታት፣ ተጠባብሮ የተሰጠው የሚገኘውን የሥልጠና ሥርዓት፣ አገር አቀፍ የግብርና ሥልጠና ማስፈጸም ያለፈውን ማለቀጫ ችግር ወቅት ማዘጋጀት፣ የጥራት ማጠናከሪያ ማድረግን ወጥ በሆነ መንገድ በማረጋገጥ ሥልጠናው የአገሪቱን የግብርና እና ኢንቨስትመንት እድገት አቅጣጫ ተከትሎ ውጤታማ እንዲሆን፣ በአንድ ማዕቀፍ በወጥነት እንዲመራ ለማድረግ የሚያስችል ተቋማዊ አደረጃጀት እንዲፈጠር ይደረጋል።

ይህንን ምዘና ደተግባር ለመለወጥ በዋነኝነት በአፍሪካ ህብረት CAADP (Comprehensive African Agriculture Development Program) በአህጉራዊ ደረጃ የተዘጋጀውን የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥ ማስተግበር ያመመር ያንድም ከተልዩኛ ስምዐት፣ ይህንን ምዘና መዋቅራዊ አደረጃጀት ተከትሎ በፌዴራል እና በክልል መንግስት ሥርዓት ማሻሻያ የስልጠና ተቋማት የውጤት ተኮር የሥልጠና ሥርዓት ስምዐት ለማስፈጸም በሚያስችል መንገድ፣ መዋቅራዊ የአሰራር ሥርዓት ማስተካከያ በማድረግ መደበኛ፣ መደበኛ ባለሙያዎችና በሌሎች የሥልጠና ማዘጋጀት ሥልጣኖችን ተቀብለው ማስፈጸም እንዲችሉ ተለማጭ፣ የጎንዮሽ እና ወደ ላይ የሥልጠና እድገት ደረጃ አቅጣጫ ያለው እና በቃት ተኮር የሥልጠና ሥርዓት እንዲከተሉ ይደረጋል። በተጨማሪም የሚገኙት አካባቢ በመንግስት ተለይቶ በተመረጠ የግብርና ምርት ልማት እና ኢንቨስትመንት አቅጣጫ ተከትሎ እንደ ሚዋቀሩ እንደ ሚደራጁ ታሳቢ ተደርጓል።

በሥራ ውለም የብቃት ፍላጎት እና በሥልጠና ተቋማት ውስጥ በሚሰጥ ሥልጠና መካከል የሚታየውን ልዩነት በማስወገድ፣ በገበያ መርግብርና፣ ሥራ ፈጣሪዎችና ወጣቶችን ለማፍራት እንዲቻል፤ ዘመናዊ የግብርና እሠራጮችና ቴክኖሎጂን በመጠቀም ምርትና ምርታማነትን ለመጨመር፤ እንዲሁም የአገሪቱ እድገት፣ የቴክኖሎጂ አቅምን በቀጣይነት አገሪቱ በዘርፍ ልትደርስበት ያስቀመጠችውን ግብርና ማሳካትን ታሳቢ በማድረግ ለሁኔታዎች ለተከተልን ያለውን የውጤት ተኮር የሥልጠና መርህ-ግብርን በራሷ ላይ ማስተማሪያ ማሻሻል፣ በአገር አቀፍ/በክልል ደረጃ በተመራ ጠባብ ግብርና ምርቶች ላይ መሥሪያ ቤቶችን ለማስፈጸም ለማድረግ፣ የግብርና እድገት አቅጣጫን ታሳቢ ማድረግ፣ የግብርና ምርቶችን እሴት ሰንሰለትን በመከተል፣ በሥራ ገበያው የእውቀት እና ክህሎት ፍላጎት ጥናት ውጤት መሠረት፣

የባለድርሻአካላትን በማሳተፍ የስልጠና ሥርዓት ማሻሻያ ተግባራዊ ማድረግ፤ የግብርና ሙያ ደረጃ፤ የብቃት ምዘና ዶክመንት፤ የሥርዓት ትምህርት እና የማስተማር ደሞዳ ሎች እንዲከለሱ እና በአዲስ እንዲቀረፁ ማድረግ፤ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና የሥራ ዓለም ፍላጎትን የሚያሟላ እንዲሆን ማድረግ ትኩረት ተሰጥቶት የሚፈፀም ይሆናል።

በቴ/ሙ/ት/ሥ ስትራቴጂ የተቀመጠውን የ70:30 የክህሎት እና የንድፈ.ሃሳብ ስልጠና ጥምር ታላ ማሳካት የተቋም ውስጥ የተግባር ስልጠና አሰጣጥ እና የሥራ ላይ ልምምድን (የትብብር ስልጠና) በተሻለ ምንጭ ለማሰራት ታሳቢ ተደርጓል።

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት መሠረታዊ የኢንተርኔት ሪሶርስ ክህሎትና ተዘማጅ የንግድ ሥራ አስተዳደር ሥልጠና በሁሉም የቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ፕሮግራሞች ውስጥ አካቶ በመስጠት ረገድ ያለውን ዓለም አቀፍ ልምድና ተሞክሮ መሠረት እድርገው ተስማሚ የስልጠና ፓኪጅ እንዲያዘጋጁ ይደረጋል።

የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ኮሌጆች ተቋማዊ የምዘና ስርዓትና አሰጣጥ ተከታታይ የምዘና አሰጣጥ ስርዓትን ተከትሎ እንዲፈፀም ይደረጋል።

አገር አቀፍ የሙያ ብቃት ምዘና የሙያ ደረጃዎችን መሠረት እድር ሳትግባራዊ እንዲደረገው ማድረግ ልጣኞች በሰለጠኑት የግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና መስክ በቁመቻ ላይ የተገኘውን ምዘና እንዲረጋገጥና በሄራዊ የቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና የብቃት ማረጋገጫ የምስክር ወረቀት እንዲያገኙሁኔታዎችን የማመቻቸት ስራ ይሰራል።

ከግብርና ቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና ተቋማት በተለያዩ የሙያ መስኮች ሰልጥነው ወደ ሥራ አለም የተሰማሩ ባለሙያዎች በዘርፉ ወይም በኢንዱስትሪው ያመጡትን ለውጥ ወይም ውጤት እንዲሁም ያጋጠሙት ግሮችን (Impact Assessment) የዳሰሳ ጥናት በማድረግ ተግባራዊነት ያለው የማሻሻያ ስራ ይሰራል።

3.2.2 የሥልጠና ተቋማት አቅም ግንባታ

መሠረተ-ልማት እና ግብዓት

በሀገራችን የሚገኙ የግብርና ሙያ ስልጠና ተቋማትን በተፈላጊ መጠንና ጥራት ላይ ያተኮረ ሥልጠና መስጠት እንዲችሉ፤ በተመረጠ የግብርና ምርቶች ሥልጠና የልሀ ቀት እንዲሁም፤ የቴክኖሎጂ ማሻሻያ ስልጠና፤ ማባዛት እና ማሸጋገር ያማዕከላት እንዲሆኑ በሚያስችል መጠን በአገር አቀፍ ደረጃ በሚዘጋጁ መሠረያ፤

የፍላጎት ክፍተት የጥናት ውጤት መሰረት እና የሠልጣኝ ቅጠላ አቅማቸውን ከግምት ውስጥ በማስገባት በመሠረተ-ልማት እና በተግባር ሥልጠና መስጫ ቁሳቁሶች እንዲሟሉ ይደረጋል። በአሁኑ ሰዓት በፌዴራል የሚተዳደሩ 5 ኮሌጆችን እና በተለያዩ ክልሎች የሚተዳደሩ 15 ኮሌጆች በጥቅሉ 20 የግብርና ቴ/ሙ/ኮሌጆችን አቅም ለመገንባት ታሳቢ ተደርጓል።

የሰው ሀይል

የተቋም አመራሮችና ሠራተኞች እንዲሁም ባለድርሻ አካላት በግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥ ልጠና ሥርዓት ላይ ግንዛቤ ያቸውን በማሻሻል ለመስኩ ፊት የሚያደርጉት እስተዋፅዖ ሳይቻል ዘንድ በአገር ውስጥ የሰው ጫላ ገራት የእጫ ጭርና የረጅም ጊዜ ሥልጠናዎች እና ልምድ ልውውጥ እንደሚያገኙ ታሳቢ ተደርጓል። በግብርና ውስጥ ዘርፍ በሥራ ገበያ የፍላጎት ዳሰሳ ጥናት፤ በሙያ ደረጃ ቀረጥ፤ የብቃት ምዘና ፓኪጅ፤ ሥርዓት ትምህርት እና የማስተማር ደሞዳ ልዝግጅ ተሳታፊ የሚሆኑ በተለያዩ የግብርና ሙያዘርፎች 800 ባለሙያዎችን በቁሥ ልጠና እንዲያገኙ በማድረግ ሥራው በቁየሰው ሃይል ይፈጠራል።

ሥልጠና በሚሰጥባቸው ሙያዎች፤

በሥራ ገበያ ውስጥ ሊገኙ የሥራ ክንውን መሥሪራትና ጥራት ደረጃ እንዲሁም በሥራ ውስጥ ቅም ላይ የዋሉ በሚገኙ ቴክኖሎጂዎች ላይ በመመሥረት እና የክህሎት ክፍተትን በመለየት 5

ሺህ መምህራን ተገቢና በቁየሰው ጭርና የረጅም ጊዜ የክህሎት ሥልጠና እንዲያገኙ ይደረጋል። የግብርና ቴክኒክና ሙያ አሰልጣኝ መምህራን ላይ እየታየ ያለውን የዕውቀት፤

ክህሎት እና አመለካከት ክፍተት በዘላቂነት ለመፍታት ሥልጠና በመስጠት ላይ ከሚገኙ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ተቋማት መካከል በመምረጥ ወይም አዲስ ተቋም በማቋቋም በፌዴራል ደረጃ የግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥ ልጠና ተቋማት ሰልጣኞችን አሰልጣኝ መምህራንን የሚያራጉ የሥልጠና ተቋም በመፍጠር ችግር በዘላቂነት ለመቅረፍ ታሳቢ ተደርጓል። የመምህራን ፍልሰትን ለመቀነስ የአሰልጣኝ ጥቅም የሥራ ላይ ውጤት እውቅና እና ማበረታቻ ሥርዓትን በመዘር ጋት ተግባራዊ ይደረጋል።

3.2.3 የአጋርናየባለድርሻአካላት-ትስስር

ሥልጠናናሰሚሰጥባቸውበተመረጡሙያዎችበየደረጃው የሚገኙ ባለድርሻአካላትንናበዘርፋየተሰማሩየግልባለሀብቶችንመለየት፤ የፍላጎት-ትንተናበሥራትናሰሚኖራቸውድርሻደረጃመሰረትየግንኙነትእናትስስርህጋዊሥርዓትበማበጀትበሙያደረጃእና ብቃትምዘናፓኬጅቀረግ፤ በትብብርየክህሎትሥልጠና፤ በቴክኒክናበሥልጠናዶክሙንዎችእናመረጃዎችእቅርበት፤ በግብአትእናበበጀትድጋፍእንዲሳተፉበማድረግየሥልጠናውንጥራትበማስጠበቅየሥራገበያውበእውቀት፤ ክህሎትእናአመለካከትየበቃየሰውሀይልፍላጎትንበማሟላትረገድትልቅሚናእንዲጫወቱይደረጋል።አጋርአካላትናድርጅቶች ለግብርናቴክኒክናሙያትምህርትናስልጠና ዘርፍ የቴክኒክ፤ የፋይናንስናየቁሳቁስድጋጋዎችንእንዲያደርጉይደረጋል። በግብርናቴክኒክናሙያትምህርትናስልጠና ዘርፍ የተሻሉናቸውተብለውከተለይህገሮችየተገኙትንምርጥተሞክሮዎችንእንዲለዩናተቀምረውለስልጠናውውጤታማነትበስ ራሳይእንዲውሉይደረጋል።

በግብርናቴክኒክናሙያትምህርትናስልጠና ዘርፍ በተሻለደረጃላይከሚገኙየውጪህገርተቋማትእናተዛማጅዓላማካላቸውየህገርውስጥተቋማትጋርየትብብርግንኙነትእንዲ መሰረትናእንዲጠናከርይሰራል፤ ብቃትናህጋዊነትላይየተመሠረተስርዓትናአደረጃጀትእንዲኖርበማድረግመንግስታዊናመንግስታዊካልሆኑድርጅቶችጋርጠን ካራአጋርነትለመፍጠርናየተለያዩየልማትአጋርድርጅቶችድጋጭችንበላቀደረጃለመጠቀምይሰራል።የግብርናው ዘርፍ ገናእያደገያለናብዙየኢንቨስትመንትእድሎችንሊፈጥርከመቻሉጋርተያይዞብዙየሰውሀይልየሚፈልግከመሆኑአንጻርበመንግ ስትብቻብተገቢውመጠንለማከናወንስለሚያዳግትየግልባለሀብቱአዋጭነቱንበጥናትበማረጋገጥበዘርፋእንዲሳተፍማድረግን ታሳቢተደርጓል።የሥልጠናው ዘርፍ የባለድርሻአካላትከሥርአቱተጠቃሚነታቸውንለማረጋገጥይሰራል፤ ያበረከቱትንምእስተዋፅዖበመለየትእውቅናእናማበረታቻይሰጣል።የባለድርሻአካላትተሳተፎንለማሳለጥናየስራግልፀኝነትና ቅልጥናንለመፍጠርበማሰልጠኛተቋማትእናበባለድርሻአካላትመካከልየመረጃእያያዝናልውጥእናአጠቃቀምሥርዓትን በማዘመንጥቅምላይእንዲውልይደረጋል።

3.2.4 ብቃትተኮርትምህርትናሥልጠና

በቀጣይእምስትእመታትየግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠናበህገራዊየግብርናእድገትላይያለውንሚናበማሳደግእንዲሁምየግብርና ቴ/ሙ/ት/ሥልጠናተደራሽነትእድማስንበማስፋትከመደበኛሥልጠናመርሃ-ግብርበተጨማሪመደበኛባልሆኑ (እጫጭርስልጠናዎች) እና ኢ-መደበኛ (በልምድለተገኘክህሎትእውቅናየመስጠት) የሥልጠናመርሃ-ግብርትኩረትበመሥጠትበትምህርትደረጃ፤ በይታ፤ በእድሜ ...ወዘተባልተገደበመንገድሠልጣኞችንበመቀበልበመረጡትየሥራሙያተፈላጊየተግባርሥራእናየሥራፈጣሪነትክህሎትእና እውቀትእንዲኖራቸውለማድረግበአራትየሥልጠናፕሮግራሞችአገልግሎትይሰጣል።

እነዚህምሥራፈጣሪዎችናወጣቶችበመረጡትየግብርናሥራ ዘርፍ የሚሰጥመደበኛያልሆነየእጭርጊዜሥልጠና፤ ከደረጃ I እስከ V እናበእጫጭርሥልጠናበግብርናኢንቨስትመንትዎችውስጥለተቀጣሪባለሙያመደበኛሥልጠና፤ ከደረጃ I እስከ V የግብርናኤክስቴንሽንባለሙያመደበኛሥልጠና ላይ በትኩረት ይሰራል። በተጨማሪም የእውቀትእናክህሎትክፍተትንተከትሎየሚሰጥእጫጭርሥልጠናበሥራላይለሚገኙየግብርናኤክስቴንሽንባለሙያዎች፤ በሥራላይለሚገኙየግብርናኢንቨስትመንትተቀጣሪባለሙያዎች፤ በግልምሆነበመደራጀትበሥራተሰማርተውለሚገኙጥቃቅን፤ እነስተኛእናመካከለኛደረጃየግብርናኢንተርፕራይዞች እና ለአርሶ/አርብቶአደርእናለገጠርወጣቶችናሴቶችየሚሰጥ ይሆናል።

3.2.5 ቴክኖሎጂማላመድ፣ ብዜትእናሽግግር

አርሶ/አርብቶአደርየተሻሻሉየቴክኖሎጂፍላጎትከጊዜወደጊዜእየጨመረከመምጣቱጋርተያይዞየአርሶ/አርብቶአደርንየቴክኖ ሎጂፍላጎትለማርካትታሳቢተደርጓል። ከግብርናምርምርማዕከላት/ከግብርናየደብረሲቲዎችየሚወጡአዳዲስቴክኖሎጂዎችንበተለያዩየግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ ኮሌጆችበማላመድእናጥቃቅንናእነስተኛእንቀሳቃሾችንበማሰልጠንቴክኖሎጂዎችንለማሸጋገርታሳቢተደርጓል። በተጨማሪምየግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ ኮሌጆችከአርሶ/አርብቶአደርማሰልጠኛማዕከላትጋርባላቸውየሁለትየሽግንኙነትየአርሶ/አርብቶአደርንችግርናየቴክኖሎጂ ጥያቄበቅርበትበመረዳትየግብርናምርትእሴትሰንሰለትንተከትሎበተለይክፍተቶችላይበመመስረትችግርፈቺምርምርከሚያ ደርጉማዕከላትጋርበመሆንየቴክኖሎጂማቀብ፤ ማላመድናማሸጋገር ስራ ይተገበራል። በዓመት 3

ግብርና ቴክኒክና ሙያት ምህርትና ስልጠና ተቋማት የማይቋቋሙ ጥፋት ለቴክኖሎጂ አቅም ክምችትና ሽግግር ማዕከላት በመሆን የቴክኖሎጂውን ዕድገት ከግለሰባላቸው በተጋር በመሆን የሚመሩና ሽግግር ፈቺ የሆኑ ጥናቶችን በማካሄድ ፕሮግራም የሚቀርቡ ማሰልጠኛዎች እንዲሆኑ እና በግብርና

ቴ/ሙ/ት/ስልጠና ዘርፍ

በውጤት ተኮር ስልጠና አሰጣጥና በቴክኖሎጂ አቅም ክምችትና ሽግግር በሀገር አቀፍ ደረጃ ሞዴልና የልሀ ቅት ማዕከላት ለግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ/ታቋማት እንዲፈጠሩ ይሰራል። የግብርና ቴ/ሙ/ት/ስ/ኮሌጅ የሰርቶፊኬት ማሳያዎች የልማትና የቴክኖሎጂ ማስተዋወቂያና ማሳደግ ለመደረግ ለአካባቢው አርሶ/አርብቶ አደር፣ ለጥቃቅንና ለነስተኛ ሊንተር ፕራይዞች፣ ለከፍተኛ የትምህርት ተቋማት፣ በዘርፉ ለተሰማሩ ሙንግስታ ዊልማት ድርጅቶችና የግልባለሀብቶች፣ ... ወዘተ እንደ ሞዴል ንት እንዲያገለግሉ ይደረጋል።

በሥልጠና ተቋማት ተዘጋጅተው ወደ አርሶ/አርብቶ አደሩ የተሸጋገሩና ውጤታማ የሆኑ ቴክኖሎጂዎችን ለገር አቀፍ ደረጃ የሚሰጡ ተዋወቅ እና የሚሸጋገሩ ሥራ ከሚሰሉ ለስታቸው አካላት ጋር በጋራ በመሥራት ተደራሽነትን ማሳደግ ተቃራኒ ተደርጓል። የግብርና ቴክኒክ ሙያት ምህርት ሥልጠና ተቋማት የወረዳው ልማት ጣቢያ ሰጠው ምችን በማሳተፍ በዙሪያቸው የሚገኙ የአርሶና አርብቶ አደር ማሰልጠኛ ማዕከላትን ለአርሶ/አርብቶ አደሮች፣ ለወጣት እና ሌሎች እንዲሁ ለኮሌጅ ሰልጣኞች የተግባር ሥልጠና መስጫና የቴክኖሎጂ ብዙ ስለሽግግር ሥራዎችን ማከናወን ማዕከላት እንዲሆኑ ይሰራል።

3.3 የግብርና ምርምር

ግብርና ምርምር ታማኝ ተወዳዳሪ በማድረግ የአርሶና አርብቶ አደሩን ገቢ ለማሳደግ፣ የምግብና ሥርዓተ ምግብ ባዘጋጅቶ ለማረጋገጥ እና ለመዋቅራዊ ሽግግር እስተዋፅኦ ለማድረግ በመጫወቅ ለምስት ዓመታት የዘርፉን አማካይ እድገት ለግብርና ሙብ ቆይታ ማሳደግ እንደ አጠቃላይ አገራዊ ግብን ለማስተካከል። ከዚህም አንጻር የዘርፉ ዕቅድ ለስኬት እንዲሰጥ ለምድብ የሚሰጡ ልዩ ምርምር ግብን ተወጤታማነት የሚያልቁ የተሻሻሉ የግብርና ቴክኖሎጂዎች የሚቋቋሙ ለአቅርቦት ሙከራና ምርምር ስራዎችን ያደረገው። በመሆኑም የሀገራዊ ግብርና ምርምር ሥርዓቱ የቴክኖሎጂ አቅርቦት ሂደት እንደ ሀገር ከሚጠበቁ የዘርፉ ልማት ግብች እንደ ምርምር ትያይዞ ስራ ያስፈልጋል።

በምርምር ዓይነቶቹ ላይ የሚደረገው ምርምር ያለን ውስን የምርምር አቅም አሰጣጥ የቅድሚያ ደረጃ ስራ ስለሚከተሉት ቴክኖሎጂዎች ላይ የሚከተሉት ከሮቦቶች ሥራ ላይ የሚሻሻለው ቴክኖሎጂ ምስጢር ቴክኖሎጂውን የጠበቀ፣ በገበያ ላይ ተወዳዳሪነት የሚጠቃ ስለሚከተሉት ምርምር አስተማማኝ የሆኑ ሊደረግ ይገባል። ስለዚህም ለተጠቃሚው የሚቀርቡ የግብርና ቴክኖሎጂዎች ተቀባይነት እንዲኖራቸው ለልማቱ እስተዋፅኦ እንዲደርጉ የምርምር ሥርዓቱ ተጠባቂ ሚናውን ለማስፈራር ስራ ላይ የሚሰሩት ስራ ቴክኖሎጂዎች ማሳያዎች መሠረት የሚጫወት ይሆናል።

በግብርና ልማቱ የተቀመጡ ግብችን ለማሳካት ለመገደብ አርሶ/አርብቶ አደሩን የግል አምራቾች ምርምር ታማኝነትን ለመጫወት በገበያ ላይ ለጊዮ ጥራት ደረጃን ለማሟላት የሚያስችል የአምራሪ ትኩረት ዘዴ እንዲከተሉ ለማድረግ የሚረዱ ስማማቂ የቴክኖሎጂ ሳይንሳዊ የሥራ ስራ ርዕይ ለማራጨት ማቅረብ ይሰጥልዎታል።

ለዚህም የዓለምን ነባራዊ ሁኔታ በማገናዘብና የወደፊት አዝማሚያውንም አስቀድሞ በመተንበይ የሀገራችን ግብርና ያለማቋረጥ እንዲያድግ የሚያስፈልጉ አስተማማኝ የቴክኖሎጂዎችን እና የተሻሻሉ አሰራሮችን በቀጣይነት ለማቅረብ የግብርና ምርምር ሥርዓቱ የመሪነት ሚናውን መጫወት ይኖርበታል። ስንዴን በምርምር ጣቢያ አሁን ካለበት 80 ወደ 90 ኩ/ል በሂክታር፣ በቁሎን ደቃ ይዞር ደቃዎች (hybrids) በማውጣት ከ120 ወደ 135 ኩ/ል በሂክታር እና ጤፍን ደግሞ ከ28 ወደ 32.5 ኩ/ል በሂክታር ለማድረስ በስተኩረት ለመሥራት ታችኛ ነው።

ይህንም የምርምር ታማኝነት ደረጃ ለማስጠበቅ የሚፈለግ የተሻሻለ የሰብአዊ ልምድ እንዲከተል (optimum agronomic practice and crop protection) ምክረ-ሃሳብ በተጓዳኝ ማቅረብ በአርሶ አደሩ ዘንድ ጎልቶ የሚታየውን የምርምር ታማኝነት ከፍተኛ ለማጥበብ (narrowing the yield gap) በእጅጉ የሚረዳ ይሆናል። በተመሳሳይ የአንስሳት ምርምር ሥራዎች ላይ ምርምር ታማኝነትን ለማካድ 4000 ሊትር በአንድ የአለባወቅ ተከላን ዲቃ ላላም (high-grade crossbred dairy cow) ለማግኘት የሚገባው ሥራ ደረጃ ለማሳደግ ለመሰረድ ስለሚጠበቅ ምርምር ሥራ ተጠቃሚነትንም በሂደቱ ለማረጋገጥ የሚከናወን ይሆናል። የበግ ሥጋን ከማሻሻል አኳያ የምትመረጡ ሀገር በቀል ዘር ደቃ ላይ ያተኮረ የማህበረሰብ አቀፍ የእንስሳት ዝርያን የማሻሻል አሰራር ዘዴ (community based animal breeding program) በመከተል በመረጣ ወይም በማዳቀል ታግዞ የበግ ግልገልጫ ጣንዕድ ገት እንዲኖረው ማስቻልና 6

ኪንዩቲዎ ያሳድጋልጠቃላይ የበግ አርባታዘዴ ንግድ ጋንብንና የአንስሳቱን ጤና አጠባበቅ ጨምሮ ሲላማተደርገው የሚሠራ ይሆናል።

አዳዲስ ለሚወጡ ቴክኖሎጂዎች በተጠቃሚው ዘንድ እንዲታወቁና ላሳትግም ለመፍጠር የሚያግዝ የቅድመ-ኤክስቴንሽን እና ቅድመ-ማስፋፋት ሥራ የታወቀ ሲሆን ንብቁ ጣይም ተቀባይነት ላገኙ ቴክኖሎጂዎች ምንም ዓይነት ቴክኖሎጂ-በዜት በተለይም የሱባል ዘርፍ አቅርቦትን ለማሳደግ የሚረዱ ዘዴዎችን በመከተል ለማምረት ከፍተኛ ጥረት የሚደረግ ይሆናል።

በዚህም መሠረት ለግብርና ምርምርና የተግባር መስኮች ማለትም የቴክኖሎጂና የግብርና አሰራር ማሻሻያ መረጃዎች አቅርቦት፣ የአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት ሥራ፣

የግብርና ዕውቀትና ክህሎትን ወደተጠቃሚው ለማሸጋገር የአቅም ግንባታ ልጠና እና የመነሻ ቴክኖሎጂ-በዜት ንግድ መልክቶ የአምስት ዓመታት ሲላማዎች ተቀምጧል።

3.3.1 የግብርና ቴክኖሎጂ ማመንጨት

የሀገራችን ግብርና ልማት ዕድገት እንዲፋጠን የሚረዱ ተፈላጊ ቴክኖሎጂዎችን በዘላቂነት ማቅረብ ከምርምር ሥርዓቱ የሚጠበቅ ውጤት ነው።

ይሁንና የምርምር ሥርዓቱ እስካሁን ያካበተው ልምድ ላይ እየገነባለ መሄድ የሚያስችል መነሻ እንዳለው ቢታወቅም ላለንበት ዘመን የሚሆኑ ተወዳዳሪ (በምርታ ማነት፣ በምርት ጥራት፣ በተቀባይነት እና በመሳሰሉት)

የምርት ዓይነቶችን ለማቅረብ በአሁኑ ጊዜ እየገጠሙ ያሉ ፈታኝ ጉዳዮችን ከግምት ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል።

ከእነዚህም መካከል የግብርና መሬት የመጣቡ በዝንባላ ማሳየት፣

የአፈር ለምንት እየተሟጠጠ ምጣትና የአፈር ጤንነት ችግር መከሰት፣

ለመስኖ የሚውል ወሃ አቅርቦትና በክለት ችግር መባባስ፣ የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለው ስጋት፣

ከዚህ በፊት ተከስተው የሚያውቁ በሽታዎችና ተባብሮች ችግር መበራከት፣ የ-በዝነት-ህይወት-ህብት መመና መን፣

የምግብ ደህንነት ጉዳይ አሳሳቢ እየሆነ መምጣት እና የመሳሰሉ ተግዳሮቶች ለሚያስከትሉት ተፅዕኖ መፍትሄ ያላቸው የግብርና ቴክኖሎጂዎች ማቅረብን ይጠይቃል።

ስለሆነም አስተማማኝ የሆኑ ውጤቶች ላይ ለመድረስ እንዲቻል በምርምር ሂደቱ ከተለመደው የአሰራር ዘዴ (conventional research)

በሻገር በባዮቴክኖሎጂ ቴክኒኮች ምሳሌ ምሳሌ ለምሳሌ የሌሎች አገሮች ተሞክሮ ያሳያል። ከዚህ በኋላም የምርምር ሥርዓቱ የተጠበቀ ንጋላፊነት በሙሉ ፍላጎትና ተነሳሽነት ለመወጣት የሚያስችል የምርምር ዕቅድ በማዘጋጀት ከዓለም አቀፍ የምርምር ተቋማት ፍራንሻይዥ ተቋማት ጋር ትብብር በመፍጠር አቅም እየገነባለውን ቀሳቀስ ይኖርበታል። በተጨማሪም ሀገራችን ካላት ስፊት የግብርና ሥነ-ምግባር ተለያይነት እንዲሁ ግን አካባቢዎች በቴክኖሎጂ ተደራሽ ለማድረግ እገዛ ማድረግ የሚችሉ የግል ምርምር ተቋማት ቢመጡ ወይም ቢቋቋሙ ጠቃሚ እንደሚሆን ይታመንታል።

በሌላ ምሳሌ በኮልታ ግብርና ምርምር ሥርዓቱ እንደሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ ሁሉ ለአብነት ያህልም የብራዚል አራምብራ ፓየም ርምር ተቋም በሂደት በከፊል አራሱን የሚችል ድርጅት (semi-commercial)

ቁመና እንዲይዝ ለቀጣይ እካሄዱ እንደ አቅጣጫ ለመከተል በጥናት የተደገፈው ሳይሆን ለመስጠት የሚታይ ይሆናል።

በመጨረሻ

ዓመታት ከምርምር የሚወጡ የግብርና ቴክኖሎጂዎች በተጠቃሚው ዘንድ ተቀባይነት ከማግኘት ምባል ፈላጊ ከስፖርት ገብ ያየ ሚጠይቃቸውን የምርት ጥራት መመዘኛዎች ከማሟላት እንዲሁ ጋር ተሰብሮ ጥናት ለፈላጊ ቴክኖሎጂ በተለይም የዝርያ አለቃ ቀቅ አሰራር ሥርዓት መመራት ይኖርባቸዋል።

ይህም በአንድ የሱባል ዓይነት በቁጥር የበዙ ዝርያዎች እየወጡ ጎርግን ወደ ምርት ሳይገቡ ወይም በሽታ ወዲያው ተመተው ከምርት የሚወጡ ከሚሆኑ ይልቅ ምርምር ፍጠራ በለብል ማቆየት ገጥሞ ችግሮችን የሚፈቱና ተቀባይነት ላገኝ ተው ወደ ልማቱ ተለዩ ሎሚ ገቡ ጥቂት ዝርያዎች ማወጣት የሚመረጥ እንደሆነ በሁሉም ዘንድ ግንዛቤ ለወሰድ ይገባል።

የሌሎች ሀገሮች ተሞክሮ እንደሚያሳዩ ምርታ ማነትን በከፍተኛ ሁኔታ ከማሳደግ እንደሚታወቀው ለጥናት ሱባል ዓይነቶች ማለትም በስንዴ፣ ጉብስ፣ ሩዝ፣ አትክልት ፍራፍሬ በመሳሰሉት ልክ እንደ በቆሎ ሁሉ ዲያላዝር ያዎችን (hybrids)

ለማወጣት እንደ አቅጣጫ ተወስዶ በልዩ ትኩረት ምርምር ፍሊግ ሥራ ይገባዋል። በዚህም መሠረት የግብርና ምርምር ባሉት አራት ዋነኛ የተግባር መስኮች ማለትም የግብርና ቴክኖሎጂና የአሰራር ማሻሻያ መረጃ፣ የግብርና መነሻ ቴክኖሎጂ-በዜት፣

የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅና ቅድመ-ማስፋፋት እና የግብርና ዕውቀትና ክህሎት የሚያሳድግ የአቅም ግንባታ ልጠና ሥርዓት እንዲተኮር ባቸው የተለዩ የምርምር ተግባራት እንደሚከተለው ተጠቃላይ ቀርቦ ይገኛል።

በዕቅድዘመኑ 05 (አምስት ዓመታት) ውስጥ ከሚታረሰው ለመካናይዜ ሽንግቶቹ ሆናል ተብሎ የሚገመተው 13,000,000 ሄ/ር መሬት ውስጥ 3,656,250 ሄ/ር ማለትም 37.5% የሚሳዘገጁ ተኩራክተር ለማከናወን አላማተቀምጧል። ለስበት ሃይል መጠን ወሳኝ ጠ1

ስኩዌር ሳንቲሜትር የሚረከብ ውለዳ ላይ ከሚታረሰው መሬት አፈር የሚከሰተው የተቃርኖ ሃይል በመሆኑ ለዚህ ስሌት ሲባል በጠን ካራ መረጫ አፈር ላይ በባለ 3፣ 4 እና 5 ማረሻ ጥቅም ላይ እንደሚውል ተገምቶ የተራክተር ቁጥር ጠ3

ዓይነት የፈረስ ጉልበትም ደብዳቤ በሰንጠረዥ እንደተመለከተው ተሰልቷል። በተጨማሪም ጠ4

በመቶ የብዕር እና እንደ በቆሎ ያሉ የአገዳሰብ ልምድ ረት በዐጭ ዶመው ቁያ ያይሰበሰባል።

በሪፐርት ላይ ስንት እና በሰው ሃይል የሚታጩ ደውሰብል እንስሳት ማመው ቁያና መሬት ልፈ ያዎች ይወቃል። እንዲሁም 12.5 %

በክላስተር አካባቢ የተመረተ ጤፍ ባህሉ ለገብ መውቁ ያይወቃል። በክላስተር የተመረተ ስንዴ 100 % በኮምባይን ሮይስ በሰባል።

ተ. ቁ	የፈረሰት ስም	የሚረገጥ ግር	ሄ/ር ቦታ	በግመት የእርሻና ክርክር ስቀን		የሚታረሰው ሄ/ር	የሚያስፈልግ የትራክተር ቁጥር	ማብራሪያ
				እርሻ	ክርክር			
1	60-75	3	5	30	30	1,500,000	10,000	ከእርሻ ስራ በኋላ ከመከሰት ከሰብራት ማሳውከ10-15 ቀን ለጸሀይ መጋለጥ ይኖርበታል
2	80-90	4	7	30	30	1,233,300	8,222	
3	120-150	5	10	30	30	922,950	6,153	
ድምር						3,656,250	24,375	

በክላስተር አካባቢ የሚገኙ እርሻዎች ላይ ትኩረት በመስጠት የሚሰራ ሲሆን 50 በመቶ የክላስተር አካባቢዎች ማሳሰቢያ ካደረጉ በኋላ ለሌሎች ይዘጋጃል። በእነዚህ አካባቢ የሚገኙ እማውራዎች 100% የሚካናይዜ ሽንተጠቃ ሚዳ ይደረጋሉ።

በአገሪቱ የክላስተር እርሻ አካባቢ የሚገኙ እማውራዎች ማጥናት የመድረግ ሥራ ይሰራል። የግብርና ሚካናይዜ ሽንገል ግለሰብ እንዲያገኙ ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል።

በቆላማው አካባቢ የስንዴና ተከታይ ሰብሎች ማሳሰቢያ ለሰብሎች ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይዘጋጃል። ከዚህም ውስጥ 1000 ሄ/ር ማሳሰቢያ ለአርሻ ስራ እንዲስተካክል ይደረጋል። አንድ ስፋቱ 2.5 ሚ/ር የሆነ ስትራክተር ተገቢ ለሆኑ ለአርሻ ስራ ለሰብሎች ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይዘጋጃል። ከ 3-5 ሄ/ር መሬት ማስተካከል ይችላል። ስንዴና ስራ ለውሎ ለሰብሎች የመስመር ማውጣት እና የዘር መዝገብ ተገቢ ስራ የሚከናወኑ ሲሆን ከክርክር በኋላ ለስንዴና ስራ መስራት ቢቻልና 15 ሌቭ ለአርሻ ስራ 2,250 (ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ሆም ሰባ ሄ/ር) ሊስተካከል ይቻላል። በ5 ዓመት 11,250 (አስራ አንድ ሺህ ሁለት መቶ ሆም ሰባ ሄ/ር) መሬት ይስተካከላል። የመስመር ማውጣት ለጠቃሚነት በ 35% ይቆጠባል። የአፈር ለምነት ይጠበቃል። ምርታማነትን 50% በማሳደግ የግብርና ሚካናይዜ ሽንገል ስራ ለማስፈጸም ሚካናይዜ ሽንገል ስራ ለማስፈጸም ይረዳል። በቆላማው አካባቢ የተመረቱ ሰብሎች ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል።

የቆላማው ስንዴና በ 300,000 ሄ/ር መሬት ላይ የሚሰማና ለሚሰማዎቹ ከጥገና በኋላ ስንዴና የሚያስከትሉ ከሆነ ጥገና ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል።

በመሆኑም 10 በመቶ የጥገና ስራ በዘመናዊ መንገድ ይለቀማል። በቆላማው 300,000 ሄ/ር ስንዴና የሚሰማ ስራ ላይ ለአርሻ ስራ ለሰብሎች ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። 10,000 ሄ/ር ጥገና የሚሰማ ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። 1.8 ሚትር የኦፕሬሽን ስፋት 10 ኪ/ሜ በሰዓት የሆነ የጥገና ስራ መንቀሳቀስ ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። 8 ሰዓት ቢሰራ በአንድ የሥራ ቀን 14.4 ሄ/ር የጥገና ስራ ይደረጋል። ይህ መሰረታዊ ስራ ለቆላማው ስንዴና ይደረጋል። ለ20 ቀን ቢሰራ 288 ሄ/ር መሬት ማጠቃለያ ይሰጣል። ከ 300,000 ሄ/ር ውስጥ በ5 ዓመት ውስጥ ቢሆን 10% ጥገና የሚሰማ ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። 2000 ሄ/ር ቢሰማ የጥገና ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። ስንዴና ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። ከ10,000 ሄ/ር ውስጥ 2,000 ሄ/ር በጥገና የሚሰማ ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል። ለ10,000 ሄ/ር ለ 20 የጥገና ስራ ላይ ተከትሎ ማሳሰቢያ ሚካናይዜ ሽንገል ይደረጋል።

ለ1,000 ሄ/ር በፈረሰት ስም ለሚሰማ ስራ በ25 የለቀ ማሳሰቢያ 28 በትራክተር ተገቢ ማሳሰቢያ 3 መስመር ጥገና ስራ ይደረጋል።

ገኛሉ።

ይህንገንጅም ራቸውን በማላቅ የኅብረት ሥራ ማህበራት የአገር ውስጥ የግብርና ምርቶች ግብይት አገራዊ ድርጅቶች ውጭ 34 ከመቶ ማድረስ እንዲችሉ።

ኅብረት ሥራ ማህበራት በዋና ዋና ግብርና ምርቶች አገራዊ የወጪ ግብይት በሚላክ ምርት መጠን እና በሚያስገኙት ዶላር ድርጅቶች ውጭ 32 ከመቶ ለማድረስ ታችኛዎቹ።

በግብርና ምርት ግብይት ውስጥ ያሉ መሠረታዊ የኅብረት ሥራ ማህበራት ምርቶችን በብዛት እና በጥራት በማሰባሰብ፤ በማከማቻቸው፤ በማጓጓዣ፤ በማሸግ፤

ደረጃ በመስጠት እና እሴት በመጨመር የመደራደር አቅማቸውን በማሳደግ በከፊት ለሎች የኅብረት ሥራ ማህበራት ጋር ጠንካራ ግንኙነት በመፍጠር ለምርቱ የተሻለ ገበያ በማፈላለግ እንዲሸጥ የማድረግ ተግባር በኩረት ይሰራል፤

የግብርና ምርት ግብይት እሴት የሚጨምር፤ ወጭን የሚቀንስ፤

የተንዛዛ የግብይት ሰንሰለትን የሚያሳጥር እንዲሆን የሚያስፈልገውን ለውጥ ዘርግ ተግባራዊ ይደረጋል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራትን የመደራደር አቅም በማጠናከር የገበያ መዳረሻዎችን የማስፋፋት ተግባር በኩረት ይሰራል፤ የኅብረት ሥራ ማህበራት በእንሰሳት እና እንሰሳት ተዋጽኦ ምርት ግብይት ላይ በስፋት እንዲሰሩ ይደረጋል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት ምርት ዓይነት፤ ጥራትና መጠን ለየት እና ለምርቱ ደረጃ በመስጠት፤

የምርት ዳካም የሚመላከት እና ምርቱን ቀድሞ የማስታወቅ ሥራዎች ተጠናክሮ ይሰራል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት የምርት ጥራትን መሠረት ያደረገ የክፍያ አሰራር በመዘር ጋት እንዲሰሩ ይደረጋል።

በአገራችን በውጭ ግብይት ላይ ለመሰማራት አቅም ካላቸው ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ ለየተሰሩ ያሉት ቁጥራቸው እነስተኛ በመሆኑ አቅም ፈጥረው በውጭ ግብይት ላይ በስፋት እንዲሰሩ ይደረጋል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት የውጭ ገበያ መረጃ እያያዝን ለማዘመን የሚያስፈልጉ ሰራተኞችን ነገራት ለውጭ ገበያ መዳረሻዎችን ማስፋፋት፤ የውጭ ገበያ መዳረሻዎችን ማስፋፋት፤

በውጭ ግብይት ላይ የሚታዩ የውንድሞችን የተንዛዛ የግብይት ሂደት በማሳጠር ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ምርቶችን ዓይነት፤ መጠን፤

ጥራት እና ወቅታዊነትን ጠብቆ መላክ ላይ ተኩረት ሰጥተው እንዲሰሩ ይደረጋል፤ ለውጭ ገበያ የሚቀርቡ ምርቶችን በጥራት ለመለካከል

ይልቅ እሴት በመጨመር እና ለምርቱ ልዩ ልዩ ልዩ ስጦት መላክ የምርት ዳካም (traceability)

ስለ ሚያረጋግጥ ተኩረት ተሰጥቶ ይሰራል፤ በውጭ ግብይት ላይ የሚሰማሩ የኅብረት ሥራ ማህበራት መንግስት ልዩ የሚሰረታቸውን ለውጭ ገበያ የሚያገኙትን አሰራር ይዘረጋል፤

በጥናት ላይ በመመስረት የኅብረት ሥራ ማህበራት ግብይት ስርዓትን የማጠናከር ተግባር ይከናወናል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት የገበያ ጥናት ሰነድ ጠናቀቀው እና አዎንታዊ ይረጋገጥ የሚደረግ የግብይት ተግባር የኅብረት ሥራ ማህበራትን ለኪሳራ ስለሚዳርግ የገበያ ጥናት ተኩረት ሰጥቶ እንዲሰሩ ይደረጋል።

በተመሳሳይ የግብርና ምርት ግብይት ላይ ለምሳሌ ጥላ እንዲቻል ጥናት በማድረግ በመላው አገር ተውስጥ 65

በታዎች ላይ የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት መረጃ ማዕከላት ተቋቁሞ አገልግሎት እንዲሰጥ ይደረጋል።

3.5.4 የኅብረት ሥራ ማህበራት በእሴት ጭመራ ተሳትፎ ማሳደግ

የኅብረት ሥራ ማህበራት በግብርና ምርት ላይ እሴት በመጨመር ለገበያ ማቅረብ የጀመሩትን ተግባራት በማጠናከር ከቀላል እስከ ከባድ የሚቀንሳቸውን ደረጃዎችን ለውጭ ገበያ ለማድረግ የኅብረት ሥራ ማህበራትን ቁጥር

1,322 ለማሳደግ ታችኛዎቹ። የኅብረት ሥራ ማህበራት የሚሰበሰቧቸውን የግብርና ምርቶች ለተጠቃሚው (ሸማቹ)

በቀላሉ ማቅረብ እንዲቻል ለማድረግ ለገበያ ማዕከላትን በመላው አገር ተውስጥ የሚገኙ

ከተሞች ውስጥ በመንግስት አገልግሎት እንዲሰጡ ይደረጋል።

የኅብረት ሥራ ማህበራት በግብርና ምርት ላይ እሴት ለመጨመር የሚረዱ ከቀላል እስከ ከባድ የምርት ማቀናበር ደረጃዎችን ለውጭ ገበያ ለማድረግ የኅብረት ሥራ ማህበራትን ቁጥር

ፋተለይቶ፤ በጥራት ደረጃ፤ በዋጋ ተወዳዳሪ እና አዎንታዊ መሆኑ፤ ተቀባይነት፤

ቀጣይነት እና የተጠቃሚነት ደረጃ በጥናት በማረጋገጥ በስፋት እንዲሰሩ ይደረጋል፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት የኒዬዎች በግብርና ምርት ግብይት ላይ የአባላትን የመደራደር አቅም በማሳደግ፤

የገበያ መረጃ አገልግሎት መስጠት፤ የገበያ ትስስርን በማመቻቸት፤ የመጋዘን አገልግሎት በመስጠት፤

እሴት በመጨመር እና የትራንስፖርት አገልግሎቶችን በማመቻቸት ላይ ልዩ ልዩ ተኩረት በመስጠት እንዲሰሩ ይደረጋል፤ የኅብረት ሥራ ማህበራት ፌዴራል ሽያጭ ስርዓት ላይ የእሴት ጭመራ ደረጃዎችን ለውጭ ገበያ ለማድረግ የኅብረት ሥራ ማህበራትን ቁጥር

በአገር አቀፍ የኅብረት ሥራ ማህበራት መካከል የመረጃ ልውውጥ ሥርዓት በመዘር ጋትና በማለቀቀ፤ ፋይናንስ ማመቻቸት፤

የኅብረት ሥራ ማህበራት የመሠረተ ልማት ግንባታዎችን በማስተባበር እና የመደገፍ ተግባራት ላይ እንዲያተኩሩ ይደረጋል፤ የኅብ

ረትሥራማህበራትከአባሎቻቸውየሚሰበስቡትንየምርትዓይነትናመጠንለማከማቸትየሚያስፈልጉለደረቅ፤ ለፈሳሽ፤ ለአትክልትናፍራፍሬ፤

ለከሚከልእናሌሎችዓይነትምርቶችማከማቸውየሚሆኑደረጃቸውንየጠበቁመጋዘኖችበኅብረትሥራማህበራት፤ በመንግስትእናበሌሎችአቅምገንቢአካላትዘመናዊእናአስፈላጊመሳሪያዎችንየሚሉመጋዘኖችየሚገነቡበትአስራርተዘርግቶ ተግባራዊይደረጋል፤ ኅብረትሥራማህበራትየአባላትምርትለተጠቃሚዎችበቀላሉ ማድረስእንዲችሉበከተሞች፤

በኢንዱስትሪአካባቢዎችእናበመንገድ-ዳርላይተለያዮዓይነትደረጃ ያላቸውየገበያማዕካላትገንብተውአገልግሎትእንዲሰጡ ይደረጋል፤ የኅብረትሥራማህበራትየግብይትሂደትእንዲሳለጥእንደየምርቱባህሪየአባላትምርቶችንበማሰባሰብበአገርውስጥ ለአካባቢ፤

ለማዕከላዊ፤ ለተቀናጀየግብርናኢንዱስትሪዎች፤

እሴትመጨመሪያበታዎችእናለውጭገበያለማድረስእንዲሁምአባላትየሚፈልጉትንየምርትማሳደጊያግብጥዎችእናየኢንዱስትሪምርቶችንለማቅረብየሚያስችልፋጣንእናምቹየትራንስፖርትአገልግሎትእንዲኖርይደረጋል፤ ለኅብረትሥራማህበራት ቀልጠፋናጥራትያለውአገልግሎትመስጠትየሚያስችሉየተለያዮዓይነትናምቹሰፍትዌሮችንበመገንባትእናአቅምበመፍጠር እንዲጠቀሙበትይደረጋል፤ የኅብረትሥራማህበራትየመረጃስርዓትየማደራጀት፤ የማጠናከር፤ የመተንተን፤ የማሰራጨት (የአየርሁኔታ፤ የገበያዋጋ፤ የምርት፤ የማምረቻመረጃዎችንአጠቃላይመረጃ) ስራዎችተጠናክረውእንዲሰሩይደረጋል፤

3.5.5 የኅብረትሥራማህበራትየፋይናንስተደራሽንትንማሳደግ

አገራችንበፋይናንስአገልግሎትተደራሽነት (Financial inclusion) ዝቅተኛደረጃላይከሉትአገሮችእንዲሆኑ። በመሆኑምየገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትንበማጠናከር፤ ኅብረትሥራማህበራትባንክእናኢንሹራንስንበማቋቋምአገልግሎትእንዲሰጡበማድረግችግሩንእንዲቀረፍየበኩላቸውንአስተዋጽኦእንዲያበረከቱማድረግአስፈላጊነው።

በዚህመሠረትየፋይናንስኅብረትሥራማህበራትአሁንየሰበሰቡትንየቁጠባመጠንብር48.5ቢሊዮንእንዲያሰባስቡበማድረግእንደአገርከሚሰበሰቡውአገራዊየግላሰብቁጠባ (Household saving) ውስጥድርሻቸውን20 ከመቶማድረስነው።

የፋይናንስኅብረትሥራማህበራትየሰበሰቡትንየቁጠባእናከሌሎችምንጮችየሚያገኙትንገንዘብለአባሎቻቸውየብድርአገልግሎትእንዲሰጡለማድረግበትኩረትይሰራል። በዚህመሠረትየሚሰጡትየብድርመጠንብር46.5ቢሊዮንእንዲሰጡይደረጋል። በአለምላይየኅብረትሥራማህበራትለዜጎችምቹየሥራእድልበመፍጠርበቀዳሚነትከምታወቁትቋማትመካከልእንዲኖሩቸው፡ ፡ በመሆኑምአሁንበኅብረትሥራማህበራትየተፈጠረውንየሥራዕድልበማሳደግ ለ558 ሺ ዜጎችቋምየሥራእድልእንዲፈጥሩይደረጋል።

የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትአደረጃጀትጠንካራና ወጥ እንዲሆንይደረጋል፤ በገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትአባልያልሆኑትንየሕብረተሰብክፍሎችየፋይናንስክህሎታቸውንበማዳበርአባል በመሆንናበመቆጠብችግሮቻቸውንእንዲፈቱይደረጋል፤

በገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትውስጥየሴቶችንእናወጣቶችንየአባልነትምሆነአመራርነትተሳትፎአቸውንበስፋት የማሳደግተግባርትኩረትተሰጥቶየሚሰራይሆናል፤

የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትየሚሰጡትየቁጠባናብድርየፋይናንስአገልግሎትማስፋፋት፤ የገንዘብቁጠባናብድር ኅብረትሥራማህበራትየአባላትመደበኛቁጠባመጠንማሳደግ፤ በገጠርየግብርናምርትናምርታማነትእንዲጨምርለአርሶ/ አርብቶአደሩየግብርናምርትማሳደጊያግብጥዎችመግዛ፤

ለግብርናምርትግብይትእናእሴትለመጨመርየሚሆነውንፋይናንስበማመቻቸትየበኩላቸውንድርሻእንዲወጡይደረጋል፤ የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትብድርንእናቁጠባንመሰረትያደረገወይምሌሎችእነስተኛየመድንዋስትናአገልግሎቶችንበራሳቸውወይምከሌሎችኢንሹራንስሰጭተቋማትጋርበመቀናጀትአገልግሎትእንዲሰጡማድረግ፤

የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትየውስጥእሴትራቸውንለማዘመንሰራትወሮችንበመገንባትወይምበመዘርጋትየሚጠቀሙበትአስራርበዘርጋትአገልግሎትእንዲሰጡይደረጋል፤ በከተማእናገጠር የሚገኙ

የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትመርህበማይዳረርመልኩሁለቱንምተጠቃሚየሚያደርግየፋይናንስግብይትትስ ስርእንዲኖርትኩረትተሰጥቶይሰራል፤

የገንዘብቁጠባናብድርኅብረትሥራማህበራትዘመናዊየክፍያአስራሮችንበመዘርጋትከሌሎችየኅብረትሥራማህበራትጋርበመቀናጀትየሚሰሩበትአስራርተዘርግቶተግባራዊይደረጋል፤

የሁሉምዓይነትየኅብረትሥራማህበራትንእናአርሶ/አርብቶሕብረተሰብክፍልየፋይናንስችግርሊፈታየሚችልየኅብረትሥራማህበራትንከማደራጀት፤ የኅብረትሥራማህበራትንየአደጋስጋትለመቀነስእንዲቻልየኅብረትሥራማህበራትንስማደራጀት፤

ክፍል IV: ዘርፈ-ብዙሃን-ዓይነት

4.1 ምግብ ወይንትና

ለላፋት-ሁለት-አስርት ዓመታት በመደበኛ ፕሮግራም እና ፕሮጀክቶች የምግብ ወይንትና መታጣት ችግር ን ለመፍታት ከፍተኛ ጥረት ተደርጓል። በመሆኑም እ.ኤ.አ ከ 2010 እስከ 2015 የምግብ ወይንት አመልካች (Food Poverty Index) በ 11.8 በመቶ ወይም በ 6.9 ሚሊዮን ዜጎች እንዲቀንስ ማድረግ ተችሏል። በተመሳሳይ ወቅት የአገሪቱ ህዝብ ብዛት በ 10 ሚሊዮን ጭማሪ አሳይቷል (CSA, 2016)። የህዝብ ብዛት በ 2.5 ዓመታዊ የእድገት ምጣኔ መጨመሩን ተከትሎ የምግብ ወይንትና መታጣት ችግር ሆኖ ዘልቋል።

ለዚህም በምግብ በሰብልም ርት እና በኢኮኖሚያዊ ጥገና ውዕድገት ከህዝብ ቁጥር ዕድገት ይነሳ መሆኑን ያሳያል። የምግብ ወይንትና መታጣት በቀጥታ ለምግብ ወይንት (dietary nutrient) ጉዳት ለመጣት ይረዳል። እንዲሁም በተዘዋዋሪ ደግሞ በህጻናት ምግባላይ ተጽዕኖ በማሳደር እድሜያቸው ከአምስት ዓመት በታች በሆኑ ህጻናት ላይ መቀንጨር እና በነፍሱ ጠር እና በሚያጠብቁ ስሜቶች ላይ ደግሞ የንጥረ ምግብ ጉዳትን (malnutrition) እንዲከሰት ያደርጋል።

በአጠቃላይ የምግብ ወይንትና መታጣት ችግር እና ተያያዥ አለታዊ ተጽእኖዎችን ለመቅረፍ ትኩረት ተሰጥቶ ሊሰራበቸው የሚገቡ ጥረት መኖራቸውን ያመለክታል።

ከላፋት 15 ዓመታት የአራት ምዕራፎች ትግበራ አበረታችው ጤን በመሆኑ ከ 2013 በጀት ዓመት ጀምሮ እስከ 2017 ዓ.ም መጨረሻ ድረስ የሚጠቀሙ የአምስት ዓመት ስሜት ስርዓቶች ለፍጹም ስሜት ስርዓቶች ለመቀረፍ ላይ ይገኛል።

በዚህም ፕሮግራም በጥልቅ ይህንን (Extrem Poverty) እና ሥርዓቶችን የሚያመለክቱ የምግብ ወይንትና ችግር ውስጥ የሚገኙ በገጠር የሚኖሩ 8

ሚሊዮን የፕሮግራሙ ተጠቃሚዎች ከምግብ ወይንትና ችግር በማላቀቅ በዘላቂነት የምግብ ወይንትና ችግር ውን እንዲያረጋግጡ ለማስቻል ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቷል።

ልማታዊ ስፍራዎች

የልማታዊ ስፍራዎች ፕሮግራም የምግብ ወይንትና መታጣት መሰረታዊ መንግስታዊ ችግርን ለመቅረፍ የተቀረጸ የመንግስት ፕሮግራም ሲሆን ስርዓቱ ለደምግብ ወይንትና በተጋለጠ ወረዳዎች ውስጥ በምግብ ወይንትና ችግር ውስጥ ለሚገኙ የገጠር ህብረተሰብ ክፍሎች ድጋፍ (transfer) በማቅረብ በሰብሰብ ሰብደረጃ ጥሪ ታችው እንዲቆይ ማድረግና በማህበረሰብ ደረጃ ተጨማሪ ጥሪ ታችው እንዲፈጠር ትኩረት አድረጎ ይተገበራል።

የፕሮግራሙ ዋና ዓላማ

«በገጠር የሚኖሩ ፍጹም ስሜት የምግብ ወይንትና የተጋለጠ የህብረተሰብ ክፍሎች እድገትን የመቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲጎለብት፣ ኑሯቸው እንዲሻሻል፣ የምግብ ወይንትና ችግር ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። በጥልቅ ይህንን ትኩረት የሚኖሩ ስርዓቶችን የሰደደ የምግብ ወይንትና ችግር ያለባቸው ተጠቃሚዎች በተመረጡ የገቢ ማስገኛ ስራዎች ላይ በመሳተፍ በሰብሰብ ሰብደረጃ ተጨማሪ ጥሪ ታችው ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲፈጠር ትኩረት አድረጎ ጥር እና ሰው ሰራሽ እድገትን ተከትሎ የሚከሰት መጠንኛ እድገት ክስትት (Modest Shock) የመቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲፈጠር ጥሪ ስሜት ስሜት ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው።

በዚህ መሰረት በቀጣይ አስር ዓመታት ውስጥ ወቅቱን የጠበቀ ክፍያ የምግብ ክፍት ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። (80 በመቶ) የፕሮግራሙ የማህበረሰብ ስራ ተጠቃሚዎች ከፕሮግራሙ ድጋፍ ውጪ ሰብሰብ ሰብደረጃ ተጨማሪ ጥሪ ታችው እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። የምግብ ወይንትና ችግር ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። (Modest Shock) (ለሰብሰብ ሰብደረጃ ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው።

በማኔጅመንት መሰረት ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። ስራ ክፍያቸውን በወቅቱ እንዲያገኙ የምግብ ክፍት ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። በተጓዳኝ በሚሰጥ በተገባ የተደገፈ መሰረታዊ የሆኑ የቢዝነስ/ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ፕሮግራም እና በቁጠባተኝ ስራ ውስጥ ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። ተጨማሪ ጥሪ ታችው እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው።

ለሱዳን ስሜት ስሜት ውን እንዲቆይ ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው። ስራ ክፍያቸውን በወቅቱ እንዲያገኙ የምግብ ክፍት ስሜት ስሜት ውን እንዲሻሻል ማድረግ ነው።

ሩተጋላጭ የሆነው ሕብረተሰብ የፕሮግራሙን አካሄድና እሴት ግምገማ ለማድረግ ወቅት ከአያንዳንዱ ፕሮግራሙን ከሚያስፈልግበት ጊዜ ጠቃሚ ለሆኑ ሕብረተሰብ ማህበራት ፕሮግራሙ የሚያገኘውን ፋይዳሜንት ቆይታ እንዲያውቅና የሚጠበቅበትን ግዴታ እንዲያሟላ ለማድረግ የሚዘጋጁት ከታላቅ ስልጠናና ስልጠናው ስለሆነው። በመሆኑም የቁሳ ቁሳ ምግብ ታይጋና ስልጠና ስለሆነው፤ የምግብ ጥቅም ስልጠና ስለሆነው፤ የምግብ ማህበራት ስልጠና ስለሆነው፤ የምግብ ማህበራት ስልጠና ስለሆነው።

የምግብ ዋስትና ችግር ያረጋገጡ ተጠቃሚዎች ከፕሮግራሙ ማስመረቅ፤

ከምግብ ዋስትና ፕሮግራም መመረቅ (Graduation)

በሁለተኛ ደረጃ የሚታይ ሲሆን እንደ ደግሞ የምግብ ዋስትና ችግር ያለባቸው ቤተሰቦች በሴኔጌት ፕሮግራም እየታዘዙ የምግብ ጥቅም ስልጠና ለታዩት ምግብ ማህበራት ያላቸውን ጥሪት (Asset)

እንዲጠብቁ በማድረግ በቤተሰብ የኑሮ ማሻሻያ የሥራ መስክ ተሳትፎ ውጥረት ገንብተው ከሴኔጌት ፕሮግራም እንዲመረቁ ማድረግ ሲሆን ይህም በአጭር ጊዜ ለደረሰበት የሚቻል የምግብ ዋስትና ፕሮግራም የቅድሚያ ትኩረት የተሰጠው ተግባር ነው።

የሁለተኛ ደረጃ ምረቃ ደግሞ ከሴኔጌት ፕሮግራም የተመረቁ ቤተሰቦችን በቤተሰብ የኑሮ ማሻሻያ የሥራ መስክ እንዲቀጥሉ በማድረግ በሚያገኙት የፓኪጅብ ድርጅት ማህበራትና ከግብርናና ከግብርና ውጭ ግብር ገቢ በሚያስገኙ የልማት ስራዎች ላይ በመሳተፍ በሚያገኙት ገቢ ለስተማማኝ ሁኔታ በቤተሰብ ደረጃ ጥሪት በመገንባት ከአጠቃላይ ፕሮግራሙ ማስረጃ ስራ ጋር ይቆያል።

ተጠቃሚዎች በቀረበ ላቸው ድጋፍ ተጠቅመው ያመጡትን ለውጥ ከትትል ማድረግ እና ተጓዥኛ ድጋፎችን ማቅረብ፤ በመረጃ ላይ የተደገፈ ታላማ ነገት ያለው የምረቃ ማስተግበሪያ ስርዓት መዘር ጋት፤ ከፕሮግራሙ የተመረቁ ተጠቃሚዎች የድህረ ምረቃ ክትትል እና ድጋፍ ስርዓት መዘር ጋት።

4.2 ስርዓተ ምግብ ዋስትና

ከአመጋገብ ስርዓት አለመስተካከል ጋር በተያያዘ በሀገራችን የሚታየውን መቀን ጨር፤ መቀ ጨጭ፤

እነስተኛ ክብደት ወዘተ ለመቀን ስርዓት በዚህም ክንዳት በዜጎች ላይ የሚደርሰውን የተዛባ አካላዊ እድገትና በተለያዩ ስታዎች መጠቃ ትንላ ማስወገድ የግብርና ውል ማትገልጸው ለሆነው ደግሞ የተለያዩ ጥናቶች አረጋግጠዋል።

የዜጎችን የሥርዓተ ምግብ ዋስትና ማረጋገጥ ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታም እንዳለ ወይ ታወቃል፤

በሥርዓተ ምግብ ምን ደልም የግብርና ምርቶች በ 17 % እንደሚቀንሱ ይገመታል። (FNP)

በቅርቡ በጸደቀው የምግብና ስራ ግብርና ማህበራት ስርዓተ ምግብ ስርዓት ስለሆኑ ሰብአዊ ጥቃቶች ስርዓተ ምግብና ማህበራት ስርዓተ ምግብ ስርዓት መ/ቤቱ ጋር ተተኛ ያልሆነ ግንኙነት አላቸው።

በነዚህም ክንዳዎች የግብርና ምርትና ምርታ ማነት እንደዚህም የአመራረት ስልጠና ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆን ማድረግ ወሳኝ ተግባርና ለሚኒቴር መ/ቤቱም ተልዕኮ ግብ መም ታት የበኩሉን ለስተዋዳኝ የሚያደርግ ነው።

ግብርና ወን ሥርዓተ ምግብ ተኮር እንዲሆን ለማድረግ በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት የሚከናወኑ ዋና ዋና ተግባራት የሚከተሉት ናቸው። የሥርዓተ ምግብን የትግበራ መስኮች (interventions) በሚመለከታቸው የግብርና ዳይሬክተሮች መደበኛ ሥራዎች ውስጥ ተኩዳ እንዲሠራ ማድረግ (Mainstreaming)፤ የዜጎች የአመጋገብ ሥርዓት ማለትም የምግብ ስብጥር፤ ምግብ የሚመገቡበት ድግግሞሽ (Meal frequency) ዓለም አቀፍ ደረጃ ወን የጠበቀ እንዲሆን ማድረግ፤ በተለይም የገበያ ተደራሽነት በሌለባቸው የገጠር አካባቢዎች ስብጥር የአመራር ስልት (production diversity) እንዲሰፋፋ ማድረግ ፤ የተለያዩ የመገናኛ ዘዴዎችን በመጠቀም የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና መልዕክቶችን በማስተላለፍ በሀብረተሰቡ ውስጥ ግንዛቤ መፍጠርና ብሎም የባህርይ ለውጥ ማምጣት፤ በፌዴራል ደረጃ የተቋቋመውን የምግብና ሥርዓተ ምግብ ማስተባበር ደረጃ ተሞክሮ ላይ በመመርኮዝ በክልሎችና በተዋርድ የግብርና ቢሮዎችና ጽ/ቤቶች የምግብና የሥርዓተ ምግብ ትግበራዎችን የሚያስተባበር መዋቅር መዘር ጋት፤ ግብርና ሴክተር የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ተግባራት የተጠናከረ የክትትል እና ግምገማ ስርዓት በመዘር ጋት እንዲሁም የመረጃ ቋት በመፍጠር ለአዳዲስ እውቀት ምንጭ እንዲሆን ማስቻል፤ የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ፕሮግራም በመቅረጽ የግብርና ሚኒስቴር የስርዓተ ምግብ ተኮር ስራዎች በተደራጀ መልኩ መምራት፤ በተለያዩ የአገሪቷ ክፍሎች አገር ኢኮኖሚን መሰረት ባደረገ መልኩ ሞዴል የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ማሰለጥኛ ማእከላትን በማደራጀት የቴክኖሎጂ እና የክህሎት ሽግግር እና ስርጸትን ማሳልጠን፤ የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች የስርዓተ ምግብ ተኮር ግብርና ማሳያ ማእከላት እንዲሆኑ የሙያ እና የግባት አቅርቦት ድጋፍ ማድረግ፤ የስርዓተ ምግብ አቅድ እና ክትትል በግብርናው ሴክተር ተጠናክሮ የመደበኛ የስራ አካል እስኪሆን ድረስ ቀጣይነት ያለው ድጋፍ እና ክትትል ማድረግ፤ የስርዓተ ምግብ ተኮር ስራዎችን የማስተባበር አቅምን ማሳልጠን፤ የተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎች አቅርቦት ማሳደግ ይሆናል።

4.3 ስርዓተ ያታ

በአባወራናበለማዎ ራራ መካከል ያለውን የምርታ ማነት ልዩነት ማጥበብ

የግብርና ኤ.ክስቴንሽን ሌሎች የግብርና አገልግሎቶች ተደራሽነት እና ተጠቃሚነትን ማሳደግ

በሚቀጥለው አምስት ዓመታት የኤ.ክስቴንሽን ስርዓቱ ለ14 ሚሊዮን ለአርሲ/አርብቶ/ከፊል አርብቶ አደሮች የኤ.ክስቴንሽን አገልግሎቶች ተጠቃሚዎች ያደርጋል።
 ከአነዚህ የኤ.ክስቴንሽን አገልግሎቶች ተጠቃሚዎች ውስጥ ግብርና ሥራ ከተሰማሩ አማካኝነት 100%፣
 ባለትዳር ሴቶች 50%፣ እንዲሁም 10
 በመቶ የሚሆኑትን ወጣቶች የግብርና ኤ.ክስቴንሽን አገልግሎት ተጠቃሚ ማድረግ ሲሆን በዋናነት ሀገራዊ የግብርና ምርትና ምርታ ማነትን ለማሳደግ ማደራገጥ እንቅስቃሴዎች እና ወጣቶች ጉልህ አበርክቶ ይኖራቸዋል ዘንድ በሰብልል ማት፤
 በእንስሳት ልማት፣ በተፈጥሮ ህብት ልማት፣ በመስኖ ልማት፣ በሜካናይዜሽን፣ በድህረ-ምርት፣ ደህንነት እና እሴት ጭመራ፣ በስርዓተ-ምግብ፣ በሥርዓተ-ጾታ፤
 በአየር ንብረት ሁኔታ ትንቢት ስራ ለማድረግ እና በገበያዙር ያበተቀና ጀመረ ስለሆነ ኤ.ክስቴንሽን ተጠቃሚ ማድረግ ነው።

በግብርና ሚካናይዜሽን ስብቅድ በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ውስጥ ከሚታረሰው 1300000 ሄ/ር መሬት ውስጥ 9750000 ማለትም 75% የማሳዘግ ጅቱ በሚካናይዜሽን ማከናወን፤ 80 በመቶ የሰብልል ምርት በአጭዶ መውቁያ (በኮምባይን) ይሰበሰባል በእነዚህ ተኛ መውቁያ ስራ ልፈፈያዎች የሚወቃ ሲሆን በዘርፉ የተሰማሩ አማካኝነት 100% ተጠቃሚ ማድረግ፤

እንዲሁም ለወጣቶች የስራ-አድልዎ ፍጠራ የሚያስችሉ የትኩረት መስኮችን በመለየት ተጠቃሚ ማድረግ።
 በተጨማሪም ከሚመለከቱት ውለካ ለትጋር በመቀና ጀት ሴቶች እና ወጣቶችን በማደራጀት ጊዜ፤
 ጉልበት ቆጣቢና እሴት የሚጨምሩ የግብርና ቴክኖሎጂ ግብዓቶችን በማቅረብ ለከፍተኛ ደረጃ ላይ ማድረግ፤
 እንዲሁም የመጠቀምና የመግዛት አቅማቸውን ለማሳደግ የስልጠናና የብድር አቅርቦት ስርዓትን በመዘር ጋት ተግባራዊ ማድረግ።
 በእንስሳት ልማት በሙሉ ፓኬጅ ስራዎች እና ወጣቶች ተጠቃሚና ተሳታፊ ምርትና ምርታ ማነትን ማሳደግ ተግባራት ይከናወናሉ።
 የሀገርን ንግድ ለተዳደግ ከተመጣጠነ ምግብ እጥረት የሚከሰቱ የመቀን ጨርና የመቀጠል ጭቶች ግሮችን በዘላቂነት ለመፍታት የስርዓተ-ምግብ ተደራሽነትን ማሳደግ፤

4.4 አካባቢና አየር ንብረት ለውጥ

በግብርና ሲክስቴንሽን የአየር ንብረት ለውጥ የሚጣጣም ያስልት ውስጥ የተለዩ የአረንጓዴ እሴት ማሳደግን ለታሰራዎችን በመደበኛ ስራዎች እቅድ ውስጥ በማካተት የበመተግበር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 36.84 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2017 ዓ/ም 89 ሚሊዮን ሜትር ከቶን ማድረስ። ይህንን በተቋም ደረጃ የተቀመጠውን ግብ ለማሳካት በሰብልል ማት ዘርፍ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ፤
 ምርትና ምርታ ማነትን የሚጨምሩ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተት የበመተግበር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 7.23 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2017 ዓ/ም 25 ሚሊዮን ሜትር ከቶን ማድረስ።

በእንስሳት ልማት ዘርፍ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ፤
 የእንስሳት ልማት ምርትና ምርታ ማነትን የሚጨምሩ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተት የበመተግበር በ2012 ከተደረሰበት 12.06 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2017 32.6 ሚሊዮን ሜትር ከቶን ማድረስ። በተፈጥሮ ህብት ልማት ዘርፍ የተሳደጉት ስራዎችን በተቀና ጀየተፋ ስል ማት ስራ በማልማትና ተመልሰው እንዲያገግሙ በማድረግ የሙቀት እና ማቂ ጋዝ የሚያገሉ የስነ አካላዊ የአፈርና ውሃ ጥበቃ ስራዎችን በመደበኛ የልማት እቅዶች ጋር በማካተት የበመተግበር በ2012 ዓ/ም ከተደረሰበት 17.55 ሚሊዮን ሜትር ከቶን የሙቀት ጋዝ ቅናሳ በ2017 ዓ/ም 30 ሚሊዮን ሜትር ከቶን ማድረስ።

ይህንን ግብ በተቋም ደረጃ ለማሳካት በሰብልል ስርዓት ዘርፍ
 በግብርና የሚጣጣም ያስልት ውስጥ የተቀመጡትን ከአይር ንብረት ለውጥ ጋር የተጣጣሙ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን በስፋት መተግበር፤
 ተፋሰስን መሰረት የደረገ የተፈጥሮ ህብት ልማትና ጥበቃን ማጠናከርና ሰፊ የእርሻ መሬት ያለባቸው ቆላ ማበቃዎች ላይ የእርሻ ስራን በመስፋፋት ደገው አካባቢ በሚገኙ የተፈጥሮ ህብታችን ላይ የሚደርሰውን ጫና በመቀነስ የአረንጓዴ እሴት ማሳደግን ለታሰራዎች ምደረጃ ማሳካት ይቻላል።

በተጨማሪም ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተስማሙ የግብርና ስራዎች በመተግበራቸው የተቀነሰውን የሙቀት አማቂ ጋዝ መጠን ለማስላት የሚያስችል በሀገር አቀፍ ደረጃ የክትትል፣ ዘገባና መረጋገጥ ስራዎች ይዘረጋል።

4.5 ስራ ዕድል ፈጠራ

እንደ ሀገር ከፍተኛ ትኩረት ከተሰጣቸው ጉዳይ እንዲሁም የሥራ ዕድል ፈጠራ ጉዳይ ነው። በመሆኑም መንግስት ከ2008 ዓ.ም ጀምሮ የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን የማስተባባር ተልዕኮ ለሚኒስቴር መስራቢያዎችን ሰጥቶ ስራውን የሚመራበት ስትራቴጂ በመቅረጽ ወደ ስራ እንዲገባ ተደርጎልኗል። በገጠር ስራ ዕድል ፈጠራ የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ይኖሩታል። ለማራጭ የስራ እድሎችን በማስፋት የዜጎችን ፍትሃዊ ተጠቃሚነት ማረጋገጥ፣ ቴክኖሎጂን በመጠቀም እና የስራ ባህልን በማሻሻል ምርት እና ምርታማነትን ማሳደግ፣ የገጠር እና የከተማ ትስስርን ማጠናከር እና የገበያ አማራጮችን ማስፋት፣ እላስፊላጊ ፍልሰትን እና ስራ አጥነትን መቀነስ፣ የገጠር ኢንተርፕራይዘር በማሳልበት የገጠር ኢኮኖሚያዊ ትረጎሚያዎችን ማሳለፍ፣ ምርታማነትን ማሳደግ፣ ጥራት ያለውና ዘለቂ የሆነ የገጠር የሥራ ስምረት መፍጠር፣ በገጠር ሥራ ፈጠራ ሴቶችንና ወጣቶችን ተጠቃሚ ማድረግ፣ የገጠር ሥራ አጥነትን በመቀነስ ለአገር ዕድገት አስተዋጽኦ ማድረግ የሚሉት ናቸው። በዚህም መሰረት በሚቀጥሉት 5 ዓመታት በግብርና 5 ሚሊዮን ወጣቶች የስራ እድል ለመፍጠር ሂሳብ ማቀጠል ይጠበቃል።

በዚህ የሥራ ዕድል ፈጠራ ተጠቃሚ የሚሆኑ ዜጎች በዋናነት ሥራ አጠገብ /Unemployed/ ሲሆኑ እንዲሁም ከፊል ሥራ አጥ ዜጎችንም /Underemployed/ ያካትታል። ከ15 /አሥራ አምስት/ ዓመት የእድሜ ክልል በላይ ያሉ ወንዶችና ሴቶች፣ የተማሩና ያልተማሩ፣ አስተማማኝ የገቢ ምንጭ የሌላቸው፣ ትምህርታቸውን ያቋረጡ፣ የቴክኒክና ሙያ ትምህርትና ስልጠና፣ የዩኒቨርሲቲ ትምህርታቸውን የጨረሱ፣ ልዩ ድጋፍ የሚፈልጉ አካል ጉዳተኞችን እንዲሁም በከተሞች መስፋፋት፣ በኢንዱስትሪ ልማትና በመሳሰሉት ምክንያቶች ከመሬታቸው በተለያዩ ምክንያቶች የተፈናቀሉ አርሶና አርብቶ አደሮችን ያካትታል።

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ስትራቴጂ ከየትኩረት መስኮች

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ የሀገር ማዕቀፍ ሆኖ፣ የማስፈጸም አቅም ስርዓቶችን መፍጠር፡-

የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራን በተጠናክረ መልክ ለመምራትና ውጤታማ ለማድረግ የሚረዱ የሀገር ማዕቀፍ ተዘጋጅተው ስራ ላይ ይውላሉ። የሀገሪቱን የአሁንና የወደፊትን ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ ትኩረት ያደረጉና የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን የሚያበረታቱ ህጎች፣ ደንቦችና መመሪያዎችን በማውጣትና የአሰራር ስርዓት በመዘርጋት በተዋረድ በክልል፣ በዞን፣ በወረዳና በቀበሌ ተግባራዊ ይደረጋል። የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በተሻለና በብቃት መምራትና መተግበር የሚያስችል የማስፈጸም አቅም (መዋቅር፣ የሰው ኃይልና ሌሎች ደጋፊ አደረጃጀቶችን) በመፍጠር በሁሉም የመስተዳደር እርከን ስራ ላይ ይውላል። የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ትግበራን ለማሳለፍ እስፊላጊ የሆኑ መመሪያዎች፣ ማንኛውንም የኮሙኒኬሽን ስትራቴጂ ተግባራዊ ይሆናሉ።

አመለካከት ክህሎት ግንዛቤ ማሳደግ ላይ ያተኮረ የአቅም ግንባታ ስራዎችን ማከናወን፡-

ማንኛውም ተግባር በላቀ ደረጃ ለመፈጸምና ለማስፈጸም የአቅም ግንባታ ስራ ወሳኝ ድርሻ ያለው በመሆኑ ከከፍተኛ አመራር እስከ ፈጻሚና ተጠቃሚ ድረስ ያለውን የአቅም ክፍተቶችን በመለየት እስፊላጊውን ግብዓቶች በማመቻቸት ተከታታይ የአመለካከት፣ የእውቀትና የክህሎት ማሳደጊያ ስልጠናዎች እንዲያገኙ በትኩረት ይሰራል። የሚከናወኑት የአቅም ግንባታ ተግባሮች ወደ ሥራ የሚሰማሩውን ሥራ ፈላጊ አመለካከት በመቅረጽና ክህሎትና ዕውቀት በማሳደግ ላይ ያተኮረ መሆን ይገባዋል። የገጠር የሥራ እድል ፈጠራን ለማሳልበት ተያያዥነት ያላቸው የመፈጸምና የማስፈጸም አቅም ግንባታ ስራዎች ተግባራዊ ይደረጋሉ። የስራ እድል ፈጠራ ጽንሰ-ሀሳብ ለማሳደግ ከፌደራል እስከ ቀበሌ አስተዳደር በየደረጃው የተለያዩ የግንዛቤ መፍጠሪያ የሕዝብ ንቅናቄ መድረኮች እንዲከናወኑ ይደረጋል።

ወጣቶችና ሴቶች ተኮር የሆኑ ፕሮግራሞችና ድርጊቶች፡-

ሴቶችና ወጣቶች በስራ ፈጠራ ላይ እንዲሳተፉ የሚያስችል በቂ እገዛ አለመኖር ከተጠቀሱት የስራ እድል ፈጠራ ተግባሮቶች ውስጥ እንዲሁም ዋናው መሆኑ ይታወቃል። ይህንን ችግር ለመፍታት የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ዋናው የትኩረት አቅጣጫ መሆን ይገባዋል። ከዚህም አንጻር ሴቶችና ወጣቶች በተሻለ መንገድ ወደ ስራ እንዲገቡ ለማስቻል በመረጃና በጥናት ተግባሮቶቻቸውን ማወቅና መፍታት ያስፈልጋል። ሴቶችንና ወጣቶችን በበለጠ ሊሰማሩባቸው የሚችሉ የስራ አማራጮችን መለየትና መተግበር ያስፈልጋል። የሚሰጡ የአቅም ግንባታ ስራዎች የሴቶችና ወጣቶች አቅምና ፍላጎትን መሰረት ያደረጉ መሆን ይገባቸዋል። ካላቸው ቁጥርና ተጠቃሚነት አንጻር እንዲሁም ለአጠቃላይ

ሀገራዊ እድገት ካላቸው አስተዋጽኦ ሴትና ወጣት ተኮር የሆኑ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ተቀርጾው ተግባራዊ መደረግ አለባቸው።

ለገጠር ስራ እድልፈጠራየተቀናጀድጋፍመስጠት፡-

የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራን በተጠናከረ መንገድ ለመተግበር ሁለንተናዊና የተቀናጀ ድጋፍ እንዲሰጥ ይደረጋል፤ በገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ ላይ የሚሳተፉ ዜጎች በግል፣ በቡድን፣ በማህበር በኢንተርኔት፣ በሌሎች አደረጃጀቶችና ስራዎች ተሰማርተው ውጤታማ ለማድረግ ቀጣይነት ያላቸው ዘርፈ-ብዙ የእንድ ማእከል አገልግሎትና በከላስተር ድጋፍ እንዲያገኙ ይደረጋል።

የሥራዕድልአማራጮችንማስፋት፡-

አማራጮችን በመለየት እና ለስራ እድል ፈጠራ ሊኖራቸው የሚችለውን ድርሻ እና ውጤታማነታቸውን ለማረጋገጥ የሚያስችል ትንተና በማካሄድ በውጤታማነታቸው መሰረት ተግባራዊ እንዲሆኑ ይደረጋል፤ በየአካባቢው ያሉ የስራ እድል አማራጮችን በጥልቀት በመፈተሽ የተለዩትን አማራጮች ለተሻለ ውጤታማነት ሲባል እንዲበለጽጉ በማድረግ ጥቅም ላይ የሚውሉበትን እንዲሁም አዳዲስ የስራ ዕድሎችን በየጊዜው በማጥናት እና በመቀመር አዋጭ የሆኑትን ለተግባር ዝግጁ የማድረግ አሰራር በመከተል ተግባራዊ ይደረጋል፤ የተለዩት አማራጭ የስራ እድሎች የሥራ ፈላጊ ዜጎችን ተሳትፎና ተጠቃሚነት ከግምት ውስጥ ያስገቡ መሆናቸውን እና በስራ እድል ፈጠራ ማእቀፍ ውስጥ የሚኖራቸውን ድርሻ እና ውጤታማነታቸውን በመተንተን በአዋጭነት ቅደም ተከተላቸው መሰረት ወደ ተግባር የሚገባበት ምቹ ሁኔታ ይፈጠራል፤ ከተለዩት አማራጭ የስራ እድሎች ውስጥ በጊዜያዊነት እና በዘላቂነት የሚከናወኑትን በመለየት ሁሉም ባለድርሻ አካላት እና አጋሮች ውጤታማ በሆነ መንገድ መተግበር የሚችሉበት የአሰራር ስርዓት ይፈጠራል፤ ፍላጎትን መሰረት ያደረገ የስራ ስምሪት እንዲኖር እና የባለቤትነት ስሜትን ለማግልበት ሲባል ተጠቃሚዎች በስራ እድል አማራጮች ልዩታ እና ትንተና ላይ በቀጥታ እንዲሳተፉ ይደረጋል።

አረንጓዴናተስማሚስራንማጠናከርናማስፋት፡-

የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ ለአየር ንብረት ለውጥ የማይበገር አረንጓዴ ልማት አስተዋጽኦ ሊያበረክት በሚችል መልኩ ይተገበራል። በገጠር የሚፈጠሩ የሥራ ዕድሎች የአየር ንብረት ለውጥ ተጽዕኖን የሚቋቋሙ መሆን ይገባቸዋል። ከዚህም አንጻር የተፈጥሮ ሀብትን በማልማትና፣ በመንከባከብ ለስራ ዕድል ፈጠራ በዘላቂነት በመጠቀም የሥራ ፈላጊዎችን ገቢ በአስተማማኝ ሁኔታ እንዲያደግ ይደረጋል። በዚህ ረገድ ውጤታማ የሆኑ አገሮች ተሞክሮ ተግባራዊ ይደረጋል። የአረንጓዴ ልማትን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያግዙ ከአየር ንብረት ብክለ የጸዱ የፀሀይ ኃይል፣ የኃይል ቆጣቢ ምድጃዎችና ሃይል ቆጣቢ የቤት አሰራሮች እንዲውሉ ይደረጋሉ። ከኃይል ምንጭ ተያያዥነት ያላቸውን ስራዎች ለማስፋት የውኃ፤ መስኖና ኤሌክትሪክሲቲ ሚኒስቴር በመንቀሳቀስ ላይ ሲሆን ከስራ እድል ፈጠራ እንድታኖ በማድረግ ለስራ እድል ፈጠራ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንድናረታው ማድረግ ይቻላል። እንዲሁም አረንጓዴ ልማትን የሚያጠናክሩ የክህሎት ስልጠናና የማበረታቻ ስራዎች በማካሄድ አረንጓዴ ስራ መሰረት ያደረጉ የስራ እድሎችን ማስፋት ይቻላል። ደን መሰረት ያደርጉ የስራ እድሎች በአሁኑ ጊዜ የተራቆቱ መራቶችን እንዲያገግሙ በማድረግና የተራራዎች ልማት ከአጠቃላይ የተፈጥሮ ሃብት እንክብካቤና የደን ልማት ጋር በማገናኘት ዛፍን መሰረት ያደረጉ የስራ እድሎች እየተፈጠሩ ይገኛሉ። የአገሪቱን መልክአ-ምድርና የተለያዩ ስነ-ምህጻሮች መኖር ዘርፈ ብዙ ጥቅም ያላቸውን የዛፍ እይቶች በማልማት ዘላቂ የገቢ ምንጭ እንዲሆኑና ከስራ እድል ፈጠራ ጋር እንዲቃኙ በማድረግ የስራ እድል ከመፍጠር በተጓዳኝ ለአረንጓዴ ልማት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማድረግ ይቻላል። በገጠር አካባቢ የሚፈጠሩ የስራ እድሎች ለስራ ፈላጊ ተስማሚ እንዲሆኑ ለማድረግ እያደጉና እየተፈጠሩ ያሉትን የገጠር ከተሞች በመሰረተ ልማት (ለምሳሌ በኩባል ድንጋይ መንገድ ግንባታ ማካሄድ)፣ በፋሲሊቲ (መብራት፣ውኃ የመሳሰሉትን) እና አገልግሎት (ቴሌኮም፣የፋይናንስ አገልግሎት የመሳሰሉትን) እንዲስፋፋ በማድረግ ለስራ እድል ፈጠራ አመቺ ሁኔታን መፍጠር ይቻላል። የስራ እድል ፈጠራ ማፍለቂያ ቦታዎች ሆነው እንዲያገለግሉ የገጠር ከተሞች በእቅድ እንዲመሩና እንዲያደጉ ማገዝ ያስፈልጋል። እንዲሁም በገጠር ከተሞችና አመቺ በሆኑ የገጠር አካባቢዎች ከቱሪዝምና የመዝናኛ ማእከላት እንዲስፋፋ በማድረግ የስራ እድል ፈጠራ ለማራጨችን ማስፋትና ለወጣቶች ተስማሚ አካባቢ በመፍጠር የገጠር አካባቢዎችን ሳቢ እንዲሆኑ ማድረግ ያስፈልጋል። የገጠር ህብረተሰብ የአስፋፈርና የገጠር ቤቶች አሰራር ከአጠቃላይ የሃገሪቱ እድገት አቅጣጫና ከስራ እድል ፈጠራ እንዲቃኙና የማህበረሰቡ ባህላዊ፣ ማህበራዊና ታሪካዊ እሴቶችን ሳይለቁ በጥናት ላይ በመመስረት ማሻሻልና ማሳደግ ይቻላል። በተጨማሪም የገጠር የአስፋፈርና የገጠር ቤቶች አሰራር ለኢኮኖሚያዊ እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማድረግ በሚችሉበት ሁኔታ መቅረጽና ማሳደግ ይቻላል።

የገጠርኢንተርፕረንረርሽፕእናየግሉባለሀብት፡-

የገጠር ሥራ ዕድል ፈጠራ የልማታዊ ባለሀብት መፍለቂያ በሚሆን መልኩ ይተገበራል። የገጠር ሥራ ፈላጊዎች ገና ከጅምሩ የሥራ ስምሪት ሲሰጣቸው በእድገት ሂደታቸው በአመለካከትና በተግባር ልማታዊ አስተዋጽኦ በማበርከት የመጠቀም፣ ጥራት ያለውና ተወዳዳሪ ምርት የማምረት እንዲሁም ስራ ፈላጊዎች ትክክለኛውን የዕድገት አቅጣጫ ጠብቀው ሃብት የማፍራትን ስራ እንዲሰሩ በማድረግ በገጠር የግብርና ሥራዎችን በዘመናዊ መንገድ የሚያካሂዱ፣ በእሴት ስንሰለቱ በመሳተፍ ሀብት የሚፈጥሩ በርካታ ልማታዊ ባለሀብቶች መፍጠር ይቻላል። ከአነስተኛ ካፒታል እና የቴክኖሎጂ አቅም በመነሳት በልማታዊ ጥረት እያደገ የሚሄድ የካፒታልና የቴክኖሎጂ አቅም እንዲገነባ ይደረጋል። በገጠር ያሉ ሥራ ፈላጊዎችን አመለካከት በመቅረጽ ታታሪ፣ በልማቱ ተሳታፊና በተሳተፉት ልክ የመጠቀም አስተሳሰብ ያላቸው፣ የቁጠባ ባህላቸው የዳበረና በየጊዜው እያደገ የሚሄድ የቴክኖሎጂ አጠቃቀም እንዲኖራቸው ይደረጋል። አነስተኛ የገጠር ከተሞች መስፋፋት የሥራ ዕድል ለመፍጠር ጠቃሚ በመሆናቸው በከተሞቹ የሚደረገው የመሰረተ ልማት መስፋፋት ለአካባቢ የገጠር ቀበሌዎች የሥራ ዕድል ለመፍጠር በሚያስችል መንገድ መምራትና መደገፍ ያስፈልጋል። የገጠር ኢንተርፕረንረርሽፕ እና የግሉ ባለሀብትን ለመደገፍ የሚያስችሉ የፊሲካል፣ የፋይናንስ እንዲሁም አስተዳደራዊ ድጋፎች ይደረጋሉ።

የገጠር ስራ እድልፈጠራየግብዓትአቅርቦት፡-

በገጠር የሥራ ዕድል ፈጠራን ውጤታማ ለማድረግ ተዋናዮችን ባሳተፈ መልኩ አስፈላጊው የግብዓት አቅርቦት ይመቻቻል። የገጠር ስራ ፈላጊዎችን በዘመናዊ ግብርናና ከግብርና ውጭ ለማሰማራት የማልሚያና የመስሪያ ቦታ፤ የመነሻ ካፒታልና ቴክኖሎጂዎች ያስፈልጋል። ፣ ይህንን የማሟላት ጉዳይ ያለተዋናዮቹና ቤተሰቦቻቸው ተሳትፎ የተሟላ ውጤት ሊመጣ አይችልም። ይህ አለመሆኑ ደግሞ በገጠር የሚፈጠሩ የሥራ ዕድሎችን ስፋት ሲገድብ የቆየ መሆኑ ይታወቃል። ችግሩን ለማቃለል መንግስት የሚጫወተው ሚና እንደተጠበቀ ሆኖ ተዋናዮቹና ቤተሰቦቻቸው የበኩላቸውን አስተዋጽኦ ሊያበረክቱ በሚችሉበት አግባብ እንዲፈፀም ይደረጋል።

የገጠር ስራ እድልፈጠራየገበያትስር፡-

የገጠር ስራ ዕድል ፈጠራን ከኢንዱስትሪ፣ ከግብርና እና ከአገልግሎት ልማቶች ጋር በማስተሳሰር ሀገራዊና ኢኮኖሚያዊ ትስስር እንዲጠናከር ይደረጋል። በዚህም ለገጠር ስራ ፈላጊዎች የስራ አማራጮችን በማስፋትና በማመቻቸት አላስፈላጊ የሰዎች ዝውውር እንዲቀንስ ይደረጋል። በክልሎች መረጃ ልውውጥ በመፍጠር፣ ምርጥ ተሞክሮችን በመቀመርና በማስፋት የስራ ዕድሎችና የገበያ ትስስር የሚያገለብቱ አሰራሮችን በመዘርጋት በክልሎች መካከል የስራ ዕድል በመፍጠር ሀገራዊ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ትስስር እንዲገለብት ይደረጋል። ኢንተርፕራይዞች የእርስ በእርስ፣ ከመንግስትና ከባለሀብት ጋር የገበያ ትስስር እንዲፈጥሩ ይደረጋል።

የገጠር ስራ እድልፈጠራጥናትናምርምር፡-

የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በእውቀት ላይ የተመሰረተ እና የተመረጡ ቴክኖሎጂዎችን በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋልን መሰረት አድርጎ የሚተገበር ይሆናል። በተለያዩ አካባቢዎች ያሉ የገጠር ስራ እድል ፈጠራ ምርጥ ተሞክሮዎች በመለየትና በመቀመር ከሀገራዊ እና ከየአካባቢዊ ነገራዊ ሁኔታ ጋር በማጣጣም ጥቅም ላይ የሚውሉበት ሁኔታ ይፈጠራል። በሁሉም አካባቢዎች የሚተገበሩ የገጠር የስራ እድል ፈጠራ ፕሮግራሞች ምርት እና ምርታማነትን ሊያሳድጉ የሚችሉ እና ግብርናን በማዘመን ትራንስፎርም ማድረግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን በስፋት ይተገበራሉ። በገጠር የሚፈጠሩትን የተለያዩ የስራ እድል አማራጮች ስራ አጥን የመሸከም አቅም ኖሯቸው ውጤታማ እንዲሆኑ እና ለተለያዩ ስራ ፈላጊ ዜጎች በፍላጎት መሰረት ምላሽ መስጠት እንዲቻል በጥናት እና ምርምር እንዲታገዙ በማድረግ የተገኘውን ምክራሃሳብ መሰረት ያደረገ ድጋፍ እንዲሰጥ ይደረጋል። የገጠር የስራ እድል ፈጠራ እቅድ በመረጃ ላይ ተመስርቶ ተገልጋዮችን እና ተጠቃሚዎችን ባሳተፈ መልኩ የሚታቀድና ትግበራውም በዚህ መሰረት የሚፈጸም ይሆናል። እንደሁም ጥናትን መሰረት በማድረግ የተመረጡ ልምዶች፣ ፈጠራና ቴክኖሎጂዎችን ማስፋት፣ የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በእውቀት ላይ የተመሰረተና የተመረጡ ቴክኖሎጂዎችን በአግባቡ ጥቅም ላይ ማዋልን መሰረት አድርጎ የሚተገበር ይሆናል። በተለይም የፈጠራ ስራዎቹ የአገር ውስጥና የውጭ ምርጥ ተሞክሮዎችን መሰረት አድረገው የሚዳብሩ ናቸው። እስከ ዛሬ ከተለመደው አካሄድ በተለየ ተነሳሽነት የአሰራር መሰረታዊ ለውጥን በመተግበር በተሻሻለ ቅልጥፍናና ውጤታማ በሆነ መንገድ ሥራን የመከወን ኃላፊነት ተግባራዊ ይሆናል። የገጠር ስራ እድል ፈጠራ በቴክኖሎጂ በታገዙ አሰራሮችና መሳሪያዎች በመታገዝ ይበልጥ ምርታማና ውጤታማ እንዲሆኑ ትኩረት ይሰጣል። በግብርናው ዘርፍ ዘመናዊ መሳሪያዎችንና ግብአቶችን በመጠቀም ምርታማነት የማሳደግና ተጨማሪ እሴት በማፍራት ተፈላጊውን ትራንስፎርሜሽን ለማምጣት የሚያስችሉ መሆን ይገባቸዋል። በዚህ መሰረት በእውቀት ላይ የተመሰረቱ አግባብነት ያላቸውና የተመረጡ የቴክኖሎጂ ውጤቶችን በግብርናና ከግብርና ውጪ ያሉ የስራ እድሎችን በማዘመን በስራ ፈላጊዎች ዘንድ ተመራጭ እንዲሆኑ ይደረጋል። ዘመናዊ መሳሪያዎች እና ቴክኖሎጂዎች በባለሀብቱ እንዲሁም መንግሥት በሊዝ ክፍያ ለተጠቃሚዎች እንዲቀርብላቸው አማራጭ መንገዶች ይመቻቻሉ።

ክፍል V: የማስፈጸሚያ ስልቶች

በ

አምስት ዓመቱ ዕድሜ ላይ ለማድረስ የግብርና ትራንስፎርሜሽን ስኬት እድልን ለመጨመር በአዲስ የሥራ አሰራር መንገድ መምራት አለበት። ከእነዚህ መካከል በዋናነት የክልል እና የፌዴራል መንግስታት የ 5 ዓመት ርዕይ እና ፕሮግራም የጋራ ማድረግ፣ በየደረጃው በጣም አስፈላጊ የሆኑ የችሎታዎችን ፣ የዕውቀትን የአመራር ስለት ማዳበሪያና መለወጠ (ከአመራር እስከ ግብርና ባለሙያው) ፣ የብሔራዊ ቅንጅት ዲፎሎፕመንት ለማድረግ ፣ የተሻሻሉ የፖሊሲ ማሻሻያዎችን ማዕደራዊ መተግበር ፣ የተረጋገጡ የስኬተኞች ልምዶችን መስፋትና ምርታማነትን የገበያ ትስስር ችለ ማሳደግ የሚረዱ አቀራረቦችን ማሳደግ (Cluster approach) ፣ የግሉ ዘርፍ በግብርናው ዘርፍ እንዲሰማሩ የመሳሪያ ስልቶች ማዘጋጀት (በአጠቃላይ የእሴት ሰንሰለት) ፣ ማዳበሪያ እጥፍ የማዋሃድ እና የኩራትን ተከልደ ግሉ ሴክተር መስተላልፊ እንዲሁ መግባቱን በግብርና ስትራቴጂ ላይ እሴት የማይጨምሩ አገልግሎቶችን መስጠት ።

5.1 ተቋማዊ ትራንስፎርሜሽን

ግብርና በአዋጅ የተሰጠውን ተግባርና ኃላፊነት በአግባቡ ለመወጣትና በሚቀጥሉት አምስት ዓመታት ሊያሳካ ያቀዳቸውን ውጤቶች መፈጸም የሚችል ተቋማዊ መዋቅርንና የሰው ሀብትና ክህሎትን በፈጣሪና በክልል ደረጃ መልሶ ማቋቋም ትኩረት ተሰጥቶ ትኩረት ይሆናል። ይህ ተግባር ከተለየ የሪፎርም አጀንዳዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን ወደ ተግባር ተገብቶ አደረጃጀቱና የሰው ኃይል ፍላጎቱ በመጠናቀቅ ላይ ይገኛል። ከዚህ ጋር ተያይዞ የምዘናና የማበረታቻ ስርዓት (ለአርሰ/አርብቶ አደሩና ለግሉ ባለሀብቱ፣ ለማህበራት፣ ለመንግስት ባለሙያዎች) ስትራቴጂያዊ ነደፍ ይሆናል።

5.2. የግብርና ልማት ንዲጅ ታላቅ ሃሳብ ማድረግ

የግብርና ልማት ንብረት ክፍለ-ግብርና ለማድረግ የግብርና ባለድርሻ አካላት የሚጠቀሙበት የግብርና መረጃ መረብ መሰረተ ልማት (AgriNet) በመዘር ጋት የግብርና ዘርፍ አገልግሎት አሰጣጥ ንብረት ክፍለ-ግብርና መደገፍ ጥራት ያለውና ቀልጣፋ አገልግሎት ለደንበኞቹ መስጠት እንዲችል ይደረጋል። በሚቀጥሉት 10 ዓመታት የግብርና ምክር አገልግሎት፣ የግብርና ማሰባሰቢያና ስርጭት ክትትል ስርዓት፣ የግብርና ስራ ስርዓትና አደጋ ክትትልና ቅድሚያ ማስጠንቀቂያ ስርዓት፣ የግብርና ገበያ መረጃ ስርዓት፣ የግብርና ምርቶች አመራረት ዲጂታይዜሽን ስርዓት፣ የተቀናጀ የግብርና መረጃ ስርዓት፣ ክትትልና ግምገማ ስርዓት እና የተሞክሮ የአውቅት እስተዳደር ስርዓት ትኩረት የሚደረግባቸው ይሆናሉ።

5.3. የፖሊሲ ሲፎርም አጀንዳዎች

በሀገር ደረጃ እየተሰራ ያለው ንግድ በቀል የኢኮኖሚ ክፍፍል ሲሆን ማሻሻያን መሰረት በማድረግ የግብርና ምክር ዘርፍ ደረጃ የፖሊሲ ማሻሻያ የሚያስፈልጋቸው ንጉዳዮች በጥናት በመለየት የዘርፍ ንስት ራቴጂ ዊዛን ቆይታ ለፈጠራ የሚችሉ የማሻሻያ የሚያስፈልጋቸው ንስት ንጉዳዮች እንዲለዩተደርጓል። እንደተለየት ንጉዳዮች ባህሪ የአሠራር ማሻሻያ፣ የስትራቴጂ ለውጥ፣ የፖሊሲና የሕግ ለውጦችና ማሻሻያዎች በማድረግ የግብርናን ትራንስፎርሜሽን ለማረጋገጥና ዘርፍ ለጥቅል የኢኮኖሚ ማሻሻያ ያለውን እስተዋዕብ ተገቢው መንገድ እንዲወጣ በአስር ዓመቱ መሪዎች ዕቅድ ማዕቀፍ ውስጥ የአጭር፣ የመካከለኛና ረጅም ጊዜ የድርጊት መርህ ግብር በማዘጋጀት የሚፈጸሙ ይሆናሉ። የሚከተሉት ንጉዳዮች ማለትም የግብርና መሪዎች እስተዳደርና አጠቃቀም፣ ቴክኖሎጂና ግብርና አቅርቦት፣ ግብርና ፋይናንስና ኢንሹራንስ ስርዓት፣ ለዋጋ ማስተካከያ ልማትና ውሃ አጠቃቀም፣ ለዋጋ የግብርና አገልግሎት መሰረተ ልማት፣ የግል ዘርፍ ተሳትፎ ማሳደግ፣ የግብርና ዘርፍ የማስፈጸም አቅም ማጠናከር የፖሊሲ ማሻሻያ የሚደረግባቸው ይሆናሉ።

5.4 የገጠር ከተማ ትስስር

የግብርና ልማት በሚፋጠን አገራዊ ልማት ንግድ ለማረጋገጥ የገጠርና ከተማ ትስስር ወሳኝ በመሆኑ ተሟላና ወጤታማ የግብርናና ገጠር ልማት ላይ በትኩረት ይሰራል። በመሆኑም የተገናኝ ቤተሰብ ትኩረት አሰራሮች በመከራ ደረጃ መፈተሽና በሚቀጥሉት 10 ዓመታት በስፋት ለመተግበር አቅጣጫ ተቀምጧል። በተለይም በመከራ ደረጃ ላይ የሚገኘውን የዘርፍ-በዙወረዳት ራንስፎርሜሽን ውጥን ማስፋት ላይ በትኩረት ይሰራል። ከየዘርፍ-በዙወረዳት ራንስፎርሜሽን ጽንሰ-ሀሳብ የኢትዮጵያን የዕድገት ጉዞ ዘላቂ ታዋቂ የአካታች በመድረግ የተጀመረውን አገራዊ የኢኮኖሚ ማሻሻያ በቤተሰብ ደረጃ ጉልህ የዘላቂ ታዋቂ ለውጥ ማምጣት እንዲያስችል ወረዳን ማዕከል ያደረግ የአሰራር ማሻሻያዎችን በሁሉም ዘርፍ ደረጃ ማድረግ ነው። ይህም ቤተሰቦች የተሻለ ገቢ፣ የአኗኗር ዘይቤ፣ የአውቅት ደረጃና ጤና ማበተሰብ እንዲኖራቸው የሚያስችል እንደሚሆን ይታመናል። በተጨማሪም ለአካባቢ ያቸው ሁለንተናዊ ደህንነት፣ በባለቤትነትና አብሮት እንዲተገቡ በብርሃን ደረጃ ማሰለስ የሚያመቻቸው፣ ለህብረተሰቡ የቀረበ የአሰራር ስርዓት በመዘር ጋት ልምድ የሚፈጥር መርሃ ግብር ይሆናል ተብሎ ይጠበቃል። ለዚህም የመንግስት ተቋማት፣ የህብረተሰቡ፣ የግለ-ዘርፍ እና መንግስታዊ ያልሆኑ አጋር አካላትን ተሳትፎ ለማጥናከር የሚስችል አሰራርን በዘላቂነት ለመዘር ጋት የሚያስችል ሆን የመንግስት ተቋማት ተናጥረው ለሰራተኛው ስራ ትንበሁ ለምደረጃ በተለይም ለህብረተሰቡ ቅርብ ባላቸው አካላት ላይ ትኩረት እድረ ጎመስ ራትን ቅድሚያ የሚሰጥ አሰራር ነው።

በዚህ የልማት ስልት የተሻሻለ የመሪዎች እስተዳደርና አጠቃቀም ፤ ለማራጭ የሰራተኛ ልራ ጠራ፤ የተሻሻለ መሰረታዊ የመሰረተ ልማት አቅርቦት (ውሃ፣ መንገድ፣ ኅይል አቅርቦት) ፤ የተጠናክሩ አገልግሎት ሰጪ ተቋማት ፤ ጠንካራ የማስፈጸም አቅም ግንባታ ፤ ተመጋጋቢ የገጠርና ከተማ መስተጋብር ንግድ ጠቅላይ ተግባራትና ቸው። ይህ የገጠርና ከተማ መስተጋብር ምርታማነትን ማሻሻል ፤ የገበያ አማራጮችን ማስፋት ፤ አገልግሎትን ማሳለጥ ፤ ለመጋብብን ማሻሻል ጤናማ የዘላቂ ታዋቂ ያለው እድገት እንዲመዘገብ የራሱን ክፍተት ማሙላት ይቻላል። ይህ አሰራር የህብረተሰቡን እምቅ የልማት ኃይልን እና የሚደግፍ ላጎትን አዋቂ የቤተሰብ ለውጥን ማሳለጥ፣ የቀበሌ፣ ወረዳ፣ ክልል እና አገራዊ እምረታው ለውጥን ለጭር ጊዜ በማምጣት የዘላቂ ልማት ግቦችን አካታች በሆነ መልኩ ለማሳካት የሚያስችል እንደሚሆን ተሳታፊነት ደርጓል።

በአጠቃላይ በቀጣይ ለምስት ለመታት የሚኖረው የተሰላ የካፒታል ወጪም ወደ 1
ትሪሊዮን ብር የሚጠጋ ሲሆን ከዚህም ውስጥ በመንግስት በጀት የሚሸፈነው ወጪ ብር 673 ቢሊዮን (ከአጠቃላይ ወጪ በመቶ ኛ
36%) ከተለያዩ ጋር አካላት በእርዳታና በብድር መልኩ ደግሞ ወደ 130 ቢሊዮን ብር ይገኛል ተብሎ ይጠበቃል
(ከአጠቃላይ ወጪ በመቶ ኛ 13%)፤ የአጋር አካላት ሚና ከፍተኛ ይሆናል ተብሎ የሚጠበቀው በተለይም የግሉዘር ፍፍላጎት ላይ
ባቸው በሚችሉ ባቸው ንዑስ ዘርፎች እና በመንግስት መደበኛ ወጪ ምሊሽ ፈኑ በማይችሉ ከፍተኛ ወጪ የሚጠይቁ የትግበራ መስ
ኮች ላይ ነው። ለአብነት ያህል ምንም ተፈጥሮ ሃብት ዘረዳ የሚደረገው የመስረተ ልማት ግንባታዎች
(የመስኖ፣ የተፋሰስ ልማትና ከዘላቂ የሬንጅ ላንድ (ሰፊ የግጦሽ መሬት) ልማት ጋር የሚገናኙ ግንባታዎች ዋና ነኞቹ ናቸው።

ለዚህ እቅድ መሳካት የግሉዘር ፍም ያላሰለሰ ሚና እንደሚጫወት ይጠበቃል፤ በ5 እመቱ ከሚያስፈልገው አጠቃላይ ወጪም ወደ
202 ቢሊዮን ብር (ከአጠቃላይ ወጪ በመቶ ኛ 20%)
በግሉዘር ፍተሳትፎ የሚሟላ ይሆናል። ሆኖም በዘርፉ ያለውን ዝቅተኛ የሆነውን የግሉዘር ፍተሳትፎ ለማሳድግ ለሁኔታው ከፍተኛ
የሆነ ስራ መስራት የሚጠይቅ ጉዳይ መሆኑ ሊሰመር በትይዩ ነው።

7.1 የግብርና ዘርፍ የ5 ዓመት የመካከለኛ ጊዜ ዕቅድ የውጤት ማዕቀፍ

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛ ችግሮች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገበት ዓመት					
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017	
መኸር የአገልግሎት ምዕራፍ ሰጪ ሰራተኞች የሰፊ ልምድ ማስተላለፍ (ጠቅላላ የሰጠው ልምድ)								
ጤና	በሺህ ሂደታት	3,108.77	3,113.89	3,119.19	3,124.70	3,130.44	3,136.44	
ጉብኝት	በሺህ ሂደታት	954.19	954.33	954.50	954.72	954.97	955.27	
ስንዴ	በሺህ ሂደታት	1,895.34	1,905.83	1,917.18	1,929.45	1,942.73	1,957.11	
በቆሎ	በሺህ ሂደታት	2,362.02	2,385.28	2,410.59	2,438.23	2,468.56	2,501.95	
ሰሊጥ	በሺህ ሂደታት	649.83	685.98	724.25	764.77	807.67	853.10	
ቲሚንግ	በሺህ ሂደታት	7.64	7.88	8.13	8.39	8.66	8.94	
ሽንኩርት	በሺህ ሂደታት	37.12	37.98	38.86	39.77	40.70	41.65	
አሸካሪ	በሺህ ሂደታት	21.09	23.51	26.20	29.22	32.58	36.34	
ሙዝ	በሺህ ሂደታት	68.96	70.93	72.96	75.06	77.24	79.48	
ማንሳ	በሺህ ሂደታት	18.97	21.41	24.18	27.30	30.83	34.82	
ቡና	ሂ/ር	863.66	888.91	915.08	942.23	970.39	999.62	

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተጻፈኛ አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረስበት ትንበያ					
		2012 አ.ፈ.ዳ.ዳ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	
መከላከያ አገልግሎት ለጋራ ጥቅም ለማድረግ የሚያስፈልጉትን አገልግሎት (ጠቅላላ ምርት)								
ጤና	ሚሊዮን ንታል	57.5	59.8	62.3	64.9	67.5	70.3	
ገብስ	ሚሊዮን ንታል	23.9	24.5	25.2	25.9	26.6	27.3	
ስንዴ	ሚሊዮን ንታል	56.7	59.9	63.3	67.0	70.9	75.0	
በቆሎ	ሚሊዮን ንታል	100.0	106.9	114.4	122.5	131.3	140.8	
ሰሊጥ	ሚሊዮን ንታል	4.9	5.3	5.8	6.4	7.0	7.6	
ቲ.ማ.ቲ.ም	ሚሊዮን ንታል	1.7	1.9	2.1	2.3	2.5	2.7	
ሽንኩርት	ሚሊዮን ንታል	6.6	6.9	7.3	7.7	8.1	8.6	
አቫካይ	ሚሊዮን ንታል	1.1	1.3	1.6	2.0	2.4	3.0	
ሙዝ	ሚሊዮን ንታል	5.6	6.5	7.7	9.0	10.6	12.5	
ማንሳ	ሚሊዮን ንታል	1.3	1.5	1.7	1.9	2.2	2.5	
ቡና	ሚሊዮን ንታል	5.6	6.2	6.7	7.4	8.1	8.9	

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረሰበት ዓመት				
		2012 አ.ፊ.ጳ.ጸ.ም	2013	2014	2015	2016	2017
መኸር የአንስተኛ ደዘታ አርሶ አደሮችና የሰፊ ልርሻ ኢንቨስትመንት (ጠቅላላ ምርታማነት)							
ጤፍ	ኩንታል በሄክታር	18.5	19.2	20.0	20.8	21.6	22.4
ጉብስ	ኩንታል በሄክታር	25.0	25.7	26.4	27.1	27.8	28.6
ስንዴ	ኩንታል በሄክታር	29.9	31.4	33.0	34.7	36.5	38.3
በቆሎ	ኩንታል በሄክታር	42.4	44.8	47.5	50.2	53.2	56.3
ሰሊጥ	ኩንታል በሄክታር	7.5	7.8	8.1	8.3	8.6	9.0
ቲማቲም	ኩንታል በሄክታር	224.4	238.6	253.6	269.7	286.7	304.8
ሽንኩርት	ኩንታል በሄክታር	177.0	182.5	188.2	194.0	200.1	206.4
አሽካዶ	ኩንታል በሄክታር	50.4	55.5	61.1	67.2	73.9	81.3
መግዝ	ኩንታል በሄክታር	80.8	92.3	105.4	120.4	137.5	157.0
ማንሳ	ኩንታል በሄክታር	67.7	68.8	69.8	70.9	72.1	73.2
ቡና	ኩንታል በሄክታር	6.5	6.9	7.4	7.8	8.3	8.9

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛዎችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው በትኩረት					
		2012 አ.ፈ.ጳ.ጸ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	
የመክርደት የአገልግሎት አገልግሎት (የአማካኝነት)								
ጠፍ	በሺህ/ክታር	3101.17	3,105.1	3,109.1	3,113.1	3,117.1	3,121.1	
ጉብስ	በሺህ/ክታር	950.74	950.5	950.3	950.1	949.9	949.7	
ስንዴ	በሺህ/ክታር	1789.31	1,790.3	1,791.3	1,792.3	1,793.3	1,794.3	
በቆሎ	በሺህ/ክታር	2271.44	2,281.2	2,291.1	2,301.0	2,310.9	2,320.9	
ሰሊጥ	በሺህ/ክታር	375.12	391.9	409.4	427.8	446.9	466.9	
ቲ.ማ.ቲ.ም	በሺህ/ክታር	5.98	6.2	6.3	6.5	6.7	6.9	
ሽንኩርት	በሺህ/ክታር	36.28	37.1	37.9	38.7	39.5	40.4	
አሸካይ	በሺህ/ክታር	20.88	23.2	25.9	28.8	32.0	35.6	
መገዝ	በሺህ/ክታር	66.84	68.6	70.4	72.3	74.2	76.2	
ማግኘት	በሺህ/ክታር	16.34	18.5	20.9	23.7	26.8	30.3	
ቡና	በሺህ/ክታር	756.85	774.8	793.2	812.0	831.3	851.0	

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ዓመት				
		2012 አ.ፈ.ዳጃም	2013	2014	2015	2016	2017
የመክርደን ስነ-ምግባር አርባ አረባዎች (ምርት)							
ጤና	በሚልዮን ኪታቲ	57.36	59.69	62.12	64.65	67.28	70.02
ጉበስ	በሚልዮን ኪታቲ	23.78	24.42	25.07	25.74	26.43	27.14
ስንዴ	በሚልዮን ኪታቲ	53.15	55.90	58.78	61.81	65.00	68.36
በቆሎ	በሚልዮን ኪታቲ	96.28	102.35	108.79	115.65	122.93	130.67
ሰሊጥ	በሚልዮን ኪታቲ	2.63	2.86	3.11	3.39	3.69	4.02
ቲሚት	በሚልዮን ኪታቲ	1.18	1.29	1.40	1.53	1.67	1.83
ሽንኩርት	በሚልዮን ኪታቲ	6.35	6.67	7.02	7.38	7.76	8.17
አብዮት	በሚልዮን ኪታቲ	1.04	1.28	1.57	1.92	2.35	2.88
መገዘ	በሚልዮን ኪታቲ	5.39	6.32	7.42	8.70	10.20	11.97
መገዘ	በሚልዮን ኪታቲ	1.05	1.21	1.40	1.62	1.86	2.15
ቡና	በሚልዮን ኪታቲ	4.83	5.26	5.74	6.26	6.83	7.45

የዘርፍ-ቁልፍው ጤት መስተኛና አ መልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
የመክርባዎች አጠቃላይ (ምርታ ማነት)							
ጤና	ኩንታል በሺታር	18.50	19.23	19.98	20.77	21.59	22.44
ገብስ	ኩንታል በሺታር	25.00	25.68	26.37	27.08	27.82	28.57
ስንዴ	ኩንታል በሺታር	29.71	31.23	32.82	34.49	36.25	38.10
በቆሎ	ኩንታል በሺታር	42.39	44.87	47.49	50.26	53.20	56.30
ሰሊጥ	ኩንታል በሺታር	7.00	7.29	7.60	7.92	8.25	8.60
ቲማቲም	ኩንታል በሺታር	197.13	208.99	221.55	234.87	249.00	263.97
ሽንኩርት	ኩንታል በሺታር	174.94	180.07	185.34	190.78	196.37	202.12
አቫካዶ	ኩንታል በሺታር	50.05	55.08	60.61	66.70	73.40	80.78
መዝ	ኩንታል በሺታር	80.64	92.15	105.29	120.32	137.49	157.11
ማንጎ	ኩንታል በሺታር	64.36	65.61	66.90	68.20	69.53	70.89
ቡና	ኩንታል በሺታር	6.38	6.79	7.24	7.71	8.22	8.76

የዘርፍ-ቁልፍ-ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
የመኸር ሰፋፊ እርሻ እና ግብርና (የአማራ ሪፖርት)							
ጠፍ	በሺ.ህሄክታር	7.6	8.7	10.1	11.6	13.3	15.3
ግብር	በሺ.ህሄክታር	3.4	3.8	4.2	4.6	5.0	5.5
ስንደ	በሺ.ህሄክታር	106.0	115.5	125.9	137.1	149.4	162.8
በቆሎ	በሺ.ህሄክታር	90.6	104.0	119.5	137.2	157.6	181.0
ሰሊጥ	በሺ.ህሄክታር	274.7	294.1	314.8	337.0	360.8	386.2
ቲሚራም	በሺ.ህሄክታር	1.7	1.7	1.8	1.9	1.9	2.0
ሽንኩርት	በሺ.ህሄክታር	0.8	0.9	1.0	1.1	1.2	1.2
አሸካይ	በሺ.ህሄክታር	0.2	0.3	0.3	0.4	0.6	0.7
መግዘ	በሺ.ህሄክታር	2.1	2.3	2.5	2.8	3.0	3.3
ማንሳ	በሺ.ህሄክታር	2.6	2.9	3.2	3.6	4.0	4.5
ቡና	ሄ/ር	106.8	114.1	121.9	130.2	139.1	148.6

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስፈርቶችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው የትኩረት ዓመት				
		2012 አ.ፈ.ጳጳም	2013	2014	2015	2016	2017
የየመክርሰፋፊ እርሻ አካላት (ምርት)							
ጤና	በሺ.ህኩንታል	115.87	141.46	172.71	210.85	257.42	314.27
ጉብኝት	በሺ.ህኩንታል	99.33	112.48	127.38	144.24	163.34	184.97
ስንዴ	በሺ.ህኩንታል	3,525.34	4,002.59	4,544.44	5,159.65	5,858.15	6,651.20
በቆሎ	በሺ.ህኩንታል	3,749.14	4,577.53	5,588.96	6,823.87	8,331.64	10,172.56
ሰሊጥ	በሺ.ህኩንታል	2,252.63	2,476.82	2,723.31	2,994.34	3,292.34	3,620.00
ቲማቲም	በሺ.ህኩንታል	536.08	594.52	659.33	731.21	810.91	899.31
ሽንኩርት	በሺ.ህኩንታል	226.25	257.56	293.20	333.77	379.96	432.55
አሸካሪ	በሺ.ህኩንታል	18.68	24.68	32.60	43.05	56.87	75.12
መግቢያ	በሺ.ህኩንታል	179.79	221.74	273.49	337.31	416.02	513.10
ሚንግ	በሺ.ህኩንታል	232.91	259.21	288.49	321.07	357.33	397.68
ቡና	በሺ.ህኩንታል	793.56	889.77	997.63	1,118.57	1,254.17	1,406.21

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተጻፍ አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ዓመት							
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017			
የየመክርዕ ፋራሲ አርሻኢ ንብረት መንገድ (ምርታ ማነት)										
ጤና	ኩንታል በሄክ ታር	15.24	16.17	17.15	18.20	19.31	20.48			
ገብስ	ኩንታል በሄክ ታር	28.81	29.68	30.58	31.51	32.47	33.45			
ስንዴ	ኩንታል በሄክ ታር	33.25	34.65	36.10	37.62	39.20	40.85			
በቆሎ	ኩንታል በሄክ ታር	41.39	44.00	46.77	49.72	52.86	56.19			
ሰሊጥ	ኩንታል በሄክ ታር	8.20	8.42	8.65	8.88	9.13	9.37			
ቲሚቲም	ኩንታል በሄክ ታር	322.52	330.24	338.13	346.22	354.50	362.97			
ሽንኩርት	ኩንታል በሄክ ታር	267.40	268.63	269.87	271.11	272.36	273.61			
አሽካዶ	ኩንታል በሄክ ታር	85.92	89.97	94.22	98.66	103.31	108.18			
ሙዝ	ኩንታል በሄክ ታር	84.76	95.72	108.09	122.07	137.85	155.67			
ማንሳ	ኩንታል በሄክ ታር	88.75	88.79	88.82	88.85	88.88	88.91			
ቡና	ኩንታል በሄክ ታር	7.43	7.80	8.18	8.59	9.02	9.46			

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተጻፍ አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ዓመት									
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
በልግ												

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ									
		2012 አ.ፈ.ዳ.ደ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
የአነስተኛ ይዘታ አርሰኦች (የለማ መሬት)												
ጤፍ	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	161.21	168.44	175.99	183.89	192.14	200.75	209.76	219.17	229.00	239.27	250.00
ጉበስ	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92	202.92
ስንዴ	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	108.85	109.45	110.06	110.66	111.27	111.88	112.50	113.12	113.74	114.37	115.00
በቆሎ	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28	799.28
ቲማቲም	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69	4.69
ሽንኩርት	በሺ.ህ.አ.ታ.ር	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60	47.60
የአነስተኛ ይዘታ አርሰኦች (ምርት)												
ጤፍ	በሚ.ል.የንኩን ታል	2.98	3.24	3.52	3.82	4.15	4.50	4.89	5.31	5.77	6.26	6.80
ጉበስ	በሚ.ል.የንኩን ታል	5.08	5.22	5.36	5.50	5.65	5.81	5.96	6.12	6.29	6.46	6.64
ስንዴ	በሚ.ል.የንኩን ታል	3.26	3.44	3.63	3.84	4.05	4.28	4.53	4.78	5.05	5.34	5.64
በቆሎ	በሚ.ል.የንኩን ታል	33.85	35.84	37.95	40.18	42.54	45.04	47.69	50.49	53.46	56.60	59.93
ቲማቲም	በሚ.ል.የንኩን ታል	0.92	0.98	1.04	1.10	1.17	1.24	1.31	1.39	1.47	1.56	1.66
ሽንኩርት	በሚ.ል.የንኩን ታል	8.33	8.57	8.82	9.08	9.35	9.62	9.90	10.19	10.49	10.80	11.12
የአነስተኛ ይዘታ አርሰኦች (ምርታማነት)												
ጤፍ	ኩንታል በሺ.አ.ታ.ር	18.49	19.22	19.97	20.76	21.58	22.43	23.32	24.23	25.19	26.18	27.22
	ኩንታል በሺ.አ.ታ.ር	25.03	25.70	26.40	27.12	27.85	28.61	29.38	30.18	31.00	31.84	32.70
	ኩንታል በሺ.አ.ታ.ር	29.90	31.42	33.01	34.68	36.44	38.29	40.23	42.27	44.41	46.66	49.02
	ኩንታል በሺ.አ.ታ.ር	42.35	44.84	47.48	50.27	53.22	56.35	59.66	63.17	66.89	70.66	74.98

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ										
		2012 አ.ፈ.ዳ.ዳ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
												8 2	
	ኩንታል በሄክታር	197.13	208.99	221.55	234.87	249.00	263.97	279.84	296.67	314.51		3 3 3 . 4 2	353.47
	ኩንታል በሄክታር	174.94	180.07	185.34	190.78	196.37	202.12	208.05	214.14	220.42		2 2 6 . 8 8	233.53

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረሰበት ዓመት									
		2012 አ.ፈ.ጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
መስኖ												
የአነስተኛ ይዘታ አርሶ አደሮችና የኮሚሽኒያል (የላማ መሬት)												
በቆሎ	በሺህክታር	140.6	148.9	157.8	167.1	177	187.5	198.6	210.3	222.8	236.0	250
ስንዴ	በሺህክታር	20	175	280	448	470	493	500	500	500	500	500
ቲማቲም	በሺህክታር	25.4	25.6	25.8	26.0	26.2	26.4	27.5	28.7	31.0	35.7	45.45
ሽንኩርት	በሺህክታር	62.2	62.5	62.8	63.2	63.6	64.3	65.5	67.8	72.71	83.6	108.2
የአነስተኛ ይዘታ አርሶ አደሮችና የኮሚሽኒያል (ምርት)												
በቆሎ	በሚልየንኮንታል	5.96	6.68	7.49	8.40	9.42	10.57	11.85	13.29	14.90	16.71	18.75
ስንዴ	በሚልየንኮንታል	0.60	0.87	1.26	1.82	2.64	3.83	5.55	8.05	11.66	16.91	24.51
ቲማቲም	በሚልየንኮንታል	5	5	6	7	8	10	13	18	27	47	88
ሽንኩርት	በሚልየንኮንታል	10.8	11.7	12.7	13.9	15.4	17.6	21.3	28.1	42.4	73.7	144.4
የአነስተኛ ይዘታ አርሶ አደሮችና የኮሚሽኒያል (ምርታማነት)												
በቆሎ	ኩንታል በሄክታር	40.2	42.4	44.8	47.3	50.0	52.8	55.7	58.9	62.2	65.6	69.3
ስንዴ	ኩንታል በሄክታር	28.0	29.7	31.6	33.5	35.6	37.8	40.1	42.6	45.2	48.0	51.0
ቲማቲም	ኩንታል በሄክታር	188.9	201.0	213.8	227.4	241.9	257.3	273.7	291.2	309.7	329.5	350.5
ሽንኩርት	ኩንታል በሄክታር	173.7	178.0	182.4	186.9	191.5	196.3	201.1	206.1	211.2	216.4	221.8

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንቢት									
			2012 አ.ፈ.ዳ.ዳ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ጥራቱ ጠንቅቶና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ ምርት መጠን በሰባዎቹ ዓመታት												
ጠፍ	በሚል የንኮንታል	15.1	17.4	20.0	22.9	26.3	30.1	34.4	39.4	45.1	51.5	58.9
ጉበስ	በሚል የንኮንታል	2.0	2.1	2.2	2.4	2.6	2.8	3.0	3.2	3.4	3.6	3.8
ስንዴ	በሚል የንኮንታል	9.2	11.2	13.6	16.6	20.2	24.5	29.7	35.9	43.5	52.6	63.6
በቆሎ	በሚል የንኮንታል	10.0	13.2	17.2	22.2	28.6	36.7	46.9	59.8	76.0	96.5	122.4
ሰሊጥ	በሚል የንኮንታል	2.4	2.8	3.1	3.5	3.9	4.4	4.9	5.4	6.0	6.7	7.4
ቲሚቲም	በሚል የንኮንታል	0.3	0.3	0.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9	1.0	1.2
ሸንኩርት	በሚል የንኮንታል	1.3	1.4	1.5	1.7	1.9	2.0	2.2	2.4	2.6	2.9	3.1
አሸካይ	በሚል የንኮንታል	0.3	0.4	0.5	0.7	0.9	1.2	1.6	2.1	2.8	3.6	4.8
መዝ	በሚል የንኮንታል	1.8	2.2	2.7	3.4	4.1	5.0	6.1	7.4	9.0	10.9	13.2
ማንጎ	በሚል የንኮንታል	0.5	0.5	0.6	0.8	0.9	1.1	1.3	1.5	1.7	2.0	2.4

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስክ ችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ									
			2012 አ.ፈ.ዳ.ዳ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ክፍያ ለሥራ ማድረግ የተገኘ ምርት በሰው ሰው አይነት												
ጠ.ፍ	በሚልዮን ንታል	47.7	50.6	53.7	57.0	60.3	63.9	67.6	71.4	75.4	79.7	84.1
ጉብስ	በሚልዮን ንታል	15.6	16.2	16.7	17.3	17.8	18.4	19.0	19.6	20.2	20.8	21.4
ስንዴ	በሚልዮን ንታል	44.6	48.1	51.9	55.9	60.1	64.5	69.2	74.1	79.4	84.9	90.8
በቶሎ	በሚልዮን ንታል	81.0	89.6	98.3	106.9	115.7	124.8	134.0	143.6	153.6	163.9	174.8
ሰሊጥ	በሚልዮን ንታል	3.9	4.3	4.8	5.3	5.8	6.3	6.9	7.6	8.3	9.0	9.8
ቲሚት	በሚልዮን ንታል	1.0	1.1	1.2	1.3	1.4	1.6	1.7	1.9	2.0	2.2	2.4
ሽንኩርት	በሚልዮን ንታል	3.9	4.1	4.3	4.5	4.7	5.0	5.2	5.4	5.7	5.9	6.2
አሸካሪ	በሚልዮን ንታል	0.6	0.9	1.1	1.4	1.9	2.4	3.1	4.1	5.2	6.7	8.7
መገዛ	በሚልዮን ንታል	3.9	4.7	5.7	6.9	8.3	9.9	11.9	14.2	16.9	20.2	24.0
ማንጎ	በሚልዮን ንታል	1.2	1.4	1.6	1.8	2.1	2.4	2.8	3.2	3.7	4.2	4.8

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮች ስርዓት መልካሞች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ									
			2012 አ.ዳ.ደ.ም	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ለወጣቶች የተፈጠረ የስራ ዕድል አጠቃቀም ማት	ቁጥር	311701	82000	86100	87740	88150	88560	89380	84460	84050	82820	84369
ሴት	ቁጥር	84513	41,000	43,050	43,870	44,075	44,280	44,690	42,230	42,025	41,410	42,185
ወንድ	ቁጥር	227187	41000	43050	43870	44075	44280	44690	42230	42025	41410	42184.5
ለወጣቶች የተፈጠረ የስራ ዕድል አጠቃቀም ስርዓት ስርዓት ስርዓት	ቁጥር	973112	256000	268800	273920	275200	276480	279040	263680	262400	258560	263395
ሴት	ቁጥር	263846	128000	134400	136960	137600	138240	139520	131840	131200	129280	131698
ወንድ	ቁጥር	709265	128000	134400	136960	137600	138240	139520	131840	131200	129280	131697.5
በንጥረ ነገር የበለጠ የሰጠው ስርዓት ስርዓት ስርዓት ስርዓት ስርዓት	በመቶ ኛ	የዳኮሳ ጥናት ስራ ስራ					ጥናት ስራ					ጥናት ስራ
ከሰጠው ስርዓት ስርዓት ስርዓት	ሚሊዮን ሚትሪክ ቫ	7.23					vv					37.8

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 አ.ፈ.ዳ.ደ.ም	2013	2014	2015	2016	2017
1.1							
ይደገየተሻሻሉ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም							
የተሟላ የሰብል ቴክኖሎጂ አገልግሎት ለሰጠው የሰብል ዓይነት የተገበሩ ለርሰ/አርብ ቶሎ አደር ብዛት መቶኛ							
ጤና	በመቶ ኛ	15%	18%	21%	25%	30%	35%
ጉብኝት	በመቶ ኛ	13%	15%	17%	21%	24%	29%
ስንዴ	በመቶ ኛ	30%	34%	37%	41%	46%	51%
በቆሎ	በመቶ ኛ	23%	26%	30%	34%	39%	45%
ሰሊጥ	በመቶ ኛ	3%	4%	5%	7%	10%	15%
ቲሚት	በመቶ ኛ	1%	1%	1%	2%	4%	6%
ሽንኩርት	በመቶ ኛ	3%	4%	6%	8%	11%	16%
አሸካይ	በመቶ ኛ	6%	7%	8%	10%	13%	16%
ሙዝ	በመቶ ኛ	8%	10%	13%	16%	20%	25%
ማኅሳ	በመቶ ኛ	13%	15%	18%	22%	27%	32%
የሰብል ገቢዎች አጠቃቀም በ%/ር							
ምርጥ ዘርፍ	ኩ/ል/ሄ/ር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
ማዳበሪያ	ኩ/ል/ሄ/ር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
የሰብል ገቢዎች አጠቃቀም በሰብል ዓይነት							
ምርጥ ዘርፍ አጠቃቀም							
ጤና	(በሺህ ኩን ታል)	31	35.1	39.4	44.3	49.7	55.8
ጉብኝት	(በሺህ ኩን ታል)	70	77.1	85.3	94.5	104.6	115.8
ስንዴ	(በሺህ ኩን ታል)	413	433.3	455.0	477.8	501.7	526.8
በቆሎ	(በሺህ ኩን ታል)	438	466.1	496.5	528.8	563.3	600.0
ሰሊጥ	(በሺህ ኩን ታል)	0	0.4	0.5	0.6	0.8	1.0
ቲሚት	(በሺህ ኩን ታል)	2	1.5	1.1	0.8	0.5	0.4
ሽንኩርት	(በሺህ ኩን ታል)	0	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5
አሸካይ	(በሺህ ኩን ታል)	1306	1,553.9	1,848.6	2,199.2	2,616.2	3,112.4
ሙዝ	(በሺህ ኩን ታል)	36222	36,537.1	36,855.0	37,175.7	37,499.2	37,825.4

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካቾች	መለኪያ	መንገዳመት	የሚደረገው ትኩረት				
		2012 አ.ፈ.ዳ.ደ.ደ.	2013	2014	2015	2016	2017
ማንኛ	(በሺህኩን ታል)	5258	5,796.7	6,390.3	7,044.6	7,765.9	8,561.1

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛ ስልጠናዎች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
1.1.1 የግብዓት አጠቃቀም (አሁኑም ሰብል)							
ኢንፎርሜሽን	በሚልየን ኩንታል	11	11.6	12.2	12.8	13.5	14
የሪያ	በሚልየን ኩንታል	5.1	5.7	6.3	7	7.8	8.7
ድምር	በሚልየን ኩንታል	16.1	17.3	18.5	19.8	21.3	22.7
ኸርቢሳይድ	በሚልየን ሊትር	2.5	2.7	3	3.4	3.7	4
ፈንጂ ሰይድ	በሚልየን ሊትር	1.2	1.2	1.1	1.1	1	1
ኢንፎርሜሽን	በሚልየን ሊትር	0.6	0.7	0.77	0.86	0.96	1
ድምር	በሚልየን ሊትር	3.22	3.61	4.04	4.53	5.09	5.73
ኖራ	በሚልየን ኩንታል	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2	7.2
የዘር አጠቃቀም (አሁኑም ሰብል)	በሚልየን ኩንታል	0.97	1	1.2	1.2	1.3	1.5
የችግኝ አጠቃቀም (ለፍራፍራ)	በሚልየን #	43.85	45.67	47.57	49.55	51.62	53.76
የዘር አጠቃቀም (ለአትክልት)	በሺህኩንታል	3.57	3.59	3.61	3.64	3.66	3.68
ከቀረበምርጥ ዘርፍ ውስጥ በንጥረ ነገር የበለፀገ ዝርያ	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
1.1.2 የተሻሻሉ የሰብል ቴክኖሎጂዎች/አሰራሮችን ለመጠቀም የሞከሩ ለርሰ/አርብ ተለዳዊዎች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
በሰብል ቴክኖሎጂዎችን ለማሰጠት/አሰጣጡ የረከብ ለርሰ/አርብ ተለዳዊዎች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	

የሌሎች ሰብሎች መክርዲላማ

መክር (ጠቅላላ የሌላ መሬት)		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
ማሻሻያ	በሺ.ህ/አ/አ	1,926.34	1,944.51	1,962.85	1,981.37	2,000.06	2,018.92
ዘንጋዳ	በሺ.ህ/አ/አ	456.35	456.77	457.19	457.62	458.04	458.46
አጃ	በሺ.ህ/አ/አ	21.68	22.38	23.10	23.84	24.61	25.41
ሩዝ	በሺ.ህ/አ/አ	60.05	70.55	82.88	97.36	114.38	134.37
ባቄላ	በሺ.ህ/አ/አ	467.32	469.92	472.54	475.17	477.82	480.48
አተር	በሺ.ህ/አ/አ	223.87	224.73	225.59	226.46	227.33	228.20
ሽምብራ	በሺ.ህ/አ/አ	247.96	248.34	248.72	249.10	249.48	249.86
ምስር	በሺ.ህ/አ/አ	87.50	89.42	91.39	93.40	95.46	97.56
ጉዋያ	በሺ.ህ/አ/አ	145.55	146.97	148.40	149.85	151.31	152.79
አኩረአተር	በሺ.ህ/አ/አ	76.73	89.37	104.08	121.21	141.16	164.40
አብሽ	በሺ.ህ/አ/አ	28.08	28.13	28.18	28.23	28.28	28.33
ግብጦ	በሺ.ህ/አ/አ	19.25	19.36	19.46	19.56	19.67	19.77
ኑግ	በሺ.ህ/አ/አ	258.57	260.53	262.50	264.49	266.49	268.51
ተልባ	በሺ.ህ/አ/አ	69.38	71.14	72.95	74.80	76.70	78.65
ለውዝ	በሺ.ህ/አ/አ	88.68	88.49	88.29	88.10	87.90	87.70
ሱፍ	በሺ.ህ/አ/አ	7.85	10.36	13.66	18.01	23.75	31.31
ጎመንዘር	በሺ.ህ/አ/አ	26.93	28.22	29.57	30.98	32.46	34.01
ሰላጣ	በሺ.ህ/አ/አ	0.67	0.66	0.66	0.65	0.64	0.64
ጥቅልጎመን	በሺ.ህ/አ/አ	3.85	3.84	3.84	3.83	3.83	3.82
የሀብትጎመን	በሺ.ህ/አ/አ	42.50	42.50	42.50	42.50	42.50	42.50
ቃረያ	በሺ.ህ/አ/አ	11.67	11.66	11.65	11.64	11.63	11.62
በርበሬ	በሺ.ህ/አ/አ	180.29	185.37	190.60	195.97	201.50	207.18
ሰላጣ	በሺ.ህ/አ/አ	0.23	0.24	0.24	0.24	0.25	0.25
ቀይሰር	በሺ.ህ/አ/አ	3.20	3.20	3.20	3.20	3.20	3.20
ካሮት	በሺ.ህ/አ/አ	4.07	4.08	4.08	4.08	4.09	4.09
ድንቻ	በሺ.ህ/አ/አ	70.43	71.07	71.72	72.38	73.04	73.71
ነጭሽንኩርት	በሺ.ህ/አ/አ	18.38	18.38	18.38	18.38	18.38	18.38
ጎዴሬ	በሺ.ህ/አ/አ	58.25	58.25	58.25	58.25	58.25	58.25
ስኩዋርድንቻ	በሺ.ህ/አ/አ	52.39	51.38	50.38	49.41	48.45	47.51
ዘይቱን	በሺ.ህ/አ/አ	2.36	2.36	2.37	2.37	2.37	2.38
ሎሚ	በሺ.ህ/አ/አ	1.52	1.55	1.59	1.63	1.66	1.70
ብርቱካን	በሺ.ህ/አ/አ	6.08	6.30	6.52	6.75	6.99	7.24
ፓፓያ	በሺ.ህ/አ/አ	4.16	4.20	4.25	4.29	4.34	4.39
አናናስ	በሺ.ህ/አ/አ	0.52	0.67	0.86	1.11	1.43	1.84
ጌሾ	በሺ.ህ/አ/አ	34.49	34.49	34.49	34.49	34.49	34.49
ማሻ	በሺ.ህ/አ/አ	55.27	59.79	64.68	69.97	75.69	81.88
ነጭባሎቁ	በሺ.ህ/አ/አ	103.52	116.22	130.47	146.48	164.44	184.61
ቀይባሎቁ	በሺ.ህ/አ/አ	190.41	190.49	190.57	190.65	190.73	190.81

መዝገብ (ጠቅላላ ስም)	2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
ሚሽን	55,185.60	57,570.1	60,057.6	62,652.6	65,359.7	68,183.8
ዘንጋዳ	11,272.57	11,686.3	12,115.3	12,560.0	13,021.0	13,498.9
አጃ	458.30	487.0	517.5	549.9	584.3	620.9
ሩዝ	1,777.69	2,211.0	2,750.1	3,420.5	4,254.3	5,291.4
ባቄላ	10,083.49	10,441.6	10,812.5	11,196.5	11,594.2	12,006.0
አተር	3,908.79	4,058.2	4,213.4	4,374.5	4,541.7	4,715.4
ሽምብራ	5,257.86	5,277.9	5,298.0	5,318.2	5,338.4	5,358.8
ምስር	1,194.49	1,245.4	1,298.6	1,354.0	1,411.7	1,472.0
ጉዋያ	3,126.36	3,202.6	3,280.7	3,360.7	3,442.7	3,526.7
አኩሪ አተር	1,804.18	2,186.5	2,649.7	3,211.2	3,891.5	4,716.1
አብሽ	383.06	384.4	385.8	387.1	388.5	389.8
ግብጦ	360.56	364.9	369.3	373.7	378.2	382.7
ኑግ	2,921.22	3,083.2	3,254.2	3,434.6	3,625.1	3,826.1
ተልባ	801.66	847.2	895.4	946.2	1,000.0	1,056.8
ለውዝ	1,573.86	1,626.2	1,680.3	1,736.2	1,794.0	1,853.7
ሱፍ	98.94	138.0	192.3	268.2	373.9	521.3
ጎመንዘር	488.59	538.3	593.1	653.5	720.0	793.3
ሰላጣ	90.75	90.6	90.4	90.2	90.1	89.9
ጥቅል ጎመን	299.33	297.9	296.5	295.1	293.6	292.2
የሀብት ጎመን	4,360.23	4,354.4	4,348.5	4,342.6	4,336.8	4,330.9
ቃሪያ	721.74	726.5	731.3	736.1	741.0	745.9
በርበሬ	3,345.17	3,590.3	3,853.4	4,135.8	4,438.9	4,764.1
ሰላጣ	6.90	7.1	7.3	7.6	7.8	8.0
ቀይሰር	272.41	273.2	273.9	274.7	275.4	276.2
ካሮት	182.31	185.1	187.9	190.7	193.6	196.6
ድንች	9,260.13	9,488.2	9,721.9	9,961.4	10,206.8	10,458.2
ነጭ ሽንኩርት	1,530.38	1,547.7	1,565.1	1,582.8	1,600.7	1,618.7
ጎዴሬ	14,527.93	14,602.4	14,677.2	14,752.5	14,828.1	14,904.1
ስኩዋር ድንች	17,559.59	17,392.1	17,226.3	17,062.0	16,899.3	16,738.1
ዘይቱን	36.38	37.3	38.2	39.2	40.2	41.2
ሎሚ	87.18	91.1	95.2	99.4	103.9	108.5
ብርቱካን	566.85	603.5	642.6	684.2	728.4	775.6
ፓፓያ	762.52	789.6	817.6	846.5	876.6	907.6
አናናስ	12.24	15.7	20.1	25.8	33.0	42.3
ጌሾ	419.39	420.9	422.5	424.0	425.6	427.1
ሚሽ	679.12	773.3	880.6	1,002.8	1,142.0	1,300.4
ነጭ በሎቁ	1,954.49	2,281.8	2,664.0	3,110.2	3,631.2	4,239.4
ቀይ በሎቁ	3,131.02	3,289.3	3,455.7	3,630.4	3,813.9	4,006.8

መኸር(ጠቅላላም ርታማነት)		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
ማሻሻያ	ኩንታል በ ሂሳብ	28.65	29.61	30.60	31.62	32.68	33.77
ዘንጋዳ	ኩንታል በ ሂሳብ	24.70	25.58	26.50	27.45	28.43	29.44
እጃ	ኩንታል በ ሂሳብ	21.14	21.76	22.40	23.06	23.74	24.44
ሩዝ	ኩንታል በ ሂሳብ	29.60	31.34	33.18	35.13	37.19	39.38
ባቁላ	ኩንታል በ ሂሳብ	21.58	22.22	22.88	23.56	24.26	24.99
አተር	ኩንታል በ ሂሳብ	17.46	18.06	18.68	19.32	19.98	20.66
ሽምብራ	ኩንታል በ ሂሳብ	21.20	21.25	21.30	21.35	21.40	21.45
ምስር	ኩንታል በ ሂሳብ	13.65	13.93	14.21	14.50	14.79	15.09
ጉዋያ	ኩንታል በ ሂሳብ	21.48	21.79	22.11	22.43	22.75	23.08
አኩሪአተር	ኩንታል በ ሂሳብ	23.51	24.47	25.46	26.49	27.57	28.69
አብሽ	ኩንታል በ ሂሳብ	13.64	13.66	13.69	13.71	13.74	13.76
ግብጦ	ኩንታል በ ሂሳብ	18.73	18.85	18.98	19.10	19.23	19.35
ነግ	ኩንታል በ ሂሳብ	11.30	11.83	12.40	12.99	13.60	14.25
ተልባ	ኩንታል በ ሂሳብ	11.55	11.91	12.27	12.65	13.04	13.44
ለውዝ	ኩንታል በ ሂሳብ	17.75	18.38	19.03	19.71	20.41	21.14
ሱፍ	ኩንታል በ ሂሳብ	12.60	13.32	14.08	14.89	15.75	16.65
ሳመንዘር	ኩንታል በ ሂሳብ	18.14	19.08	20.06	21.09	22.18	23.33
ሰላጣ	ኩንታል በ ሂሳብ	135.78	136.80	137.82	138.86	139.90	140.95
ጥቅልሳመን	ኩንታል በ ሂሳብ	77.84	77.56	77.28	77.00	76.73	76.45
የሀብቅሳመን	ኩንታል በ ሂሳብ	102.58	102.44	102.31	102.17	102.03	101.89
ቃሪያ	ኩንታል በ ሂሳብ	61.85	62.31	62.78	63.25	63.73	64.20
በርበሬ	ኩንታል በ ሂሳብ	18.55	19.37	20.22	21.10	22.03	23.00
ሰላጣ	ኩንታል በ ሂሳብ	29.45	30.02	30.60	31.20	31.80	32.42
ቀይሰር	ኩንታል በ ሂሳብ	85.06	85.29	85.52	85.75	85.99	86.22
ካሮት	ኩንታል በ ሂሳብ	44.75	45.39	46.04	46.69	47.36	48.04
ድንቻ	ኩንታል በ ሂሳብ	131.48	133.50	135.55	137.63	139.74	141.89
ነጭሽንኩርት	ኩንታል በ ሂሳብ	83.27	84.21	85.16	86.12	87.09	88.08
ሳይሬ	ኩንታል በ ሂሳብ	249.39	250.67	251.95	253.24	254.54	255.85
ስኩዋርድንቻ	ኩንታል በ ሂሳብ	335.16	338.51	341.91	345.33	348.79	352.28
ዘይቱን	ኩንታል በ ሂሳብ	15.41	15.78	16.15	16.53	16.93	17.33
ሎሚ	ኩንታል በ ሂሳብ	57.37	58.58	59.82	61.08	62.37	63.69
ብርቱካን	ኩንታል በ ሂሳብ	93.20	95.83	98.54	101.33	104.19	107.14
ፓፓያ	ኩንታል በ ሂሳብ	183.43	187.91	192.50	197.20	202.01	206.95
አናናስ	ኩንታል በ ሂሳብ	23.62	23.49	23.36	23.23	23.10	22.98
ጌሾ	ኩንታል በ ሂሳብ	12.16	12.20	12.25	12.29	12.34	12.38
ማሻ	ኩንታል በ ሂሳብ	12.287	12.93	13.62	14.33	15.09	15.88
ነጭቦሎቁ	ኩንታል በ ሂሳብ	18.880	19.63	20.42	21.23	22.08	22.96

መዝገብ(ጠቅላላም ርታማነት)		2012 እ.ኤ.አ	2013	2014	2015	2016	2017
ቀይቦሎቱ	ኩንታል በ ሂደታር	16.443	17.27	18.13	19.04	20.00	21.00

የአነስተኛ ይዘታ ሌሎች ሰብሎች መስፍን ላላማ

መሬት በሄ/ር	2012 መነሻ	2014	2015	2016	2017
ሰላጣ	1,268.0	1,327.1	1,389.0	1,453.8	1,521.5
ጥቅል ጎመን	42,301.9	42,866.7	43,439.1	44,019.1	44,606.8
አበሻ ጎመን	40,698.9	41,173.3	41,653.1	42,138.6	42,629.7
አረንጓዴ ቃሪ	31,610.8	31,989.7	32,373.1	32,761.2	33,153.8
ቀይ ቃሪያ	8,368.9	8,702.3	9,049.0	9,409.5	9,784.4
ቆስጣ	8,363.6	8,696.9	9,043.6	9,404.1	9,779.0
ቀይ ስር	15,660.6	15,757.8	15,855.7	15,954.1	16,053.2
ካሮት	7,310.2	7,566.0	7,830.7	8,104.6	8,388.1
ድንች	116,588.0	117,917.6	119,262.4	120,622.6	121,998.2
ነጭ ሽንኩርት	32,953.9	33,422.7	33,898.2	34,380.5	34,869.6
ጎደሬ	42.2	43.1	44.0	44.9	45.9
ስኳር ድንች	374.2	415.8	462.1	513.4	570.5
ዘይቱን	2,343.0	2,362.3	2,381.7	2,401.3	2,421.0
ሎሚ	1,409.0	1,422.5	1,436.1	1,449.9	1,463.8
ብርቱካ	3,616.0	3,662.7	3,698.7	3,735.1	3,771.8
ፓፓያ	3,627.0	3,716.4	3,808.0	3,901.9	3,998.1
አናናስ	481.0	538.3	602.3	674.0	754.2

ምርት-በኩ/ል	መነሻምርት 2012	2013	2014	2015	2016	2017
ሰላጣ	184,013	198,870	214,927	232,280	251,034	271,303
ጥቅልጎመን	7,381,609	7,842,384	8,331,922	8,852,018	9,404,580	9,991,634
አበሻጎመን	5,949,533	6,210,523	6,482,962	6,767,352	7,064,218	7,374,107
አረንጓዴቃሪ	3,461,056	3,803,995	4,180,914	4,595,180	5,050,494	5,550,922
ቀይቃሪያ	788,452	846,691	909,232	976,393	1,048,515	1,125,964
ቆስጣ	1,022,768	1,105,455	1,194,827	1,291,424	1,395,831	1,508,679
ቀይስር	5,330,876	5,451,221	5,574,283	5,700,123	5,828,803	5,960,389
ክሮት	1,300,065	1,417,776	1,546,144	1,686,135	1,838,802	2,005,291
ድንች	22,467,547	23,752,128	25,110,156	26,545,828	28,063,585	29,668,120
ነጭሽንኩርት	4,265,063	4,390,032	4,518,662	4,651,062	4,787,341	4,927,613
ጎደሬ	7,434	7,864	8,318	8,799	9,307	9,845
ስኳርድንች	69,906	79,977	91,499	104,681	119,761	137,015
ዘይቱን	35,678	43,421	52,843	64,311	78,267	95,252
ሎሚ	79,514	85,003	90,870	97,143	103,848	111,017
ብርቱካ	216,072	229,797	244,394	259,918	276,429	293,988
ፓፓያ	517,771	575,134	638,852	709,629	788,247	875,575
አናናስ	11,638	15,630	20,991	28,191	37,860	50,847

ምርታማነት ኩል በ%/ር	መነሻ 2012	2013	2014	2015	2016	2017
ሰላጣ	145.1	149.9	154.7	159.8	165.0	170.4
ጥቅልጎመን	174.5	182.9	191.8	201.1	210.8	221.0
አበሻጎመን	146.2	150.8	155.6	160.6	165.7	171.0
አረንጓዴቃሪ	109.5	118.9	129.1	140.3	152.3	165.4
ቀይቃሪያ	94.2	97.3	100.5	103.8	107.2	110.7
ቆስጣ	122.3	127.1	132.1	137.3	142.7	148.4
ቀይስር	340.4	345.9	351.6	357.3	363.1	369.0
ካሮት	177.8	187.4	197.4	208.0	219.2	231.0
ድንቻ	192.7	201.4	210.5	220.1	230.0	240.4
ነጭሽንኩርት	129.4	131.3	133.3	135.3	137.3	139.3
ጎደሬ	176.4	182.6	189.1	195.8	202.8	210.0
ስኳርድንቻ	186.8	192.3	198.0	203.9	209.9	216.1
ዘይቱን	15.2	18.4	22.2	26.8	32.3	39.0
ሎሚ	56.4	59.8	63.3	67.0	70.9	75.1
ብርቱካ	59.6	62.7	66.1	69.6	73.3	77.2
ፓፓያ	142.8	154.8	167.8	181.9	197.2	213.7
አናናስ	24.2	29.0	34.9	41.8	50.2	60.2

የሰፋፊ እርሻ የሊሎች ሰብሎች የመስኖ ዲላሚ

መራት/ባ/ር	መነሻ 2012	2013	2014	2015	2016	2017
ማሽላ	100	169.8646465	288.54	490.13	832.55	1,414.21
አኩራላተር	-	30,000.00	36,000.00	43,200.00	51,840.00	62,208.00
ሰፍ	-		20,000.00	24,000.00	28,800.00	34,560.00
ሩዝ	1,300.00	14,300.00	42,900.00	85,800.00	107,250.00	117,975.00
ሰላጣ	344.96	435.2091757	549.0695344	692.7182846	873.9487291	1102.593072
ጥቅልጎመን	215.8	218.7807367	221.8026449	224.8662932	227.9722581	231.1211241
አበሻጎመን	17.28	20.81218844	25.06638817	30.19018485	36.36133195	43.79391739
አረንጓዴ ቦሪያ	271.13	343.2748239	434.616622	550.263506	696.6828021	882.0627234
ቀይ ቦሪያ	58.3	118.924506	242.5907056	494.8538563	1009.438258	2059.124291
ቆስጣ	7.61	7.820710162	8.037254591	8.25979483	8.488496894	8.723531395
ድንቻ	67.27	88.11285735	115.413641	151.1732672	198.0126138	259.3646082
ስንዴ	20,000	25178.50824	31697.86385	39905.2463	50237.72863	63245.5532
ስትሮውቤሪ	239.5	296.7066888	367.5777001	455.376878	564.1476644	698.8993132
ቲማቲም	10	21	45	95	201	425
ቀይ ሽንኩርት	10	23	53	123	285	658
ጥጥ	144746.03	171783.6699	203871.7695	241953.7224	287149.1425	340786.7802

ምርት-በኩንታል	መነሻ 2012	2013	2014	2015	2016	2017
ማሸላ	2584	4,585.35	8,136.77	14,438.82	25,621.91	45,466.47
አኩራላተር		752,988.45	918,205.02	1,119,672.50	1,365,344.87	1,664,921.32
ሱፍ		-	252,713.64	325,022.13	418,020.11	537,627.43
ሩዝ	37518	438,045.56	1,394,849.83	2,961,040.62	3,928,631.50	4,586,917.16
ሰላጣ	86916.1216	93,715.85	101,047.54	108,952.81	117,476.53	126,667.09
ጥቅልጎመን	53695.356	46,582.46	40,411.79	35,058.53	30,414.41	26,385.48
አበሻጎመን	1482.1056	1,699.17	1,948.02	2,233.32	2,560.40	2,935.38
አረንጓዴቃሪያ	50283.7698	56,102.70	62,595.00	69,838.60	77,920.45	86,937.54
ቀይቃሪያ	2135.529	4,514.83	9,545.02	20,179.60	42,662.68	90,195.27
ቆስጣ	280.7329	298.80	318.03	338.50	360.28	383.47
ድጎች	14538.3924	16,526.52	18,786.51	21,355.57	24,275.94	27,595.67
ስንዴ	700,000	913246.9617	1191457.161	1554420.904	2027957.382	2645751.311
ስትሮውቤሪ	8382.5	10649.02455	13528.38937	17186.29889	21833.26201	27736.70661
ቲማቲም	3,225	6,990	15,151	32,838	71,174	154,263
ቀይሽንኩርት	2,674	6,206	14,405	33,433	77,596	180,098
ጥጥ	2892025.679	3585202.248	4444523.178	5509810.858	6830432.529	8467588.043

ምርታማነት ከ/ል በ%/ር	መነሻ 2012	2013	2014	2015	2016	2017
ማሸላ	25.84	27.0	28.2	29.5	30.8	32.1
አኩራላተር	24.7	25.1	25.5	25.9	26.3	26.8
ሱፍ	11	11.8	12.6	13.5	14.5	15.6
ሩዝ	28.86	30.6	32.5	34.5	36.6	38.9
ሰላጣ	251.96	215.3	184.0	157.3	134.4	114.9
ጥቅልጎመን	248.82	212.9	182.2	155.9	133.4	114.2
አበሻጎመን	85.77	81.6	77.7	74.0	70.4	67.0
አረንጓዴቃሪያ	185.46	163.4	144.0	126.9	111.8	98.6
ቀይቃሪያ	36.63	38.0	39.3	40.8	42.3	43.8
ቆስጣ	36.89	38.2	39.6	41.0	42.4	44.0
ድንቻ	216.12	187.6	162.8	141.3	122.6	106.4
ስንዴ	35	36.27089	37.58793	38.9528	40.36722	41.833
ስትሮውቤሪ	35	35.89075	36.80416	37.74082	38.70132	39.68627
ቲማቲም	322.52	330.2401	338.1449	346.239	354.5268	363.013
ቀይሽንኩርት	267.4	268.6302	269.8661	271.1077	272.3549	273.6079
ጥጥ	19.98	20.87045	21.80058	22.77217	23.78706	24.84717

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ					
		2012 አ.ጳ.ጸ.ጸ	2013	2014	2015	2016	2017	
ስትራቴጂካዊ ማረጋገጫ ስራ ገበያተኮር የአንስሳትና አሳምርት ምርታማነት								
የተገኘ የአንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነትና በአርባታ ስርዓት (አንስተኛ ይዘታ በገጠርና ከተማ፤ የባለሀብት አንስሳት አርባታ)								
• የላምወተት ምርት	ሚ.ልዩ.ንሊ.ትር	3,632	4,018	4,444	4,916	5,437	6,014	
• የፍየልወተት ምርት	ሺ.ህሊ.ትር	91	99	107	116	125	135	
• የግመልወተት ምርት	ሚ.ልዩ.ንሊ.ትር	648	710	779	853	935	1,025	
• የበሬስጋ ምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	180	217	261	314	378	455	
• የበግስጋ ምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	66	78	91	107	125	147	
• የፍየልስጋ ምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	48	58	69	82	98	117	
• የግመልስጋ ምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	1	2	2	2	2	2	
• የማርምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	59	64	71	78	86	95	
• የሰምምርት	ሺ.ህ.ቶ.ን	6	6	6	7	7	8	
• የአሳምርት ከመደበኛ የውሃ አካላት	ሺ.ህ.ቶ.ን	57.4	73	78	105	118	133	
• የአሳምርት ከአካል ልብ	ሺ.ህ.ቶ.ን	መረጃ የለም	0.7	0.91	1.19	1.55	2.03	
• የዶሮ ምርት (ስጋ) - ስፔሻላይዥስ	ሺ.ህ.ቶ.ን	31.3	34.4	37.8	41.6	45.7	50.3	
• የዶሮ ምርት (አንቁላል) - ስፔሻላይዥስ	ሚ.ልዩ.ን	2,547.4	2,730.3	2,926.3	3,136.4	3,361.5	3,602.9	

• የዶሮምርት (ስጋ) - የተሻሻለየቤተሰብ	ሺህቶን	3.4	3.7	4.1	4.5	4.9	5.4
• የዶሮምርት (እንቁላል)-የተሻሻለየቤተሰብ	ሚልዮን	199.9	212.0	224.8	238.3	252.7	268.0
• የዶሮምርት (ስጋ) - ባህላዊየቤተሰብ	ሺህቶን	13.2	13.4	13.7	14.0	14.3	14.6
• የዶሮምርት (እንቁላል)-ባህላዊየቤተሰብ	ሚልዮን	106.9	105.2	103.6	102.0	100.4	98.8
የዘርፍ-ቁልፍ-ውጤት-መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	መነሻዓመት	የሚደረስበት-ትንበያ				
		2012 አፈ.ጳጸም	2013	2014	2015	2016	2017
የእንስሳት ምርታማነት በምርት ዓይነት በእርባታ ስርዓት (እነስተኛ ይዘታ በገጠርና ከተማ፤የባለሀብት እንስሳት እርባታ)							
የወተት ላም ምርታማነት (Indigenous)	ሊት/እንስሳ/ቀን	1.45	1.50	1.55	1.60	1.65	1.71
የወተት ላም ምርታማነት (Crossbred)	ሊት/እንስሳ/ቀን	6.00	6.36	6.74	7.15	7.57	8.03
የወተት ላም ምርታማነት (Exotic)	ሊት/እንስሳ/ቀን	13.07	13.41	13.76	14.13	14.50	14.88
የፍየል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
የግመል ወተት ምርታማነት	ሊት/እንስሳ/ቀን	2.9	3.0	3.0	3.1	3.1	3.2
የበሬ ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	110.0	111.0	112.1	113.2	114.2	115.3
የበግ ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	10.5	10.6	10.8	10.9	11.1	11.2
የፍየል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	8.4	8.6	8.7	8.9	9.0	9.2
የግመል ስጋ ምርታማነት	ኪሎ/እንስሳ	250.0	252.7	255.4	258.1	260.8	263.6

የማርምርታማነት	(ኪሎ/ቀሮ/ከ ብሰባ) 5.2	5.8	6.5	7.2	8.0	9.0
የሰምምርታማነት	(ኪሎ/ቀሮ/ከ ብሰባ) 0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.8
የዶሮ ምርታማነት (ከጋ) - ከፕሮሻላይዥድ	ኪሎ/ዶሮ 2.0	2.0	2.1	2.1	2.1	2.2
የዶሮ ምርታማነት (አንቁላል)- ከፕሮሻላይዥድ	አንቁላል/ዶሮ/ ዓመት 960.0	988.0	1,017.0	1,047.0	1,078.0	1,110.0
የዶሮ ምርታማነት (ከጋ) - የተሻሻለ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ 1.5	1.5	1.6	1.6	1.7	1.7
የዶሮ ምርታማነት (አንቁላል)-የተሻሻለ የቤተሰብ	አንቁላል/ዶሮ/ ዓመት 188.0	190.0	192.0	195.0	197.0	200.0
የዶሮ ምርታማነት (ከጋ) - ባህላዊ የቤተሰብ	ኪሎ/ዶሮ 1.3	1.3	1.4	1.5	1.5	1.6
የዶሮ ምርታማነት (አንቁላል)-ባህላዊ የቤተሰብ	አንቁላል/ዶሮ/ ዓመት 65.0	65.0	66.0	66.0	67.0	67.0

የዘርፍቁልፍውጤት መስኮች ቸና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ.ጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017
የዓሳ ምርት							
የውሃ አካላት መጠን	ቢ.ሜ.ኪዩብ	126	126	126	160	171	181
የሚያስፈልግ የአሳ ጫጩት መጠን	ሚ. ቁጥር	መረጃ የልም	194	207	279	315	353
የኩሬ ውሃ መጠን	ሚ.ሜ.ኪዩ ብ	መረጃ የልም	2.34	3.05	3.97	5.18	6.76
የኩሬ ብዛት	ሺ.ህቁጥር	መረጃ የልም	935	1,219	1,589	2,073	2,703
ለአካል ማጠናቀቅ የሚያስፈልግ የአሳ ሳጫጩት መጠን	ሚ. ቁጥር	መረጃ የልም	0.7	0.91	1.19	1.55	2.03
ጥራቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ እንስሳትና እንስሳት ምርት መጠን በምርት ዓይነት (ጠ.ናቸው የተጠበቀ እንስሳት)							
የላም ወተት ምርት	መ.ቶኛ	46%	48%	49%	51%	53%	55%
የፍየል ወተት ምርት	መ.ቶኛ	44%	46%	48%	50%	51%	53%
የግመል ወተት ምርት	መ.ቶኛ	47%	49%	52%	55%	57%	60%

የበሬ ስጋ ምርት	መ.ቶ ኛ	51%	52%	53%	55%	56%	57%
የበግ ስጋ ምርት	መ.ቶ ኛ	42%	44%	46%	48%	49%	51%
የፍየል ስጋ ምርት	መ.ቶ ኛ	45%	46%	47%	48%	50%	51%
የግመል ስጋ ምርት	መ.ቶ ኛ	49%	51%	54%	56%	59%	62%
የሚገናኝ ምርት (CSA & Admin)	መ.ቶ ኛ	53%	55%	57%	60%	62%	65%
የሰም ምርት (CSA & Admin)	መ.ቶ ኛ	22%	23%	24%	25%	26%	27%

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮች ናገመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ.ጻጸም	2013	2014	2015	2016	2017
የቀንሰ ድህረ ምርት ብክነት በእንስሳት ምርት ዓይነት							
የላም ወተት	መቶኛ	2.6%	2.4%	2.3%	2.1%	2.0%	1.8%
የፍየል ወተት	መቶኛ	10.0%	9.3%	8.7%	8.1%	7.6%	7.1%
የግመል ወተት	መቶኛ	10.0%	9.3%	8.7%	8.1%	7.6%	7.1%
የበሬ ስጋ	መቶኛ	0.5%	0.5%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%
የበግ ስጋ	መቶኛ	3.0%	2.8%	2.6%	2.4%	2.3%	2.1%
የፍየል ስጋ	መቶኛ	3.0%	2.8%	2.6%	2.4%	2.3%	2.1%
የግመል ስጋ	መቶኛ	8.0%	7.5%	7.0%	6.5%	6.1%	5.7%
ማር (CSA & Admin)	መቶኛ	10.0%	9.8%	9.6%	9.4%	9.1%	8.9%
ሰም (CSA & Admin)	መቶኛ	30.0%	28.9%	27.9%	27.0%	26.0%	25.1%
በእንስሳት ሀብት ልማት የተፈጠረ የሥራ ዕድል	ቁጥር	2212314	582000	611100	622740	625650	628560
ሴት	ቁጥር	599838	291,000	305,550	311,370	312,825	314,280
ወንድ	ቁጥር	1612473	291000	305550	311370	312825	314280
ወደ ወጭ ተልከዉ የተቀበዩን አገር መስፈርት ባለሚሟላት የሚመለሱ እንስሳት በመቶኛ		የዳሰሳጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
የእንስሳት ሀብት ልማት ሙቀት ጋዝ ቅንብ	ሚሊዮን ሜትር ከቶን	12.06					vv
2.1 ያደገ የተሻሻሉ የእንስሳትና አሳ ቴክኖሎጂዎችና አሰራሮች አጠቃቀም							
የተሻሻሉ የእንስሳት ዝርያ ድርሻ በእንስሳት ዓይነት በመቶኛ							
የወተት ላም	መቶኛ	3%	3%	4%	5%	6%	7%
የንብቀፎ	መቶኛ	4%	5%	6%	8%	10%	13%

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ. ጸጸም	2013	2014	2015	2016	2017
የቀንሰ የእንስሳት ህመም ምናምት							
የላም ወተት	መቶ ኛ	15%	14%	13%	13%	12%	11%
የፍየል ወተት	መቶ ኛ	19%	18%	17%	16%	15%	14%
የግመል ወተት	መቶ ኛ	6%	6%	5%	5%	5%	4%
የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	12%	11%	10%	9%	9%	8%
የበግ ስጋ	መቶ ኛ	22%	20%	19%	18%	16%	15%
የፍየል ስጋ	መቶ ኛ	17%	16%	15%	14%	13%	12%
የግመል ስጋ	መቶ ኛ	6%	6%	5%	5%	5%	4%
የተሻሻለ የእንስሳት አመጋገብ ተግባራዊ ያደረጉ አርቢዎች በእንስሳትና እንስሳት ምርት ዓይነት በመቶ ኛ							
2.1.1 የተሻሻለ የእንስሳት ሀብት ልማት ግብዓት አቅርቦት							
ለአርሶ/አርብቶ አደሩ በተፈለገው መጠን፣ ጥራት፣ ጊዜ እና ዋጋ የቀረበ የእንስሳትና አሳግብዓት		የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ሪፖርት	
2.1.2 የተሻሻለ የእንስሳት ዝርያ							
የተሻሻለ የእንስሳት ዝርያ የተጠቀሙ አርሶ/አርብቶ አደሮች በመቶ ኛ							
የወተት ላም	መቶ ኛ	10%	12%	15%	17%	21%	25%

የዘርፍ ቁልፍ ድውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ. ዳጃም	2013	2014	2015	2016	2017
2.1.3 የተሻሻለ የመኖሪያ ማትና ውሃ አቅርቦት							
በቁረብ መኖሪያ አቅርቦት ያላቸው አካባቢዎች ቁጥር በመቶ ኛ በመኖሪያ አይነት /ምንጭ (ከቀረበ የአካባቢ ድርቅ መኖሪያ ማትና ውሃ አቅርቦት ለማረጋገጥ የሚያስፈልጉት መኖሪያ መጠን)							
ደረቅ መኖሪያ (Dry Matter)							
• የውሃ ላም : ሃገረ ሰብ	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የውሃ ላም : የተዳቀሉ ዝርያዎች	መቶ ኛ	41%	45%	49%	54%	59%	64%
• የውሃ ላም : የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶ ኛ	33%	37%	42%	46%	52%	58%
• የፍጥነት	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የግመል	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የበግ ስጋ	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የፍጥነት ስጋ	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
• የግመል ስጋ	መቶ ኛ	77%	79%	81%	83%	86%	88%
ሃይል ስጦታ (ME)							
• የውሃ ላም : ሃገረ ሰብ	መቶ ኛ	72%	75%	77%	80%	82%	85%
• የውሃ ላም : የተዳቀሉ ዝርያዎች	መቶ ኛ	25%	29%	33%	38%	44%	50%
• የውሃ ላም : የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶ ኛ	17%	20%	24%	29%	35%	41%
• የፍጥነት	መቶ ኛ	10%	12%	16%	20%	25%	31%
• የግመል	መቶ ኛ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
• የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	72%	75%	77%	80%	82%	85%
• የበግ ስጋ	መቶ ኛ	9%	12%	15%	19%	24%	30%
• የፍጥነት ስጋ	መቶ ኛ	10%	12%	16%	20%	25%	31%
• የግመል ስጋ	መቶ ኛ	100%	100%	100%	100%	100%	100%

የዘርፍ ቁልፍ ድውሎት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ. ዳጃም	2013	2014	2015	2016	2017
ፕሮቲን (Crude Protein)							
• የወተት ላም : ሃገረ ሰብ	መቶ ኛ	55%	57%	59%	61%	63%	65%
• የወተት ላም : የተቆቀሉ ዝርያዎች	መቶ ኛ	17%	19%	22%	25%	28%	32%
• የወተት ላም : የውጭ ሃገር ዝርያ	መቶ ኛ	11%	12%	14%	16%	18%	21%
• የፍየል ወተት	መቶ ኛ	18%	20%	22%	24%	27%	30%
• የግመል ወተት	መቶ ኛ	15%	15%	16%	16%	17%	17%
• የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	55%	57%	59%	61%	63%	65%
• የበግ ስጋ	መቶ ኛ	15%	16%	18%	20%	23%	25%
• የፍየል ስጋ	መቶ ኛ	18%	20%	22%	24%	27%	30%
• የግመል ስጋ	መቶ ኛ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
ለእንስሳት ውሃ ማዕከል ተደራሽ የሆኑ አርብቶ አደር	በመቶ ኛ	የዳቦ ጥናት ያስፈልጋል				ጥናት ረፈርፈት	
2.1.4 የተሻሻል እንስሳት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር አገልግሎት							
የእንስሳት ጤና አገልግሎት ሽፋን በመቶ ኛ							
• የወተት ላም	መቶ ኛ	11%	12%	14%	16%	18%	21%
• የፍየል ወተት	መቶ ኛ	7%	8%	9%	11%	12%	14%
• የግመል ወተት	መቶ ኛ	1%	1%	1%	1%	1%	1%
• የበሬ ስጋ	መቶ ኛ	7%	9%	10%	11%	13%	15%
• የበግ ስጋ	መቶ ኛ	7%	8%	9%	10%	12%	14%
• የፍየል ስጋ	መቶ ኛ	4%	4%	5%	6%	7%	8%
• የግመል ስጋ	መቶ ኛ	1%	1%	1%	1%	1%	1%

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ. ዳደም	2013	2014	2015	2016	2017
የቀንሰ የእንስሳት በሽታ ፍጥነት ማቆላለጥ ስልጠና ለሰጠው የሰው ሀብት ጥቅም	መ.ቶ.ኛ	የዳቦ ስርዓት ስልጠና አ				ጥናት ሪፖርት	
ከእንስሳት ወደ ሰው የሚተላለፍ የእንስሳት በሽታ ስርዓት ስልጠና	መ.ቶ.ኛ	የዳቦ ስርዓት ስልጠና አ				ጥናት ሪፖርት	
የኃይማኖት ስርዓት ስልጠና ለሰጠው የሰው ሀብት ጥቅም	ቁጥር	የዳቦ ስርዓት ስልጠና አ				ጥናት ሪፖርት	
የኢኮኖሚ ስርዓት ስልጠና ለሰጠው የሰው ሀብት ጥቅም	ቶ.ን	የዳቦ ስርዓት ስልጠና አ				ጥናት ሪፖርት	
2.1.5 በእንስሳትና ግብርና ስርዓት ስልጠና ስር ለሰጠው የሰው ሀብት ጥቅም							
የተሻሻሉት ስርዓት ስልጠና ስር ለሰጠው የሰው ሀብት ጥቅም							
የወተት ላም	መ.ቶ.ኛ	28%	30%	32%	35%	38%	40%
የፍየል ወተት	መ.ቶ.ኛ	10%	12%	14%	16%	19%	23%
የግመል ወተት	መ.ቶ.ኛ	15%	15%	16%	16%	17%	17%
የበሬ ስጋ	መ.ቶ.ኛ	51%	53%	55%	58%	60%	63%
የበግ ስጋ	መ.ቶ.ኛ	9%	11%	13%	15%	17%	20%
የፍየል ስጋ	መ.ቶ.ኛ	10%	12%	14%	16%	19%	23%
የግመል ስጋ	መ.ቶ.ኛ	49%	53%	57%	61%	65%	70%

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	2012 አፈ. ዳ. ዳ. ም.	2013	2014	2015	2016	2017
በአንስሳትና ዓሳ በምርት ዓይነት ሌ.ክስቴንሽን አገልግሎት አሰጣጡ የረኩ አርሶ/አርብቶ አደሮች በመቶ ኛ							
2.1.6 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የአንስሳትና ዓሳ ቴክኖሎጂ ጅረት							
2.2. የተቀላጠፈ የሰብልምርት ግብይት							
የመጀመሪያ ደረጃ እሴት ጭመራ የተካሄደበት ምርት መጠን	መቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
በተቀላጠፈ ግብይት የተሸጠ ምርት መጠን በአንስሳትና አሳ አይነትና በገበያ መዳረሻ (የሀገር ውስጥ፣ ወጪ ንግድና ኢንዱስትሪ)	መቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
2.2.1 ለአንስሳት አርሶ/አርብቶ አደራ የተዘረጋ የሰብልምርት ግብይት የአሠራር ምርጫ							
በግብይት አሰራሩ የረኩ አርሶ/አርብቶ አደሮች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
የሁብረት ስራ ማህበራት የምርት ግብይትና እሴት ጭመራ ድርሻ	በመቶ ኛ						
2.3 የተስፋፋ የባለሀብት አንስሳትና ዓሳ ሀብት ልማት							
በተሰጠ የኢንቨስትመንት ፈቃድ መሰረት የሌሎችም የሌሎች አንስሳት ርታ ማዕከላት በአርባታ ዓይነት	ቁጥር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
ጥራቱ ጤንነቱና ደህንነቱ የተጠበቀ ለገበያ የቀረበ አንስሳትና አንስሳት ምርት በአንስሳትና አንስሳት ምርት ዓይነት እና በገበያ መዳረሻ	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
2.3.1 ያደገና ውጤታማ የመካከለኛ እና ሰፊ የግልባለሀብት የአንስሳት ኢንቨስትመንት መጠን							
ለባለሀብት የተላለፈ መሬት መጠን በአርባታ ዓይነት	ሄ/ር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት
አካባቢያዊና ማህበራዊ ደህንነት ጠበቀው የሚያለመባለሀብት የርታ ማዕከላት	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት

በተቀመጠው ምክረ ሀሳብ በመሰረት የተሻሻሉ እንስሳትና ዓሳቱክና ሎጅናግብዓት የተጠቀሙ ባለሀብቶች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ሪፖርት

የግብርና የወጭንግድም ስርዓት አቅርቦት

ምርት (ቶን)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
የቅብት ሰብሎች ምርት (ቶን)	206,090	265,908	295,234	328,025	364,763	406,031
ሰሊጥ (ቶን)	187,542	244,961	270,091	297,800	328,351	362,036
ለውዝ (ቶን)	49	241	395	649	1,066	1,751
ኑግ (ቶን)	18,499	20,707	24,747	29,576	35,346	42,243
የጥራጥ ሰብሎች ምርት (ቶን)	315,912	307,188	327,777	349,914	373,726	399,350
ቀይ ሰብሎቱ (ቶን)	67,605	70,607	75,995	81,794	88,036	94,754
ነጭ ሰብሎቱ (ቶን)	71,396	58,748	63,033	67,630	72,563	77,855
ሽምብራ (ቶን)	46,755	46,291	51,198	56,625	62,628	69,266
ማሸ (ቶን)	39,173	75,008	77,442	79,954	82,548	85,226
አኩረት ለተር (ቶን)	64,446	56,534	60,109	63,911	67,952	72,249
ቡና፣ ሻይ እና ቅመም ቅመም ምርት (ቶን)						
ቡና (ቶን)	270,834	313,102	341,653	372,847	406,932	444,180
ሻይ (ቶን)	1,577	2,191	2,366	2,556	2,760	2,981
ቅመም ቅመም ምርት (ቶን)	11,966	15,000	16,200	17,496	18,896	20,407
አበባ፣ አትክልት፣ ፍራፍሬ እና ሽርብ (ቶን)						
አበባ (ቶን)	94,556	134,205	140,915	147,961	155,359	163,127
አትክልት፣ ስራ ስርና አጸጣጥ ምርት (ሽርብ) ምርት (ቶን)	149,191	254,962	288,107	325,561	367,884	415,709
ፍራፍሬ ምርት (ቶን)	28,441	36,167	39,060	42,185	45,560	49,205
የቁምጥን ስጦት (ቁጥር)	-	367,394	404,133	444,547	489,001	537,902
የዳልጋኩብት		58,051	63,856	70,242	77,266	84,992
በግ		249,930	274,923	302,415	332,657	365,923

ምርት (ቶን)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ፍየል		13,208	14,529	15,982	17,580	19,338
ግመል		46,205	50,826	55,908	61,499	67,649

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስኮችና አመልካቾች	መለኪያ	የሚደረገው ትንበያ					
		2012 አፈ.ዳጸም	2013	2014	2015	2016	2017
ስትራቴጅክ ዓላማ 3: ዘላቂ የተፈጥሮ ሀብት ልማትና አጠቃቀም							
የጨመረ ባዮማስ ስፔትራት	ሚሊዮን ትን/ካርቦን	27					37.6
የቀነሰ የአፈር ክለት (Soil loss) አማካይ መጠን ትን/ሄ/ር በዓመት	ቶን/ሄ/ር በዓመት	20.5					18.2
የጨመረ የአፈር ንጥረ ነገር ይዘት /NPKS/	ሚ.ግ/ኪ.ግ (N)	2029					2131
	ሚ.ግ/ኪ.ግ (P)	17.2					18.1
	ሚ.ግ/ኪ.ግ (K)	419.5					440.5
	ሚ.ግ/ኪ.ግ (S)	29.6					31.1
የጨመረ የአፈር ጤንነት ልኬት /soil health index/		ዳሰሳ ጥናት					ዳሰሳ ጥናት
የጨመረ የዝርዝር ሕይወት ስብጥር		ዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					የዳሰሳ ጥናት ስራ ስር
የጨመረ የአፈር ካርቦን ዊቅያኖስ ይዘት	ፐርሰንት	1.80					1.98
የተገለለ የሙቀት አማካኝ ጋዝ መጠን	ሚሊዮን ሚትሮ ኪብሜት	17.55					vv
የጨመረ ለመስኖ ዝግጁ የሆነ መሬት	ሄ/ር						
ለወጣቶች/ዜጎች የተፈጠረ የስራ ዕድል	ቁጥር		30000	31500	32100	32250	32400
• ሲት	ቁጥር		15,000	15,750	16,050	16,125	16,200
• ወንድ	ቁጥር		15000	15750	16050	16125	16200
አሳታፊ የገጠመ ሠራተኛዎች ለቅድሚያ ሚመሩ ተፋሰሶች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ስራ ስር
ሕጋዊ ሰውነት ያላቸው ማህበራት የተቋቋሙ ላቸው ተፋሰሶች	በመቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል	1000	1000	1000	1000	1000
3.1 የተሻሻሉ የተፈጥሮ ሀብት ቴክኖሎጂዎች አሰራሮች አጠቃቀም							

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተጻፍ አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 አ.ፈ.ዳ.ደ.ም	2013	2014	2015	2016	2017
የተ/ሀ-በት ልማትና አጠቃቀም ቴክኖሎጂ ፓኪጅ የተገበሩ አርሶ/አር-በቶ አደሮች በመቶኛ		ዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					የዳሰሳ ጥናት ረፖርት
በተ/ሀ-በት ቴክኖሎጂና አሰራር የተሸፈነ መሬት በ%/ር		የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
በተቀናጀ ተፋሰስ ልማት ያገለገመ መሬት ስፋት በ%/ር	ሚ/ሄ/ር	9					
በጥምር ደንብ ሸፈነ መሬት ስፋት በ%/ር	ሚ/ሄ/ር	1.5	1.78	2.04	2.31	2.58	2.86
ከከፋ የአፈር አሰጣጥ ያገለገመ መሬት ስፋት በ%/ር	ሄ/ር	82,000	110,000	400,000	400,000	450,000	450,000
ከከፋ የአፈር ጨዋ ማኑት ያገለገመ መሬት ስፋት በ%/ር	ሄ/ር	10	1000	20000	150000	270000	310000
3.1.1 ዘላቂ የገጠር መሬት እስተ-ዳደርና አጠቃቀም ሥርዓት							
በመሬት የይዘታዎች ስነ-ምግባርና ሌሎች ማመን ያሳዩ አርሶ/አር-በቶ አደሮች በመቶኛ	%	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
የቀንስ መሬት ጋር የተያያዙ ግብዓቶች መጠን	%	21					
የብድር ተጠቃሚ የመሬት ባለይዘታዎች	በመቶኛ	የዳሰሳ ጥናት					የዳሰሳ ጥናት
በመረጃ ስርዓት የገጠር መሬት ግብይት ተጠቃሚ የሆኑ ባለይዘታዎች በመቶኛ	%	1					
3.1.2 በተጠቃሚዎች ተቀባይነት ያለው የተ/ሀ-በት ቴክኖሎጂ አቅርቦት							
ለኢክስፐንሽን ሥርዓቱ በተፈለገው መጠን፣ ጥራትና ጊዜ የቀረቡ የተፈጥሮ ሃብት ቴክኖሎጂና የተሻሻሉ አሰራሮች		የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
በአርሶ/አር-በቶ አደራ ተቀባይነት ያገኙ የተ/ሀ-በት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች		የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
3.1.3 የተ/ሀ-በት ቴክኖሎጂዎችና የተሻሻሉ አሰራሮች ላይ ዕውቀቱን፣ አመለካከቱና ክህሎቱ ያደገ አርሶ/አር-በቶ አደር							
የተ/ሀ-በት ቴክኖሎጂዎችን/አሰራሮችን የተገበሩ አርሶ/አር-በቶ አደሮች	በመቶኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
በተ/ሀ-በት ኢክስፐንሽን አገልግሎት አሰጣጡ የረከቱ አርሶ/አር-በቶ አደሮች	በመቶኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					ጥናት ረፖርት
3.1.4 የተሻሻለ የተ/ሀ-በት ግብዓት አቅርቦት							
ለአርሶ/አር-በቶ አደራ በተፈለገው በዓይነት፣ መጠን፣ ጥራት፣ ጊዜ እና ዋጋ የቀረበ የተ/ሀ-በት ግብዓት							

የዘርፍ ቁልፍ ውጤት መስተኛ አመልካች	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ				
		2012 አ.ፈ.ዳ.ደ.ም	2013	2014	2015	2016	2017
3.2 ያደገ የመስኖ ሽፋን ንጥል ስጦታ							
ለመስኖ ልማት ዝግጁ የሆነ የመሬት ስፋት	በሺ.ሄ/ር	587	639	696	757	824	897
የመስኖ ውሃ ለጠቃቀም ብቃት							
• በማህበረሰብ የመስኖ አውታሮች የሚለሙ	መቶ ኛ	30.0	30.0	32.8	35.6	38.3	41.1
• በቤተሰብ	መቶ ኛ	70.0	70.0	71.1	72.2	73.3	74.4
የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ አሰሪ/ከፊል አርብቶ አደር	በሺህ ቁጥር	4252.4	4720.3	5211.7	5727.7	6269.4	6838.3
3.2.1 የተስፋፋ የመስኖ መሰረተ ልማት							
በማህበረሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች ግንባታ ብዛት	ቁጥር	-	201	197	193	187	181
በቤተሰብ የሚተዳደሩ አዳዲስ የመስኖ አውታሮች ግንባታ ብዛት	ቁጥር	-	103535	157157	215882	280087	350174
በማህበረሰብ የሚተዳደሩ ነባር የመስኖ አውታሮች ማሻሻያ (revitalization) የተደረገላቸው	ቁጥር	-	-	-	-	-	-
በመስኖ መሰረተ ልማት የተዘረጋ ለት መሬት በመቶ ኛ በውሃ ለማራጭ	መቶ ኛ	-					
• ገጸም ድር		82.90	77.85	72.80	67.75	62.7	57.65
• ከርሰም ድር		15.81	17.65	19.49	21.33	23.17	25.01
• ዝናብ ውሃ ማሰባሰብ		1.29	4.5	7.71	10.92	14.16	17.35
አዲስ የመስኖ መሰረተ ልማት ከተዘረጋ ላቸው ውስጥ በውሃ ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎች የተሸፈነ መሬት	ሄ/ር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					
የኃይል ቆጣቢ ቴክኖሎጂ ሽፋን	ሄ/ር	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					
3.2.2 የተሻሻለ የመስኖ አውታር እስተዳደር ናው ህዝብ ጠቃቀም							
ህጋዊ ሰውነት ያገኙ የመስኖ ውሃ ተጠቃሚ ማህበር	ቁጥር	1,118					
የመስኖ ውሃ ለጠቃቀም በላቀ ብቃት የተገበሩ የውሃ ተጠቃሚ ማህበራት	መቶ ኛ	የዳሰሳ ጥናት ያስፈልጋል					

የኅብረት ሥራ ማህበራት ማስፋፋት

ተ.ቁ	የውጤት አመልካቾች	መለኪያ	መነሻ 2012	2013	2014	2015	2016
1	ኅብረት ሥራ ማህበራት ማጠናከር						
1.1	የኅብረት ሥራ ማህበራት የአባላት እድገት ጠገጠር	በመቶ ኛ	50	55	60	65	70
1.2	የላቀ አገልግሎት የሚሰጡ የኅብረት ሥራ ማህበራት	በመቶ ኛ	20	25	30	35	40
1.3	የኅብረት ሥራ አገልግሎት ማህበራት ለገቢ ማጠናከርና ለይዘት ደረጃ የኅብረት ሥራ ማህበራት	ዘርፍ	5	10	20	28	35
2	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ማሳደግ ደጋግታት ማሳደግ						
2.1	የአፈር መዳበሪያ አቅርቦት	በመቶ ኛ	98.5	98.5	98.5	98.5	98.5
2.2	በኅብረት ሥራ ማህበራት የሚገኙ ጥዘት ማህበራት	በቶ ን	34,500	36,510	38,600	40,680	42,770
2.2	የጸረ-አረም፣ ተባይ እና በሽታ ግብዓት ሽላቅ ምርት	በቶ ን	523	553	581	608	635
2.3	በኅብረት ሥራ ማህበራት የሚቀርቡ የግብርና ሚዛን ማሳደግ አቅርቦት አገልግሎት	በቁጥር	327	367	405	442	478
3	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብርና ምርት ግብይት ማሳደግ						
3.1	የኅብረት ሥራ ማህበራት የአገር ውስጥ የግብርና ምርት ሽግግር ማሳደግ	በመቶ ኛ	15	20	24	28	32
3.2	ኅብረት ሥራ ማህበራት ግብርና ምርት ሽግግር ማሳደግ	በመቶ ኛ	5	12	17	22	27
3.3	ኅብረት ሥራ ማህበራት ግብርና ምርት ሽግግር ማሳደግ	በመቶ ኛ	10	17	22	27	33
4	የኅብረት ሥራ ማህበራት የገቢ ማሳደግ ማረጋገጫ ማሳደግ						
4.1	በግብርና ኅብረት ሥራ ማህበራት የተቋቋሙ የግብርና ምርት ማቀነባበሪያ ኢንዱስትሪ ሪፖርት	በቁጥር	951	1,026	1,101	1,175	1,249
4.2	የኅብረት ሥራ ማህበራት የገቢ ማሳደግ ማረጋገጫ ማሳደግ	በቁጥር	0	2	2	2	1
4.5	የኅብረት ሥራ ማህበራት የግብይት መረጃ ማሳደግ ማረጋገጫ ማሳደግ	በቁጥር	0	9	8	9	7
5	የኅብረት ሥራ ማህበራት ግብይት ማረጋገጫ ማሳደግ						
5.1	ከአገራዊ የግለሰብ ቁጠባ (House hold saving) ውስጥ የፋይናንስ ኅብረት ሥራ ማህበራት ድርጅት	በመቶ ኛ	5	7	11	14	17
5.2	የሚሰጠው የቁጠባ	በቢሊ. ብር	20.5	25.5	30.5	36.5	40.5
5.3	የሚሰጠው የቁጠባ	በቢሊ. ብር	20.8	25.5	30	35	40
5.4	ቋም የሥራ ዕድል መፍጠር	በቁጥር	255,800	316,260	376,730	437,210	497,660

የግብርና ኤክስፖርት ንግድ ማህበረሰብ

አጠቃላይ	መለኪያ	መንገድ	የሚኒስቴር ገቢ				
		2012 እ.ኤ.አ.	2013	2014	2015	2016	2017
1. የኤክስፖርት ጠቃሚዎች	በሺቁጥር	10,408	11,195	11,982	12,769	13,556	14,343
• አርሰኦ	በሺቁጥር	8,847	9,516	10,185	10,854	11,523	12,192
o አባወራ	በሺቁጥር	6,370	6,851	7,333	7,815	8,296	8,778
o አማወራ	በሺቁጥር	1,592	1,713	1,833	1,954	2,074	2,194
o ባለት-ዳርሲዎች	በሺቁጥር	3,185	3,426	3,666	3,907	4,148	4,389
o ወጣቶች	በሺቁጥር	885	952	1,018	1,085	1,152	1,219
• አርብ-አደር	በሺቁጥር	937	1,008	1,078	1,149	1,220	1,291
o አባወራ	በሺቁጥር	674	725	776	827	878	929
o አማወራ	በሺቁጥር	169	181	194	207	220	232
o ባለት-ዳርሲዎች	በሺቁጥር	337	363	388	414	439	465
o ወጣቶች	በሺቁጥር	94	101	108	115	122	129
• ከፊልላርብ አደር	በሺቁጥር	624	672	719	766	813	861
o አባወራ	በሺቁጥር	450	484	518	552	586	620
o አማወራ	በሺቁጥር	112	121	129	138	146	155
o ባለት-ዳርሲዎች	በሺቁጥር	225	242	259	276	293	310
o ወጣቶች	በሺቁጥር	62	67	72	77	81	86
2. የሙሉ ፓኬጅ ጠቃሚዎች	በሺቁጥር	6,100	6,952	7,804	8,657	9,509	10,361

የግብርናቴክኖሎጂዎች እቅርቦት

ተ.ቁ	የምርምር-ትኩረት-መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት*	የሚደረገው ትንበያ					
					2013	2014	2015	2016	2017	ድምር
	ሱብል	የብርዕና አገዳሰብ	ቁጥር	20	10	13	20	20	25	88
		የጥራጥራ ሱብል	ቁጥር	8	5	8	11	9	15	48
		የቅብት-አህል	ቁጥር	6	4	3	7	4	7	25
		አትክልት	ቁጥር	8-9	6	6	8	13	14	47
		ፍራፍሬ	ቁጥር	1	0	1	4	2	4	11
		ቡና	ቁጥር	1-2	0	0	2	3	0	5
		ጥጥ	ቁጥር	1	0	2	0	1	3	6
		ቅመማ ቅመም	ቁጥር	1-2	0	0	1	0	2	3
		የመዳከሚያ ዕቃዎች	ቁጥር	1-2	0	1	2	2	3	8
		እዕቃዎች-ጥበቃ	ቁጥር		0	0	0	0	0	0
	የመኖሪያ ሱብል	መኖ	ቁጥር	4	1	2	2	4	3	12
	እንስሳት	የወተትና ሥጋ ንኮብት (የዳልጋኩብት፣ በግ፣ ፍየል)	ቁጥር		0	1	1	2	2	6
		ዶሮ	ቁጥር		0	0	1	2	1	4
		ዓሣ	ቁጥር		0	0	0	0	0	0
		ንብ	ቁጥር		0	0	0	0	0	0
		የሀርትል	ቁጥር		0	0	0	0	1	1
	የተፈጥሮ ህብት									
		ሀያው ማዳበሪያና ኮምፖስት	ቁጥር		0	0	2	1	0	3

ተ.ቁ	የምርምር-ትኩረት-መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት	የሚደረገው ትንበያ					
					2013	2014	2015	2016	2017	ድምር
		አሲዳማና ጨዋማ አፈርን የሚቋቋሙ ዝርያዎች	ቁጥር		0	0	1	1	0	2
	የግብርናም ህንድስና	የቅድመናድህረምርት	ቁጥር		0	1	1	1	1	4
	ባዮቴክኖሎጂ	ለፈር መንጭ ሽንጫ የሆኑ ኤንዛይም የሚያመነጩ ማይክሮቦች	ቁጥር		0	1	0	1	0	2
		በዘረመል የተለወጠ የሰብል ዝርያ	ቁጥር		0	0	0	1	0	1

የግብርና የቴክኖሎጂዎች ብዜት

የምርምር-ትኩረት-መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የሚደረገው ትንበያ				
				2013	2014	2015	2016	2017
ሰብል	ብርዕና አገዳ	ኩ/ል		6180	6910	7780	8690	9670
	ጤና	ኩ/ል	1330	950	1100	1150	1250	1300
	ጉብስ	ኩ/ል	665	400	500	550	550	600
	ስንዴ	ኩ/ል	5712	3620	4000	4500	5000	5500
	በቆሎ	ኩ/ል	1722	920	1000	1200	1500	1800
	ማሽላ	ኩ/ል	106	60	70	80	90	110
	ዳጉሳ	ኩ/ል	59	30	40	50	50	60
	ሩዝ	ኩ/ል	300	200	200	250	250	300
	ጥራጥራ	ኩ/ል		1410	1430	1710	1830	2100
	ባቁላ	ኩ/ል	486	280	300	350	400	500
	አተር	ኩ/ል	174	120	120	130	140	150
	ባሎቁ	ኩ/ል	454	300	300	400	400	440
	ሽምብራ	ኩ/ል	500	350	350	400	450	500
	ምስር	ኩ/ል	99	70	70	80	90	90
	ማሸ	ኩ/ል	130	90	90	100	100	120
አኩራ አተር	ኩ/ል	331	200	200	250	250	300	

የምርምር ትኩረት መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የሚደረገው ትንቢት				
				2013	2014	2015	2016	2017
	የቅባት ለህል			220	240	255	285	310
	ኑግ	ኩ/ል	25	20	20	20	20	25
	ተልባ	ኩ/ል	70	50	50	55	60	65
	ለውዝ	ኩ/ል	128	90	100	100	120	120
	ሰሊጥ	ኩ/ል	47	30	30	40	40	50
	ጎመንዘር	ኩ/ል	52	30	40	40	45	50
	የአትክልት ናፍራፍሬ ምርምር							
	ችግኝ (ቁጥር)		38,576	20,576	30,000	30,000	35,000	40,000
	የድንችቱብር (ኩ/ል)		1524	1240	1300	1300	1600	1700
	የድንች mini ቱብር (ኩ/ል)	በሺህ	125	94	100	100	140	130
	የአንሰት፣ የስራስር፣ የመዓዛማና የመድኃኒት ለፅዋቶች ማባላት ለአል- Propagules (ቁጥር)	በሺህ	3,183.3	2,000	3,000	3,000	3,032.	3,800
	የቡና ምርምር (የቡና ዘር በኩ/ል)		13	12	13	13	14	14
እንስሳት	የተሻሻለ ዝርያ ስጋ	ቁጥር	114	80	90	100	110	110
	የተሻሻለ ዝርያ ያኮርማ	ቁጥር	48	30	30	35	35	40
	የተሻሻለ የባህርያት ስጋ (ቁጥር)	ቁጥር	326	110	150	200	300	300
	የተሻሻለ የፍጥነት ስጋ (ቁጥር)	ቁጥር	63	40	45	45	50	60
	የድሮ ምርምር (የአንድ ቀን ጭጭት)	ቁጥር (በሺህ)	419.6	200	250	296	300	350
	የዓሳ ምርምር (የዓሳ ጭጭት)	ቁጥር (በሺህ)	814	600	650	700	780	850
	የላናት ንብ	ቁጥር	68	40	40	50	50	70
	የተሻሻለ የንብ መኖሪያ	ቁጥር (በሺህ)	46	30	30	30	35	35

የምርምር-ትኩረት-መስኮች	የቴክኖሎጂ ዓይነት	መለኪያ	መነሻ ዓመት**	የሚደረገው ትንበያ				
				2013	2014	2015	2016	2017
	የንብጠላት-ማጥመጃ ቀጠራ	ቁጥር	98	65	75	80	85	90
	የተሻሻለ መኖዝርያ-ብዜት	ከ/ል	154	110	120	130	130	140
	የመኖሻ ግኝት ቁርጥራጭ	ቁጥር(ብሺ.ሀ)	1799.4	1394	1500	1500	1600	1700
የተፈጥሮ ህብት	የራይዘቢያህ ያው ማዳባሪያ	ፓኬት	20900	1600	1600	1700	1900	2100
	የብርሚኮምፖስት ገንዳ	ቁጥር	1450	1100	1200	1300	1300	1400
	የብርሚኮምፖስት ልብዜት	ከ/ል	55	40	40	45	45	50
የግብርና ምህንድስና	ቅድመ ምርት መሣሪያ	ቁጥር	423	250	250	300	330	400
	ምርትና ደህረ ምርት መሣሪያ	ቁጥር	310	200	200	250	250	300
ባዮ-ቴክኖሎጂ	በቴክኖሎጂ ስርዓት ለማጠናቀቅ የተለያዩ ሰብልዝርያዎች ግንባባዎች - (ቸግኞች)	ቁጥር(ብሺ.ሀ)	489.1	301.4	350	390	400	450
	ለፈርመንቴሽን መነሻ የሚሆኑ ኤንዛይም ማሳሪያ ስራዎች ለማሳሪያ መነሻ ማይክሮቦሽን ማባዛት	ሊትር	18	10	10	15	15	15
	በባዮ-ቴክኖሎጂ ዘይታ ግዛብ ስንገዛው ውርም ለውጥ ጥጂች	ቁጥር	10	6	6	8	8	8

7.2 አባሪ 2: የሰው ኃይል ልዩ ላዩት

የትምህርት ደረጃ/የሙያ መስክ	መነሻ ዓመት (Stock)	ትንበያ					የ 5 አመት ድምር
		2012	2013	2014	2015	2016	
4ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	603	671	694	703	723	724	4118
8ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	706	1135	1223	1325	1682	2050	8121
10ኛ ክፍል ያጠናቀቀ/ች	578	596	627	652	676	698	3827
መሰናዶ (12ኛ ክፍል) ያጠናቀቀ/ች	313	372	385	391	408	472	2341
በቴክኖሎጂ ያለው የተመረቀ/ች							
ደረጃ (level) 1	54	63	65	69	126	183	560
ደረጃ (level) 2	72	90	106	118	123	161	670
ደረጃ (level) 3	130	151	210	226	235	250	1202
ደረጃ (level) 4	316	401	474	557	647	744	3139

ደረጃ (level) 5	31	67	116	174	251	329	968
ኮሌጅ-ዲፕሎማ							
በተፈጥሮሃይንስ/የሙያ መስክ	109	93	107	132	143	156	740
በማህበረሰብሃይንስ/የሙያ መስክ	371	398	470	551	654	781	3225
የመጀመሪያ ዲግሪ							
በተፈጥሮሃይንስ (BSc)/የሙያ መስክ	806	950	1038	1107	1158	1208	6267
በማህበረሰብሃይንስ (BA)/የሙያ መስክ	473	573	708	811	890	972	4427
የማስተርስ ዲግሪ							
በተፈጥሮሃይንስ (MSc)/የሙያ መስክ	194	240	281	294	307	327	1643
በማህበረሰብሃይንስ (MA)/የሙያ መስክ	84	93	103	112	114	133	639
ፒኤችዲ (ዶክተሬት ዲግሪ)							
በተፈጥሮሃይንስ/የሙያ መስክ	31	57	74	104	128	150	544
በማህበረሰብሃይንስ/የሙያ መስክ	1	2	3	5	7	9	27

7.3 : የፋይናንስ ላሳት

ተ.ቁ	ዝርዝር	መነሻ ዓመት	ትንበያ (Projection)					የ5 ዓመት ድምር
		የ2012	2013	2014	2015	2016	2017	
1	ጠቅላላ ወጪ (1.1 + 1.2)	14.27	213.29	205.12	207.43	196.96	184.31	1007.11
1.1	የካፒታል ወጪ	12.34	211.1	202.62	204.58	193.72	180.62	992.64
1.2	የመደበኛ ወጪ	1.93	2.19	2.5	2.85	3.24	3.69	14.47
2	የውጭ ምንዛሬ ፍላጎት ከጠቅላላ ወጪ በአሜሪካን ዶላር							
3	የመደበኛ ወጪ የፋይናንስ ምንጭ በቢሊዮን ብር (3.1 + 3.2 + 3.3 +3.4 +3.5)	1.93	2.19	2.5	2.85	3.24	3.69	14.47

ተ.ቁ	ዝርዝር	መነሻ ዓመት	ትንበያ (Projection)					የ5 ዓመት ድምር
		የ2012	2013	2014	2015	2016	2017	
3.1	ከመንግስት በጀት	1.85	2.11	2.4	2.73	3.11	3.54	13.89
3.2	ከውስጥ ገቢ (ምሳሌ፡ ለመንግስት ልማት ድርጅቶች)	0.08	0.09	0.1	0.12	0.13	0.15	0.59
3.3	ከመንግስት ውጭ በዘርፉ ከሚደረጉ ኢንቨስትመንቶች [1]							
3.4	ከውጭ ዕርዳታ (ዘርፉ በቀጥታ የሚያገኘው ካለ)							
3	የከፈተ ልዩ ልዩ የፋይናንስ ምንጭ በቢሊዮን ብር (3.1 + 3.2 + 3.3 + 3.4 + 3.5)		211.1	202.62	204.58	193.72	180.62	992.64
3.1	ከመንግስት በጀት		125.9	141.51	139.59	130.87	121.92	659.79
3.2	ከውስጥ ገቢ (ምሳሌ፡ ለመንግስት ልማት ድርጅቶች)							
3.3	ከመንግስት ውጭ በዘርፉ ከሚደረጉ ኢንቨስትመንቶች [1]		61.03	35.82	36.09	35.46	33.63	202.03
3.4	ከውጭ ዕርዳታ (ዘርፉ በቀጥታ የሚያገኘው ካለ)		13.09	13.69	15.65	14.83	13.58	70.84
3.5	ከብድር (ዘርፉ በቀጥታ የሚበደረው ካለ) (3.5.1 + 3.5.2)		11.08	11.59	13.25	12.56	11.49	59.97
3.5.1	ከውጭ የሚገኝ ብድር		11.08	11.59	13.25	12.56	11.49	59.97
3.5.2	ከሀገር ውስጥ የሚገኝ ብድር (3.5.1.1 + 3.5.2.2)							
3.5.1.1	ከግልባኝነት							
3.5.2.2	ከመንግስት ባንኮች							

7.4 በልማት ፕላኑ ውስጥ ተግባራዊ የሚሆኑ ከ30 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በላይ ከፍተኛ ደብዳቤ የሚገኙ ፕሮጀክቶች ዝርዝር

ተ.ቁ	ካርድ ፕሮጀክቶች (on-going projects)	የፕሮጀክቱ ባለቤት [1]	ፕሮጀክቱ የሚካሄድበት ቦታ	የተጀመረበት ጊዜ	የሚጠናቀቅበት ጊዜ	የተመደበለት ካፒታል

1	ተሳትፎ ለዊላንስተኛ መስፍልማት ፕሮጀክት	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	ኦሮሚያ፤ ለማራ፤ ትግራይ፤ ደቡብ	2008	2014	145.294 m usd
2	ክፍለ ለሀገራዊ የአርብቶ አደር ኑሮ መቆቆሚያ ፕሮጀክት	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	አፋር፤ ሱማሌ፤ ደቡብና ኦሮሚያ	2008	2012	75 m usd
4	የድርቅ መቆቆምና ዘላቂ የአርብቶ አደር ኑሮ ማሻሻያ ፕሮግራም 1	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	አፋርና ሱማሌ	2006	2012	45.5 m usd
6	የድርቅ መቆቆምና ዘላቂ የአርብቶ አደር ኑሮ ማሻሻያ ፕሮግራም 2	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	ኦሮሚያና ደቡብ	2007	2013	43.6 m usd
7	የአንሰሳት ለና ለሰዘር ፍልማት ፕሮጀክት	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	አማራ፤ ደቡብ፤ ኦሮሚያ፤ ትግራይ፤ ቢኒሻንጉልና ጋምቤላ	2010	2016	176 m usd
9	የልማታዊ ሴኩፍቲኔት ፕሮግራም	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	ኦሮሚያ፤ ለማራ፤ ትግራይ፤ ደቡብ	2007	2011	
10	ግብርና ለድገት ፕሮግራም	መንግስት/ግብርና ሚኒስቴር	ኦሮሚያ፤ ለማራ፤ ትግራይ፤ ደቡብ፤ ድሬዳዋ፤ ሃረር፤ ጋምቤላና ቢኒሻንጉል	2003	2013	580m usd

7.5 Inter-Ministerial Linkages, Development Corridors and Intermediate Inputs

7.5.1 Level of linkage among sectors

Name of Ministries/Agency/commission	Level of Linkage
Industry and Trade	Strong
Tourism	Low
Mining and Petroleum	Medium
Water, irrigation and energy	Strong
Urban and Construction	Medium
Transport	Strong
Innovation and Technology	Strong
Education	Medium
Health	Medium
Higher education	Medium
Women, children and youth	Medium
Environment, forest climate change	Strong

7.5.2 List of priority activities (products, urban center, irrigation, tourism sites, services etc) and growth corridors / areas of focus

Agro Development Corridors	Product
Western Tigray (W. Tigray & NW Tigray Zones)	Red Meat, Dairy, Poultry, Sesame, Cereal, Cotton
Southern, Central and eastern Tigray	Dairy, Poultry, Cereal, Fruit and Vegetables, Honey, Red Meat
South West Amhara (W. Gojam, E. Gojam, Awi, South Gondar)	Red Meat, Dairy, Poultry, Sesame, Cereals, Pulses, Fruit and Vegetables, Rice
North West Amhara (North Gondar)	Dairy, Red Meat, Poultry, Sesame, Pulses,
Eastern Amhara (N. Shewa, S. Wollo)	Red Meat, Poultry, Pulses, Fruit, Cereal
North Wollo and Wag Himra	Honey, Cereal, Dairy , Red Meat
Central Eastern Oromia (E. Shewa, Arsi, W. Arsi, Bale)	Dairy, Red Meat, Poultry, Coffee, Cereals, Fruit and Vegetables, Pulses,
North West Oromia (SW Shewa, W. Shewa, HoroGudru, E. Wollega, N. Shoa)	Dairy, Red Meat, Sesame, Cereals, Pulses
Western Oromia (Jimma, Illubabor, Yem)	Dairy, Red Meat, Coffee, Cereals, Honey, fruit & Vegetables
Eastern Oromia (W. Harerghe, E.Harerghe)	Coffee, Fruit and Vegetables, Dairy, Red Meat
West Wollega and Benishangul (Assosa, Kemashi)	Cereal, Coffee, Red Meat, Spice, Fruit & Vegetables, Fish
Southern Oromia (Borena, Guji and West Guji, Liben of Somale)	Beef, Red Meat, Dairy, Oil Crops
Eastern SNNP (Sidama, Gedeo, Amaro, Burju,)	Coffee, Fruit and Vegetables, Cereals, Pulses, Honey
Northern SNNP (Hadiya, Gurage, Siliti, Kembata, Dawro, Halaba)	Fruit and Vegetables, Cereal, Dairy, Spice, Red Meat
Southern SNNP (Wolayita, GamoGofa, South Omo)	Dairy, Red Meat, Fruit & Vegetables, Sesame, Cotton
West SNNP (Keffa, Bench Maji, Shaka)	Coffee, Spice, Honey, Red Meat, Rice
N.W Benishangul (Metekel Zone)	Sesame, Pulses, Beef, Red Meat, Fruit , Fish
C. Eastern Gambella (Agnwak)	Fish, Red Meat, Fruit & Vegetables, Rice, Pulses, Cotton
South East Afar (Zone – 1)	Red Meat, Cereal, Vegetables, Beef, Cotton, Dairy
Northern Somali (Shinele, Jijiga, Degahabour)	Fruit & Vegetables, Red Meat, Dairy, Cereal, Pulses & Oil Crops
West Somale (Gode, Kelafo, Mustahil, Warder)	Red Meat, Dairy, Fruit & Vegetables, Cereals, Cotton, Pulses & Oil Crops

7.5.3 List of intermediate inputs and services from other sectors

Sectors	Input Categorization	Input Type	Unit	Quantity (Year 1-5)
Industry	<i>Crop Inputs</i>	<i>NPS</i>	Qt	58,743,903
		<i>Urea</i>	Qt	32,282,929
		<i>Total (NPS + Urea)</i>	Qt	91,026,832
		<i>Pesticides (Agro chemicals)</i>	Qt	25,021,373
	<i>Livestock inputs*</i>	<i>Milk cans</i>	#	720,631
		<i>Milk chillers</i>	#	3,655
		<i>Chicken federers</i>	#	3,381,161
		<i>Chicken waterers</i>	#	3,381,161
		<i>Crates</i>	#	12,075,574
		<i>Egg trays</i>	#	5,635,270
	<i>Machineries</i>	<i>Wheat Harvester</i>	#	2,199
		<i>Maize Sheller</i>	#	8,113
		<i>Sesame Reaper binder</i>	#	9,921
		<i>Tractor HP60-75</i>	#	2,854
		<i>Tractor HP80-90</i>	#	1,482
		<i>Tractor HP120-180</i>	#	865
		<i>Cotton tree cutter</i>	#	49
<i>Cotton collector</i>		#	397	
Mining	<i>Crop inputs</i>	<i>Lime for acidic soil treatment</i>	Qt	36,000,000
Water	<i>Irrigated land</i>	<i>Medium & Large</i>	M Ha	0.25
Transport	<i>Dairy inputs</i>	<i>Medium size milk tanker</i>	#	403
		<i>Large size milk tanker</i>	#	86
	<i>Red meat, chicken meat, fish, vegetables & fruits</i>	<i>Small sizerefrigerated three-wheel vehicle(0.6 ton)</i>	#	536
		<i>Small sizerefrigerated van(1.5 ton)</i>	#	3,859
		<i>Medium size refrigerated van(5.0 ton)</i>	#	579

7.6 List of required technology (ICT System)

- Sector wide Agricultural Information Network (AgriNet)
  - Agricultural Advisory System
  - Agricultural Input Tracking (AIT) System
  - Agricultural Surveillance and Early Warning System
  - Market Information System for Agricultural Commodities
  - Traceability of Agricultural Products (TAP) System
  - Integrated Agricultural Management Information System (AgMIS)
  - Monitoring and Evaluation (M&E) System
  - Agricultural Sector Knowledge Management System